Проект подготовлен при финансовой поддержке
Фонда Сорос-Казахстан

Жоба Сорос-Қазақстан қорының
қаржылық қолдауымен дайындалды

The project was prepared with the financial support
of the Soros Foundation-Kazakhstan

ҚАЗАҚСТАН АТА АНАЛАРЫ: постпандемияда балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі

РОДИТЕЛИ КАЗАХСТАНА: роль в образовании и воспитании детей в постпандемию

«PARENTS OF KAZAKHSTAN: role in education and upbringing of children in the post-pandemic»

ЖОБА МАЗМҰНЫНДА АВТОРЛАРДЫҢ КӨЗҚАРАСЫ КӨРІНІС ТАПҚАН,
СӘЙКЕСІНШЕ СОРОС-ҚАЗАҚСТАН ҚОРЫНЫҢ КӨЗҚАРАСЫМЕН СӘЙКЕС КЕЛМЕУІ МҮМКІН.
БАРЛЫҚ МӘЛІМЕТТЕР, ФАКТІЛЕР МЕН ҚОРЫТЫНДЫЛАР ҮШІН ЖАУАПКЕРШІЛІК АВТОРЛАРДЫҢ ЕНШІСІНДЕ.

ТОЧКА ЗРЕНИЯ АВТОРОВ, ОТРАЖЕННАЯ В МАТЕРИАЛАХ,
МОЖЕТ НЕ СОВПАДАТЬ С ТОЧКОЙ ЗРЕНИЯ ФОНДА СОРОС-КАЗАХСТАН. ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ФАКТЫ,
СВЕДЕНИЯ, СУЖДЕНИЯ И ВЫВОДЫ, СОДЕРЖАЩИЕСЯ В МАТЕРИАЛЕ, НЕСУТ АВТОРЫ.

THEREFORE, THE AUTHORS' POINT OF VIEW, REFLECTED IN THE MATERIALS,
MAY NOT COINCIDE WITH THE POINT OF VIEW OF THE SOROS FOUNDATION-KAZAKHSTAN.
THE RESPONSIBILITY FOR ALL INFORMATION, FACTS, AND CONCLUSIONS RESTS WITH THE AUTHORS.

«Белес» талдау және стратегия орталығы
«Сорос-Қазақстан» Қоры

ҚАЗАҚСТАН АТА-АНАЛАРЫ: постпандемияда балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі

Нұр-Сұлтан қаласы, 2022 ж.

ӘОЖ 37.0
КБЖ 74.00
Б60

ҚАЗАҚСТАН АТА АНАЛАРЫ: ПОСТПАНДЕМИЯДА БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ РӨЛІ

Рецензенттер:
А.Я. Алиева, PhD докторы
Ж.К. Ахмадиева, педагогика ғылымдарының кандидаты

Авторлар:
С.Ә. Ырсалиев, М.Б. Қамзолдаев, Б.Б. Абуов,
А.А. Ахметжанова, Р.С. Сыздыкбаева

Талдамалық есепте мақсаты балалардың академиялық үлгерімі мен жүріс-тұрысына әсер ететін оларды оқыту мен тәрбиелеуге ата-аналардың қатысу факторларын анықтау болған зерттеу нәтижелері ұсынылады.

Есеп ата-аналар мен педагогтер қоғамдастығына, білім беру жүйесінің барлық деңгейдегі басшыларына, сондай-ақ білім беру мәселелеріне мүдделі барлық тұлғаларға арналған.

Барлық құқықтар қорғалған. Түпнұсқаға сілтеме жасамай мәтінді кез келген көшіруге, соның ішінде ішінара және кез келген нысанда көшіруге тыйым салынады.

«Қазақстан ата-аналары: постпандемияда балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі» талдамалы есебі. С.Ә. Ырсалиев, М.Б. Қамзолдаев, Б.Б. Абуов, А.А. Ахметжанова, Р.С. Сыздыкбаева – Нұр-Сұлтан қаласы: «Белес» талдау және стратегия орталығы» қоғамдық бірлестігі, 2022. – 251 б.

ISBN 978-601-7600-29-7

ӘОЖ 37.0

© «Белес» талдау және стратегия орталығы» қоғамдық бірлестігі, 2022

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫС 6
ҚЫСҚАША ТҮЙІНІ 7
ЗЕРТТЕУДІҢ ӨЗЕКТІЛІГІ 9
ЗЕРТТЕУДІҢ МАҚСАТЫ, МІНДЕТТЕРІ,
НЫСАНЫ, МӘНІ, ӘДІСІ МЕН ҚҰРАЛНАМАСЫ 10
«АТА-АНАНЫҢ ҚАТЫСУЫ» ТЕРМИНІНІҢ НЕГІЗГІ АНЫҚТАМАЛАРЫ 11
ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ШЕҢБЕРІ 12
ӘДЕБИЕТКЕ ШОЛУ 13
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АТА-АНАЛАРДЫҢ
БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУГЕ ҚАТЫСУЫН РЕТТЕУ 21
АТА-АНАНЫҢ ӨЗ БАЛАЛАРЫН ОҚЫТУ МЕН
ТӘРБИЕЛЕУГЕ ҚАТЫСУЫН МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ ЖӘНЕ
ҚОҒАМДЫҚ ТЕТІКТЕРІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ 30
ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ 48
ПЕДАГОГТЕРДІҢ АТА-АНАЛАРДЫҢ ҚАТЫСУЫН БАҒАЛАУЫ 48
ЖАЛПЫ АҚПАРАТ 48
АТА-АНАЛАРДЫ ТАРТУ 49
ҮЙДЕ ОҚЫТУ 53
ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМУ МҮМКІНДІКТЕРІ 54
АТА-АНАЛАР САУАЛНАМАСЫ 55
ЖАЛПЫ АҚПАРАТ 55
ТӘРБИЕЛЕУ 60
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС 63
ЕРІКТІЛІК 64
ҮЙДЕ ОҚЫТУ 65
МЕКТЕП ӨМІРІНЕ ҚАТЫСУ 68
ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМЫТУ МҮМКІНДІКТЕРІ 72
АТА-АНАЛАР САУАЛНАМАСЫ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР 74
ҚОРЫТЫНДЫЛАР 75
ҰСЫНЫМДАР 77
ҚОСЫМША ТАСЫМАЛДАУШЫЛАРДАҒЫ АҚПАРАТ 79
ҚЫМБАТТЫ АТА-АНАЛАР! 80
ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ 82

АЛҒЫС

Авторлар тобы Сорос-Қазақстан Қорының Қоғамдық саясат мәселелері жөніндегі кеңесшісі Қаликова Сәуле Аманжолқызына және білім беру бастамасын үйлестірушісі Айнұр Оралқызы Шәкеноваға осы зерттеуді жүргізу мен қаржылық қолдау көрсеткені үшін алғыс білдіреді.

Қазақстанда бұндай жобаларды қаржыландыру зерттеулер, деректер және дәлелдемелер негізінде шешімдер қабылданатын қоғам дамуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Авторлар тобы Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрі (бұған дейін – ҚР Білім және ғылым министрі) Асхат Қанатұлы Аймағамбетовке және Оқу-ағарту бірінші вице-министрі Шолпан Таңатқызы Кариноваға зерттеу жүргізу бастамасын қолдағаны және педагогтер мен ата-аналар арасында сауалнама нысандарын таратуға көмектескені үшін ерекше алғыс білдіреді.

Бұл қолдаусыз зерттеу жүргізу мүмкіндігі екіталай болар еді.

Авторлар Оқу-ағарту министрлігінің, өңірлік білім басқармаларының барлық қызметкерлеріне сауалнамаларды таратқаны үшін алғыс білдіреді. Әріптестердің көмегі арқасында авторлар жалпы 59 549 жауап алып, респонденттерді қамту бойынша Қазақстандағы ең ауқымды зерттеу жүргізді.

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрі Нұрбек Саясатқа «BTS Education» ЖШС бас директоры бола тұра, деректерді талдау бойынша сараптама ұсыну тұрғысынан зерттеуге қолдау көрсеткені үшін алғыс білдіреміз.

Зерттеуді жүзеге асырудағы серіктестік үшін «BTS Education» ЖШС Бас директоры Аспан Дастанға алғысымызды білдіреміз. Смағұлова Меруерт, Сағатов Ербол, Жумиров Бексұлтан және Асханбек Данияр - «BTS Education» ЖШС қызметкерлері де әлеуметтік желілерге шолу, әдеби шолуға қатысу, деректер қорымен жұмыс жасау, зерттеу нәтижелерін көрнекілендіру жұмыстарына ат салысып, біздің зерттеуімізге өз үлестерін қосты.

Жүргізілген сауалнаманың барлық қатысушыларына – ата-аналарға, педагогтерге, сынып жетекшілеріне және мектеп директорларына - талдау мен қорытынды жасау үшін деректер алуға негіз болған өте маңызды процеске уақыт бөлгені және қатысқаны үшін жеке алғыс білдіреміз.

ҚЫСҚАША ТҮЙІНІ

- Халықаралық зерттеулер көрсеткендей, ата-аналар балаларына алғашқы ұстаз болып, оларды оқыту мен тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады. Ата-ананың баласының мектептегі өміріне қатысуы және оқушылардың академиялық жетістіктері арасында күшті оң байланыс анықталды. PISA-2018 зерттеуі ата-ананың өз баласының жетістігін мұғаліммен талқылауға қатысу үлесі әрбір 10 пайыздық тармаққа ұлғайған сайын балалардың оқу нәтижелері 10 балға артатынын көрсетті. Бастауыш мектепте бұл заңдылық, орта мектепке қарағанда, әлдеқайда қатты байқалады. PIRLS-2016 зерттеуінде ата-анасы сауаттылыққа ерте үйреткен төртінші сынып оқушыларының нәтижелері, ата-анасы көңілін кейде бөлген оқушыларға қарағанда, 24 балға жоғары болды, және ата-анасы көңілін ешқашан дерлік бөлмеген оқушыларға қарағанда, 110 балға жоғары болды.
- Ата-ананың баланың мектептегі өміріне қатысуы және оқушылардың академиялық үлгерімі арасындағы байланысқа қатысты 75 зерттеуді мета талдау балалардың академиялық жетістіктеріне оң әсер ететін 4 негізгі факторды анықтады: үйде бірге кітап оқу; ата-аналардың балаларының оқу жетістіктеріне деген жоғары үміттері; білім беру және мектеп мәселелері бойынша ата-аналардың балалармен қарым-қатынасы; ата-аналардың балаларды көтермелеуі және қолдауы.
- Ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі маңызды рөлін мойындай отырып, көптеген елдер мемлекеттік деңгейде нормативтік құқықтық актілер мен қоғамдық тетіктер арқылы ата-аналардың білім беру процесіне қатысуын қолдау және ынталандыру бойынша шаралар қабылдайды.
- Қазақстанда ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі, міндеті мен жауапкершілігі барлық деңгейлердегі нормативтік құқықтық актілерде көрсетілген. Ата-аналар бірлестіктері, ата-аналар комитеттері жұмыс істейді. Әдістемелік қор құрылды және ата-аналардың, балалар мен мектептің нәтижелі өзара іс-қимылын жетілдіру бойынша жобалар іске асырылып жатыр. Алайда, оларды іс жүзінде міндетті қолдану ережелері, белсенді ата-аналарды көтермелеу тетіктері және белсенділік танытпайтын ата-аналарды ынталандыру тетіктері жоқ.
- Бірқатар факторлар қазақстандық ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеуге нашар тартылғанын көрсетеді. Ата-аналардың 42%-ы мектепке мүлдем бармайды, ата-аналардың 25%-ы балаларды жалпы дамуға арналған кітаптар мен басқа материалдарды сатып алып бермейді, ата-аналардың 55%-ы баласымен бірге мұражайларға, театрларға және көрмелерге сирек барады. Педагогтердің 51%-ы ата-аналар мектептің даму стратегиясын әзірлеу мәселелеріне қатыспайды деп мәлімдейді. Ал ата аналардың 37%-ы, «Біздің мектепте маңызды шешімдер қабылдамас бұрын әдетте ата-аналардың пікірі сұралады» деген сұраққа теріс жауап берді.
- Мектеп пен ата-аналар арасындағы қарым-қатынаста олқылықтар бар. Ата-аналардың үштен бір бөлігі мектеп балалардың оқу үлгерімі туралы пайдалы ақпарат бермейді, ал мұғалімдер балалардың оқу үлгерімін әділ бағаламайды,

өйткені мектептен берілетін ақпарат пен баланың өзі айтатын ақпарат көбінесе бір-біріне сәйкес келмейді деп жауап берді.

- Қазақстандық ата-аналар мектептердің ерікті қызметіне нашар тартылған. Ата-аналардың 3/4 үлесі кезекшілікпен ешуақытта көмектеспеген, шақырылған спикер болмаған және кітапханаға өз еркімен көмектеспеген. Ата-аналардың жартысы мектеп іс-шараларына ешқашан қатыспаған, мектепке ерікті көмек көрсетпеген және сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастыруға көмектеспеген. Бірақ бұл ретте тиісті мәселелер талқыланатын әлеуметтік желілерде ата-аналардың белсенді болуы балаларды оқыту мен тәрбиелеуге қатысуының маңызды аспектісі болып табылады.
- Зерттеу негізінде бірқатар шараларды жүзеге асыру **ұсынылады**. **Ұлттық деңгейде:** (1) қолжетімді және түсінікті болатын, бала дамуының әртүрлі кезеңдерінде мектеп оқу бағдарламаларының мазмұнын толық көрсететін, ата-аналарға үйде оқу материалын бекіту әдістері немесе артта қалған оқушыларға арналған түзету әрекеттері туралы егжей-тегжейлі нұсқаулар, білім беру жүйесіндегі жаңалықтар туралы ата-аналарға арналған жаңалықтар легін, ата-аналардың баланың мектеп өміріне қатысуына жақсы мысалдар туралы мақалалар іріктемесін, кері байланыс және ата-аналарды қызықтыратын барлық сұрақтарға жауап беру мүмкіндігін ұсынатын, балаларды оқыту мен тәрбиелеуде ата-аналарды қолдауға арналған ұлттық портал әзірлеу; (2) әр мектеп «мектеп – бала – ата-ана» серіктестігін өзіндік құру тәсілін анықтай алатын мектептерге арналған нұсқаулық үлгісін әзірлеу; (3) ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеуге белсенді қатысуының маңызын түсіндіретін, мектеп қоғамдастығының белсенді бөлігіне айналуға, баласын оқытуда оның серіктесі болуға көмектесетін кеңестерді қамтитын ата-аналарға арналған әдістемелік нұсқаулықтарды әзірлеу; (4) ата-аналармен әріптестік саласында педагогтерді кәсіби дамыту мен біліктілігін арттыру бағдарламасын әзірлеу. **Институционалдық деңгейде**: (1) ата-аналардың қатысуы мәселелері бойынша стратегиялық құжаттарды әзірлеу үшін ата-аналардың қатысуымен жүйелі түрде сауалнамалар, сұхбаттар және фокус-топтар өткізу; (2) ата-аналардың қатысуымен ашық сабақтар өткізу тәжірибесін нормативтік тұрғыда енгізу (parents and family «learning» walks); (3) ата-аналарға әр тоқсан сайын баланың дамуы, баланы дамыту мәселелері мен мүмкіндіктері туралы жеке, дербестендірілген есепті ұсынуды нормативтік тұрғыда бекіту, бұл БҒМ-нің ата-аналар жиналыстарын өткізу форматын өзгерту жөніндегі соңғы бастамаларын нығайтады; (4) ата-аналармен бейресми ынтымақтастықты дамыту: мұғалімдер мен ата-аналардың бірлескен кешкі астары, ата-аналардың қатысуымен ойын кештері және мәселелерді шешу, қарым-қатынас жасау, сыни тұрғыдан ойлау саласында ата-аналар мен балалардың дағдыларын дамытатын басқа да іс-шаралар өткізу; (5) ата-аналардың еріктілігін дамыту: экскурсиялар, кітап оқу курстарын, сторителлинг өткізу, кітапханада көмектесу, атақты адамдардың қатысуымен өтетін іс-шараларға қатысу, отбасы дәстүрлері туралы әңгімелер айту, сабақтан тыс уақытта факультативтік сабақтар жүргізу немесе тіпті мұғалімге сабақ өткізуге көмектесу.

ЗЕРТТЕУДІҢ ӨЗЕКТІЛІГІ

2022 жылғы қаңтар оқиғалары біздің қоғамымыздың қатты жіктелуі мәселесін тағы бір рет айқындады, оның ішінде білім беру мәселелерінде. Қылмыстық істер мен агрессияның артуы, ең алдымен, пандемия жағдайында өршіген білім беру және тәрбиелеудегі олқылықтардан туындайды. 2020 жылғы көктемнен бастап (пандемияның бастамасы) қашықтықтан оқыту форматы біздің өмірімізге берік еніп, көптеген мектеп мәселелерінің бетін ашты: жүйенің цифрлық шындыққа тез бейімделуге дайын еместігі; цифрлық игіліктерге қол жеткізудегі теңсіздік; мұғалім мен оқушы арасындағы әлеуметтік және эмоциялық байланыс деңгейінің төмендеуіне байланысты оқу үлгерімінің төмендеуі; оқу процесінде көзбе-көз қарым-қатынас жасау әдісінің (біздің жүйке жүйеміз мен бүкіл ағзамыз эволюциялық тұрғыдан үйренген) күрт өзгеруіне байланысты күйзеліс деңгейінің жоғарылауы онлайн режимінде және т.б. Қазақстан үшін бұл мәселелерді АКТ-сауаттылықтан артта қалушылықты ескере отырып, қарастырған жөн. ICILS-2018 және PIAAC-2018 халықаралық салыстырмалы зерттеулері қазақстандық сегізінші сынып оқушыларының АКТ сауаттылықтан төмен нәтижелерін (54%-ы функционалдық сауатсыз) және ересек халықтың АКТ-сауаттылықтан төмен нәтижелерін көрсетті (>25% бірде-бір тапсырманы орындай алмады, <20% 2-деңгей және 3-деңгей тапсырмаларын орындай алды). **Гибридті оқыту ата-аналардың өз балаларының білім алуына қатысу үлесінің төмендеу мәселесін анықтады.** Мектеп отбасына «келсе» де, ата-аналардың білім беру процесіндегі рөлі екінші кезекте қала берді. Қашықтықтан оқытуға жүргізілген мониторинг (АТО, 2021) көрсеткендей, ата-ана мен баланың үйдегі оқшаулауда бір-біріне жақын болғанына қарамастан, оқушылар ата-анасының көмегінен гөрі мұғалімдер мен сыныптастарының көмегін артық көрді, ал ата-аналардың 52%-ы балаға қалай көмектесуді білмеді. Алғашқы ұстаз рөлін орындау ата-ананың бала тәрбиесіндегі басты міндеті болып табылады. Зерттеушілер (Peters et al., 2007; Every Child Matters, 2003; Afolabi, 2014; Englund et al., 2004) ата-аналардың қатысуы, балалардың танымдық және академиялық жетістіктері арасында тығыз байланыс бар екенін атап өтеді.

Постпандемиялық білім беру, оның ішінде мектеп, отбасы және қоғам арасында оқыту мен тәрбиелеу функцияларын үйлесімді қайта бөлу мәселелерінде енді бұрынғыдай болмайды. Бұл мәселедегі белгісіздік болашақ білім беру модельдері үшін қауіп төндіреді. Қазақстанда осы уақытқа дейін ата-аналардың өз балаларын оқыту және тәрбиелеу процестеріне қатысуына әсер ететін факторларды талдай отырып, зерттеулер жүргізілмеген. Қазақстандық шындықта ата-аналар тарапынан балаларды көптеген әртүрлі оқыту тәсілдерін талдау объективті қажеттілігі бар. Бұндай зерттеу постпандемиялық білім беруге қойылатын әлемдік қатаң талаптар және адами капиталды дамыту жергілікті мәселелері ахуалында болашақ ұрпақты қалыптастыруға мектептің, отбасының, қоғамның оңтайлы қатысу арақатынасын анықтау үшін өзекті болып табылады.

ЗЕРТТЕУДІҢ МАҚСАТЫ, МІНДЕТТЕРІ, НЫСАНЫ, МӘНІ, ӘДІСІ МЕН ҚҰРАЛНАМАСЫ

Мақсаты: Ата-аналардың негізгі функцияларын және балаларды оқыту мен тәрбиелеуде нәтижелілікті анықтайтын оларды қатысуға ынталандырушы факторларды анықтау.

Міндеттері: (1) Зерттеу әдістемесі мен құралнамасын әзірлеу; (2) Далалық зерттеулер жүргізу (сандық және сапалық); (3) Ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеуге қатысуына қатысты халықаралық және отандық тәжірибеге салыстырмалы талдау жасау; (4) Ата-аналардың оқушыларды оқыту мен тәрбиелеуге қатысуын күшейту тетіктерін әзірлеу; (5) Педагогикалық қоғамдастыққа және білім беру жүйесінің басшыларына тиісті ұсынымдар беру; (6) Қоғамды зерттеу нәтижелері туралы хабардар ету.

Нысаны: (1) Оқушылардың ата-аналары; балалары соңғы 10 жылда мектепте оқыған ата-аналар; балалары мектепке әлі бармаған ата-аналар; (2) Мұғалімдер, сынып жетекшілері және мектеп директорлары (мұғалімдер мен басшылар ата-аналар мен мектеп арасында «көпір» рөлін атқаратындықтан, зерттеу нысаны ретінде таңдалады. Олардың пікірін зерттеу ата-аналардың балалардың білім беру процесіне қатысуы туралы объективті көрініс береді).

Мәні: Мектеп, отбасы және әлеуметтік орта институттарының тепе-теңдігі ахуалында ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі рөлін анықтау. Оқушылардың академиялық жетістіктеріне қандай отбасылық факторлар әсер ететінін анықтау.

Аралас зерттеу әдісі сандық және сапалық деректерді жинау мен талдау әдістерін қамтыды, бұл «ата-ананың қатысуы» сияқты күрделі құбылысты объективті түсінуге және оны сандық әдісте қолданылатын сандар, диаграммалар және деректерді көп деңгейлі талдау арқылы түсіндіруге мүмкіндік берді (Кресвелл, 1999). БҒМ мұғалімдер мен ата-аналарға сауалнамаларды таратуда көмектесті. Педагогтерден 11 818 жауап және ата-аналардан 47 731 жауап алынды. Сауалнамалар Google Forms платформасында жүргізілді. Барлық жиналған жауаптар Google Sheets, Microsoft Excel арқылы дерекқорға жиналды және өңделді. Google Data Studio көмегімен деректерді талданып, көрнекі етілді. Сауалнама көздері, жауап нысандары, өңделген мәліметтер қоры, сондай-ақ қорытынды көрнекі етілген Dashboard онлайн қолжетімді.

Құралнамасы. Онлайн сауалнамалар құралнама ретінде таңдалды (Google Forms). Сауалнамалар ата-аналардың оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу процестеріне қатысуын, сондай-ақ осы қатысу деңгейіне әсер ететін факторларды анықтау мақсатында жасалды. Онлайн сауалнамалар тұжырымдамалық зерттеу шеңберіне, атап айтқанда Эпстайн моделіне (1992, 1994) және Хувер-Демпси мен Сандлер теориялық шеңберіне (1995) негізделген. Сауалнамалар екі: мемлекеттік және орыс тілдерінде ашық және жабық сұрақтардан құралды.

«АТА-АНАНЫҢ ҚАТЫСУЫ» ТЕРМИНІНІҢ НЕГІЗГІ АНЫҚТАМАЛАРЫ

«Ата-ананың қатысуы» терминін қолдану ғылыми ортада нақты, анық және дәйекті анықталмаған. Осылайша, Bloom (1980) тәжірибе жүзінде ата-ананың қатысуы ата-ананың өз балаларының академиялық жетістіктеріне деген ұмтылысы және осындай ұмтылыстарды балаларына беру сияқты көптеген әртүрлі жүріс-тұрыс пен тәжірибенің көрінісі ретінде анықталады деп айтады. Christensen және басқалары (1992), Walberg (1986) «ата-ананың қатысуы» ата-ананың өз балаларымен мектеп туралы қарым-қатынасына қатысты деп атап өтеді. Stevenson және Baker (1987) бұл термин ата-ананың мектеп іс-шараларына қатысуын білдіреді деп мәлімдейді.

Доктор Epstein (1991) ата-ананың қатысуы олардың өз балалары туралы мұғалімдермен қарым-қатынасын білдіреді деп санайды.

Мемлекеттік-қоғамдық білім басқармасының Даму институты (РФ) ата-ананың қатысуын мектеп өміріне белсенді қатысуға итермелейтін, ата-ана сезінетін оның мектеппен жоғары эмоциялық байланысы деп түсіндіреді.

Barge және Loges (2011) ата-ананың қатысуын үш өлшемді анықтамасын қарастыруды ұсынды: ата-аналар, оқушылар және мектеп/мұғалімдер. Бұл тұрғыдан ата-ананың қатысуы ата-ананың өзі үшін келесіні білдіреді: баласының оқу үлгеріміне мониторинг жүргізу; мұғалімдермен сенімді қарым-қатынас орнату; баласына сыныптан тыс сабақ оқуға жағдай жасау; ата-аналар мен мұғалімдер қатарынан пікірлестерді қолдау қоғамдастығын құру және дамыту. Оқушылар ынта, сенім мен көтермелеуді ата-ана қатысуының ең пайдалы нысандары деп санайды. Сондай-ақ, оқушылар ата-аналардың мектеп қызметкерлерімен сапалы қарым-қатынас орната білуінің маңызын да атап өтті. Мұғалімдер мен мектептегі басқа да қызметкерлер үшін ата-ананың қатысуы жоғары сапалы қарым-қатынас жасау, тәртіптің болуы, баласын үйде бақылау және қадағалау арқылы түсіндіріледі.

Pomerantz, Moorman және т.б. (2007); Benson және т.б. (2008) зерттеулері ата-ана қатысуының екі түрін анықтайды: (1) Ата-ананың үйде қатысуы (Home-based engagement) - ата-ананың баласына үй тапсырмасын орындауға көмектесуі, дауыстап оқу немесе мұражайларға бару және басқа да іс-шаралар сияқты зияткерлік ынталандыру сабақтарына қатысуы; (2) Ата-ананың мектеп процестеріне қатысуы (School-based engagement) - мұғалімдермен қарым-қатынас жасау, сыныпта көмек көрсету, мектеп іс-шараларына қатысу, ата-аналар мен мұғалімдердің конференциялары мен ұйымдарына қатысу.

Біздің зерттеуімізде, жоғарыда аталған анықтамаларды ескере отырып, «ата-ананың қатысуы» термині ретінде біз ата-аналардың өз балаларын оқыту және тәрбиелеу процестеріне қатысу дәрежесі деп түсінеміз.

ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ШЕҢБЕРІ

Тұжырымдалық негіз ғылыми жұмыстың құрылымы мен бағытын ашатын зерттеудің маңызды элементтерінің бірі болып табылады (AERA жарияланымдарындағы әлеуметтік ғылымдар саласындағы эмпирикалық зерттеулер бойынша есеп беру стандарттары, 2006).

Доктор Epstein Бронфенбреннердің әлеуметтік-экологиялық моделіне сүйене отырып, бірнеше ондаған жылдар бойы ата-ананың қатысу моделі бойынша зерттеулер жүргізді (1977). Осылайша, Epstein ата-аналар, мектеп және жергілікті қоғамдастық арасындағы көпірлер өте маңызды, өйткені балалар ата-аналарынан, отбасыларынан, мұғалімдерінен, құрдастарынан, туыстарынан және жергілікті қауымдастықтағы басқа ересектерден үйренеді деп түсіндіреді.

Epstein (1992, 1994) типологияны кеңейтіп, ата-ананың өз балаларын оқытуға қатысуының 6 деңгейін (түрлерін) анықтады:

1. Тәрбие. Мақсаты - отбасыларға балаларға білім алу іс-әрекетінде көмектесетін қолайлы жағдай жасауға көмектесу;

2. Қарым-қатынас. Мақсаты - мектеп бағдарламасы мен оқушының оқу үлгерімі мәселелері бойынша үй мен мектеп арасында тиімді қарым-қатынас жасау құралдарын әзірлеу;

3. Еріктілік. Мақсаты - ата-ананы мектептің еріктілік қызметіне тарту және олардың тарапынан көмек пен қолдауды ұйымдастыру;

4. Үйде оқыту. Мақсаты - отбасыларға балаларына үй тапсырмасын орындауға және икемді дағдыларды дамытуға көмектесу туралы ақпарат беру;

5. Шешімдер қабылдау. Мақсаты - ата-ананы мектеп деңгейінде шешім қабылдауға тарту, ата-аналар арасынан көшбасшылар мен балалар өкілдерін дамыту;

6. Жергілікті қоғамдастықпен ынтымақтастық. Мақсаты - мектеп бағдарламаларын, отбасылық тәжірибелерді нығайту, оқушыларды дамыту мен оқыту үшін жергілікті қоғамдастық ресурстары мен қызметтерін анықтау және кіріктіру.

Epstein мәселені мектеп перспективалары тұрғысынан қарастырады. Оның зерттеуі «мектеп пен мұғалімдер ата-аналар арасында белсенділікті арттыру үшін не істей алады?» деген сұраққа жауап береді.

Hoover-Dempsey және Sandler (1995) бастаған зерттеушілер тобы ата-аналар қатысуының біртұтас теориялық шеңберін әзірледі, ол келесі үш сұраққа жауап береді:

1. Неліктен ата-аналар өз балаларын оқытуға қатысады?

2. Ата-аналар ерекше қатысу түрлерін қалай таңдайды?

3. Неліктен ата-аналардың қатысуы оқушылардың академиялық жетістіктеріне оң әсер етеді?

Осы зерттеуде Epstein ата-аналардың қатысуы типологиясы қолданылды, сонымен қатар Hoover-Dempsey және Sandler 3 сұрағына жауап беруге тырыстық.

ӘДЕБИЕТКЕ ШОЛУ

Әртүрлі зерттеулер көрсеткендей, ата-аналарды мектеп өміріне тарту балалар мен жасөспірімдердің оң академиялық нәтижелеріне және анағұрлым жақсы жүріс-тұрысына ықпал етеді (Peters et al., 2007; Every Child Matters, 2003).

Осылайша, Epstein және т.б. (2002) өз зерттеуінде ата-аналардың қатысуы мен оқушылардың академиялық нәтижелері, соның ішінде мектепке бару, сонымен қатар сабақта жақсы баға алу мен тестілеу нәтижелері арасында тығыз байланыс бар деп көрсетті. Ата-аналардың мектеп өміріне қатысуы оқушылардың психологиялық денсаулығына, академиялық үлгеріміне, сондай-ақ жалпы денсаулық жағдайына оң әсер етеді. Мысалы, ата-аналардың мектеп өміріне қатысуы жасөспірімдер үшін жыныстық және ұрпақ жаңғырту денсаулығы мен жүріс-тұрысы тұрғысынан қорғаныш фактор ретінде айқындалды. Егер мектеп ортасы бала үшін қолдаушы және қамқор болса, ал ата-аналар мектеп өміріне белсенді қатысатын болса, онда жасөспірімдер есірткі тұтынуға, зорлық-зомбылық пен басқа да мәселелік жүріс-тұрысқа аз әуестенеді. Ата-аналардың оқушының мектеп өміріндегі рөлін ұзақ уақыт елемеу, кәсіпқойлардың, атап айтқанда мектептің психологиялық қызметінің оқушылардың отбасымен жұмыс істеуге дайын болмауы оқушыларды енжарлыққа, күйзеліске, депрессияға және өз-өзіне қол жұмсау ойларына итермеледі.

UNICEF Грузияда және басқа да елдерде «Жасөспірімдерді тәрбиелеу» (Parenting Adolescents, 2018) тақырыбында зерттеу жүргізді. Отбасының рөлі, оның жауапкершілігі және ата-ананың жасөспірімдер өміріне қатысуы зерттелді. Зерттеу әке мен ана арасындағы балаларды тәрбиелеу рөліндегі гендерлік айырмашылықтарды көрсетті. Аналар негізінен үй шаруасымен айналысады, ал әкелердің рөлі «табыскер» шеңберінен сирек шығады. Бұл ретте, үй жағдайында ұлдар мен қыздар арасындағы жүріс-тұрыс пен жауапкершілікте айырмашылықтар жоқ дерлік, ал ата-аналардың ұлдар мен қыздарға қатысты үміттері бірдей. Зерттеу ата-аналар өз балаларының материалдық және физикалық жағдайына қамқорлық жасауға көп қатысатынын анықтады. Білім беру екінші орында, атап айтқанда, бұл ата-аналардың басты назарын жасөспірімдерді болашақ жұмысқа дайындауға тырысу амалдарына аударуынан байқалады. Ата-аналардың өздері білім беру — бұл ата-аналардың белсенді қатысуы және балаларды бақылауы қажет іс-әрекет деп санайды. Білім беру мәселелеріндегі қолдау ата-аналардың балалар алдындағы жауапкершілігінің бір түрі болып саналады. Жалпы, білім ұлдар мен қыздар үшін бірдей маңызды болып саналады. Кейбір жағдайларда ұлдарға, қыздарға қарағанда, білімге көбірек көңіл бөлу керек, өйткені олар болашақта отбасының асыраушысы

болады. Егер қыздың мысалы, физика немесе математика пәндерінен бағалары жақсы болса, бұл оның ата-анасын қатты қуантады. Бұл ретте, егер қыз бала мансабын STEM саласында жалғастырғысы келсе, онда бұл кей жағдайларда жағымсыз реакция тудыруы мүмкін, өйткені физиктер, ғалымдар және басқа да «қиын» салалардың мамандықтары дәстүрлі түрде тек ұлдарға ғана тән болып саналады.

Өкінішке орай, зерттеу сондай-ақ жасөспірімдер оқуда қиындықтарға тап болған кезде, өз балаларының оқып-үйренуге деген ықыласын әрдайым қолдауға дайын емес ата-аналардың да барын анықтады. Кейбір жағдайларда тәрбие стильдері білім беру 18 жасқа толмаған балалар үшін басымдық болып табылатын Грузия заңдарына тікелей қайшы келеді. Басқа сөзбен айтқанда, оқу үлгерімі нашар балалардың ата-аналары балаларының мектептегі оқуын жалғастыруынан гөрі жұмыс істей бастағанын артық көреді.

Borgonovi & Montt (2012) зерттеулері ата-аналардың қатысуы балалардың когнитивтік (білім мен дағдылар) және бейкогнитивтік (оқуға деген ынтасы, оқыту стратегиясы) дамуына оң әсер ететінін көрсетті. Осылайша, ата-анасы мектеп өміріне анағұрлым белсенді қатысатын балалар жоғары академиялық көрсеткіштерге қол жеткізеді, мектепте анағұрлым белсенді әрі ынталы болады және ділдік денсаулық тұрғысынан жағымды көрсеткіштерге ие болады, сондай-ақ жақсы қарым-қатынас дағдыларын көрсетеді. Бұл ретте, ерте жастан бастап балаларға кітап оқу және жасөспірім кезіндегі саяси немесе әлеуметтік мәселелерді талқылау ата-аналардың балалармен өзара іс-қимылының ең тиімді түрлері болып табылады.

Тіпті ата-аналардың үйде кітап оқуы балаларға пайдалы болады, өйткені бұл оларға кітап оқу - ата-анасы бағалайтын нәрсе екенін көрсетеді. Мысалы, Chen (2009) зерттеуінің нәтижелері ата-аналардың оқу моделі, баланы үйде кітап оқуға ынталандыратын ортаны қолдау және оқушының академиялық жетістіктері арасындағы күшті оң байланысты көрсетті ($p<0,001$). Ата-аналар балаларына немесе балалармен бірге кез-келген әдебиетті оқитын отбасыларда бұл баланың оқу дағдыларын дамытуға оң әсер етеді.

Ата-аналардың балаларының білім алуына қатысуының оң әсері, орта мектепке қарағанда, бастауыш мектепте едәуір байқалады (Jeynes, 2007). PIRLS-2016 нәтижелеріне сәйкес, ата-аналары балаларын ерте сауаттылыққа үйретіп, олармен уақытты жиі өткізген төртінші сынып оқушылары оқу дағдылары бойынша жоғары жетістіктерге ие болды. Осылайша, ата-аналары балаларына жиі көңіл бөлген (оларды жазуға және оқуға үйреткен) оқушылардың орташа балы, ата-аналары балаларына кейде көңіл бөлген оқушыларға қарағанда, 24 балға жоғары болды, ал ата-аналары балаларына ешқашан немесе ешқашан дерлік көңіл бөлмеген оқушыларға қарағанда, 110 балға жоғары болды.

Қазақстандық ата-аналар PIRLS зерттеуінде балаларыма ерте жастан көңіл бөлдім деп жауап берді (65% - жиі; 35% - кейде). Ата-анасы үйде жиі және кейде көңіл бөлген оқушылар арасындағы айырмашылық 8 балды құрады (539 және 531 балл).

PISA-2018 (OECD, 2020) нәтижелеріне сәйкес, ата-аналар балаларының оқу үлгерімін мұғалімдердің бастамасымен жиі талқылаған елдерде 15 жастағы жасөспірімдердің оқу бойынша орташа балы жоғары болды. Қолжетімді деректер бойынша 74 ел арасында баласының жетістіктерін мұғалімдердің бастамасымен талқылаған ата-аналар үлесі әрбір 10 пайыздық тармаққа артқан сайын оқу көрсеткіші орташа есеппен 10 балға артып отырды.

Ата-аналар баланың оқу сауаттылығын дамытуда шешуші рөл атқарады. Бернстайн (Berstain, 1971) теориясына сәйкес, жұмысшы мамандығына ие болған ата-аналар балалардың «шектеулі тілдік кодын» дамытады, өйткені олардың қызмет аясы біркелкі және көбінесе жоғары ауызша дағдыларды қажет етпейді. Бұл ретте бейөндірістік, зияткерлік еңбек жұмыскерлері болып табылатын ата-аналар өздерінің анағұрлым жоғары әлеуметтік, мәдени және географиялық ұтқырлыққа ие болуына және жақсы ауызша-жазбаша дағдыларды талап ететін жұмыс орындарында қамтылуына байланысты «кеңейтілген/күрделі тілдік кодты» дамытады. Бала ерте жасынан еститін сөйлеу сауаттылығы және ата-анасы қолданатын сөздік қорының байлығы оның мектептегі оқу кезеңіндегі жетістіктеріне, атап айтқанда, баланың мұғалімнің нұсқауларына, оқулық мәтіндеріне, сыныптастарымен қарым-қатынас жасауына, академиялық оқу үлгеріміне және т.б. бейімделу деңгейіне едәуір әсер етеді (Caro, Daniel H.; Sandoval-Hernández, Andrés; Lüdtke, Oliver (2012), Cultural, Social, and Economic Capital Constructs in International Assessments: An Evaluation Using Exploratory Structural Equation Modeling, School Effectiveness and School Improvement, v25 n3 p433-450).

Басқа зерттеушілер (Nash, 2006) білім алу мүмкіндіктерінің теңсіздігін бірінші кезекте отбасыда қалыптасатын баланың хабитусымен байланыстырады (жеке тұлғаның тұтас қабылдау, бағалау, жіктеу және іс-әрекеттесу жүйесі, жеке тұлға тәжірибесі мен бейсаналық сипатқа ие әлеуметтік құрылымдарды интериоризация нәтижесі - Пьер Бурдиердің теориясына сәйкес, адамның мақсаттары мен диспозицияларынан, жүріс-тұрысынан байқалады). Зерттеу ата-ананың хабитусы баланың білімге деген құндылықтары мен көзқарасын, оның мансаптық ұмтылыстарын, өзіне деген сенімін, математикаға деген көзқарасын анықтайды деп сендіреді. «Орта тап» отбасыларынан шыққан балалар мен ата-аналар математикаға оң көзқарас танытып, мәдени капиталдың жоғары деңгейіне ие болды және, «жұмысшы тап» отбасыларынан шыққан балаларға қарағанда, математика саласындағы

мамандықты жиі таңдады. Баланың хабитусы мен оның оқу үлгерімі арасында тікелей байланыс анықталды.

Ата-ана мен мұғалімдер арасындағы байланыс оқушылардың академиялық жетістіктеріне әсер ететін маңызды факторлардың бірі болып табылады. Shute et al. (2011) зерттеуі бұл қарым-қатынас баланың академиялық жетістіктеріне де әсер ететінін көрсетті ($p<0,005$). Мектеп директорларынан алынған PISA-2018 деректеріне сәйкес, Қазақстанда оқушылар ата-аналарының 65%-ы (ЭЫДҰ - 41%) баласының оқу үлгерімін мұғаліммен өз бастамасымен, ал 59%-ы (ЭЫДҰ - 57%) мұғалімдердің бастамасымен талқылайды. Ата-аналардың жартысынан көбі (Қазақстан - 55%, ЭЫДҰ - 17%) жергілікті мектептегі өзін-өзі басқаруға қатысты және дәл осындай үлесі (Қазақстан - 56%, ЭЫДҰ - 12%) спорттық немесе сыныптан тыс іс-шараларға өз еркімен қатысты.

ЭЫДҰ-ның сауалнама жүргізілген тоғыз елі бойынша орта есеппен ата-аналар мектеп іс-шараларына қатысуға кедергі келтіретін мәселелер ретінде уақытты және жұмыс істеу қажеттілігін (34%) және жиналыс уақытының қолайсыздығын (33%) жиі атады.

COVID-19 пандемиясы ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіне қатысуы саласындағы зерттеулерді жандандыруға едәуір серпін берді. Бұл пандемия кезеңінде ішінде ата-ана басты әрекет етуші болып табылатын отбасы рөлінің бірінші орынға шығуымен түсіндіріледі. Осылайша, қазақстандық зерттеулер жұмыстарының басты назарында қашықтықтан төтенше оқыту кезеңінде ата-аналардың балаларының білім беру процесіне қатысуы, сондай-ақ ата-аналардың қашықтықтан оқыту сапасына қанағаттануына әсер ететін факторлар болды. Ал ата-аналардың білімге қанағаттану деңгейі олардың балаларды оқытуға қатысу дәрежесін көрсетеді.

Пандемия кезінде отбасының әлеуметтік-экономикалық сипаттамалары, отбасындағы балалар саны, жүйенің қашықтықтан білім беруге көшуге дайындығы және мұғалімдердің кәсіби құзыреттілік деңгейі ата-аналардың балаларының білім алуына қанағаттану дәрежесінің маңызды болжамдары болды. Балалардың технологиялық қашықтықтан оқыту құралдарына (смартфон, компьютер, Интернет) төмен қолжетімділігі ата-аналардың қашықтықтан оқытуға наразылығын арттырады.

АТО зерттеуінде (2020) ата-аналардың өзін-өзі бағалауы олардың балаларын оқыту процесіне белсене қатысатынын көрсетті. Барлық дерлік ата-аналар балаларының оқу үлгерімін әңгімелесу, күнделіктерді тексеру, бақылау және ынталандыру әдістерін қолдана отырып, басқа да тәрбиелік шаралар арқылы басқарды (кейде - 16-26%, жиі/әрқашан - 70-81%). Ата-аналардың көп бөлігі оқушының дұрыс күн тәртібін ұйымдастыруға, кіретін сайттардың мазмұнын бақылауға, Интернетті пайдалану ұзақтығына

назар аударды. Сонымен қатар, қашықтықтан оқыту кезеңінде оқушылар ата-анасының үйде өзін-өзі оқшаулау жағдайында жақын болғанына қарамастан, олардан гөрі мұғалімдері мен сыныптастарына қолдау мен көмек алу үшін жиі жүгінуді жөн көрді. Сондай-ақ, сауалнама оқушылардың көп бөлігі қолдауды мектеппен (64,8%), яғни мұғалімдерімен және сыныптастарымен байланыстыратынын көрсетті. Ата-аналардың қашықтықтан оқытуға дайын болмауы мұның бірден-бір себебі болуы мүмкін. Ата-аналардың жоғары пайызы (74,1%) мұғалімдердің қолдауынсыз және тұрақты қатысуынсыз оқу материалын игеру мүмкін емес екенін атап өтті. Ата-аналардың жартысы (52%) балаға қалай көмектесуге болатынын білмеді және (47,2%) нақты пәндер бойынша олардан не талап етілетінін түсінбеді, бұл, ата-аналардың өз-өзіне берген бағасына қарамастан, олардың балаларды оқыту процесіне аса қатыспайтынын көрсетеді.

Атырау облысы НЗМ ДББҰ Оқушылардың әл-ауқаты департаменті ЮНЕСКО-ның қолдауымен «Берік Отбасы» жобасын жүзеге асырды, оның басты идеясы оқушылардың толыққанды дамуы үшін отбасы мен мектеп арасында берік одақ құру болып табылады. Көптеген психологтар мен әлеуметтік педагогтер кәсіби дайындықтан өтті, ал ата-аналар мен балалардың өздері әртүрлі тренингтер мен оқуға қатыса алды. Жоба нәтижелерін талдау ата-аналардың ұмтылыстары мен үміттері балалардың білім алудағы жетістіктерімен тығыз байланысты екенін көрсетті (GPA орташа көрсеткіштерімен күшті байланыс анықталды). Бұл ретте, ата-ананың үйде баласын қарапайым бақылауы және оқушылардың академиялық жетістіктері арасында ең әлсіз байланысты бар.

Көптеген зерттеулерде ата-аналардың қатысуы мен академиялық үлгерім арасындағы оң байланыс туралы айтылғанмен, кейбір зерттеулер бейтарап немесе тіпті теріс нәтиже көрсетті.

Ата-аналардың қатысуы мен балалардың **бастауыш мектептегі** оқу үлгеріміне олардың әсеріне келтірілетін ең көрнекі мысалдар мыналар болып табылады.

Ата-аналардың үміттері мен ұмтылыстары ата-аналар баласының қазір де, болашақта да мектепте жақсы оқитынын болжайтын тәсіл болып табылады**.** Бұл тәсіл көптеген зерттеулерде кездеседі және оқу үлгерімімен оң байланысты көрсетеді (Gubbins & Otero, 2016; Hung, 2007; Phillipson & Phillipson, 2012; Xu, Benson, Mudrey-Camino, & Steiner, 2010). Мысалы, Ли және Боуэн (2006) ата-аналардың үйде және мектепте бес түрлі қатысу деңгейі мен әсерін зерттеп, анықтады ата-аналардың балаға қатысты білім беру үміттері академиялық жетістіктердің ең күшті болжамдары болды.

Ата-аналардың бұйрық беру, жазалар мен басқа да мәжбүрлеу әрекеттерін қолдану арқылы балалардың **оқуына қысым жасауы** олардың

оқу үлгеріміне теріс әсер етті (Domina, 2005). Ата-аналар тарапынан академиялық қысым сондай-ақ математика мен оқуда өзін-өзі анағұрлым төмен бағалауына да байланысты (Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009).

Ата-аналардың **ынталандыруы және қолдау көрсетуі** мен оқушылардың оқу үлгерімінің арасында оң байланыс бар. Мысалы, балаларды оқу үлгерімі, ілгерілігі және күш-жігері үшін мадақтау, сондай-ақ балаларға олар оған және мектептегі оқу үлгеріміне қамқорлық жасайтыны туралы айту оқу үлгерімі тұрғысынан ең жоғары жетістіктерге әкелді (Hung, 2007; Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009).

Ата-аналардың оқытуға жәрдемдесетін **тиісті ортамен және материалдармен қамтамасыз етуі** және академиялық үлгерім арасында оң байланыс бар. Шелдон және Эпштейн (2005) ата-аналардың көмегімен үйде оқыту және оқушылардың математика пәнінен тесттер бойынша оқу үлгерімінің жақсаруы арасында әрдайым байланыс бар екенін анықтады. Олар математика пәнін оқуды тиімді қолдау оқушылар мен ата-аналардан математиканы талқылау мен оған қатысты өзара әрекеттесуді талап ететін үй тапсырмаларын және мұғалімдер отбасыларына берген математика жөніндегі материалдар мен ресурстарды үйде пайдалануды қамтитынын анықтады.

Үй тапсырмасына қатысу. Осы қатысу түрі мен оқу үлгерімі арасындағы байланыс тұрақты емес. Зерттеулер балаларға үй тапсырмасын орындауда көмектесу және оң немесе (Driessen, Smit, & Sleegers, 2005) теріс (Domina, 2005; Lee & Bowen, 2006; Rogers, Theule, Ryan, Адамс и Китинг, 2009 г.) академиялық жетістіктер арасында едәуір байланыс жоқ екенін көрсетті. Мысалы, Там және Чан (2009) ата-аналардың балаларының үй тапсырмаларын орындауға қатысуы мен балалардың академиялық дамуы арасында оң байланыс бар екенін анықтады. Олар бұл факт оқушылар мен олардың ата-аналарының математика мен оқу бойынша үй тапсырмасына деген оң көзқарасына едәуір дәрежеде байланысты екенін атап өтті.

Морони жүргізген зерттеу (2015) тағы бір қызықты мысал болып табылады. Ол үй тапсырмасын орындауға қатысу «қолдаушы» ретінде қабылданған кезде, оның және оқушылардың сабақ үлгерімі арасындағы байланыс оң болатынын анықтады. Алайда, балалар үй тапсырмасын орындау барысында ата-анасын «жабысқақ және бақылаушы триггерлер» ретінде қабылдаған кезде, олардың көмегі және оқу үлгерімі арасындағы байланыс теріс болды. Сонымен қатар, оқудан төмен жетістіктерге ие болған оқушылар, жоғары жетістіктерге ие болған оқушылармен салыстырғанда, ата-анасы оны көбірек бақылайтынын мәлімдеді.

Сондай-ақ, үйде оқу мен бастауыш мектеп жасындағы балалардың оқу үлгерімі арасында едәуір байланыс бар екені де анықталды. Үйде баласымен бірге кітап оқитын ата-аналар оның мектептегі жақсы оқу үлгеріміне ықпал етеді (Hemmerechts, Agirdag, & Kavadias, 2017; Myrberg & Rosen, 2009). Осылайша, Клоостерман және оның әріптестері (2011) ата-аналардың оқуды әлеуметтендіруі, яғни баланың білім алу мансабының басында олардың кітап оқуда үлгі болуы және балалардың бастауыш мектептің кейінгі сыныптарындағы оқу үлгерімі арасындағы байланыс дәрежесін зерттеді.

Зерттеулер ата-аналардың қатысуы және **орта сыныптар мен жоғары сыныптарда** математика мен сауаттылық бойынша академиялық үлгерім арасындағы оң байланыс бар екенін көрсетеді. Ата-аналар қатысуының анағұрлым маңызды мысалдары мыналар болып табылады.

Ата-аналардың ұмтылыстары мен үміттері және оқу үлгерімі арасында оң байланыс бар (Antonopoulou, Koutrouba, & Babalis, 2011; Carranza, You, Chhuon, & Hudley, 2009; Choi, Chang, Kim, & Reio, 2015; Fan, Williams, & Wolters, 2012; Gordon & Cui, 2012; Pearce, 2006; Simons Morton & Chen, 2009; Strayhorn, 2010; You, Lim, No, & Dang, 2016). Мысалы, Чен және Грегори (2010) әртүрлі әдістер мен тәсілдер арасында дәл академиялық жетістіктерді күту оқушылардың орташа балын болжау үшін ата-аналар қатысуының жалғыз түрі болғанын анықтады. Осылайша, ата-анасы балаларының оқу жетістіктеріне көп үміт артты деп мәлімдеген оқушылар анағұрлым жоғары орташа балға ие болды, сондай-ақ мұғалімдер оларды, ата-аналарының үміттері анағұрлым төмен болған қатарластарымен салыстырғанда, сынып сабағына белсене қатысады деп бағалады.

Ғылымдағы ғылыми жетістіктерін қолдау және оларды үйде оқыту арқылы дамыту. Ата-аналардың академиялық жетістіктерді бағалау және оларды кейіннен бекіту нысанына қатысуы және оқушылардың жоғары сыныптарда математика пәнінен оқу үлгерімі арасында едәуір оң байланыс бар екенін көрсетті (Hayes, 2012; Hong, Yoo, You, & Su, 2010). Осылайша, Хо (2010) оқушылардың ғылыми жетістіктері мен тиімділігімен өлшенетін олардың академиялық үлгерімі және ата-аналардың белгілі бір қатысу түрлері арасында едәуір байланыс бар екенін анықтады. Ата-аналардың балаларының ғылыми білімін байыту жөніндегі қызметті ұйымдастыруға қатысуы және оқушылардың ғылыми үлгерімі арасында едәуір байланыс бар екені анықталды. Теледидардан ғылым туралы бағдарламаларды қарау, ғылыми жаңалықтар туралы кітап оқу, ғылыми фантастиканы қарау, оқу немесе тыңдау сияқты іс-әрекет түрлері балаларының ғылыми ақыл құрылымын ең тиімді дамыту әдісі болып табылады.

Ата-аналардың өз балаларына оқуда **академиялық қолдау көрсетуі мен ынталандыруы** және оқушылардың үлгерімі арасында оң байланыс бар

(Bean, Bush, McKenry, & Wilson, 2003; Chen & Gregory, 2010; Dumont et al., 2012; Gordon & Cui, 2012). Мартинес, ДеГармо және Эдди (2004) академиялық қолдаумен қатар, ата-анасымен маңызды өмірлік мәселелер жайында ашық сөйлесу мүмкіндігі оқушылардың үй тапсырмасын анағұрлым жиі орындауына алып келді, бұл оқу үлгерімінің жоғарылауына және оқу орындарынан шығару көрсеткіштерінің төмендеуіне ықпал еткенін көрсетті.

Ата-аналар мен балалардың мектептегі іс-шаралар, жақын және ұзақ мерзімді мектеп жоспарлары және басқа академиялық мәселелер туралы **білімге қатысты талқылаулары (қарым-қатынас жасауы)** оқу үлгерімімен оң байланысты көрсетеді (Altschul, 2011; Hayes, 2012; Hong & Ho, 2005; Houtenville & Conway, 2008; Hsu, Zhang, Kwok, & Ju, 2011; Gordon & Cui, 2012; Park, 2008).

Мысалы, МакНил (2012) ата-аналар мен балалар арасындағы талқылаулар ата-аналар қатысуының бала оқу үлгерімінің жақсаруымен және мәселелік жүріс-тұрысының (сабақтан қалу) төмендеуімен байланысты жалғыз аспектісі болды. Басқа сөзбен айтқанда, өзара қарым-қатынас жасаудың анағұрлым жоғары деңгейі оқушылардың үлгерімін жақсартады және сабақтан қалу санын азайтатынын анықтады.

Осылайша, көптеген зерттеулер ата-аналардың оқушылардың академиялық және жүріс-тұрыс жетістіктеріне жоғары әсер ету дәрежесін растайды.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АТА-АНАЛАРДЫҢ БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУГЕ ҚАТЫСУЫН РЕТТЕУ

Ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі Қазақстан Республикасының Конституциясымен (1995), «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Кодекспен (2011), «Білім туралы» Заңмен (2007) және басқа да НҚА-мен реттеледі. Қазақстан Республикасы Конституциясының 27-бабына сәйкес «балаларына қамқорлық жасау және оларды тәрбиелеу - ата-ананың етене құқығы әрі міндеті».

«Білім туралы» Заң (49-б., 3-т.) балалардың ата-аналары мен өзге де заңды өкілдерін Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында олардың орта білім алуын қамтамасыз етуге міндеттейді. «Білім туралы» Заңның 49-бабында сондай-ақ ата-аналары мен өзге де заңды өкілдерінің баланың тілегін, жеке бейімділігі мен ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру ұйымын таңдау, ата-аналар комитеттері арқылы білім беру ұйымдарын басқару органдарының жұмысына қатысу, білім беру ұйымдарынан өз балаларының үлгеріміне, мінез-құлқына және оқу жағдайларына қатысты ақпарат алу құқықтары, сондай-ақ балаларға өмірі мен оқуы үшін салауатты және қауіпсіз жағдайлар жасау, олардың ой-өрісі мен дене күшін дамытуды, имандылық тұрғысынан қалыптасуын қамтамасыз ету бөлігіндегі міндеттері анықталған.

«Бала құқықтары туралы» Заң (2002) 4-тарауының 24-бабы баланың жан-жақты дамуы үшін қажетті өмір сүру жағдайын жасауды ата-анасы немесе басқа да заңды өкілдерінің міндеті ретінде айқындайды.

Ата-аналардың баланы тәрбиелеу және оған білім беру, оның құқықтары мен мүдделерін қорғау жөніндегі құқықтары мен міндеттері «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Кодекстің (2011) 3-бөлімі 11-тарауының 70-бабында бекітілген.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодекске сәйкес (127-б., 1-т.) «ата-ананың кәмелетке толмаған балаларды тәрбиелеу және (немесе) оларға білім беру, олардың құқықтарын және (немесе) мүдделерін қорғау жөніндегі, сондай-ақ оларға күтім жасау және күтіп-бағу жөніндегі міндеттерді орындамауы 10 айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға алып келеді».

Ата-аналардың құқықтары мен міндеттері туралы заңнамалық негіздермен қатар, әдістемелік қор да құрылды. Білім және ғылым министрлігінің Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы «2021-2022 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесінің ерекшеліктері туралы» нұсқаулық-әдістемелік хатты

әзірледі (КеАҚ ҒӘК 2021 жылғы 13 мамырдағы №5 хаттамасымен ұсынылған). Бұл әдістемелік құжатта мектеп пен ата-аналардың өзара әрекеттесуін күшейту білім беру және тәрбиелеу процестерін ұйымдастырудың басты ерекшелігі болып табылады. Бұнда сондай-ақ ата-аналарды балаларын оқыту мен тәрбиелеу процесіне тартуға ықпал ететін негізгі іс-шаралар да көрсетілген.

Осылайша, «Отбасы-мектеп» жобасы отбасының тәрбиелік әлеуетін, отбасы тәрбиесі және білім алушылардың ата-аналарымен нәтижелі өзара іс-қимылы бойынша педагогтердің әдістемелік тәжірибесін жетілдіруге бағытталған.

«Мектеп өмірінен бір күні» жобасын іске асыру ата-аналардың мектеп, сынып және бала өміріне араласуын мақсат етеді.

Ата-аналар консилиумдері шеңберінде ата-аналармен және балалармен жеке сұхбаттар өткізіледі, баланың үй жағдайымен танысу үшін отбасыға барумен әр баламен жұмыс жасау жоспары, отбасы мәселелері және балаларды тәрбиелеу сын-қатерлері бойынша консультациялар өткізу бағдарламасы жасалады.

«Берік отбасы» бағдарламасы 10 және 14 жас аралығындағы балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелеп жатқан отбасыларға ата-аналар мен жасөспірімдер арасындағы қарым-қатынасты нығайту мақсатында әзірленді. Бағдарламаны Назарбаев Зияткерлік мектептері мен БҰҰ Есірткі және қылмыс басқармасы жүзеге асырады.

Бағдарлама ата-аналар мен жастарға арналған екі сағаттық 7 сабақтан тұрады. Бірінші сағатты ата-аналар мен жастар бөлек, екінші сағатты бірге өткізіп, бірлескен тапсырмаларды (ойындар, бірлескен жобалар, дағдыларды дамыту тәжірибесі) орындайды. Тренингтерді мұғалімдер мен психологтар, арнайы оқытылған халықаралық жаттықтырушылар өткізеді.

Бағдарлама нәтижелері оқушылардың әлеуметтенуіне оң әсер етті.

Оқушылар ашыла бастады, оқу процесіне байланысты алаңдаушылық пен қорқыныш азайды. Ата-аналары да өздерінен өзгерістер байқады: баласымен оның болашаққа деген жоспарлары туралы сын айтпай сөйлеседі; баламен мәселені ашуы басылғаннан кейін ғана шешеді; баласымен көзбе-көз қалып, оған уақыт бөледі. Ата-аналар «Берік отбасы» бағдарламасында оқудан кейін мектеп өміріне белсене қатыса бастады. Анағұрлым ұйымшыл және жинақы болды, әртүрлі мастер-кластар ұйымдастырып, өз тәжірибесімен бөлісе бастады.

Ата-аналардың әлеуметтік желілерде болуы олардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіне қатысуының маңызды аспектісі болып табылады. Технологияның қарқынды дамуы әлеуметтік желілердің маңыздылығы мен өзектілігін арттырады. Әлеуметтік желілер және басқа да онлайн құралдар

өмірдің ажырамас бөлігіне айналды. Мысалы, ата-аналар, мұғалімдер, оқушылар арасында Telegram немесе WhatsApp мессенджерлерінде әртүрлі чаттар мен топтарды құру және пайдалану фактісі, сондай-ақ олардың әртүрлі аралас нысандары біздің өмірімізге нық енді. Демек, осы зерттеуде пайдаланылатын басқа факторлар мен әдістермен қатар, авторлар қазақстандық ата-аналардың интернетте болуын талдауды маңызды деп санады, бұл ата-аналарды қызықтыратын тақырыптарды түсінуге, сондай-ақ ата-аналарды толғандыратын тақырыптар мен сұрақтарға мониторинг жүргізу арқылы олардың балаларды тәрбиелеу мен оқытуға қатысуын жанама түсінуге көмектеседі. Зерттеу авторлары ата-аналар мен мұғалімдер чаттарындағы жағдайды әдейілеп талдамады, өйткені мазмұны мен сипаты көптеген факторларға байланысты өзгеруі мүмкін.

Топ атауы	Тілі	Платформа	Жазылушылар саны	Орташа қатысу деңгейі	Топтың негізгі мақсаты
Балалар білімі	Орыс	Инстаграм	109 469	0,32%	Өз бетінше оқуға арналған балалар білімі туралы блог
Қазақстан ата-аналары одағы	Орыс	Инста-грам	77 263	2,55%	Балалар құқықтарын қорғау, ата-аналардың мемлекеттің заңдары мен бастамаларын қанағаттандырмайтын мәселелерді шешуге қатысуы
Бала тұлғасын дамыту	Қазақ	Инста-грам	50 274	1,67%	Ата-ана мен бала арасындағы диалог, бала тұлғасын дамыту
Блаларды оқыту және тәрбиелеу	Орыс	Инста-грам	39 560	0,63%	Балаларды тәрбиелеу және дамыту
QZ Саналылар бірлігі	Орыс	Инста-грам	30 534	2,35%	Балалар мен ата-аналардың құқықтары
Нұр-Сұлтан қ. Бі-лім басқармасы	Қазақ	Инста-грам	24 973	0,61%	Нұр-Сұлтан қ. білім бөлімінің ресми парақшасы
Қазақстан білімі	Орыс/ Қазақ	Фейсбук	5 400	2, 43%	ҚР-дағы білім беру жүйесінің кез келген мәселелерін талқылауға арналған топ
Ашық білім	Орыс	Фейсбук	5 200	5,50%	Қолданыстағы білім беру стандарттары шеңберінде біздің қалауларымызға сәйкес өз балаларын оқытқысы келетін ата-аналардың бастамашыл тобы
OYNA Балалық шақ институты	Орыс	Инста-грам	1 109	6,00%	Ерте балалық шақтың маңызы туралы хабардарлықты арттыру және педагогтер мен ата-аналарға ақпараттық қолдау көрсету
Балалар білімі туралы блог	Орыс	Фейсбук	996	0,09%	Балалар білімінің құқығы, нормативтері, сапасы және оларды цифрландыру

Ол үшін осы зерттеу аясында Қазақстандағы балалардың білімі мен тәрбиесіне байланысты парақшалар мен блогтарға талдау жүргізілді. Парақшалар #ата-аналар, #қазақстандағыбілімберу, #қазақстаната-аналары, #мектепкедейінгібілімберу және #ертедамыту хэштегтері арқылы табылды. Одан әрі Instagram және Facebook әлеуметтік желілерінде анағұрлым өзекті мазмұны және 500-ден астам белсенді жазылушысы бар 30 парақшаға талдау жүргізілді. Қоғамдастықтың мақсатына қатысты деректер, жазылушылар саны, орташа қатысу деңгейі (ақпаратты жинау сәтінде 13.02.2022-18.02.2022) төмендегі кестеде келтірілген.

Анағұрлым егжей-тегжейлі салыстырмалы талдау үшін Instagram платформасынан Үздік 3 парақша және Facebook алаңынан 1 парақша таңдалды.

Үш парақшаның жазылушылар саны ең көп болды – «Балалар білімі» (109 469 жазылушы), «Қазақстан ата-аналар одағы» (77 263 жазылушы) және «Бала тұлғасын дамыту» (50 274 жазылушы), блог жүргізу стилінде, оның мақсаттары мен мазмұнында едәуір ерекшеліктер бар.

Осылайша, «Балалар білімі» парақшасы Indigo электрондық балабақшасының блог-алаңы болып табылады және мектепке дейінгі және мектептегі білім беру, балаларды тәрбиелеу, ата-аналарға қолдау көрсету және ұсынымдар беру тақырыптарын, мектепке дейінгі білім беру сапасы мен цифрландырылуын, мемлекеттік бастамалар мен түзетулерді түсіндіруге бағытталған.

Бір қызығы, бұл блог Инстаграм және Facebook екі әлеуметтік алаңда жүргізіледі, бірақ бірдей мазмұнына қарамастан, парақшалардағы жазылушылардың санында едәуір айырмашылықтар байқалады: сәйкесінше 109 мың және 996 адам. Бұл Инстаграм, Фейсбукпен салыстырғанда, қазақстандықтар арасында танымал желі болып табылатындығымен, сондай-ақ түсіну үшін анағұрлым ыңғайлы әрі оңай болуымен түсіндіріледі.

Жазылушылар саны көп, орташа қатысу деңгейі 2,55% және белсенділігі жоғары келесі парақша - «Қазақстан ата-аналар одағы». Бұл парақша белсенді азаматтық ұстанымы бар ата-аналарға арналған патриоттық алаң ретінде құрылды. Бұл парақша жай ғана ақпараттық мазмұны бар блог емес, ол қосылу ережелері мен шарттары, сондай-ақ ай сайынғы жарнасы бар Республикалық Қоғамдық Бірлестік (РҚБ) болып табылады.

Сілтеме арқылы өтіп, осы ұйымның ата-аналарын толғандыратын тақырыптар суррогат бизнесіне, ЛГБТ қауымдастықтарына, мектептердегі жыныстық қатынасқа, мәжбүрлі вакцинацияға және Ashyq жүйесіне қарсы өтініштерге дейін болатындығын көруге болады. Сонымен қатар, авторлар инклюзивті білім беру, ата-аналардың білім беру жүйесіне қатысты пікірлері мен сапасына қанағаттануы және заңнамаға енгізілген түзетулер тақырыптары бойынша ата-аналарға сауалнамалар жүргізеді.

Instagram
Search
КАК ВЗЯТЬ ОТПУСК В ДЕТСКОМ САДУ?
ДЕТСКИЕ ЛАГЕРЯ ОТДЫХА: ОПРОС ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ
МОШЕННИКИ И ПОМОГАЙКИ - ОДИНАКОВОЕ ПОНЯТИЕ
BILIM WEBLINE
СЕКЦИИ ПО ГОСЗАКАЗУ: ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ
18+3×(5-4+1)=?
ПРОСТАЯ ЗАДАЧА, КОТОРУЮ МНОГИЕ РЕШАЮТ НЕПРАВИЛЬНО. СПРАВИТЕСЬ?
INDIGO
14 ЧЕРТ, ОБЪЕДИНЯЮЩИХ РОДИТЕЛЕЙ, ВОСПИТАВШИХ УСПЕШНЫХ ДЕТЕЙ
ВЫБИРАЕМ СТУЛ И СТОЛ ДЛЯ РЕБЕНКА
ИГРОВЫЕ ПЛОЩАДКИ В ДЕТСКИХ САДАХ
ЭЛЕКТРОННЫЕ ДОГОВОРЫ. ПРЕИМУЩЕСТВА ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ

Instagram
@kazsouzrod
ВСТАНЕМ ВСЕ ВМЕСТЕ

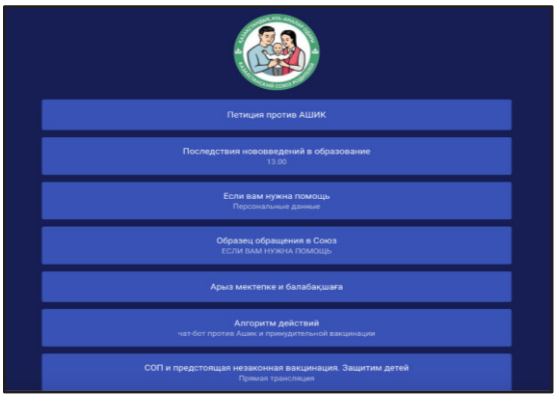
Петиция против АШИК
Последствия нововведений в образование
Если вам нужна помощь
Образец обращения в Союз
Арыз мектепке и балабақшаға
Алгоритм действий
СОП и предстоящая незаконная вакцинация. Защитим детей

ВСЕ О ЗАКОНОПРОЕКТЕ О ПСВП
Наш телеграм канал "Единство осознанных КЗ"
БАРТЕР БО.КЗ
Документы
Жабық Бот

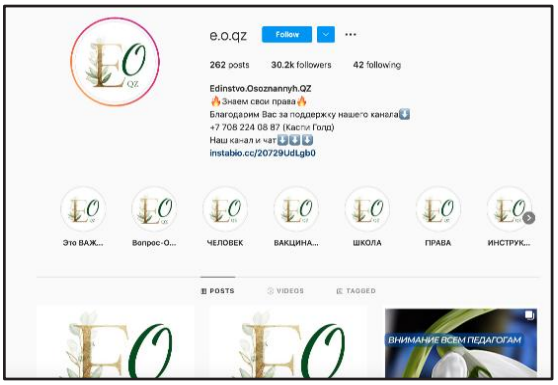
e.o.qz
Follow
262 posts
30.2k followers
42 following
Edinstvo.Osoznannyh.QZ
instablo.cc/20729UdLgb0
ЧЕЛОВЕК
ВАКЦИНА...
ШКОЛА
ПРАВА
ИНСТРУК...
POSTS
VIDEOS
TAGGED
ВНИМАНИЕ ВСЕМ ПЕДАГОГАМ

Мазмұны мен жарияланымдарының сипаты жағынан ұқсас тағы бір парақша – «QZ Саналылар бірлігі» үздік бестікке кірді, сондай-ақ, өз ережелері, донаттары, телеграмм-арнасы және петицияға белсенді сілтемесі бар алаң болып табылады.

Осы парақшаларға қарап, қазнетте балаларды оқыту мен тәрбиелеуге ғана емес, сонымен қатар балалардың құқықтарына, заңдағы түзетулерге, мемлекеттік бастамаларға қатысты мәселелерді шешуге белсенді қатысуға мүдделі ата-аналардың дербес, белсенді жұмыс істейтін қоғамдастықтары біртіндеп қалыптасып келе жатыр деп болжауға болады.

Белсенді азаматтық ұстанымы бар ата-аналардың осындай қоғамдастықтары азаматтардың өздері жүйеге өзгерістер енгізуге бастамашы болатын төменнен жоғарыға (bottom up) тәсіліне жақсы үлгі бола алады.

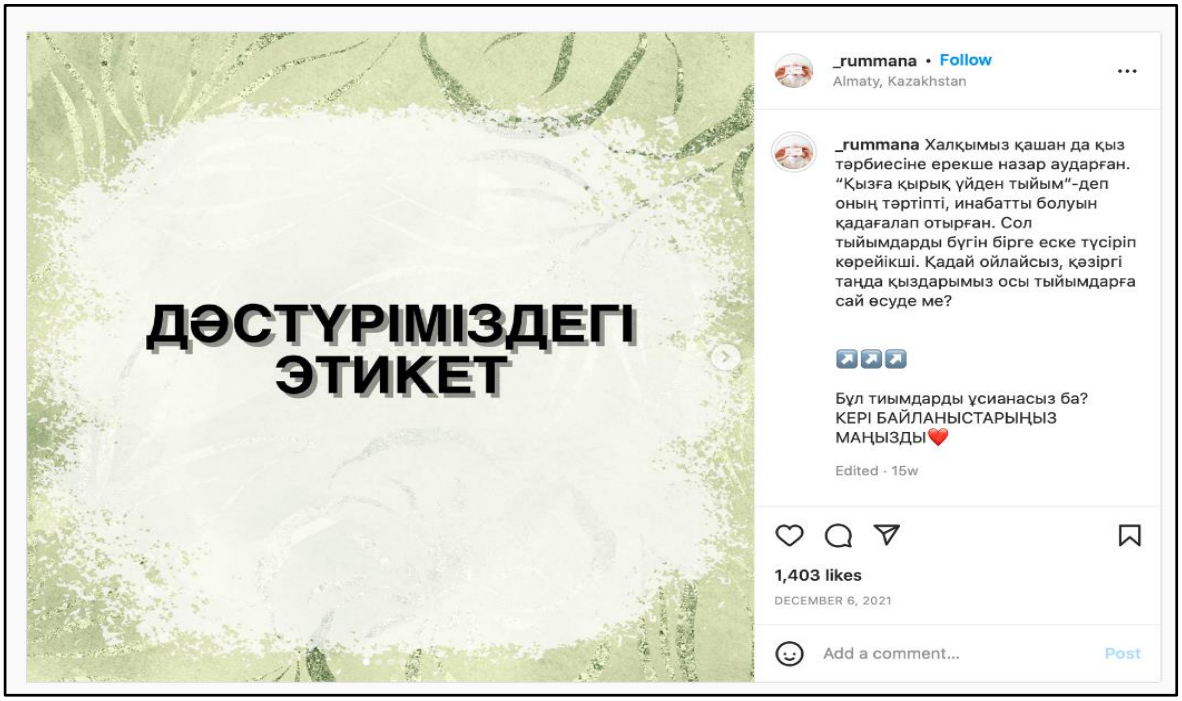

Үздік үштікке кірген келесі парақша - «Бала тұлғасын дамыту» қазақ тілінде жүргізіледі, оның салыстырмалы тұрғыдан жазылушылар саны да көп (50 274). Жалпы алғанда, қазақ тіліндегі парақшалар, орыс тіліндегі мазмұнмен салыстырғанда, әлеуметтік желі кеңістігінде аса танымал болмауына қарамастан, бұл парақшаның орташа қатысу деңгейі жоғары (1,67%). Бұл парақшаның эмоциялық және діни астары бар екенін атап өткен жөн, бұдан осы блог-алаңда балаларды оқыту мен тәрбиелеудің діни және мәдени аспектісіне басым қызығушылық танытатын аудитория жиналған деген қорытынды жасауға болады. Мысалы, бұл парақшада қыз бала тәрбиесімен байланысты жекелеген жазбаларды кездестіруге болады.

Фейсбук алаңындағы «Қазақстан білімі» парақшасына жазылушылардың саны - 5400, бұл Инстаграмдағы ұқсас парақшалармен салыстырғанда, шамалы. Осы парақшаның мазмұны негізінен басқа парақшалардан бөліскен жазбалардан тұратынын да атап өткен жөн.

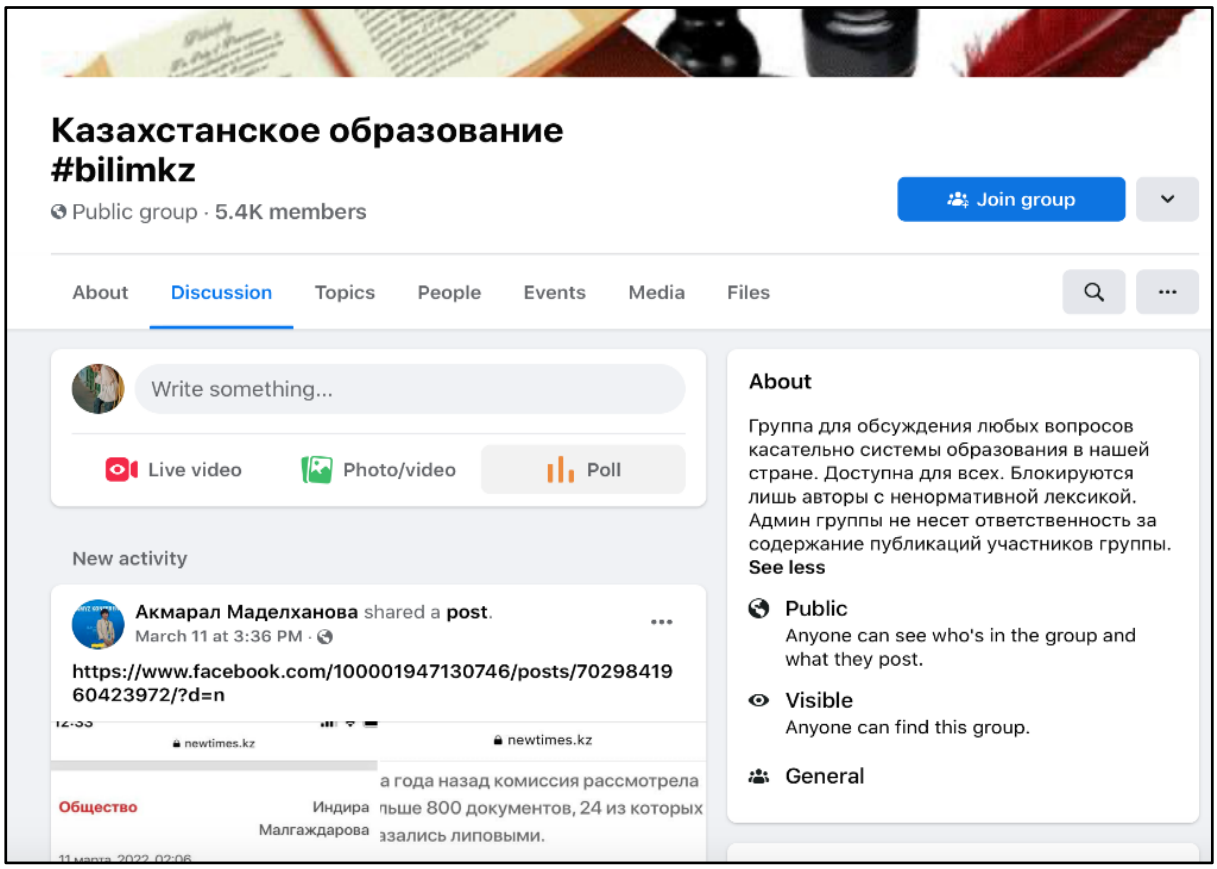

Қорытындылай келе, oyna_institute, samal.nane, _rummana, ainur_meirbekova_сияқты парақшаларда, жалпы алғанда, ата-аналардың көзқарасын жазған пікірлеріне қарап, теріс дегеннен гөрі оң деп сипаттауға болады. Осы парақшалардың мазмұны мәселелерді анықтау және талқылауға емес, ата-аналарға арналған ақпараттық және ұсыныс жазбаларға көбірек бағытталды. Тақырыптар нәрестені емшекпен емізу маңыздылығынан бастап жасөспіріммен отбасында сенімді қарым-қатынас құруға дейін ерекшеленді.

Екінші жағынан, «Қазақстан ата-аналар одағы», «QZ Саналылар бірлігі», «Ашық білім», «Қазақстан білімі» сияқты алаңдарда ата-аналардың көңіл-күйін оңнан гөрі теріс деп сипаттауға болады. Бұл осы алаңдарда қозғалатын тақырыптарға байланысты. Негізінен, олар заңға енгізілетін түзетулер мен ата-аналар келіспейтін мемлекеттің бастамаларына қатысты болды. Бұл алаңдар білім беру мекемелерінде балалардың құқықтарын қорғау, сот талқылаулары және петицияларға қол қою үшін пайдаланылды.

Ата-аналардың қатысуын институцияландыру дәрежесін анықтау үшін Kompra.kz порталынан «родит» іздеу сұранысы бойынша мәліметтер алынды. Нәтижесінде әртүрлі нысанды 96 ұйым сәйкестендірілді (өңірлер бөлінісіндегі сурет): қоғамдық бірлестіктер, қоғамдық қорлар, ЖШС, жекеменшік қайырымдылық қорлар. Олар ата-аналарды әртүрлі қызмет түрлері бойынша біріктірді: ата-аналар мектеп бірлестіктері мен комитеттері, аутизмі және мүгедек балалар ата-аналарының бірлестіктері, ерекше қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарын психологиялық қолдау, жетім балаларға көмек көрсету, балалардың құқықтарын қорғау бірлестіктері.

Ата-аналар сайттары бойынша келтірілген деректер толық емес, өйткені олардың атауында «родит» деген негізгі іздеу сөзі болмаған ата-аналар бірлестіктерін қамтымайды. Осылайша, тізбеге құрамында ата-аналар қоғамдастығы басым әртүрлі бірлестіктер, білім беру ұйымдарының қамқоршылық кеңестері енбеді.

Бүгін Қазақстанның жалпы білім беретін мектептерінде, жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған білім беру ұйымдарында, техникалық кәсіптік білім беру ұйымдарында қамқоршылық кеңестер жұмыс істейді. Қамқоршылық кеңестердің жұмысына қатысу ата-аналар қоғамдастығына балаларды тәрбиелеуді ұйымдастыруға өз үлесін қосуға, «бірлесіп басқару» процесіне тартуға, білім беру ұйымымен, қоғаммен сындарлы диалог жүргізуге, білім беру ұйымдарының менеджментіне ашықтық беруге, ортақ міндеттерді бірлесіп шешуге қатысуға, агрессияны төмендетуге және ата-аналар қоғамдастығының, балалар мен жасөспірімдердің қажеттіліктерін анықтауға мүмкіндік береді.

Осылайша, Қазақстанда нормативтік құқықтық деңгейде ата-аналардың қатысуы белгіленген. Ата-аналар оқушылар алдында кейбір міндеттерін орындамаған жағдайда, ата-аналарға әкімшілік әсер ету тетіктері бар.

Ата-аналар маңызды рөл атқаратын ата-аналар қоғамдық бірлестіктері, мектеп қамқоршылық кеңестері, ата-аналар бірлестіктері, мектеп ата-аналар комитеттері жұмыс істейді.

Ата-аналарды балаларын оқыту мен тәрбиелеуге тарту тетіктерін егжей-тегжейлі сипаттайтын құжаттар мен бағдарламалар бар.

Алайда, оларды іс жүзінде міндетті қолдану ережелері, белсене қатысатын ата-аналарды ынталандыру тетіктері және белсенділік танытпайтын ата-аналарды ынталандыру тетіктері жоқ.

Ата-аналардың әлеуметтік желілердегі белсенділігін талдау ата-аналарды балаларының құқықтарын қорғау, психологиялық диагностика немесе вакцинация сияқты мәжбүрлі процестерді болдырмау, ата-аналардың пікірін ескермей, «Білім туралы» Заңға түзетулер енгізу, жыныстық қатынас туралы ерте айту және ювеналді түзетулерді жою, білім беру жүйесін түрлендіру, сабақ арасындағы үзілістің ұзақтығынан бастап балалардың қауіпсіздігіне және оларды қорқыту мен зорлық-зомбылықтан қорғауға дейін т.б. қатысты тақырыптар қызықтыратынын көрсетті.

АТА-АНАНЫҢ ӨЗ БАЛАЛАРЫН ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУГЕ ҚАТЫСУЫН МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ ТЕТІКТЕРІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ

Ата-аналарды өз балаларын оқыту мен тәрбиелеуге тарту жөніндегі халықаралық тәжірибені зерделеу үшін осы мәселеге кең қарауға, сондай-ақ Қазақстанда нормативтік құқықтық актілер (НҚА) мен мектептер деңгейінде қолданылуы мүмкін кейбір тетіктерді алып пайдалануға мүмкіндік беретін бірнеше өлшем бойынша елдер таңдалды.

Төменде негізгі өлшемдер, сондай-ақ белгілі бір өлшемге сәйкес келетін елдер сипатталған.

1. Жақын экономикалық серіктестер мен көршілер: (ЕАЭО, ТМД, шекаралас елдер) – Ресей Федерациясы (РФ), Беларусь Республикасы, Қытай Халық Республикасы (ҚХР).

2. Халықаралық салыстырмалы зерттеулерде тұрақты түрде жоғары нәтижелер көрсетіп келе жатқан елдер (PISA, TIMMS, PIRLS, ICILS және т.б.) - Финляндия, Эстония, Оңтүстік Корея, ҚХР, Сингапур.

3. Экономикалық құрылымы ұқсас дамушы елдер, сондай-ақ Қазақстан мен тарихи-мәдени ұқсастығы бар елдер - РФ, Беларусь, Түркия, Грузия, Болгария.

4. Ата-аналардың қатысуы және білім беру саласындағы басқа да зерттеулер тақырыбында көптеген зерттеулер жүргізілген елдер - Америка Құрама Штаттары, Ұлыбритания, Сингапур, Финляндия.

Осылайша, көрсетілген 4 өлшемге сәйкес келетін 12 ел таңдалды, сонымен қатар Австралияның ең қызықты кейстері де қарастырылды.

Ұлыбритания. Ата-аналарды оқу процесіне тарту маңызы Ұлыбритания Білім департаментінің екі ұлттық құжаттында көрсетілген:

1. «Мектептегі білім ақ кітабы» (The Schools White Paper, 2010), бұнда үкімет барлық балалардың нәтижелері мен өмірлік мүмкіндіктерін жақсартады, ал мектептер оқушылардың жетістіктері мен табыстары үшін олардың ата-аналары алдында жауапты болады деп мәлімделген.

2. Кедейлік пен өмір сүру мүмкіндіктеріне далалық шолу (The Field Review on Poverty and Life Chances, 2010), бұнда ата-аналардың алға қойылған мақсаттарға қол жеткізудегі негізгі рөлі анықталады (мысалы, оқу үлгеріміндегі алшақтықты азайту), әсіресе өмірдің алғашқы жылдарында. Шолу сондай-ақ балалардың өмірлік мүмкіндіктерінің нысаналы индикаторларын да белгілейді, оның ішінде үйде оқыту ортасы, ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынас, аналардың білімі, бірінші баланы туған кезде ананың жасы және т.б.

Жергілікті басқару органдары бала мектепке себепсіз бармаған жағдайда, ата-аналарға қатысты әртүрлі шараларды қолдана алады:

1. Балалардың сабаққа қатысуын жақсарту мақсатында сабақтан жиі қалатын балалардың ата-аналары қатысуға міндетті болатын курстарды тағайындау;

2. Баланың сабаққа қатысуын қамтамасыз ету үшін отбасына супервайзер бекіту;

3. Баланың мектепке тіркелгенін немесе үйде білім алатынын растайтын дәлелдер ұсыну;

4. 60 фунт стерлинг мөлшеріндегі айыппұл, ол 21 күн ішінде төленбеген жағдайда, 120 фунт стерлингке дейін өседі. Егер айыппұл 28 ішінде төленбеген жағдайда, баланың ата-анасы оның мектепте болмағаны үшін жауапқа тартылуы мүмкін.

5. Ата-ана 2 500 фунт стерлингке дейінгі айыппұл, қоғамдық жұмыстарға тарту немесе үш айға дейінгі мерзімге түрмеге қамау түрінде жауапқа тарталуы мүмкін.

Сонымен қатар, Ұлыбританияда ата-аналарды тарту тетіктері белсенді қолданылады. Осылайша, 1956 жылы ата-аналарды өз балаларын оқытуға тарту идеясына құмар болған, бірақ оларға ұлттық және жергілікті деңгейде өкілдік ету қажет деп сезген ата-аналар тобы Parentkind қозғалысын бастаған.

Сондықтан жерлерде өңірлік федерацияларды құратын ата-аналар комитеттерінен Ұлттық ата-аналар комитеттері қауымдастығы құрылды. Ол ерікті ата-аналарға әр мектеп табысты ата-аналар комитетінің жұмысынан пайда көруі үшін қаражат жинау бойынша мамандандырылған қолдау көрсетеді және кеңес береді. Ата-аналарға өз баласын оқыту мен мектеп өміріне толыққанды қатысуы үшін ақпарат пен ресурстар беріледі.

Қауымдастық ата-аналар арасында үнемі сауалнама өткізіп тұрады және олардың жұмыс нәтижелері туралы жыл сайынғы есептерді жариялайды. Мысалы, 2020 жылы олар пандемия кезінде ата-аналардың рөлін қабылдау қалай өзгергенін түсіну үшін онлайн сауалнамалар топтамасын жалғастырды. Сауалнама нәтижелері ата-аналардың басым бөлігі балаларды оқытуда белсенді рөл ойнағысы келетінін көрсетті.

Пандемия ата-аналардың қатысу деңгейінің өсімін көрсетті. 10 ата-ананың үшеуі карантиннен кейін және мектептер ашылғаннан соң процеске көбірек қатысқысы келетінін айтты. Ата-аналар үшін ең маңызды мәселе «Баланы үйде оқытуға қалай қолдау көрсетуге болады» мәселесі болды.

The Manchester Transition project («Манчестерлік өту» жобасы) мектепішілік тәсілдің ата-аналарды тартудағы маңызын көрсетеді. Жоба мақсаты - Манчестер сегіз мектебінде балабақшалар мен бастауыш мектеп

қызметкерлерінің ата-аналарға қолдау көрсету әлеуетін арттыру, әсіресе бастауыш мектепке және бастауыш мектептен жоғары мектепке ауысу кезінде. Бастапқы оқу кезеңіндегі балалардың ата-аналарына келесі мүмкіндіктер ұсынылды: үйлеріне бару немесе педагогпен жеке әңгімелесу; басқа педагогтермен және ата-аналармен танысу мүмкіндігі; бүктемелер және басқа да күнделікті қарым-қатынас құралдары; сеанстар мен ойындар; ата-аналарға арналған семинар және фокус-топтар. Педагог көмекшісі қосымша қолдау көрсетті. Бірінші сынып оқушыларының ата-аналары сынып жиналыстарына барады, балалар мектепке барғанға дейін үйде пайдалануға болатын әдістемелік материалдар алады, сауаттылық және санау бойынша семинарға қатысады.

Families and Schools Together (FAST) – ата-аналарға арналған ғылымға негізделген бағдарлама. 2010 жылы Save The Children ұйымы (Балаларды құтқарыңыз) Илинг, Манчестер, Батыс Белфаст, Батыс Данбартоншир мен Каэрфиллиде орналасқан бес бастауыш мектепте FAST бағдарламасының пилоттық жобасын өткізді. Бағдарлама үш кезеңнен құралды.

Халықпен жұмыс істеуге бағытталған бірінші кезеңде бағдарламаны іске асыру және мектептің айналасында қолдау көрсететін қоғамдастықты қалыптастыру үшін ведомствоаралық топ құрылды. FAST үйлестірушілері, мектепке баратын балалардың ата-аналары, мектеп қызметкерлері, медициналық және әлеуметтік қызметкерлер сияқты қоғамдастық деңгейіндегі серіктестер, сондай-ақ қоғамдастықтың басқа да мүшелері топ құрамына кірді. Содан кейін топ өз еркімен қатысу үшін отбасыларды іріктейді.

Екінші кезеңде ата-аналар мен олардың балалары, ата-аналар мен мектеп, сондай-ақ ата-аналар мен басқа да ата-аналар арасында қарым-қатынас орнатуға көмектесетін 8 апталық курс басталады. Әр апталық сабақ: бірлескен түскі ас, коммуникативтік ойындар, өзара көмек сессиясы және т.б. қамтиды.

Үшінші кезеңде ата-аналар 22 ай бойы ай сайын кездесіп отырады. 8 апталық FAST курсынан өткен ата-аналар осы кездесулерді бұдан әрі мектептің қолдауымен жоспарлайды және жүргізеді.

Финляндия. Ата-аналармен ынтымақтастық негізгі оқу бағдарламасында заңмен бекітілген (Core Curriculum). Ұлттық негізгі оқу бағдарламасында (2016, 14-б.) оның мақсаты «ата-аналармен ынтымақтастықта балаларды оқытуға, дамытуға және жалпы өсуіне ықпал ету» делінген (1-б.).

Vanhempainliitto (Фин ата-аналар қауымдастығы) 100 жылдан бері отбасылар мен мектептер (балабақшалар) арасындағы ұлттық ынтымақтастық көпірі болып табылады, балабақшаларда, мектептерде және оқу орындарында жұмыс істейтін шамамен 1300 ата-аналар бірлестігі оның

мүшелері болып табылады. Қауымдастық отбасылар мен мектептер/балабақшалардың бірлескен жұмысына, сондай-ақ ата-аналардың белсенділігіне арналған идеялар мен құралдарды ұсынады, ресми және бейресми іс-шаралар өткізеді.

Мысалы, Family-School Get-together бейресми іс-шарасы отбасылар мен педагогтерге бір-бірімен сөйлесуге және танысуға мүмкіндік береді. Ол бағдарлама бойынша қызықты іс-шараларға толы мұғалімдер мен ата-аналардың таңғы сенбілік кофесі немесе достық кеш түрінде өте алады.

Хельсинки мектептерінде Wilma веб-интерфейсі қолданылады, оны ата-аналар оқыту және оқу процесін ұйымдастыру туралы ақпарат алу үшін пайдалана алады. Көптеген мектептер отбасы мен мектеп өзара қарым-қатынас жасауы үшін Wilma пайдаланады. Wilma көмегімен ата-аналар баланың оқу нәтижелерін бақылай алады, сабақтан қалу мәселелерін зерттеп шеше алады, мұғалімге хабарлама жібере алады, мұғалім жіберген хабарламаларды оқи алады және мектептің ақпараттық хаттарын қадағалай алады.

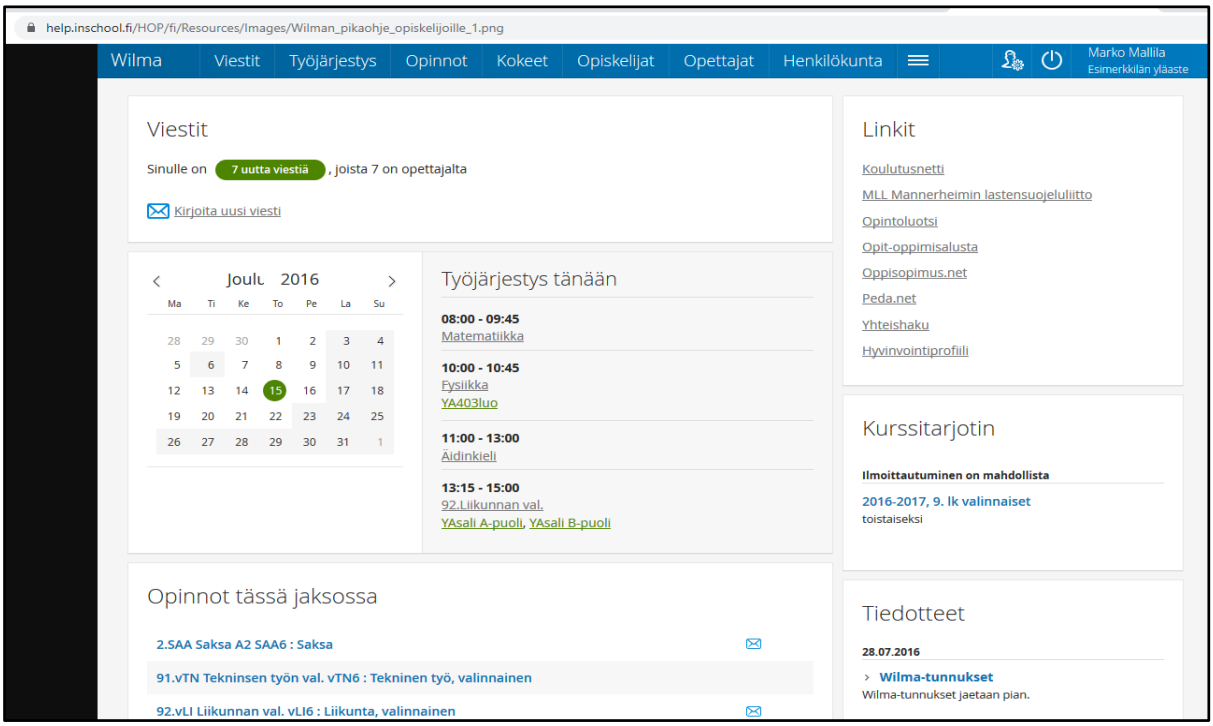

Портал келесі қосымша парақшаларды қамтиды: «Хабарламалар» - мұғалімдердің мұғалімдермен қарым-қатынасы үшін; «Бағалау» - алдағы емтихандармен және бағалармен танысу үшін; «Сабақ туралы жазбалар» - сабақтың өту себептерін қарау және түсіндіру; «Қолдау» - мұғалімнің оқушының қандай көмек, соның ішінде тәртіптік шаралар алғанын хабарлауы үшін; «Сауалнамалар»- ата-аналардың сауалнамаларға қатысуы үшін;

«Бюллетеньдер» - мұғалімдер мен мектеп қызметкерлері дайындаған ақпараттық кітапшалармен танысу үшін; «Оқу бағдарламасы» - оқытылатын сабақтармен танысу үшін; «Педагогтер және Персонал» - педагогтер және мектептің басқа да персоналы туралы ақпарат алу үшін.

Педагогикалық білім беру саласындағы Фин зерттеулері болашақ мұғалімдерге ата-аналармен, оның ішінде саны соңғы онжылдықтарда, әсіресе Хельсинкиде күрт артқан көп мәдениетті отбасылармен ынтымақтастық жасау және коммуникациялық дағдыларды дамыту саласында неғұрлым практикалық дайындықты қамтамасыз ету маңызын көрсетеді.

2,5 жылға созылған оқу жоспарын реформалаудың соңғы процесінде фин билігі қоғаммен ашық байланыс арналарын қолдады. Ұйымдар мен жеке тұлғалар білім беру бағдарламасы бойынша 4 мыңнан астам пікір білдірді.

Ата-аналар қоғамдастығының білім беру ұйымдарымен тығыз өзара іс-қимылының нәтижесінде фин мектептерінің небәрі 4%-ы ғана, басқа елдердегі анағұрлым жоғары көрсеткіштермен салыстырғанда (мысалы, Сингапур - 60%; Австралия - 36%), ата-аналар тарапынан үнемі қысым жасалатынын хабарлады.

Эстония. Эстония Республикасы Конституциясының 26-бабына сәйкес «ата-аналар балаларын тәрбиелеуге және оларға қамқорлық жасауға құқылы және міндетті». Білім беру саласындағы НҚА деңгейінде ата-аналардың рөлі мектеп кеңестерінің жұмысына қатысу бөлігінде бекітіледі.

«Негізгі және жоғары мектеп туралы» Заңда (§73-1) «мектеп кеңесі - бұл тұрақты жұмыс істейтін орган, оның міндеті - оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар, мектеп түлектері мен мектепке қолдау көрсететін ұйымдардың оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастыру, жоспарлау және бақылау, сондай-ақ білім беру мен тәрбиелеу үшін жақсы жағдайлар жасау бойынша бірлескен қызметі» деп көрсетілген.

Заң бойынша мектептерде кеңес негізінен директор жанындағы кеңес беру органы болып табылады. Ол тек кейбір мәселелер бойынша ғана ұсыныстар енгізуге немесе директордың ұсыныстарын бекітуге құқылы.

Эстон ата-аналарының тәуелсіз қауымдастығы (Eesti Lastevanemate) 1998 жылы құрылды. Алғашқы жарғысында балалардың мектептегі психикалық және физикалық жүктемесіне қарсы күрес қауымдастықтың негізгі мақсаты болды. Қазіргі уақытта әртүрлі білім аспектілері бойынша қоғамдық пікірді қалыптастыру ұйымның негізгі қызметі болып табылады. Ол үшін келесі құралдар бар:

1. Жеке зерттеулерді жүргізу кезінде қауымдастықтың ұстанымын қолдау үшін теория мен тәжірибелік тәжірибені қолдану;

2. Мақалалар жазу, БАҚ-та сөз сөйлеу;

3. Іс-шараларды ұйымдастыру: пікірталастар, дәрістер, семинарлар, конференциялар;

4. Саясаткерлерге, үкіметке, парламентке, жергілікті билікке, әділет канцлеріне және т. б. мемлекеттік және жеке сұраулар мен ұсыныстар;

5. Оқыту (ата-аналар, қамқоршылар, мұғалімдер және т.б. мүдделі тұлғалар);

6. Материалдарды жариялау, тарату, паблисити.

Балалардың дамуын қолдау үшін ата-аналар комитеттері құрылды. Олар ата-аналар, мұғалімдер мен оқушыларға арналған оқу іс-шараларын, қаражат жинау және әлеуметтік кездесулер ұйымдастырады. Ата-аналар комитетін Атқарушы кеңес (президент, вице-президент, хатшы және қазынашы) басқарады. Сынып өкілдері ата-аналар комитеті кеңесінің негізін құрайды және еріктілер болып табылады. Бұл ата-аналар едәуір үлес қосады және ата-аналар комитетінің іс-шаралары мен қызметін үнемі қолдап отырады. Мектеп ата-аналар комитетінің ай сайынғы жиналыстарын мүмкіндігіне қарай өткізеді. Атқарушы кеңес жыл сайынғы негізде қайта сайланады, ал сынып өкілдері әр оқу жылының басында жұмысқа өз еріктерімен қатысады. Ата-аналар комитеті ай сайын шамамен бір іс-шараға демеушілік етеді. Жыл сайын дәстүрлі түрде өткізілетін бірнеше іс-шаралар бар: мектептегі фотосурет күндері, костюмді кеш және дискотека, Отбасылық шаттық күні.

Жыл бойына осы ірі іс-шаралармен қатар, сынып өкілдеріне өз сыныптарының ата-аналарымен бірнеше кофе-кездесу өткізу ұсынылады. Ата-аналар комитеті сондай-ақ Кітап апталығы, мектеп мюзиклі, таланттар шоуы және Достық олимпиада ойындары сияқты мектеп іс-шараларына да қолдау көрсетеді.

Болгария. Болгария Республикасының 1991 жылғы 13 шілдедегі Конституциясының «Азаматтардың негізгі құқықтары мен міндеттері» 2-тарауының 47-бабы ретінде балаларға күтім жасау мен оларды тәрбиелеуді ата-аналардың құқығы мен міндеті деп анықтайды. Мемлекет өз кезегінде ата-аналарға баланы тәрбиелеуде көмек көрсетеді. Болгарияның отбасы туралы Заңының 68-бабында «ата-аналар балаларына қамқорлық жасап, оларды қоғамдық пайдалы қызметке дайындауға міндетті» делінген.

«Ата-аналар» қауымдастығы 2001 жылы мемлекеттік емес коммерциялық емес ұйым ретінде құрылды. Ол өңірлік және ұлттық саясатты әзірлеу, енгізу және тарату, балалардың құқықтарын қорғау функцияларын орындайды. Қауымдастық ата-аналарды баланы тәрбиелеуге тартуды және елдегі балаларды жан-жақты дамытуды қолдау үшін бірнеше жобаны енгізді. Мысалы, MenCare жобасы әкелерді балаларын тәрбиелеуге тарту жұмыстарын басқарады. Оның аясында София қаласының 200-ден астам

балабақшасында және Самоков муниципалитетінің бес балабақшасында «Әкелерді балабақшаға шақырыңыз» атты нұсқаулық таратылды.

Интернет қауіпсіздік жобасы 2007 жылдан бері білім беру материалдары, сыныптағы ашық сабақтар, онлайн қауіпсіздік бойынша болгар сенім телефоны арқылы техникалық және эмоциялық қолдау, виртуалды әлемдегі балалар қылмыстарын құқықтық реттеуді қолдау арқылы отбасыларды, педагогтерді, балалар мен жасөспірімдерді қауіпсіз интернетпен қамтамасыз етуге бағытталған.

Famillathlon деп аталатын тағы бір бастама балалы отбасылар арасында спорт, өнер мен экологияға бағдарланған іс-әрекетті дамытуға ықпал етеді, Софияда 2009 жылы уақыт бірге өткізгісі келетін, жаңа және қызықты іс-шаралармен айналысқысы келетін отбасылар үшін ашық аспан аясында ұйымдастырылған бір күндік іс-шара ретінде басталды. Содан бері Famillathlon бүкіл Болгарияға таралып, қазір 5 муниципалитеттің мәдени бағдарламасының бір бөлігіне айналды.

Ресей Федерациясы. Ата-аналардың балаларды оқытудағы рөлі Конституциямен, ата-аналардың балаларды тәрбиелеу жөніндегі негізгі құқықтары мен міндеттері қамтылған Отбасы Кодексімен, балалардың заңды өкілдері болып табылатын ата-аналар балалардың құқықтарын жүзеге асыру кезіндегі құқықтары айқындалған «Ресей Федерациясындағы білім туралы» Федералдық заңмен және басқа федералдық заңдармен реттеледі. РФ Конституциясының 43-бабына сәйкес ата-аналардың балаларды оқыту және тәрбиелеу жөніндегі міндеттеріне баланы міндетті негізгі жалпы білім алумен қамтамасыз ету кіреді. Отбасы кодексі 63-бабының 1-тармағына сәйкес ата-аналардың өз балаларын тәрбиелеуге құқығы бар және міндетті: «Ата-аналар балаларын тәрбиелеуге және дамытуға жауапты болады. Олар өз балаларының денсаулығына, дене күшін, психикалық, рухани және адамгершілік тұрғыдан дамытуға қамқорлық жасауға міндетті. Ата-аналардың өз балаларын оқытуға және тәрбиелеуге, барлық басқа адамдарға қарағанда, басым құқығы бар. Ата-аналар балалары негізгі жалпы білім алғанға дейін олардың пікірін ескере отырып, білім беру ұйымын, білім алу нысанын және оларды оқыту нысанын таңдауға құқылы».

29.12.2012 ж. №273-ФЗ «РФ-дағы білім туралы» федералдық заңының 44-бабына сәйкес ата-аналар «бала тұлғасының физикалық, адамгершілік және зияткерлік даму негізін қалауға міндетті». Мемлекеттік билік органдары мен жергілікті өзін-өзі басқару органдары, білім беру ұйымдары кәмелетке толмаған білім алушылардың ата-аналарына (заңды өкілдеріне) балаларын тәрбиелеуде, олардың физикалық және психикалық денсаулығын сақтау мен нығайтуда, жеке қабілеттерін дамытуда және олардың дамуындағы бұзушылықтарды түзетуде көмек көрсетеді. Федералдық мемлекеттік

бастауыш, негізгі және орта жалпы білім беру стандартында оқушылардың ата-аналары (заңды өкілдері) білім беру процесінің толық қатысушылары ретінде қарастырылады.

Ата-аналардың білім беру бағдарламаларына Оқу-ағарту министрлігі де, білім беру қызметтері нарығындағы жеке компаниялар да бастамашылық етеді. Бағдарламалар жалпы (ата-аналардың кең ауқымына арналған) және мамандандырылған (әртүрлі этникалық топтардың өкілдеріне, әртүрлі отбасылық мәселелерді бастан өткергендерге, ерекше қажеттіліктері бар және оқуда қиындықтары бар балалардың ата-аналарына арналған) болуы мүмкін. Сараланған оқыту нысандары қолданылады: топтық сабақтар, бағдарламаға қатысушылардың үйлеріне кеңесшілердің жеке баруы, интернет қауымдастықтар, электрондық хабарламаларға жазылымдар, бейнесабақтар және т.б.

Белсенді ата-аналар Білім департаменті жанындағы ата-аналар қауымдастығының Сараптамалық-сабағаттық кеңесіне кіреді. Кеңес аясында ата-аналар білім беру ұйымдарында тамақтандыру сапасын бақылау және ұйымдастыру, білім алушылар арасында оқыс оқиғалардың алдын алу және инклюзивті білім беруді дамыту мәселелерін шешуге қатысады. Мысалы, Мәскеу қаласының кеңесін оның округтерінің өкілдері құрайды. Олар мектептерде жөндеу жұмыстарының қалай жүргізілгенін тексереді, емтихан тапсыруға және әртүрлі мектеп сынақтарына қоғамдық бақылаушы ретінде қатысады және т.б.

2014-2015 жылдары «Белсенді ата-аналар» бүкілресейлік жобасы жұмыс істеді, оның мақсаты жалпы білім беру мәселелерін шешуге ата-аналардың қатысу деңгейін арттыру болды. Жоба қатысушылары жалпы білім беруді реформалауға байланысты негізгі мәселелерді талқылап талдады және барлық мектеп процестерін қоғамдық сараптау функциясын атқарды.

Зерттеу деректеріне сәйкес (Гошин & Мерцалова, 2015) Ресейдің ірі қалаларында ата-аналар өз балалары мен олардың сыныптастарымен қатар, басқа сыныптардың және тіпті басқа мектептердің оқушылары да тартылатын экскурсиялық дамытушы бағдарламалардың ұйымдастырушылары болатын үрдіс кең таралған.

«Pro ата-аналар» ата-аналар университеті — бұл ата-аналар, жасөспірімдер мен педагогтерге арналған «Оқу-ағарту» компаниялар тобының жоба-экожүйесі. Жоба аясында ата-аналарға арналған пайдалы материалдар (мақалалар, идеялар, цифрлық ресурстар, бейнесабақтар, сұхбаттар) жарияланады, кездесулер өткізіледі, жобаларға бастамашылық жасалады (пікірталас клубы, мамандықтар мектебі). Барлық материалдар https://parents.university/ сайтында ашық қолжетімді.

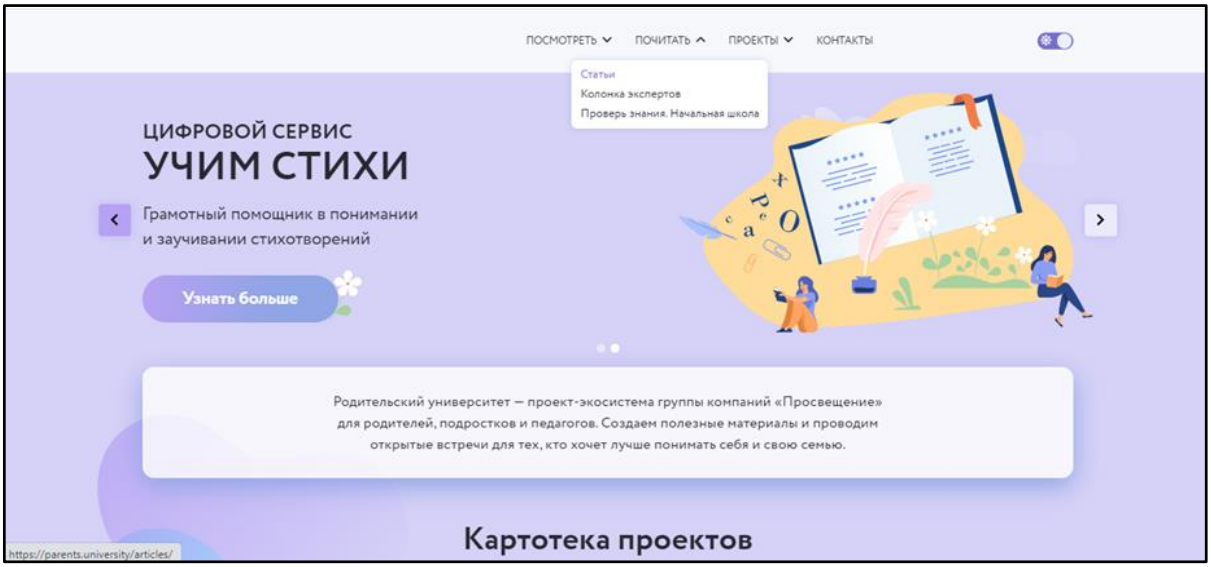

Түркия. Ата-аналардың қатысуы Мектепке дейінгі білім беру бағдарламасының 18 негізгі қағидаттың бірі болып танылды. Бағдарлама ата-аналар қатысуының маңызын түсіндіреді, бұнда ата-аналардың іс-әрекеті білім берудің бір бөлігі болуы керек және алдын-ала жоспарлануы керек делінген. Ата-аналардың қатысуы қарым-қатынас, үйде оқытуды ұйымдастыру, еріктілік түрінде көрініс табуы мүмкін.

«Негізгі ұлттық білім туралы» Заңның 16–бабына және Ұлттық білім министрлігінің қаулысына сәйкес мектептерде Мектеп және отбасы қауымдастықтары (School-Family Associations, SFA) жұмыс істейді. SFA ерікті ата-аналардан құрады және министрлік анықтағандай (2012 ж.), мектептер мен отбасылар арасындағы байланысты сақтау, ата-аналар мен мектеп арасындағы қарым-қатынас пен ынтымақтастықты қолдау, білім беру мен оқытуды жеңілдететін іс-шараларды насихаттау, сондай-ақ ата-аналар баланың шығындарын өтей алмаған кезде, мектепке байланысты балалардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін құрылған топ болып табылады.

Ата-аналардың қатысуы өз балаларына қолдау көрсету, олармен мектепішілік және мектептен тыс іс-шараларға қатысу, мектеппен ынтымақтастық жасасу, балаларын бақылау, олармен уақыт өткізу, сондай-ақ мектепте алған білімін іс жүзінде қолдану деген сөз. Мектеп және ата-аналар іс-шараларына байланыс дәптерлерін (communication book) дайындау, ата-аналар жиналыстарын өткізу, ата-аналарға үй тапсырмасын хабарлау, бюллетеньдер жіберу (Beycioglu, Ozer, Sahin) кіреді.

Ата-аналардың қатысуын қолдауға және оларды оқытуға бағытталған ең маңызды жобаларды Ана мен бала білім қоры (Mother Child Education Foundation - MCEF) жүзеге асырады. Қор өз қызметін 1993 жылы Түркияда мектепке дейінгі білім берудің кемшіліктерін өтеу мақсатында бастады, ол кезде жағдай тым қиын болды, балалардың көп бөлігіне білім алу ерте жастан қолжетімсіз болды.

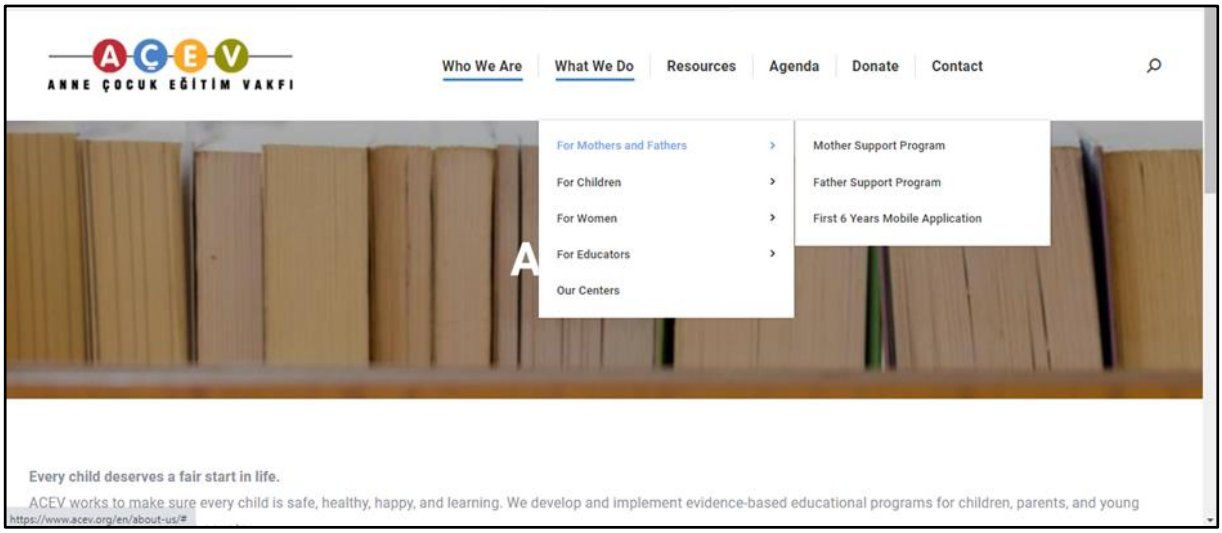

Қор Түркия Ұлттық білім министрлігімен бірлесіп өткізген 25 апталық білім беру бағдарламасы оның алғашқы жобасы болды. Осы жылдар ішінде Қор көптеген курстар әзірледі: аналарға арналған сауаттылық бағдарламасы (1994), ересектерге арналған функционалдық сауаттылық бағдарламасы (1995), әкелерді қолдау бағдарламасы (1996), ата-аналар мен балаларға арналған мектепке дейінгі білім беру бағдарламасы (1998). MSEF ата-аналарды білім берудің негізгі құрамдас бөлігі деп санайды және ата-аналардың толық қатысуынсыз үздік оқу жетістіктеріне қол жеткізу мүмкін емес деп санайды. Ата-аналарды оқыту баланың дамуын қолдау, олардың мінез-құлқын жақсарту және жалпы қоғамды дамыту мәселелерінде олардың әлеуетін күшейтуге бағытталған.

Бұдан басқа, білім беру орталықтары ашылды, телевизиялық бағдарламалар және газеттер мен журналдарға арналған материалдар әзірленді, әртүрлі науқандар (мысалы, «7 жас – бұл тым кеш»), ондаған мың ата-анаға баланы дамыту туралы ақпарат беретін ұялы телефонға арналған қосымшалар (First 6 Years) іске қосылды, Түркияда бұрын-соңды жүргізілмеген әкелікті ең жан-жақты зерттеуі, әкелердің баланы дамытуда маңызды рөл атқарады деген идеяны ілгерілету үшін ұйымдастырылған «Әкелік бірінші орында» ұлттық әкелік науқаны және т.б. өткізіліп, нәтижелері жарияланды. Қордың жұмысы халықаралық деңгейде мойындалды, Қор бірнеше рет әртүрлі сыйлықтарға ұсынылды.

Грузия. Бала құқықтарының негізгі ережелері және ата-аналар мен басқа тұлғалардың міндеттері «Бала құқықтары туралы Кодексте» сипатталған (2021). Кодексте отбасы термині «қоғамның негізгі тобы және баланы тәрбиелеу, қорғау мен оның әл-ауқаты үшін табиғи орта...» деп көрсетілген.

«Ата-ананың және баланы тәрбиелеуге жауапты басқа тұлғаның баланы тәрбиелеу саласындағы міндеттері» 25-бабының 1-тармағында «ата-ана,

баланы тәрбиелеуге жауапты басқа тұлға баланы тәрбиелеуге, оның дене күші, ақыл-ойы, рухани және әлеуметтік дамуына қамқорлық жасауға міндетті...» делінген. Сондай-ақ, Кодексте «Балалардың білім алу құқығы» тарауы да бар. Онда және жалпы Кодекс бойынша отбасы мен ата-аналардың балаларды тәрбиелеу жөніндегі құқықтары мен міндеттері одан әрі жазылмаған.

Басқаша айтқанда, Бала құқықтары туралы Кодексте 25-бапта көрсетілген ережелерден басқа, ата-аналардың қатысуы тікелей міндет ретінде қарастырылмаған. «Грузияның жалпы білімі туралы» Заң 2-тарауының 8-бабында (Оқушылар, ата-аналар мен мұғалімдердің негізгі құқықтары мен бостандықтары) барлық қатысушылардың негізгі кепілдіктері берілген.

Оқушылар, ата-аналар және мұғалімдер бірдей кепілдіктерге ие. Мысалы, 8-баптың 1-тармағында «оқушылар, ата-аналар мен мұғалімдер... осы тараумен қорғалған және мектеп мақұлдаған барлық құқықтар мен бостандықтарды, сондай-ақ мектептің барлық ресурстарын ... пайдалануға құқылы» деп жазылған. Бұл тармақ ата-аналарды баланы оқыту процесінің ажырамас бөлігі ретінде сипаттайды, сондай-ақ ресурстарға қолжетімділікті көрсетеді. «Тәртіп» 19-бабы ата-ананың балаларды тәрбиелеу процесіне қатысуын анықтайды. Мысалы 6-тармақ «Оқушыға қатысты тәртіптік жазаны қолдану, сондай-ақ тәртіптік қудалаудың басталуы туралы ата-анасына дереу хабарлау керек...». 3-тарау «Жалпы білім беруді қаржыландыру» көрсетеді: «ата-ананың баланы қаржыландыруға ваучер алуға құқылы» (22.4-бап). 7-тарау «Қамқоршылық кеңес» ата-аналардың мектеп өміріне қатысуын көздейді. Атап айтқанда, ата-аналар педагогтермен теңдес қамқоршылық кеңес құрамына кіруге құқылы.

Қытай Халық Республикасы. «Қытай Халық Республикасының міндетті білім беру туралы» Заңының 5-бабында мектеп жасындағы балалар мен жасөспірімдердің ата-аналары немесе басқа заңды қамқоршылары олардың міндетті орта білім алуы және аяқтауы үшін мектеп жасындағы балалар мен жасөспірімдердің мектепке баруын қамтамасыз етуі керек делінген.

Осы Заңның 11-бабында ата-аналар немесе басқа заңды қамқоршылар 6 жасқа толған баланы міндетті орта білімді толық аяқталғанға дейін мектепке тіркеуге міндетті делінген. Аудандағы белгілі бір жағдайлар бұған мүмкіндік бермесе, бастапқы оқу мерзімі 7 жасқа толғанға дейін кейінге қалдырылуы мүмкін.

2022 жылғы 1 қаңтарда «Қытайдың отбасылық тәрбие туралы алғашқы Заңы» қабылданды, ол ата-аналарды жауапты қамқоршы болуға, мектептегі білім беру процесінде рөл атқаруға және отбасылық тәрбиемен айналысуға міндеттейді. Заңның мақсаты - мемлекеттік білім беру мекемелері арқылы

ата-аналарға жауапты қамқоршы болу, бала тәрбиесінде қиындықтар мен мәселелерге тап болған кезде көмек көрсету жөнінде нұсқау беру.

Беларусь Республикасы. «Беларусь Республикасының Білім туралы Кодексі» 33-бабының 2-бөлігінде кәмелетке толмаған білім алушылардың заңды өкілдері білім саласындағы қоғамдық қарым-қатынастарда олардың құқықтары мен мүдделерін білдіреді делінген

34-бапта ата-аналардың немесе басқа да заңды қамқоршылардың оқу-бағдарламалық құжаттамамен, білім беру қызметіне арналған лицензиямен, мемлекеттік аккредиттеу туралы сертификаттармен және құрылтай құжаттармен танысуға құқығы бар делінген. Кәмелетке толмаған білім алушылардың заңды өкілдерінің білім беру мекемесін басқаруға қатысуға, мектептердегі тексерістердің барлық түрлері (медициналық, психологиялық, педагогикалық) туралы ақпарат алуға, сондай-ақ білім беру процесінің барысымен, мазмұнымен және оқушылардың оқу қызметінің нәтижелерімен танысуға құқығы бар.

35-бапқа сәйкес білім алу үшін жағдай жасау, білім беру процесіне қатысушылардың ар-намысы мен қадір-қасиетін құрметтеу, сондай-ақ оқушылар үшін құрылтай құжаттары мен ішкі тәртіп ережелерінің талаптарын орындау балалар мен кәмелетке толмағандардың ата-аналары мен заңды қамқоршыларының негізгі міндеттері болып табылады. 34, 35-баптардың 2-тармақшаларында құқықтар мен міндеттер өзге құрылтай құжаттармен, өзге заң актілерімен және білім беру мекемелерінің жергілікті НҚА-мен толықтырылуы мүмкін деп жазылғанын атап өткен маңызды.

Сингапур. Ата-аналарға қатысты мәселелер жөніндегі саясатты әзірлеуге және іске асыруға негізгі жауапкершілік екі мемлекеттік органға жүктеледі. Білім министрлігі (БМ) балалардың ата-аналарын бастауыш деңгейден жоғары оқу орнына дейінгі кезеңге дейін білім беру жүйесіне тартуға ерекше назар аударады. Әлеуметтік және отбасылық даму министрлігі (MSF) мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарын отбасылық өмір туралы оқу-ағартуға тартады.

БМ 1998 жылғы желтоқсанда мектеп, үй және жергілікті қоғамдастық арасындағы ынтымақтастық мәселелері бойынша БМ-не кеңес беру үшін COMPASS (COMmunity and PArents in Support of Schools) ұлттық сабағаттық кеңесін құрды. COMPASS құрамына әр түрлі мүдделі тараптардың: ата-аналар, өзіне-өзі көмек көрсету топтары, кәсіпорындар, БАҚ өкілдері және мектепке дейінгі білім беру жүйесінің тәрбиелеушілері кіреді. Білім министрі Кеңес Төрағасы болып табылады, Кеңес құрамына парламент мүшелері, Білім министрлігі, Әлеуметтік және отбасылық даму министрлігі департаменттерінің басшылары, түрлі институттар мен ҮЕҰ өкілдері кіреді. Кеңес білім беру саясаты мен бағдарламаларын талқылау үшін тоқсан сайын

жиналады. COMPASS рөлі - мектеп, үй және жергілікті қоғамдастық арасында берік серіктестікті ілгерілеу және дамыту, оқушыларды болашаққа және өмір бойы оқуға дайындау үшін ата-аналар, салалар және қоғамдастық арасында диалогты қамтамасыз ету. 2017 жылы COMPASS өкілдері Parent Support groups (PSG - ата-аналардың мектептерді қолдау тобы) бірлесіп, «Ата-аналардың қолдау тобы - ата-анадан ата-анаға тәжірибелік нұсқаулық» нұсқаулығын әзірледі және жариялады. Ол PSG үшін PSG тобын құруға, олардың қатысуын қолдауға, байланыс орнатуға және PSG үшін сабақтастықты жоспарлауға арналған ресурс ретінде қызмет етеді.

Сингапурда Білім министрлігінің сайты мұғалімдерге, ата-аналарға, оқушыларға және білім беру жүйесіне тартылған барлық тараптарға арналған әртүрлі сайттар мен порталдарға пайдалы сілтемелер орналастырылған білім беруге қатысты әртүрлі мәселелерді өз бетінше іздеу және зерделеуге арналған кең ақпарат көзі болып табылады (https://www.moe.gov.sg/). Сайттың өзі көрнекілікті пайдалана отырып, Сингапурдың білім беру жүйесі туралы қолжетімді және түсінікті баяндалған білім беру деңгейлері, қаржыландыру мәселелері, негізгі құзыреттер, оқыту нәтижелері, оқу бағдарламалары, білім берудегі технологиялар туралы негізгі ақпаратты қамтиды.

Білім саласындағы ірі жаңалықтар сайты ата-аналарға арналған жеке қосымша парақты (Parent Partnership) қамтиды, онда көптеген мақалалар, ата-аналарды тарту және қолдау үшін материалдар іріктемесі бар. Мұндай мақаланың мысалы – «Балаңыздың білмекке құмарлығын дамытуға арналған тәрбиелеу қағидаттары».

Сонымен қатар, 1998 жылдан бері Білім министрлігіне мектеп, үй және қоғам арасында ынтымақтастықты нығайту және дамыту мәселелері жөнінде кеңес беру үшін COMPASS Ұлттық сабағаттық кеңесі (Мектептерді қолдайтын қауымдастық және ата-аналар) ұлттық деңгейде құрылды (қайталанады – жоғарыдан қараңыз). Кеңес баланы дамыту мақсатында отбасы, мектеп пен бала арасындағы күрделі өзара әрекеттестікті тиімді және оңай ұсынатын ата-аналарға арналған 56 беттік нұсқаулық шығарды (Ата-аналарды қолдау топтары: «қалай?» сұрағына ата-анадан ата-анаға жауаптар).

БМ әзірлеген «Ата-аналар білім беруде» (PiE - Parents in Education) веб-сайты ата-аналарға балаларының білім алуы мен дамуына қолдау көрсетуге көмектесетін ата-аналарға арналған ресурстық портал ретінде іске қосылды. Веб-сайтта ата-аналарға арналған кеңестер, білім саласындағы жаңалықтар, мектеп бағдарламасы туралы ақпарат және ата-аналарға балаларын үйде оқытуға көмектесетін ресурстар бар.

Мектептер мен отбасылар арасындағы серіктестікті нығайту мақсатында ресурстармен қамтамасыз ету үшін 2012 жылы БМ Ата-аналарды қолдау тобы

Қоры (Parent Support Group) және PiE Қоры құрылды. Ата-аналарды қолдау тобының жыл сайынғы конференциясы 450 делегат ата-ананың қатысуымен өткізіледі.

Сингапур Білім министрлігінің Parents in Education ресурстық сайты https://www.schoolbag.edu.sg/

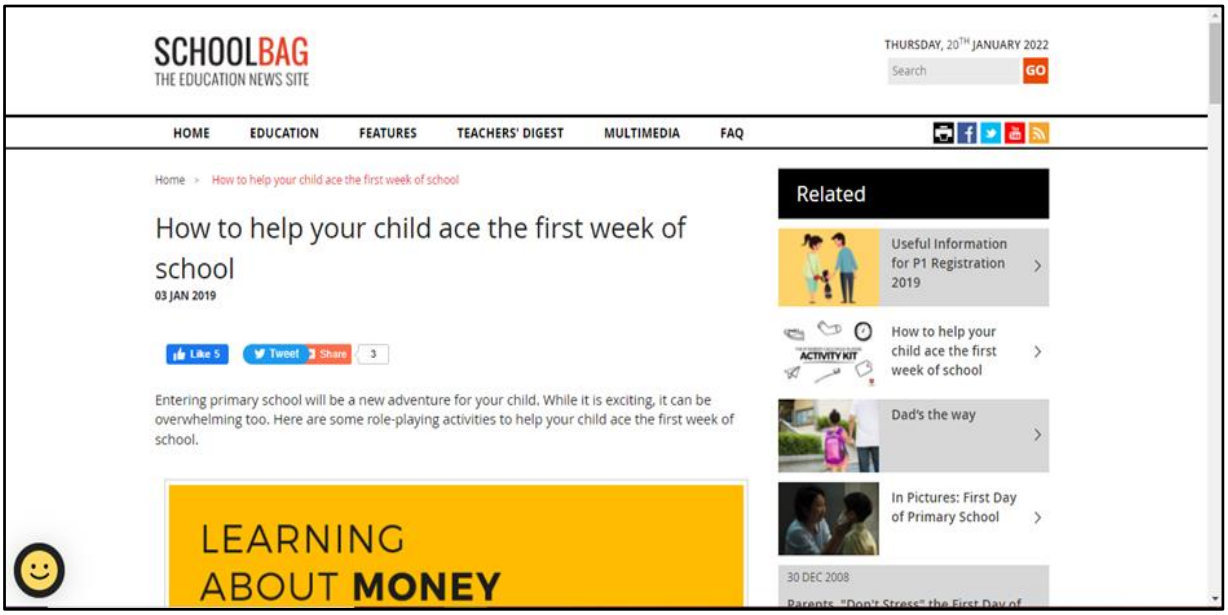

School Family Education бағдарламасы шеңберінде білім беру ұйымдары оқушылар мен ата-аналардың, сондай-ақ мектеп қызметкерлерінің отбасылық өмірінің сапасын жақсартуға көмектесу үшін отбасылық өмірге үйрету бағдарламаларына қатысады.

Family Matters! бастамасы қоғамдастықтарға берік отбасылар құру үшін дағдылар, білім мен ресурстар беру мақсатында ата-аналарға арналған білім беру бағдарламалары мен іс-шараларын қамтамасыз ету үшін мектептер мен еңбек секторы арқылы қауымдастықтармен ынтымақтасады.

Ол сондай-ақ мектептер ішінде өткізілетін FamilyMatters@Schools бағдарламасы арқылы мектептердегі отбасылар мен ата-аналарға арналған білім беру бағдарламаларының қаржыландырылуын қамтамасыз етеді.

Сингапурда БМ және MSF әзірлеген кең ауқымды бағдарламалар мен бастамалармен қатар, ата-аналармен, әсіресе бастауыш мектепте, жұмыс жасаудың көптеген тәжірибелік кейстер де бар.

- Сынып жетекшілері мен ата-аналар арасында қарым-қатынас жасау нысаны қалыптасты. Сингапурдың барлық бастауыш мектептері ата-аналарға олардың балаларының оқу үлгерімі туралы жазбаша есеп (A homework diary or communication book) береді. Сондай-ақ ата-аналар сынып жетекшісінен әртүрлі мәселелер бойынша ақпараттық бюллетеньдерді үнемі алып тұрады.

- Үй тапсырмасын тексеруге бақылау жасаладыү Мектептер орындалған үй тапсырмасын қол қойып куәландыруды сұрайды.
- Мектептер ата-аналарды мектеп іс-шараларына белсенді түрде тартады. Әртүрлі тақырыптар бойынша ата-аналарға арналған воркшоптар ұйымдастырылады.

Америка Құрама Штаттары. АҚШ-та ата-аналарды балаларды тәрбиелеуге және оқытуға тартудың бірқатар тетіктері бар. Балалар физикалық, ақыл-ой, жыныстық денсаулығына басты назар аударылады.

АҚШ Психологтар қауымдастығының деректеріне сәйкес ата-аналарды тарту (parent-engagement) балалар мен жасөспірімдердің оқуын, дамуы мен денсаулығын қолдау және жақсарту мақсатында ата-аналар мен мектеп қызметкерлерінің бірлескен жұмысын білдіреді. Ата-аналардың мектеп өміріне қатысуы ортақ жауапкершілік болып табылады, оның аясында мектептер ата-аналармен маңызды тәсілдермен байланыс орнатуға, ал ата-аналар өз балалары мен жасөспірімдерінің оқуы мен дамуына белсенді қолдау көрсетуге міндеттенеді.

Ата-аналардың қатысуын арттыру шеңберінде Аурулардың алдын алу орталығы (the Centers for Disease Control and Prevention (CDC) ата-аналарды балаларын оқытуға анағұрлым қарқынды тарту үшін мектептер қабылдауы қажет қадамдарды егжей-тегжейлі сипаттайды:

- Балалардың денсаулығы мен оқуын бақылау, ата-аналармен бірге жұмыс істеу үшін жағымды қарым-қатынас орната отырып, мектептің пайымы туралы хабарлай отырып, ата-аналармен қарым-қатынас жасаңыздар.
- Ата-аналарға қолдау көрсету, ата-аналармен қарым-қатынасты кеңейту, еріктілерге мүмкіндіктер жасау, үйде оқытуды қолдау, ата-аналарды мектептерде шешім қабылдауға қатысуға ынталандыру және қоғамдастықпен ынтымақтастық жасау сияқты түрлі іс-шаралар мен жиі мүмкіндіктер беру арқылы ата-аналарды тартыңыздар.
- Ата-аналардың жанжалдар жоспарлау, көлік, ата-аналар мектепте өздерін сүйікті қонақ ретінде сезінуін қамтамасыз ету және мұғалімдерді отбасылармен қарым-қатынас орнатуға қолдау көрсету сияқты жалпы мәселелерді шешуге қатысуына қолдау көрсетіңіздер.

АҚШ-та білім беру мәселелеріне орталықтандырылған түрде жауап беретін, атап айтқанда ата-аналардың қатысуына жауапты болатын Білім Министрлігі және федералдық заң жоқ.

Білім департаменті жанында отбасы мен қоғамды білім беру мәселелеріне тарту жөніндегі топ (US Department of Education – The Family and community engagement team) құрылды. Топ жетекшісі Миссис Дорфман «ата-аналарға департамент саясаты нәтижесінде өзгерістер мен оларға қолжетімді мүмкіндіктерді түсіндіру үшін біреу оларды еститінін және

қамқорлық жасайтынын сезіну өте маңызды» деп санайды. Отбасын тарту тобының мақсаты - күш-жігерді кеңейту, мектептерге, аудандарға және штаттарға отбасыларды білімге жақсырақ тартуға көмектесу. Топ ата-аналардың мүмкіндіктерін кеңейте отырып, оларға дауыс беру құқығын және келесі әрекеттерге қатысуға мүмкіндік бере отырып, ата-аналар мен отбасыларға қолдау көрсетуге ұмтылады:

1. Департамент ішіндегі «бункерлерді» жою, бұл идеяларды анағұрлым толық зерттеуге және кіріктіруге мүмкіндік береді;

2. Мектептер, округтер мен мемлекеттер арасында алмасу үшін ерте білім беруде, арнайы білім беруде және жергілікті американдық отбасылардың қатысуында заңнама модельдері мен тілін қолдану;

3. Балалардың академиялық дамуын жақсартуға ата-аналарды, отбасыларды, оқушылар мен қоғамдастық өкілдерін тартуға ықпал ету;

4. Мүдделі тараптар мен департамент қызметкерлерін әрбір кеңсе күн сайын тап болатын мәселелер туралы ақпараттандыру;

5. Мүдделі тараптарды ата-аналарды тартуға ынталандыру үшін әрбір кеңсенің атқаратын жұмысы туралы ақпараттандыру;

6. Ата-аналар мен отбасыларды тартатын тиімді тәжірибеге мысалдар келтіру;

7. Отбасының қатысуын мадақтайтын материалдарды тарату;

8. Отбасыларды шешім қабылдау және жоспарлау процесіне тартуды мектептегі білім беруді жақсарту бағдарламаларының гранттарына енгізу.

Жоғарыда аталған барлық әрекеттер ParentCamp.org алаңында өтеді. Алаңда білім департаменті, мектеп өкілдері, білім саласындағы басқа да жауапты тұлғалар ата-аналарымен, оның ішінде виртуалды «лагерьлер» арқылы кездеседі.

Оқушылардың денсаулығы мәселесі жеке қарастырылады. Отбасын мектеп өміріне тарту мәселелерін белсенді түрде насихаттайтын орган - Денсаулық және адами ресурстар департаментінің жанындағы Ерте балалық шақты дамыту кеңсесі. Ол оқушылардың академиялық көрсеткіштерінен гөрі балалардың денсаулығы мен дамуына көбірек көңіл бөледі.

Бұл ретте, Кеңсе американдық балалардың қалай тәрбиеленіп жатқанына әсер ететін бірқатар нұсқаулық және нормативтік құжаттарды әзірледі. Білім департаментімен бірлесіп әзірленген және келесі мәселелерге арналған 2016 жылғы 5 мамырдағы Отбасын ерте жастан бастап бастауыш сыныпқа дейін тарту туралы бұйрық осындай құжаттардың бірі болып табылады:

1. Отбасының балаларын оқытуға, дамытуға және әл-ауқатын жақсартуға тиімді қатысуына ықпал ететін зерттеулерге ерекше назар аудару;

2. HHS және ED отбасыларымен өзара әрекеттестік шеңберінен отбасын тиімді тарту тәжірибесінің негізгі қағидаттарын анықтау;

3. Отбасыны тиімді тарту әдістерін енгізу үшін штаттарға, жергілікті білім беру агенттіктеріне (ЖБА), мектептерге және қоғамдық ерте балалық шақ бағдарламаларына ұсынымдар беру;

4. Отбасылармен тиімді серіктестік орнату үшін әлеует құру мақсатында мемлекеттер, ЖБА, мектептер және ерте балалық шақ бағдарламаларына ресурстар бөлу.

АҚШ Ұлттық білім беру қауымдастығы (National Education Association - NEA) мамандарының пікірінше, ата-аналарды мектеп жұмысына тарту – бұл оқушылардың жетістікке жету теңдеуінің қажетті бөлігі.

Ата-аналардың қатысуы оқушылардың тікелей қатысуына тура әсер етеді.

Бірқатар зерттеулер көрсеткендей, ата-аналары мектеп өміріне белсенді қатысатын оқушылар көрсетеді:

1. Анағұрлым жоғары бағалар;
2. Тесттен үздік нәтижелер;
3. Анағұрлым дамыған әлеуметтік дағдылар;
4. Тәртіптен үздік көрсеткіштер;
5. Мектеп өміріне анағұрлым оңай бейімделу;
6. Мектепті аяқтағаннан кейін білім алуды жалғастыру ықтималдығы жоғары.

Аустралия. Аустралияда ұлттық деңгейде Білім, дағдылар және жұмысқа орналастыру департаменті ата-аналарға балаларын үйде оқытуға көмек көрсету мақсатында «Оқу әлеуеті» («Learning Potential») веб-сайтын әзірледі. Сайт мазмұны баланың әртүрлі даму кезеңдеріне арналған мектептердің білім беру бағдарламасын толық көрсетеді (бастауыш, орта, жоғары мектеп). Әрбір бағыт бойынша үйде бекіту үшін толық нұсқаулық беріледі. Мысалы, «Қыздарды STEM-мамандығын таңдауға ынталандыру» бағыты бойынша ата-ана STEM-білімнің өзектілігін зерттеп, қызында STEM-ғылымдарына деген қызығушылықты ояту туралы ұсыныстар ала алады.

Білім саясатындағы процестердің нормативтік-құқықтық тілдегі сипаттамасын ата-аналардың қабылдап, түсініп алуы екіталай. Сондықтан Аустралияда ата-аналарды білім беру процесіне тарту үшін Білім, дағдылар және жұмысқа орналастыру департаментінің веб-сайтында білім беру процесінің элементтерін қарапайым және көрнекі түрде сипаттайтын ата-аналарға арналған жеке шолулар: куррикулумға шолу, ұлттық бағалау бағдарламасы және т.б. жарияланады

Орталық органдар мен үкіметтік емес бірлестіктердің (Білім, дағдылар және жұмысқа орналастыру департаменті, Аустралия ата-аналар кеңесі) веб-сайтында «Мектеп қоғамдастығының бір бөлігіне қалай айналуға болады»,

«Баланы оқытуда оған қалай серіктес болуға болады», «Балаңыздың педагогімен және мектебімен серіктестік» және т.б. бірқатар бағыттар бойынша ата-аналарға арналған ақпараттық кітапшалар орналастырылады. Әрбір кітапша ата-ананың баласын оқыту мен тәрбиелеуге қатысу маңызын ғылыми негіздеуден басталады. Бұдан әрі ата-аналар белгілі бір мәселеге қалай тартылатыны қатысты нақты іс-әрекеттер келтіріледі.

Мысалы, «Мектеп қоғамдастығының бір бөлігіне қалай айналуға болады» бағыты бойынша мектептің ақпараттық кітапшалары мен веб-сайтын апта сайын тексеріп отыру, мектептің білім беру процесінде ерікті болу, ата-аналар комитетінің немесе мектеп кеңесінің жұмысына қосылу және т.б. кеңес беріледі.

Осы ата-аналар бірлестіктеріне мүше болғысы келетіндер үшін жеке нұсқаулық әзірленді.

Ата-аналармен бейресми ынтымақтастықты дамыту мысалдары педагогтер мен ата-аналардың бірге түскі ас/кешкі ас ішуі, ата-аналардың қатысуымен ойын кешін ұйымдастыру және т.б. қамтиды. Аустралия мектептерінде балалардың отбасылары оқу процесін қолдайтын ойындарға қатысуға шақырылады. Бұндай ойындар аясында мектеп пен отбасылар арасында нетворкинг құрылып, ата-аналар мен балалардың мәселелерді шешу, қарым-қатынас жасау, сыни тұрғыдан ойлау дағдылары тәжірибе жүзінде қолданылады.

Осылайша, барлық зерттелген елдерде балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіне барлық қатысушылардың (ата-ана, оқушы, мұғалім, мектеп және білім беруді басқару органдары) рөлі мен жауапкершілік аймағын реттейтін және белгілейтін нормативтік құқықтық қор бар.

Кейбір елдерде ата-аналардың рөлі ата-аналардың жауапкершілігін шектеп көрсететін негізгі заңдарда және заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілерде қысқаша сипатталған. Басқа елдерде (негізінен бұрынғы КСРО елдерінде: Ресей, Қазақстан, Грузия, Беларусь) ата-аналардың білім беру процесіне қатысуы орталықтандырылған және қатаң түрде реттеледі, ал ата-аналар оқу процесінің толыққанды қатысушылары ретінде заңнамалық деңгейде бекітілген.

Бұл ретте, осы елдерде ата-аналарды білім беру процесіне тарту тетігін егжей-тегжейлі сипаттайтын жекелеген құжат жоқ, бірқатар елдерде бұндай құжат бар.

Сонымен қатар, барлық дерлік зерттелген елдерде ата-аналарды балаларды тәрбиелеу және оқыту процесіне белсенді тартуды ынталандыратын, пысықталған қоғамдық тетіктері әртүрлі дәрежеде қолданылады.

Зерттеу нәтижелері

ПЕДАГОГТЕРДІҢ АТА-АНАЛАРДЫҢ ҚАТЫСУЫН БАҒАЛАУЫ

Жалпы ақпарат

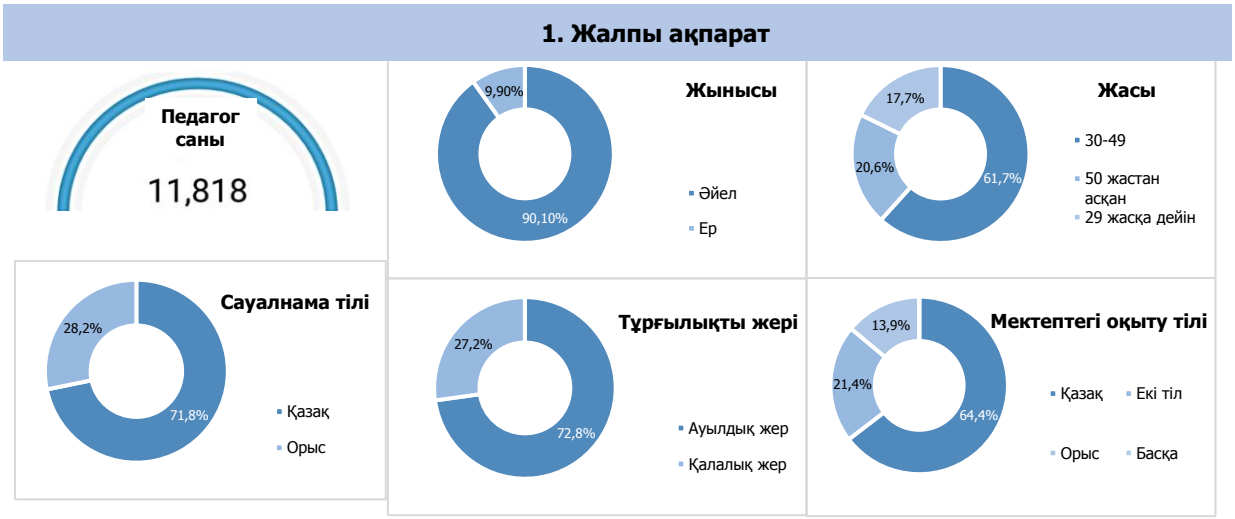

Тілі. Сауалнамаға еліміздің 17 өңірінен 11 818 педагог қатысты. Педагогтердің басым бөлігі (71,8% немесе 8 485) сауалнамадан қазақ тілінде өтті, қалған 28,2%-ы (немесе 3 332 адам) орыс тілін тандады.

Жынысы. Зерттеуге қатысқан мұғалімдердің 90,1%-ы (немесе 10 648) – әйелдер қауымының өкілдері. Ер педагогтер небәрі 1 170 немесе 9,9% болды, бұл педагог мамандығында әйелдер санының артуын көрсетеді.

Тұратын өңірі	Record ...
Ақтөбе	1,980
Атырау	1,606
Алматы	1,535
Батыс Қазақстан	1,499
Жамбыл	1,238
Ақмола	950
Маңғыстау	580
Шымкент қ.	518
Қостанай	375
Солтүстік Қазақстан	369
Қызылорда	366
Нұр-Сұлтан қ.	256
Павлодар	232
Қарағанды	142
Шығыс Қазақстан	100
Алматы қ.	55
Түркістан	17

Жасы. Респондент-мұғалімдердің ең көп кездескен жасы 30 және 49 жас аралығында болды (61,7%). Бұл ретте, 29 жасқа толмаған мамандар барлық респонденттердің небәрі 17,7%-ын құрады.

Тұрғылықты жері. Респонденттердің 70%-ы (8 603) ауылдық жерде тұрады.

Мектептегі оқыту тілі. 64,4%-ы (7 610) қазақ тілінде білім беретін мектепке сабақ береді, 2 529 мұғалім (21,4%) екі тілде білім беретін мектептерде жұмыс істейді, 1 642-і (13,9%) орыс тілді мектептерде білім береді.

Өңірлер. Ақтөбе (1 980), Атырау (1 606), Алматы (1 535), Батыс Қазақстан (1 499) және Жамбыл (1 238) облыстарында ең көп жауап берді. Қарағанды (142), Шығыс Қазақстан (100), Түркістан (17) облыстарында, сондай-ақ Алматы қаласында (55) ең төмен көрсеткіш болды.

АТА-АНАЛАРДЫ ТАРТУ

Ата-аналарды мектептерге тартудың ең көп таралған тетігі дәстүрлі ата-аналар жиналысы болып қала береді. Педагогтердің 80,4%-ы (9 508) ата-аналар жиналысын тоқсанына 1-2 рет өткізеді деп жауап берді.

Ұлттық деңгейде ата-аналар жиналыстарының кезеңділігін бекітетін нормативтік-құқықтық құжат жоқ. Мектеп ата-аналар жиналысын өткізу жиілігі туралы шешімді дербес қабылдайды.

Мұғалімдердің көбісі атап өткен кезеңділік, әдетте, тоқсан қорытындысы бойынша баланың академиялық ілгерілісін қорытындылаумен байланысты. Ата-аналар жиналысын анағұрлым жиі өткізу кезеңділігін (айына 1-2 рет) педагогтердің 13%-ы (1 535) атап өтті. Сауалнамаға қатысқан педагогтердің 5,8%-ы (683) мектеп ата-аналар жиналысын ешқашан өткізбейтінін немесе өте сирек өткізетінін мәлімдеді.

2. Ата-аналарды тарту

Келесіні қаншалықты жиі жасайсыз?

Педагогтердің 18%-ы (2,175) мектеп ата-аналардың қатысуымен сауалнамалар, сұхбаттар және фокус-топтар ешқашан өткізбейді немесе өте сирек өткізеді деп атап өтті. Ата-аналармен өзара әрекеттестіктің сапалы тетіктерін жүйелі жүргізу туралы педагогтің 58,8%-ы (6 952) (тоқсанына 1-2 рет), педагогтің 21,3%-ы (2 517) (айына 1-2 рет) мәлімдеді.

Осылайша, мектептерде ата-аналардың қатысуымен сауалнамалар, сұхбаттар аз таралған. Халықаралық тәжірибеде болса, ата-аналар арасында сауалнамалар, сұхбаттар тіпті міндетті сертификаттау рәсімі аясында педагогтерді бағалау тетіктерінің бірі болып табылады.

Сіздің мектебіңізде ата аналар ұйымдарының қай нысаны әрекет етеді?

Ата-аналармен өзара әрекеттесу институты тым нысандырылған және бейресми кездесулер аясында қарым-қатынас жасауды көздемейді. Осылайша, сауалнамаға қатысқан педагогтердің жартысы (5 932) мектеп ата-аналармен бейресми жеке немесе топтық кездесулерді ешқашан өткізбейтінін немесе өте сирек өткізетінін хабарлады.

34,9% педагогтің (4 125) пікірі бойынша, ата-аналармен бейресми өзара әрекеттесу айына 1-2 реттік кезеңділікпен өтетінін, педагогтердің 13,2%-ы (1 557) осындай іс-шаралар ай сайын өткізетінін атап өтті.

Ата-аналар комитеттері ата-аналар ұйымдарының басқа нысандары арасында басым - педагогтердің 95,8%-ы (11 324) ата-аналар ұйымының осы қызмет түрі туралы хабарлады. Педагогтердің 80,4%-ы немесе 9 497 құрамына ата-аналар кіретін қамқоршылық кеңестер бар деп жауап берді. Ата-аналарды тартудың ең аз таралған түрі - ата-аналар қауымдастықтары - мұғалімдердің 60,5%-ы немесе 7 154.

Респонденттердің 80,4%-ы (9 497) құрамына ата-аналар кіретін қамқоршылық кеңестердің бары туралы мәлімдеді.

Мектеп ата-аналарды келесі іс-шараларға қандай дәрежеде тартады?

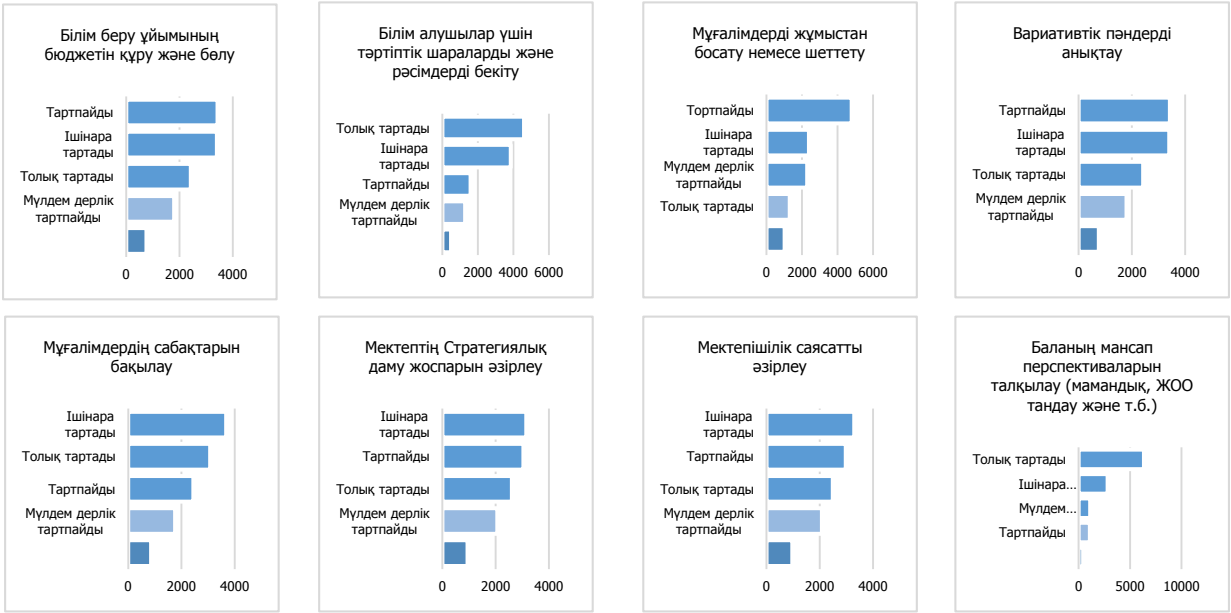

Мектеп ата-аналарды, басқарушылық және стратегиялық сипаттағы мәселелерге қарағанда, оқу процесіне қатысты іс-шараларға анағұрлым белсенді қатыстырады. Мектеп ата-аналарды, ұзақ мерзімді мәселелерге қарағанда, өзекті мәселелер бойынша анағұрлым белсенді тартады. Ата-аналардың қатысуын көбінесе білім алушылар үшін тәртіптік шараларды талқылау (72% немесе 8 453 педагог толық және ішінара қатысатынын атап өтті), сабақтарға қатысу (57% немесе 6760) кезінде байқауға болады.

Ата-аналармен өзара әрекеттестік шыңы баланың мансаптық мүмкіндіктерін талқылауға тиесілі: сауалнамаға қатысқан педагогтердің 54%-ы (6 350) мектеп ата-аналарды болашақ мамандық пен ЖОО таңдау мәселелеріне толық, ал 24%-ы (2815) ішінара тартады деп жауап берді. Ата-аналар стратегиялық даму жоспарын, бюджетті, мектептің мектепішілік саясатын әзірлеу және вариативтік пәндерді анықтау бойынша шешім қабылдау процестеріне жиі тартылады, ал мұғалімдерді жұмыстан босату немесе жұмыстан шеттету мәселелеріне мүлдем дерлік тартпайды. Бұл сондай-ақ орта білім беру ұйымдарының іс жүзінде қаржылық және басқарушылық дербестігінің болмауына да байланысты.

Ата-аналардың бастамашылық етпеуі мектеп, отбасы және бала арасында қарым-қатынас орнатуға кедергі келтіретін факторлардың бірі болып табылады. Жалпы, сауалнамадан өткен мұғалімдердің көп бөлігі (60–70% немесе 7000-8000 адам) ата-аналармен қарым-қатынас жасау дағдыларының жеткіліксіздігін, тұжырымдалмаған мектепішілік мәдениетті, уақыт тапшылығын және ата-аналардың мектеппен ынтымақтастыққа дайын болмауын кедергі келтіретін факторлар деп санамайды.

«Мектеп – бала - ата-ана» өзара әрекеттестікті қамтамасыз ету процесінде Сізге төменде келтірілгендердің қайсысы қандай дәрежеде кедергі келтіреді?

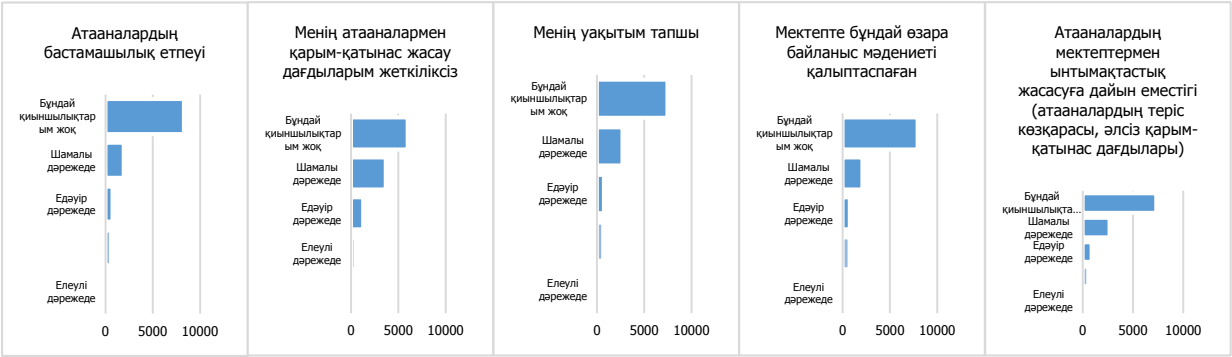

Деректерге сәйкес 5 800 мұғалім (49%) ата-аналардың бастамашылық етпеуі мектеп, отбасы және бала арасында байланыс орнауына шамалы (32% немесе 3 800 адам), едәуір (10% немесе 1 181 адам) және өте елеулі (3,3% немесе шамамен 400 адам) дәрежеде кедергі келтіретін себептердің бірі болып табылады деп санайды. Бұдан әрі педагогтердің шамамен 30%-ы (3 545 адам) уақыт тапшылығы, сондай-ақ ата-аналардың мектеппен ынтымақтасуға дайын болмауы мектеп пен отбасы арасындағы ынтымақтастыққа белгілі бір дәрежеде теріс әсер етеді деп атап өтті. Өзін-өзі бағалауға байланысты педагогтер кедергі келтіретін факторларды өздерінің қызметімен немесе мектеп жұмысымен аз дәрежеде байланыстырады.

Педагогтердің ата-аналармен қарым-қатынасы жалпы алғанда жағымды сипатқа ие. Педагогтердің 86%-ы (10 153) өзінің ата-аналармен қарым-қатынасын оң сипаттады. Ата-аналармен бейтарап сипатты қарым-қатынасы туралы педагогтердің 9,6%-ы (1 134) мәлімдеді. Ата-аналармен қарым-қатынас нашар болған жағдайлар да орын алды: педагогтердің 1,6%-ы (184) өзара әрекеттестіктің агрессиялық (өте нашар қарым-қатынас), 1,3%-ы немесе 157-і жөнге салынбаған, 0,5%-ы немесе 62-і қайшылықты сипаты туралы хабарлады.

Көп жағдайда ата-аналармен өзара қарым-қатынасыңызды шкала бойынша қалай бағалар едіңіз?

ҮЙДЕ ОҚЫТУ

Мектептен тыс оқытуды ұйымдастыруда ата-аналарға ақпараттық қолдауды барлық мектептер көрсете қоймайды. Педагогтердің жартысынан астамы мектеп ата-аналарға үйде және мектепте оқытуда (67% немесе 7870), үй тапсырмасын орындауда (66% немесе 7756) балаға қалай көмектесуге болатыны туралы ақпарат береді, сабақтан бос уақытта оқушылардың орындауы үшін әдебиеттер мен тапсырмалар жөнінде кеңес береді (65% немесе 7724), ата-анаға бала дамуының күшті және әлсіз тұстары туралы ақпарат береді (62% немесе 7367) деген тұжырыммен келісті.

Респондент педагогтердің 38% және 33% аралығы бұл сұрақтарға теріс жауап берді, бұл ата-аналар мектеп тарапынан ақпараттық-түсіндіру қолдаумен жеткілікті қамтылмағанын білдіреді.

3. Үйде оқыту

Сіз төменде келтірілген тұжырымдармен қаншалықты келісесіз?

ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМУ МҮМКІНДІКТЕРІ

4. Жан-жақты дамыту мүмкіндіктері

Сіз төменде келтірілген тұжырымдармен қаншалықты келісесіз?

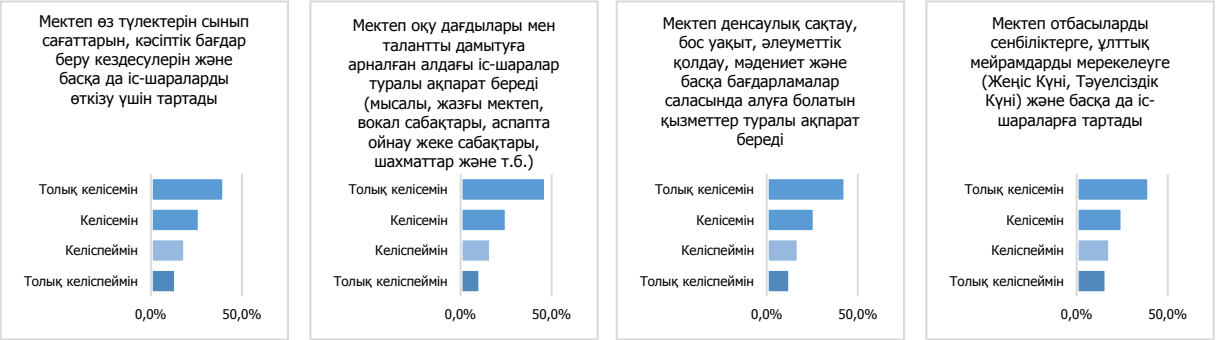

Мектептер баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ету мәселелерінде отбасыларды қолдайды. Респондент педагогтердің 72%-ы (8 544) мектеп балалардың таланты мен түрлі дағдыларын дамыту мүмкіндіктері (мысалы, жазғы мектеп, вокал сабақтары, аспапта жеке ойнау сабақтары, шахмат және т.б.) және 70%-ы (8221) денсаулық сақтау, бос уақыт, әлеуметтік қолдау, мәдениет саласында қызмет алудың басқа да әлеуметтік тұрғыдан маңызды мүмкіндіктер туралы өзекті ақпарат көзі болып табылатынын хабарлады.

Педагогтер (67% немесе 7 941) сондай-ақ сынып сағаттарын, кәсіптік бағдар беру кездесулерін және басқа да іс-шараларды өткізуге көрнекті түлектерді тартатынын атап өтті. Ал ата-аналар ұлттық мерекелерді тойлау, сенбіліктер өткізу және т.б. сияқты түрлі мәдени-бұқаралық іс-шаралардың бір бөлігіне айналады (65% немесе 7 705).

Осылайша, мектептердің ата-аналармен өзара әрекеттестігі, мұғалімдердің пікірінше, келесі ерекшеліктермен сипатталады:

- **«Мектеп - ата-ана» өзара іс-әркеттесу институты едәуір нысандандырылған.** Ата-аналар жиналыстары аясында өзара әрекеттесу кең таралған, бейресми кездесулер, сауалнама жүргізу, ата-аналардың қатысуымен сұхбат жүргізу сирек кездеседі.
- **Мектептердің стратегиялық және басқарушылық жұмысы мәселелеріне ата-аналар аз тартылған.** Өз кезегінде, ата-аналарды мектепті басқаруға тарту балалардың оқу үлгерімін жақсартудың маңызды тетігі ретінде қарастырылады, өйткені ата-аналар баласының оқу үлгерімін жақсарту үшін тікелей ынта болады, Sakamoto (2021).
- **Бастамашылық етпеу және уақыт тапшылығы әлі де негізгі себептер болып отыр,** олар ата-аналарды балаларын оқыту және тәрбиелеу процесіне тартуға кедергі келтіреді. Осындай нәтижелер Юнисеф БҰҰ Қазақстандағы Балалар қорының зерттеуінде көтерілді, бұнда негізгі кедергі ретінде ата-аналардың өз баласының білім алу процесінен шеттетілуі, ата-аналардың өз балаларының тәрбиесі үшін жауапкершілік деңгейінің төмен болуы, сондай-ақ ата-аналардың мектеп ісіне тартылмауы атап өтілді.

АТА-АНАЛАР САУАЛНАМАСЫ

Жалпы ақпарат

Респонденттер саны. Сауалнамаға Қазақстанның барлық өңірлерінен 46 731 ата-ана, соның ішінде 44 558 (95,3%) ана және 2 171 (4,7%) әке қатысты. 68% немесе 31785 ата-ана сауалнаманы толтыру үшін қазақ тілін, 31,9% (14 924) оры стілін тандады. Білім беру жүйесінің 2019-2020 жж. статистикасы Ұлттық жинағының деректеріне сәйкес Қазақстанда 3 242 280 оқушы білім алды, солардың ішінде 1 449 651 (44%) қазақ тілінде, 386 039 (11,9%) орыс тілінде, 1 392 074 (42,9%) аралас тілде оқытатын мектептерде білім алды. Қалғандары басқа тілдерде оқыды. Осылайша, сауалнаманы толтыру тілі бойынша іріктеменің репрезентативтілігі сақталды.

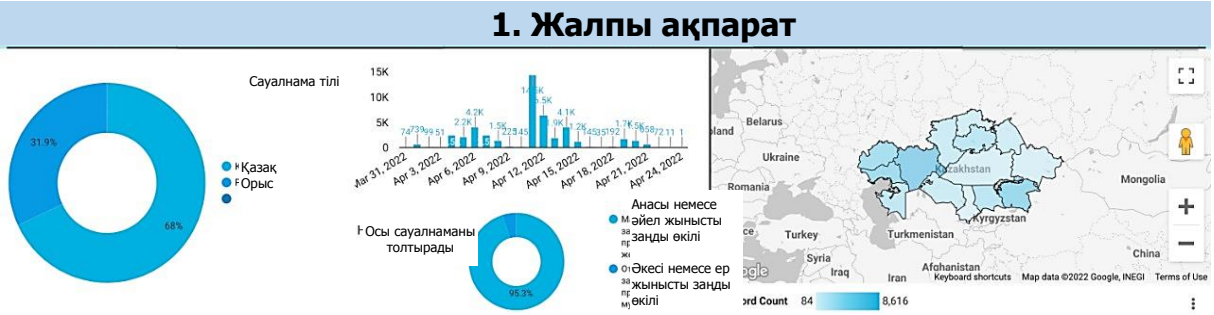

Деректерді жинау кезеңі. Алғашқы 74 жауап 31.03.2022ж., соңғы жауап 25.04.2022ж. алынды. Жауаптардың ең көп саны сәуірдің екінші жұмыс аптасында (11-15 күндері) алынды.

Өңірлер. Жауаптардың ең көп саны Ақтөбе (8 616), Алматы (6 581), Атырау (5 727) және Батыс Қазақстан (5 124) облыстарында алынды. Жауаптардың ең көп саны Түркістан облысында (84), Алматы қаласында (515), Қарағанды (541) және Шығыс Қазақстан (599) облыстарында алынды. Қалған облыстар, Шымкент және Нұр-Сұлтан қалалары 1000 және 5000 аралығында жауап берді.

Тұрғылықты жері. Респонденттердің 62,9%-ы (29 385) ауылдық жерде, 37,1%-ы (17 346) қалалық жерде тұрады.

3. Сіз қай өңірде тұрасыз?		
1	Ақтөбе	8616
2	Атырау	6581
3	Алматы	5727
4	Батыс Қазақстан	5124
5	Жамбыл	3418
6	Ақмола	3100
7	Маңғыстау	2851
8	Шымкент қ.	2669
9	Қостанай	1647
10	Солтүстік Қазақстан	1579
11	Қызылорда	1306
12	Нұр-Сұлтан қ.	1290
13	Павлодар	1084
14	Қарағанды	599
15	Шығыс Kazakhstan	541
16	Алматы қ.	515
17	Түркістан	84

Жасы. Сауалнамаға қатысқан ата-аналардың көпшілігі 30 және 49 жас аралығында - 84,7% (39 581). 50 жастан асқан ата-аналардың үлесі 9,1%-ды (4268), 29 жасқа дейін қоса алғанда ата-аналар 6,2%-ды (2882) құрады.

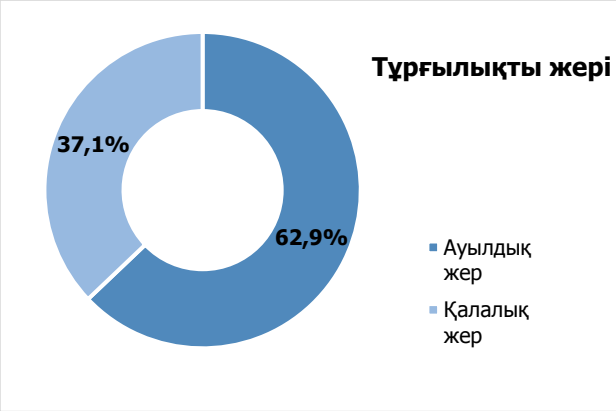

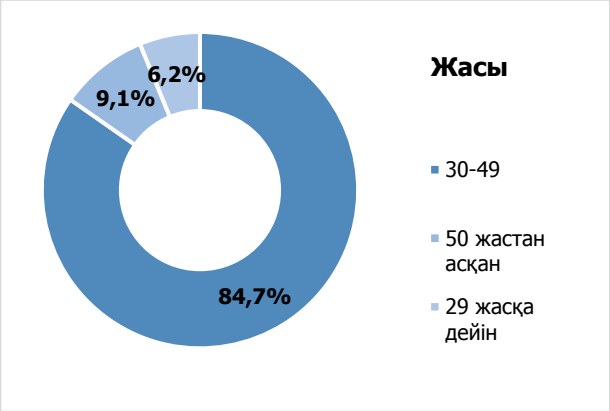

Білім деңгейі. 46 731 респонденттің әрқайсысы өзінің білім деңгейі және жұбайының (зайыбының) білім деңгейі туралы сұраққа жауап берді. Қорытынды деректерде 46 731 респонденттің және 46 731 респондент жұбайының (зайыбының) білім деңгейі туралы ақпарат көрсетілген. Жұбайы (зайыбы) болмаған жағдайда, респонденттер сұраққа жауап бермеу мүмкіндігіне ие болды. Аналар, әкелерге қарағанда, жоғары білім деңгейіне ие. Аналардың 39,6%-ында (18500) жоғары білімі бар (бакалавриат, специалитет); 30,4%-ы (14201) техникалық кәсіптік білім алды (училище, колледж); 27,5%-ы (12850) орта білімге ие (мектеп). Небәрі 2,1%-ы (997) ғана жоғары оқу орнынан кейінгі білім алды (магистратура, докторантура). 183 респондент әртүрлі себептерге байланысты сұраққа жауап бермеді.

Әкелер арасында ең көп таралған білім деңгейлері – орта (35,5% немесе 16579) және техникалық кәсіптік (33,2% немесе 15532) білім болып табылады. Әкелердің төрттен бір бөлігінің жоғары білімі бар - 26,4% немесе 12 331. 1,6% немесе 754 әке жоғары оқу орнынан кейінгі білім алды. Респонденттің 3,3%-ы немесе 1535 сұраққа жауап бермеді.

Осылайша, аналардың, әкелермен салыстырғанда, көбінесе жоғары білімі бар: сәйкесінше 39,6% және 26,4%. Техникалық және кәсіптік білім шамамен бірдей – аналардың 30,4%-ы және әкелердің 33,2%-ы. Орта білім әкелер арасында көбірек таралған - 35,5%, аналарда - 27,5%. Жоғары оқу орынан кейінгі білім шамамен бірдей ата-аналар арасында сирек кездеседі, әкелерге қарағанда (1,6%), аналарда (2,1%) басым.

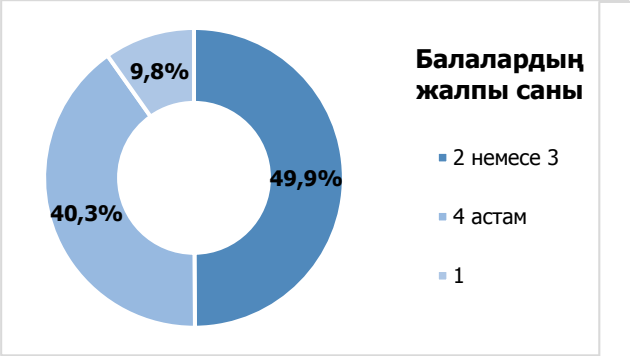

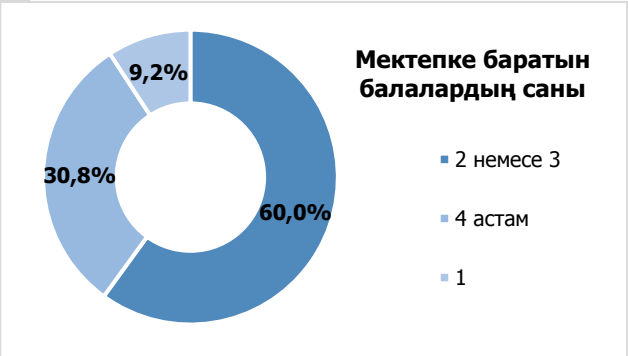

Отбасының құрамын түсіну аясында зерттеу авторларға отбасындағы балалардың жалпы санын және олардың қаншасы мектепте оқитынын түсіну маңызды болды. Балалардың жалпы саны: 49,9%-ында немесе 23 327 респондентте 2-3 бала, 40,3%-ы немесе 18 836 респондент көп балалы, небәрі 9,8%-ында немесе 4568 респондентте 1 бала бар. Мектепте оқитын балалардың саны: респонденттердің 60%-ының (28 052) 2-3 баласы мектепке барады, 30,8%-ының (14 396) 1 баласы мектепте оқиды және респонденттердің небәрі 9,2%-ының (4283) 4-тен көп баласы мектепте білім алады.

Үйде қарым-қатынас жасау және мектептегі оқыту тілдері. Қазақ тілі үйде қарым-қатынас жасау (71,2% немесе 33 291) және мектепте білім алу (75,3% немесе 35 200) үшін ең қалаулы тіл болып шықты. Үйлерінде орыс тілінде 17,2% (8 048) сөйлеседі және 23% (10 768) мектепте білім алады; екі немесе одан да көп тілде шамамен бірдей 9,8% (4 584) сөйлеседі. Басқа тілдерде үйде және мектепте ата-аналар мен олардың балаларының статистикалық тұрғыдан елеусіз саны қарым-қатынас жасайды – екі жағдайда да 1,6%-дан.

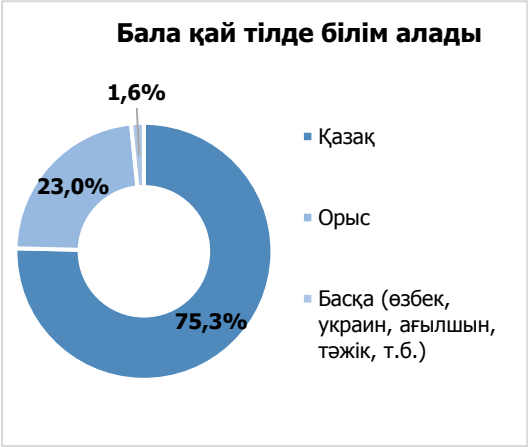

Отбасының экономикалық жағдайы. Зерттеу аясында отбасылардың экономикалық жағдайын түсіну маңызды болды, өйткені ата-аналардың экономикалық жағдайы балалардың әл-ауқатына тікелей әсер етеді. Ата-аналардың ақша көрсеткішіндегі табысы туралы сұрақтар қою бірқатар себептер бойынша дұрыс емес: ата-аналардың алатын жалақы сомасын айтқысы келмеуі, жалақы тұрақсыз болуы мүмкін және оны айлық есептеулерде есептеу немесе бекіту қиын болатын еді, балалардың санына, тұратын өңірі мен тұрғылықты жеріне байланысты бірдей мәндер түбегейлі әртүрлі сатып алу қабілетіне ие болуы мүмкін еді. Сондықтан отбасылардың экономикалық жағдайын бағалауға көмектесетін 6 сипаттама жасау туралы шешім қабылданды:

1. Кейде қажетті азық-түлік өнімдерін сатып алуға қаражат жетпейді - 8,1% немесе 3 791 респондент;
2. Тамаққа қаражат жетеді, бірақ басқа күнделікті мәселелерде өз-өзіңді шектеуге тура келеді - 25,3% немесе 11 834 респондент;
3. Күнделікті шығыстарға қаражат жетеді, бірақ киім-кешек сатып алу қиындық туғызуы мүмкін - 11,4% немесе 5338 жауап;
4. Тамақ пен киім-кешекке қаражат жетеді, бірақ теледидар, тоңазытқыш, телефон және басқа да техниканы сатып алу қиынға соғады - 15% немесе 7 014;
5. Материалдық тұрғыдан тұрмыс жақсы қамтамасыз етілген, бірақ автокөлік немесе қымбат демалыс сатып алу үшін қарызға кіру керек - 25,6% немесе 11 941 респондент;
6. Тұрмыс едәуір жақсы қамтамасыз етілген, демалысқа бара аламыз да, автокөлік те сатып ала аламыз - 13,1% немесе 6 117 респондент.

Осылайша, Қазақстанда отбасылардың үштен бір бөлігі (33,4%) кедей, оларға тамаққа немесе басқа күнделікті шығыстарға қаражат жетпейді деген қорытынды жасауға болады. Тұрақсыз материалдық жағдай себебінен бұндай отбасылардан шыққан балаларды тәрбиелеу және оқыту әлдеқайда қиын. Бұндай отбасыларда тәрбиеленіп жатқан балалардың жан-жақты дамуында

едәуір шектеулер бар. Сондай-ақ, мұндай отбасылардан шыққан балаларда компьютерлер мен басқа гаджеттер, кем дегенде интернетке шығу мүмкіндігі жоқ деп болжауға болады.

Сауалнамаға қатысқан отбасылардың 26,4%-ы азық-түлік және басқа да күнделікті шығысдар сияқты негізгі қажеттіліктерді ғана өтей алады. Бұл ретте осы санатқа жататын отбасылар киім-кешек пен техника сатып алуда қиындықтарға тап болады. Бұндай отбасыларға болашақты жоспарлау қиын, және пандемия кезінде қашықтықтан оқу бұларға қиынға соқты.

Отбасылардың 38,7%-ы едәуір қамтамасыз етілген. Бұндай отбасылардан шыққан балалардың компьютерлері немесе басқа да гаджеттері бар және интернет қолжетімді. Қамтамасыз етілген отбасыларда тәрбиеленетін балалар тұрмыстық мәселелерге сирек тап болады.

Отбасының ағымдағы экономикалық жағдайын қалай бағалар едіңіз?

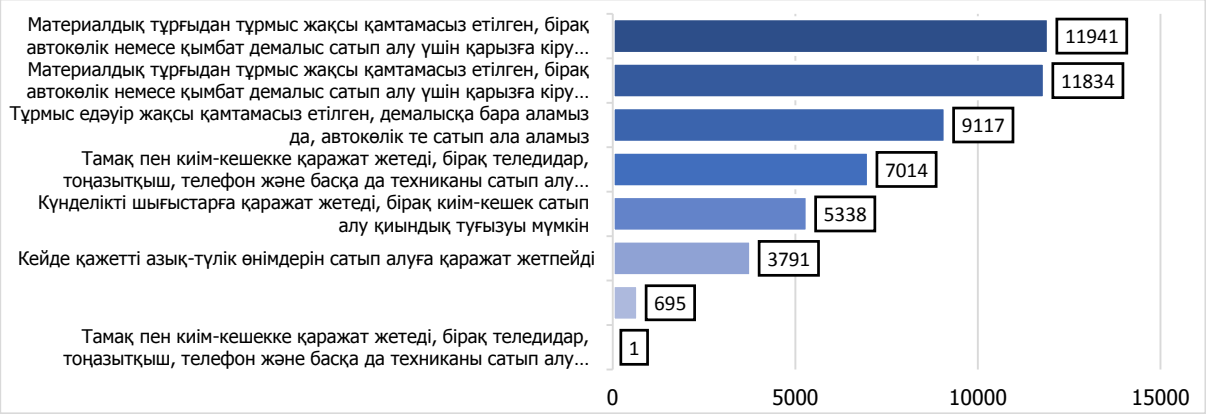

ТӘРБИЕЛЕУ

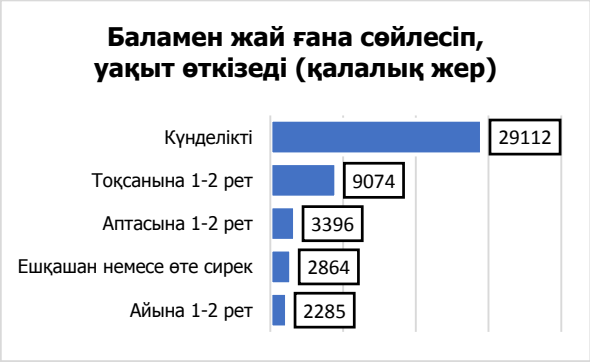

Респондент ата-аналар әртүрлі іс-шараларды өткізу жиілігін көрсететін тәрбие саласындағы 9 сұраққа жауап берді. Ата-аналардың жартысынан көбі қосымша секциялар мен үйірмелерге қатыспайды. Нәтижелерге сәйкес баламен әртүрлі тақырыптар бойынша әңгімелесу және мектептегі үлгерімді талқылау ең көп таралған іс-шаралар болды. Ата-аналардың жартысынан көбі күн сайын баласымен жай ғана сөйлесіп, уақыт өткізетінін атап өтті (62% немесе 29 112). Ата-аналардың 19%-ы (9 074) және 7%-ы (3 396) бұл тоқсанына бір рет және аптасына бір рет болады деп мәлімдеді. Ата-аналардың шамамен 6%-ы (2 864) бұған өте сирек көңіл бөледі/ешқашан дерлік бөлмейді немесе айына 1-2 рет (5%) санатына тиесілі болды. Осыған ұқсас көрініс мектептегі оқу үлгерімін талқылау мәселесінде де байқалады. Ата-аналардың жартысы баласымен оның үлгерімі жайында күнде сөйлеседі деп жауап берді (49% немесе 22 914 адам). Ата-аналардың қалған жартысы бұған анағұрлым аз көңіл бөледі. Осылайша, ата-аналардың едәуір бөлігі баласынан тоқсанына 1-2 рет оның оқу үлгерімі туралы сұрайды (23% немесе 10 921). Кейбір ата-аналар бұған өте сирек уақытын бөлді (7% немесе 3 365) немесе ешқашан уақытын бөлмеді, кейбіреулері айына 1–2 рет (7% немесе 3 143). 54%-ы (25 402) күнде немесе аптасына 1–2 рет сыныптастарымен қарым-қатынасы туралы сұрайды. Дәл сонша отбасыларда ата-аналар күнде немесе кем дегенде тоқсанына бір рет балаларына олардың жүріс-тұрысына көңіл толмау себептерін түсіндіреді (56% немесе 26 316), электрондық порталдарда оқу үлгерімін тексереді (60% немесе 27 897), сондай-ақ мектеп мұғалімдерімен әңгімелесуге бастамашылық етеді (53% немесе 24 728). Анағұрлым сирек, айына немесе тоқсанына 1–2 рет, ата-аналар баланы жалпы дамытуға арналған кітаптар және басқа да материалдарды сатып алады (59% немесе 27 382).

2. Тәрбиелеу

Сіз немесе үйдегі басқа адам келесіні қаншалықты жиі жасайды?

Ата-аналардың жартысы мұражай, театр және көрме сияқты әртүрлі мәдени орындарға баламен ешқашан бармайтынын немесе өте сирек баратынын атап өтті.

Осылайша, ата-аналар арасында өткізілген сауалнама нәтижелері бойынша әрбір екінші отбасында ата-аналар немесе отбасының басқа мүшесі күн сайын немесе аптасына кемінде 1-2 рет баланы тәрбиелеу бойынша әртүрлі іс-шараларды орындауға уақыт бөлетіні анықталды. Басқа отбасыларда бұл анағұрлым сирек болады.

Бұл ретте тұрғылықты жері бойынша респонденттердің нәтижелері арасында елеулі айырмашылықтар байқалмады. Қалалық (10 808) және ауылдық (18 304) жерде тұратын ата-аналардың 62%-ы жай ғана сөйлесіп, баласымен бірге күн сайын уақытын өткізеді.

Орташа есеппен ата-аналардың 70%-ы (32 711 адам) уақыт тапшылығымен, балалармен жұмыс істеу әдістерін білмеумен, оқу ресурстарына қолжетімділіктің болмауымен немесе басқа адамдардан кеңес алу немесе қолдау алу мүмкіндігімен байланысты қиындықтарға болмайды деп жауап берді.

Ата-аналардың қалған бөлігі (орташа есеппен 30% немесе 14 019) дегенмен, аталған қиындықтарға «аз» дәрежеден «елеулі» дәрежеге дейін тап болатынын айтты. Солардың арасында уақыт тапшылығы 16 013 ата-анаға (34%) баласын

тәрбиелеуде кедергі келтіретін ең көп таралған фактор болып табылады, соның ішінде шамамен 3%-ына (1 445) едәуір дәрежеде.

Тұрғылықты жері бөлінісінде ауылдық жерден ата-аналардың сәл көбірек үлесі (68% немесе 19 858), қалалық жерде тұратын ата-аналармен салыстырғанда (62% немесе 10 860), мұндай мәселе жоқ екенін айтты.

Қалалық жерде тұратын ата-аналардың уақыт тапшылығы қалалардағы өмір қарқынының ерекшелігімен түсіндіріледі. Аталған қиындықтардың ішінде екінші орында оқыту және тәрбиелеу ресурстарына шектеулі қолжетімділік, содан кейін сырттан жедел қолдау және кеңес алу мүмкіндігінің болмауы тұр.

Ата-аналардың ең аз саны балалармен жұмыс жасау тәсілдерін білмейтінін айтты (4% немесе 1 887).

Сізге баланы тәрбиелеу процесінде төменде келтірілгендер қандай дәрежеде кедергі келтіреді?

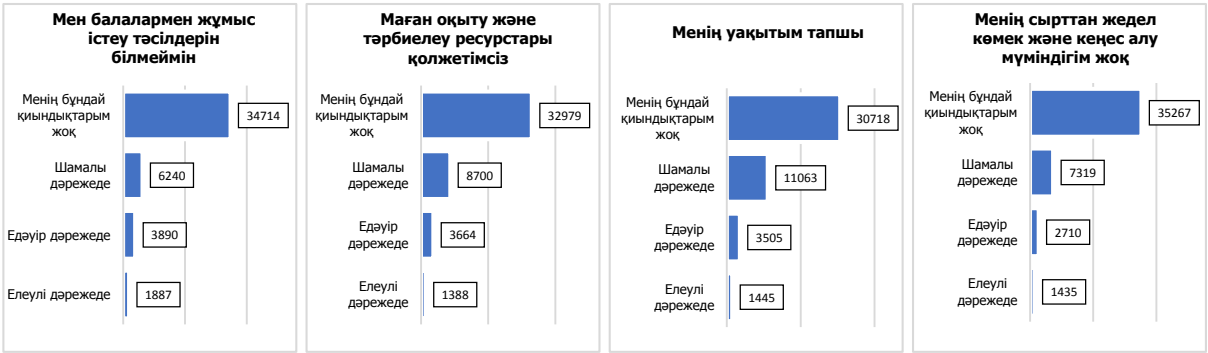

ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС

Көп жағдайларда мектеп пен ата-аналар арасында жөнге салынған қарым-қатынасты байқауға болады: респондент ата-аналар мектеп оқушылардың академиялық жетістіктерін бақылау бойынша тапсырмаларды сәтті орындап, ата-аналарды оқу нәтижелері туралы уақтылы хабардар етеді деп санайды. Осылайша, ата-аналардың 77%-ы (36 158) «Мектеп менің баламның оқу үлгерімін мұқият қадағалайды» тұжырымымен, ата-аналардың 80%-ы (37 394) «Мектеп менің баламның оқу үлгерімі туралы пайдалы ақпаратты үнемі беріп тұрады» тұжырымымен, 76%-ы (35 705) «Мектеп ыңғайлы қарым-қатынас жасау құралдарын қолданады» тұжырымымен келісті және ата-аналардың 78%-ы (36288) мұғалімдер баласының оқу үлгерімін дұрыс бағалайды деп санайды.

Ата-аналардың қалған бөлігі, шамамен 30–20%, мектеппен қарым-қатынас жасауда қиындықтарға тап болады. Сонымен қатар, кейбір ата-аналар (14% немесе 6 617) баласының оқу үлгерімі туралы өзекті ақпарат алу қиынға соғады деп бөлісті, ал кейбіреулері баласының оқу үлгерімі туралы уақтылы ақпараттандырылмайтынын атап өтті (13% немесе 6 115).

3. Қарым-қатынас

Сіз төменде келтірілген тұжырымдармен қаншалықты келісесіз немесе келіспейсіз?

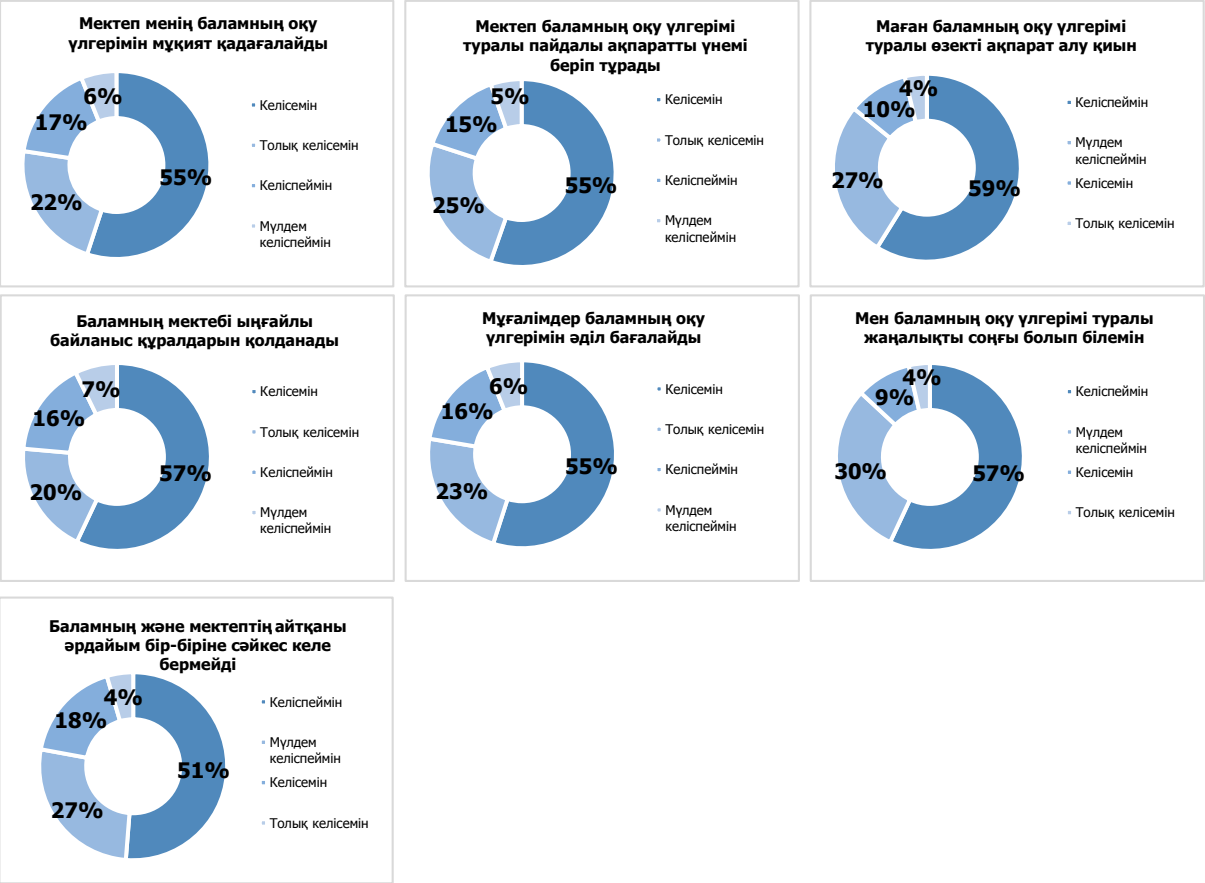

ЕРІКТІЛІК

Ата-аналардың балаларын оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі – ата-аналар сауалнамасы

4. Еріктілік

Сіз келесі мектеп іс-шараларының біріне қатыстыңыз ба?

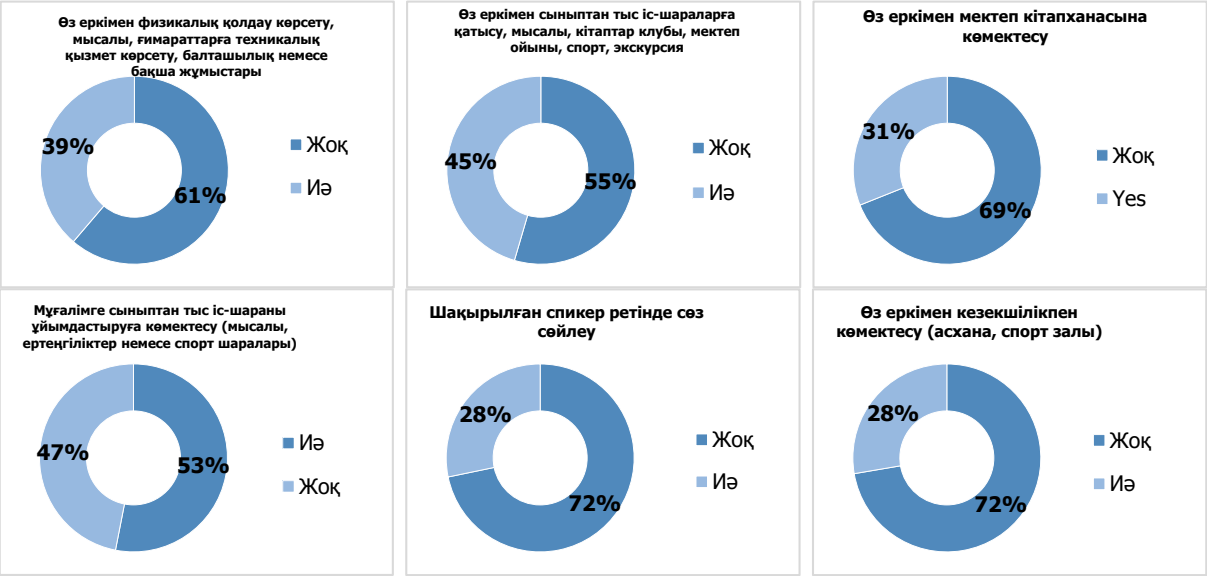

Сауалнамаға қатысқан ата-аналар арасында еріктіліктің ең танымал түрлері кезекшілікпен көмектесу, мектеп кітапханасына көмектесу, сондай-ақ шақырылған спикер ретінде мектеп іс-шараларына қатысу болды.

Ата-аналардың 72,3%-ы (33786) мектепте, спорт залында немесе асханада кезекшілікпен ерікті көмек көрсету туралы сұраққа оң жауап берді.

Ата-аналардың шамалас бөлігі (71,8% немесе 33552) шақырылған спикер ретінде мектеп іс-шараларына қатысты, мектеп кітапханасына өз еркімен көмектеседі (68,9% немесе 32 197 адам) деп жауап берді.

Ата-аналардың 28,2%-ы (13178) шақырылған спикер ретінде мектеп өміріне ешқашан қатыспаған.

27,7%-ы (12944) кезекшілікпен көмектеспеді. 31,1%-ы (14533) мектеп кітапханасына көмек көрсетуге бастамашылық етпеді.

Ата-аналар арасында еріктіліктің келесі танымал түрі мектепке физикалық қолдау көрсету болды.

Сұралған ата-аналардың 61,3%-ы (28646) ғимараттарға техникалық қызмет көрсету, балташылық немесе бақша жұмыстары сияқты мектептегі физикалық жұмыстарға өз еркімен қатысу туралы сұраққа оң жауап берді.

Ата-аналардың 54,5%-ы (25468) кітаптар клубы, ойындар, спорт және әртүрлі экскурсиялар сияқты мектептен тыс іс-шараларға қатысуға өз еріктерімен келісті.

Ата-аналардың шамалас үлесі (53,1% немесе 24 814 адам) мұғалімге сабақтан тыс іс-шараларды, ертеңгіліктер немесе спорттық іс-шараларды ұйымдастыруға көмектесті деп жауап берді.

ҮЙДЕ ОҚЫТУ

Ата-аналар балаларымен оқу үлгерімі, жетістіктері мен қиындықтары туралы жиі сөйлеседі, сондай-ақ оларға үй тапсырмасын орындауға көмектеседі. Респондент ата-аналардың жартысынан астамы (56,3% немесе 26 304) балаларымен академиялық жетістіктері туралы күнде, ата-аналардың 14,3%-ы немесе 6 683 адам тоқсанына 1-2 рет, 12% немесе 5 603 адам аптасына 1-2 рет, 7,5% немесе 3 508 айына 1-2 рет, 4,1% немесе 1 905 аптасына бір рет әңгімелеседі. Ата-аналардың жеке тобы (5,8% немесе 2 728) баласының академиялық үлгерімін мүлдем бақыламайды. Сауалнамаға қатысқан ата-аналардың жартысы (23 005) балаларға үй тапсырмасын орындауға күнделікті көмектеседі. 17,7% немесе 8 276 ата-ана баласымен бірге отырып, үй тапсырмасын ешқашан жасаған емес немесе өте сирек жасады. Ата-аналардың арасында 12,4% немесе 5 779 респондент баласына тоқсанына 1-2 рет үй тапсырмасын орындауға көмектеседі.

Ата-аналардың үштен бір бөлігінен астамы балаларымен бірге жаңа оқу тақырыптарын күн сайын оқиды (17 519) және оларға қосымша ақпарат көздері бойынша кеңес береді (16 900). Сондай-ақ үнемі (аптасына бірнеше рет) баласымен бірге жаңа тақырыптарды зерттеуге және ақпарат көздері бойынша кеңестер беруге ата-аналардың 17%-ы тартылған (сәйкесінше 7 984 және 8 127). Әрбір бесінші ата-ана (9 249) баласымен бірге жаңа тақырыптарды зерттеуге ешқашан қатыспады немесе өте сирек қатысты, 14,7%-ы (6 897) бұны тоқсанына 1-2 рет, 10,9%-ы (5 082) айына бірнеше рет жасайды. Ата-аналардың үштен бір үлесінен астамы (15 568) балаларына басқа білім беру ресурстары туралы өте сирек айтады немесе мүлдем айтпайды, 13,1%-ы (6 136) айына бірнеше рет айтады.

Ата аналардың балаларын оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі – ата аналар сауалнамасы

5. Үйде оқыту

Сіз балаңызбен келесі әрекеттерді қаншалықты жиі жасайсыз?

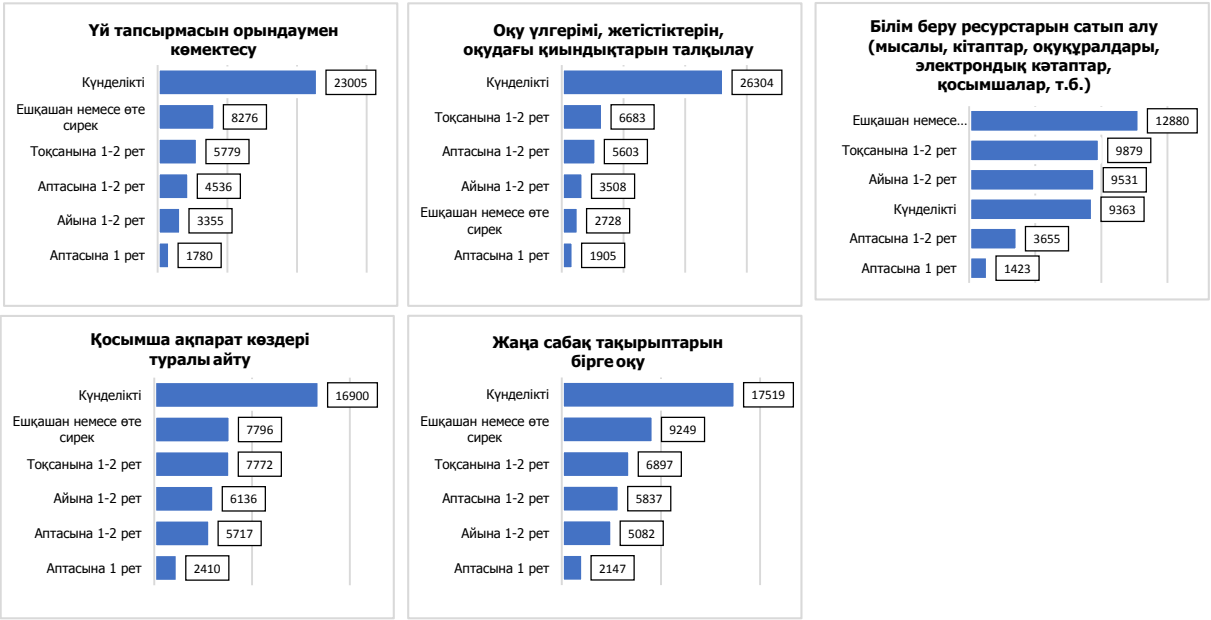

Балаларды білім беру ресурстарымен қамтамасыз ету респондент ата-аналар арасында ең аз танымал. Ата-аналардың үштен бір бөлігі (12 880) балаларына кітаптар, оқу құралдары, қосымшалар мен басқа ресурстарды ешқашан сатып алмайды немесе сирек сатып алады, әрбір бесінші ата-ана (сәйкесінше 9 879 және 9 531) – тоқсанына 1-2 рет және айына 1-2 рет. Ата-аналардың ұқсас үлесі (20% немесе 9 363) балаларын оқу ресурстарымен күн сайын қамтамасыз етеді.

Қазақстан ата-аналарының көбісі өз балалары үшін үйретушілердің қызметіне жүгінбейді. Ата-аналардың 64,3%-ы (30 056) өз балалары үшін үйретушінің қызметіне ешқашан жүгінбеген. Ата-аналардың 17,5%-ы (8 198) үйретушінің қызметін пайдалану тәжірибесі бар.

Ата-аналардың 10,8%-ы (5 034) қазір баланың үйретушісі бар деп мәлімдеді. Ата-аналардың 4,7%-ы (2 181) үйретушіні тек қашықтықтан оқыған кезде ғана тартты. Балаларына үйретуші тартқан ата-аналардың арасында, 18,8%-ы (8 802) мектеп балаға беретін материалдан көбірек білім меңгеруді мақсат етті. Ата-аналардың 11,2%-ы (5 327) мектепте берілетін білім оқу бағдарламасын меңгеру үшін жеткіліксіз деп санайды.

Ата-аналардың 11,4%-ы (5 346) үйретушілерді тарту себептерін өздерінің әлсіз тұстарынан көреді: өз білімінің жетіспеуі - 5,8% немесе 2 712 адам және уақыт тапшылығы - 5,6% немесе 2 634.

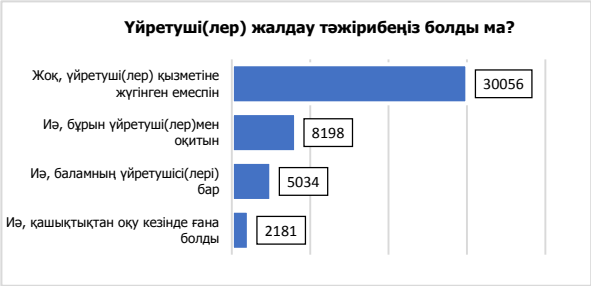

Мектеп ата-аналарды сынып жиналыстарына қатысу және үй тапсырмасын орындау туралы ақпарат беру үшін анағұрлым жиі тартады. Ата-аналардың 73,3%-ы (34 237) мектептің осы бастамаларды жүзеге асыруы туралы сұраққа оң жауап берді.

Бұл ретте ашық жауаптарды талдау ата-аналар ата-аналар жиналыстарының қазіргі кезеңділігін жеткіліксіз және нысандалып өткізілетінін атап өтті. Ата-аналардың 65,4%-ы (30 552) мектеп үйде оқытуда ақпараттық қолдау көрсетеді, 61,4%-ы (28 702) оқу мақсаттары мен міндеттерін қою үшін тартады деп мәлімдеді. Ата-аналардың 45,7%-ы (21 371) мектеп оларды негізгі дағдыларға үйретеді деген тұжырыммен келісті.

Баланы үйде оқытуды жақсарту үшін мектеп қандай бастамаларды іске асырады?

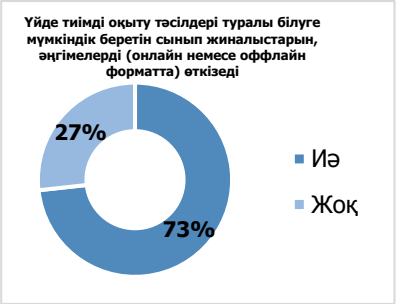

МЕКТЕП ӨМІРІНЕ ҚАТЫСУ

Басқару деңгейі неғұрлым артқан сайын (мектеп – білім басқармасы - БҒМ) ата-аналардың баласының білім беру мәселелері бойынша өз көзқарасын еркін білдіру мүмкіндігі соғұрлым төмендейді. **Ата-аналар баласының білімі туралы пікірін институционалдық деңгейде білдіруде үлкен еркіндік сезеді.**

Ата-аналардың 76,6% немесе 35 800-і өз пікірін мектеп деңгейінде білдіре алатынын сезеді: 28 157 (60,2%) ата-ана бұл тұжырыммен келісті, 7 643 (16,3%) ата-ана толық келісті. Бұл ретте ата-аналардың 69,3%-ы (32 408) мектеп те ата-аналардың пікіріне құлақ салады деп санайды. Алайда, ашық сұрақтар шеңберінде келесі пікірлер білдірілді: «басшылық ата-аналардың кеңестеріне құлақ асып, көбірек құрмет көрсетуі керек», «кабинеттерінде жабылып отырмай, ата-аналарға жақынырақ болу керек».

Ата-аналардың үштен бірі (17 123) мектеп оларды оқу процесін ұйымдастыру мәселелеріне тартпайды деп санайды, ата-аналардың 36,9%-ы немесе 17 256 мектепте маңызды шешім қабылдамас бұрын ата-аналардың пікірі әдетте сұралмайды деп айтты.

Бұл нәтижелер «менің ойымша, мектепке ата-аналардың пікірлерін білу қызық емес», «мектеп басшылығы ата-аналардың кеңестеріне құлақ салу керек», «білім беруге қатысты ата-аналардың пікірлерін ескеру қажет» деген пікірлер жиі кездесетін ашық жауаптармен де расталады.

Сіз төменде келтірілген тұжырымдармен қаншалықты келісесіз?

Өңірлік деңгейде (білім басқармасы, әкімдік) ата-аналардың небәрі жартысы ғана (25 063) балалардың білімі туралы өз пікірін білдіру мүмкіндігіне оң баға берді. Бұған қарамастан, ата-аналардың 56,9%-ы (26 588) жергілікті басқару деңгейі олардың пікірін ескереді деп айтты.

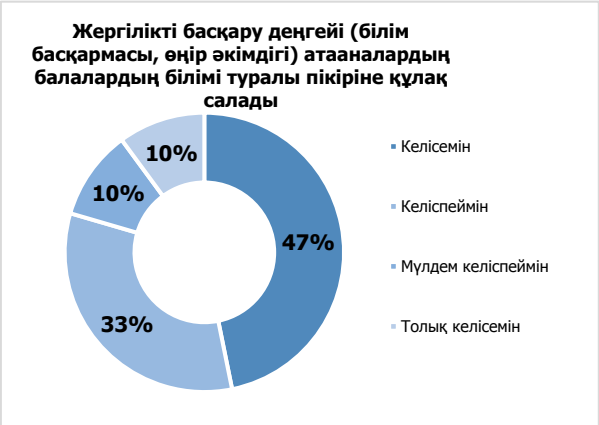

55% немесе 25 664 ата-ана өз пікірін орталық деңгейде (ҚР БҒМ, Парламент, Президент) еркін білдіре алатынымен келіспеді. Сұралған ата-аналардың 51,2%-ы (24 144) Ел үкіметі олардың пікірін ескереді деп санайды.

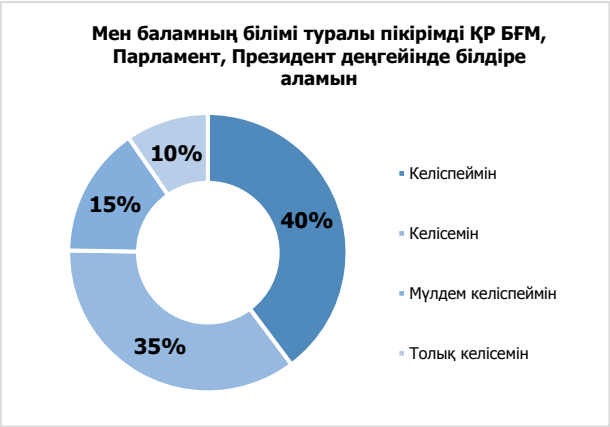

Ата-аналар мектеп өміріне көбінесе бейресми түрде қатысады. Осылайша, ата-аналардың 62,2%-ы немесе 29 060 ата-аналар комитетіне мүше емес, дегенмен пікірлес басқа ата-аналармен бірге идеяларды ілгерілейді.

48,2% немесе 22 533 ата-ана сауалнамаларға, фокус-топтарға қатысады, 48,3% немесе 22 591 ата-аналар мен мұғалімдердің бейресми кездесулеріне барады.

Бұл ретте, педагогтердің сауалнамасына сәйкес олардың жартысы мектеп ата-аналармен бейресми жеке немесе топтық кездесулерді ешқашан өткізген емес немесе өте сирек өткізеді деп мәлімдеді.

Осылайша, мектептер тарапынан мектептердің ата-аналармен өзара әрекеттестігі шамадан тыс нысандандырылғаны байқалады.

Сізге ата-ана ретінде мектеп өміріне анағұрлым белсенді қатысуға төменде келтірілген себептердің қайсысы кедергі келтіреді?

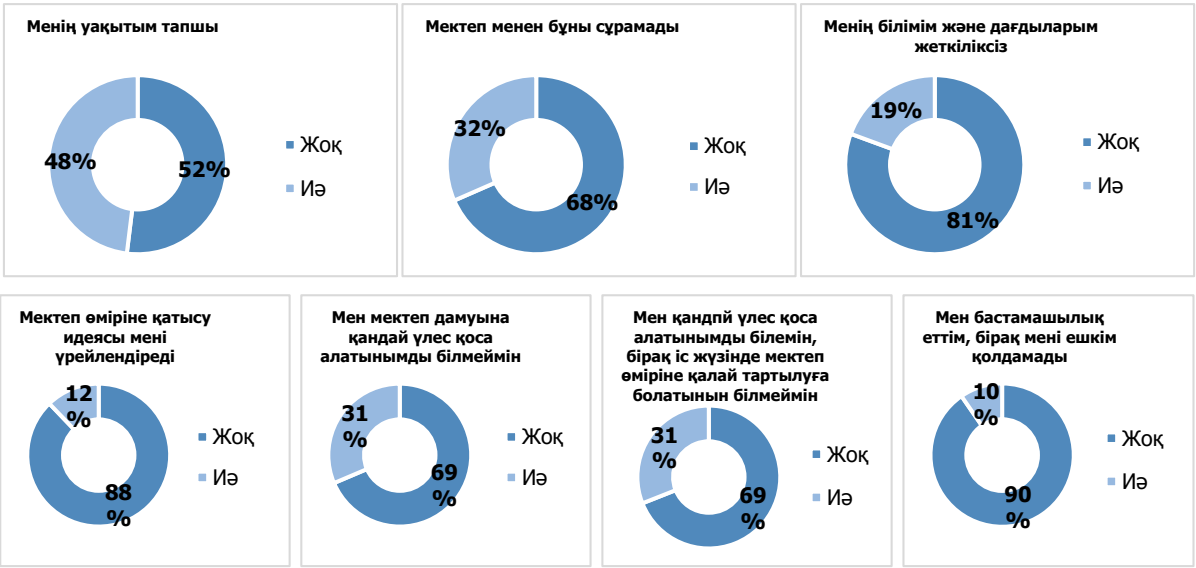

Осыған байланысты ата-аналар мектеп қызметіне бейресми қатысуға өз бетінше бастамашылық етеді. Сұралған ата-аналардың 28,8%-ы немесе 13 474 ата-аналар комитетінің немесе мектептегі басқа ата-аналар бірлестігінің мүшелері, 9,9% немесе 4 605 мектептің қамқоршылық кеңесінің мүшелері болып табылады.

Сіз ата-аналар қатысуының төменде келтірілген нысандарына қатысасыз ба?

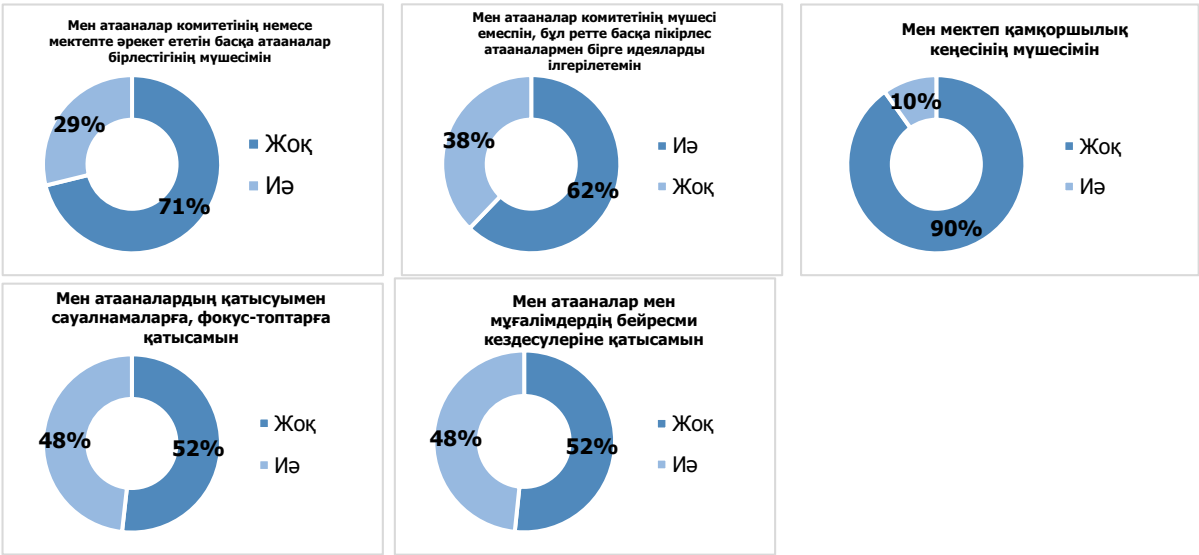

Ата-аналарға мектеп өміріне анағұрлым белсенді қатысуына кедергі келтіретін ең маңызды фактор ретінде уақыт тапшылығы аталды (48,1% немесе 22 458). Екінші орында (31,6% немесе 14 749) мектептердің ата-аналарды тартуға мүдделі еместігі тұр. 19,4% немесе 9 063 ата-ананың мектептің дамуына ықпал ету үшін жеткілікті білімі мен дағдысы жоқ.

Ата-аналардың үштен бірі (31,4% немесе 14 661) мектептің дамуына қандай үлес қоса алатынын білмейді. Респонденттердің шамалас үлесі (31% немесе 14 487) қандай үлес қоса алатынын біледі, бірақ іс жүзінде мектеп өміріне қалай тартылуға болатыны туралы ақпараттан хабардар емес. Бастамашылық етпеу де ата-аналардың аз қатысу себептерінің бірі болып табылады. Ата-аналардың 31,6%-ы немесе 14 749 мектеп бұл туралы өтінбеді, 12,2% немесе 5 683 ата-ананы мектеп өміріне қатысу идеясының өзі оларды үрейлендіреді деп жауап берді. 9,6% немесе 4 480 ата-ана, керісінше, бастамашыл, бірақ мектеп тарапынан қолдау таппады.

ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМЫТУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Деректерге сәйкес, мектеп ата-аналарды жан-жақты дамыту мүмкіндіктері туралы ақпараттандырады және ата-аналар мен отбасыларды ұлттық мерекелерді тойлауға белсенді тартады. Ата-аналардың жартысынан көбі (51% немесе 23 869 адам «келісті»; 12% немесе 5 764 ата-ана «толық келісті») мектептің денсаулық сақтау, демалыс, әлеуметтік қолдау, мәдениет және басқа да бағдарламалар саласындағы қызметтерді алу мүмкіндіктері туралы ақпарат беруі туралы сұраққа оң жауап берді.

Ата-аналардың шамамен бірдей саны (57 % немесе 26 636 адам) жан басына қаржыландыру аясында баланың екі секцияға дейін тегін қатысу мүмкіндігі туралы хабардар және білетінін айтты. Дегенмен, ата-аналардың жекелеген санаты мектеп тегін қызметтерді алу мүмкіндіктері туралы қосымша ақпарат бермейді деп жауап берді (12 016 немесе 25,7% келіспеді; 5 082 немесе 10,8% мүлдем келіспеді).

Бұдан әрі қарай, барлық сұралған ата-аналардың төрттен үш бөлігі (24,789 немесе 53 % «келісемін», 7,610 немесе 16 % «толық келісемін») мектеп жазғы мектептер, вокал сабақтары, музыкалық аспаптарда ойнау жеке сабақтар және т.б. сияқты оқушылардың таланты мен оқу дағдыларын дамыту мүмкіндіктері туралы ақпарат бере ме деген сұраққа оң жауап берді

Мектептің ата-аналар мен оқушылардың отбасыларын сенбіліктер мен әртүрлі іс-шараларға тартуға қатысты 31 019 ата-ана немесе 66,4%-ы мектеп жоғарыда аталған іс-шараларға ата-аналарды тартатындығымен келісті немесе толық келісті. Алайда, 15 712 ата-ана (33,6%) мектеп сенбіліктер мен басқа да іс-шараларға ата-аналарды тартады деген тұжырыммен келіспеді немесе мүлдем келіспеді.

7. Жан-жақты дамыту мүмкіндіктері

Сіз төменде келтірілген тұжырымдармен қаншалықты келісесіз?

Мектеп ішінде спорт секциялары мен шығармашылық үйірмелер сұралған ата-аналар арасында ең танымал болды. 16 269 адам (барлық сұралған ата-аналардың 34,8%-ы) балаларының ешқандай қосымша секциялар мен үйірмелерге бармайтынын атап өткеніне қарамастан, ата-аналардың

жартысынан көбі балаларының түрлі секциялар мен үйірмелерге баруы туралы сұраққа оң жауап берді. Деректерге сәйкес, 12 865 ата-ананың балалары (27,5%) мектеп ішінде қосымша үйірмелер мен секцияларға қатысады.

Алайда, небәрі 8 722 ата-ана ғана (18,6%) балаларының мектептен тыс тегін үйірмелерге қатысатынын атап өтті, дегенмен жан басына қаржыландыру аясында тегін секциялар туралы хабардар болу туралы сұраққа барлық ата-аналардың жартысынан көбі бұл мүмкіндік жайында білетінін айтты.

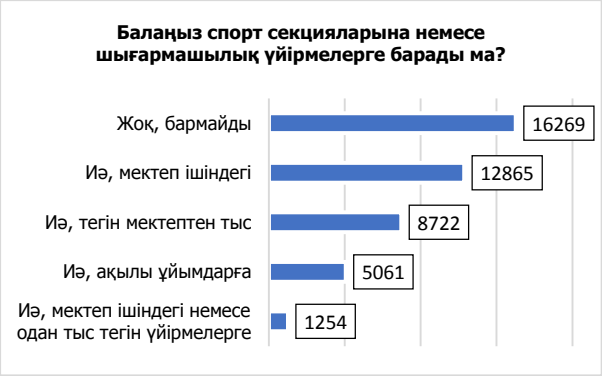

Барлық сұралған ата-аналардың 10,8%-ының немесе 5 061-нің жауабына сәйкес балалар арасында ең аз қатысу ақылы секциялар мен үйірмелер санатында болды.

АТА-АНАЛАР САУАЛНАМАСЫ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР

Осылайша, мектептердің ата-аналармен өзара әрекеттестігі, ата-аналардың өздерінің бағалауы бойынша, келесі ерекшеліктермен сипатталады:

- Ата-аналардың үштен бір бөлігі (12 880 адам) **балаларына кітаптар, оқу құралдарын,** қосымшалар және басқа ресурстарды ешқашан сатып алып бермейді немесе өте сирек сатып алып береді, әр бесінші ата-ана тоқсанына екі рет сатып алып береді.
- Мектептен білім басқармасына және одан әрі БҒМ-не басқару деңгейі неғұрлым жоғарылаған сайын ата-аналардың баласының білім беру мәселелері бойынша өз көзқарастарын еркін білдіру мүмкіндігі соғұрлым төмендейді. Бұл өңірлік және орталық басқару органдарының ақпараттық «жабықтығын» білдірмейді, өйткені ақпараттық «пирамида» «feedback» үшін тігінен табиғи шектеулерді көздейді, алайда «сұрақ-жауап» арнасын іске асыру мүмкіндігі үшін ортақ ақпараттық платформа құру мәселесі өзектілігі артуда.
- Ата-аналардың үштен бір бөлігінен астамы мектепте **маңызды шешімдерді қабылдамас бұрын ата-аналардың пікірі әдетте сұралмайды** деп санайды. Бұл қорытынды мұғалімдер сауалнамасының нәтижелеріне сәйкес келеді, олар да мектептердің ата-аналарды шешім қабылдау процестеріне тарту бойынша әлсіз жұмысын растады.
- Ата-аналар сауалнамасы да **мектептердің ата-аналармен өзара әрекеттестігі шамадан тыс нысандандырылғанын** растады. Осыған байланысты ата-аналар мектеп қызметіне бейресми қатысуға өз бетінше бастамашылық етеді. Ата-аналардың мектеп қызметіне қатысуы және ата-аналар мен мектеп арасындағы өзара іс-қимыл тек ата-аналар жиналысы түріндегі ресми іс-шаралармен ғана шектеледі. Әлемдік тәжірибеде кері үрдіс байқалады, онда ата-аналар да, мектептер де бейресми өзара іс-әрекеттнстікке мүдделі. Атап айтқанда, келесі тәжірибелер кең таралған: бейресми түскі астар, сенбілік кездесулер (бранчтар), әртүрлі кезекшілік түрлері, соның ішінде мәдени-спорттық іс-шаралар. Сондай-ақ әлемдік тәжірибеде ата-аналардың қатысуымен сауалнамалар, сұхбаттар, фокус-топтар жүргізу арқылы оқу және мінез-құлық процестерін зерделеуге тартылатынын байқауға болады.
- Ата-аналардың уақыт тапшылығы және бастамашылық етпеуі, ата-аналар мен мұғалімдердің пікірінше, оларға мектеп өміріне белсене қатысуға кедергі келтіретін ең маңызды факторлар болып табылады. Ата-аналарды мектеп өміріне тарту үшін ынталардың болмауы осы заңдылықтың ықтимал себептері болуы мүмкін. Уақыт тапшылығы 16 013 ата-анаға (34%), соның ішінде шамамен 3%-ына (1 445) едәуір дәрежеде, балаларын тәрбиелеуде кедергі жасайтын ең көп таралған фактор болып табылады. Бұл мәселе, ауылдық жерлерде тұратын ата-аналарға қарағанда, қалалық жерлерде тұратын ата-аналар арасында көбірек кездеседі.

ҚОРЫТЫНДЫЛАР

1. Көптеген халықаралық зерттеулер ата-аналардың балалары үшін алғашқы және негізгі ұстазы болып табылады және олардың оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі мектептің рөлінен кем емес екенін нақты көрсетеді.

Осылайша, Chen (2010) ата-аналардың қатысуы және балалардың академиялық жетістіктері арасында күшті оң байланысты анықтады.

PISA-2018 зерттеуіне сәйкес (OECD, 2020) ата-анасының өз баласының жетістігін мұғаліммен талқылауға қатысу үлесі әрбір 10 пайыздық тармаққа ұлғайған сайын балалардың оқу нәтижелері 10 балға артады.

Бұл ретте, бастауыш мектепте бұл заңдылық, орта мектепке қарағанда, әлдеқайда қатты байқалады (Jeynes, 2007).

PIRLS-2016 зерттеуінің нәтижелеріне сәйкес ата-анасы сауаттылыққа ерте үйреткен төртінші сынып оқушыларының нәтижелері, ата-анасы көңілін кейде бөлген оқушыларға қарағанда, 24 балға жоғары, және ата-анасы көңілін ешқашан дерлік бөлмеген оқушыларға қарағанда, 110 балға жоғары.

2. Ата-аналардың қатысуы және оқушылардың академиялық үлгерімі арасындағы байланысқа қатысты 75 зерттеуді мета талдау балалардың академиялық жетістіктеріне оң әсер ететін ата-аналар қатысуының 4 негізгі факторын анықтады:

- үйде бірге кітап оқу,
- ата-аналардың балаларының оқу жетістіктеріне деген жоғары үміттері,
- білім беру және мектеп мәселелері бойынша ата-аналардың балалармен қарым-қатынасы,
- ата-аналардың балаларды көтермелеуі және қолдауы.

Отбасындағы жүріс-тұрыстың кейбір түрлері, мысалы, үй тапсырмасын орындауын бақылау және қадағалау және ата-аналардың мектеп іс-шараларына қатысуы, балалардың оқу үлгеріміне аса көп байланысты емес.

Кейбір балалардың үй тапсырмасын орындауда көмекке немесе ата-анасының мектеп іс-шараларға қатысуына қажеттілік балада қандай да бір қиындықтар туындаған кезде ғана маңызды (оқуда, тәртібінде, әлеуметтенуінде және т.б.). Басқа жағдайда, бұл тәсіл мектеп нәтижелеріне теріс әсер етеді.

3. Халықаралық қоғамдастықта ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеудегі ерекше рөлі танылады және мемлекеттік деңгейде ата-аналардың қатысуын қолдау және ынталандыру бойынша шаралар қабылданады.

Мәселен, біз зерделеген 13 мемлекетте нормативтік құқықтық актілер мен әртүрлі әлеуметтік кәсіби тетіктер әзірленген, олар ата-аналарды білім беру процесіне көбірек тартуды міндеттейді және қолдайды.

Қазақстанда және бұрынғы Кеңес Одағының басқа да бірқатар елдерінде едәуір мықты НҚА бар екенін атап өткен маңызды. Бірақ оларды іс жүзінде міндетті қолдану регламенттері, белсенді тартылған ата-аналарды көтермелеу тетіктері және ата-аналарды тарту мәселелерінде енжарлықты ынталандыру тетіктері жоқ.

4. Зерттеу көрсеткендей, Қазақстанда ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеуге әлсіз тартылуын көрсететін бірқатар мәселелер бар.

Осылайша, ата-аналардың 41,6%-ы мектепке мүлдем бармайды, ата-аналардың 25,2%-ы балаларының жалпы дамуына арналған кітаптар мен басқа да материалдарды сатып алмайды, ата-аналардың 54,7%-ы баласымен мұражайларға, театрларға және көрмелерге ешқашан бармаған немесе өте сирек барады.

Қазақстан ата-аналары мектептердің даму жоспарларын әзірлеуге аз тартылған. Сауалнамаға қатысқан педагогтердің жартысынан көбі (51%) ата-аналар мектептің даму стратегиялық жоспарын әзірлеу мәселелеріне қатыспайды деп мәлімдеді. Ал ата-аналардың 36,9%-ы «Балаңыздың мектебінде маңызды шешімдерді қабылдамас бұрын әдетте ата-аналардың пікірі сұралады ма?» деген сұраққа теріс жауап берді.

Мектеп пен ата-ана арасындағы қарым-қатынаста олқылықтар бар. Осылайша, ата-аналардың үштен бірі мектеп балалардың оқу үлгерімін қадағаламайтынын, балалардың оқу үлгерімі туралы пайдалы ақпарат бермейтінін, балалардың оқуы туралы өзекті ақпарат алу қиын екенін, мектеп бұл үшін ыңғайлы байланыс құралдарын пайдаланбайтынын атап өтті. Сондай-ақ, ата-аналардың үштен бірі мұғалімдер академиялық үлгерімді әділ бағаламайды, ал мектептен алынған ақпарат және баланың айтқаны бір-біріне сәйкес келмейді деп санайды.

Қазақстандық ата-аналар мектептердің ерікті қызметіне нашар тартылған. Атап айтқанда, ата-аналардың шамамен төрттен үш бөлігі кезекшілікпен ешқашан көмектеспеді, шақырылған спикер ретінде ешқашан сөз сөйлемеді және кітапханаға өз еркімен ешқашан көмектеспеді. Ата-аналардың жартысына жуығы мектеп іс-шараларына ешқашан қатыспады, мектепке өз еркімен көмек көрсетпеді және сыныптан тыс іс-шараларды ұйымдастыруға көмектеспеді.

Цифрлық технологияларды қолдану және үйде онлайн оқыту аясы кеңейген сайын ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі арта түседі.

Бұл жағдай заңды алаңдаушылық туғызады, өйткені қазақстандық ата-аналардың өз балаларын оқыту, тәрбиелеу процесіне, сондай-ақ мектеппен өзара әрекеттестікке нашар тартылуы ұлттың зияткерлік әлеуетін дамыту үшін көзге бірден түспейтін, ұзақ мерзімді тәуекелдерді жасырады.

ҰСЫНЫМДАР

Халықаралық тәжірибені және жүргізілген зерттеу нәтижелерін зерделеу негізінде қазақстандық ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеу процесіне қатысуын арттыру мақсатында бірқатар шараларды іске асыру қажет.

Ұлттық деңгейде

1. Балаларды оқыту мен тәрбиелеуде ата-аналарға қолдау көрсететін қолжетімді әрі түсінікті ұлттық портал әзірлеу, онда қамтылуы тиіс:

- баланың әртүрлі даму кезеңдеріне (бастауыш, орта, жоғары мектеп) арналған мектептердің білім беру бағдарламаларының мазмұны және ата-аналарға оқу материалын үйде бекіту әдістері немесе артта қалушыларға арналған түзету әрекеттері туралы егжей-тегжейлі нұсқаулықтар;
- ата-аналар қауымдастығын білім беру жүйесіндегі жаңалықтар туралы хабардар ететін ата-аналарға арналған жаңалықтар легі;
- ата-аналардың қатысуына сәтті мысалдар туралы мақалалар жиынтығы;
- ата-аналарды қызықтыратын барлық сұрақтарға кері байланыс және жауап беру мүмкіндігі.

2. Әр мектеп «мектеп – бала – ата-ана» серіктестігін құру жалпы мектептік тәсілін анықтайтын, сондай-ақ ата-аналар мен отбасылардың мектеп іс-шараларына қатысу мүмкіндіктері туралы ақпаратты қамтитын өзінің жеке басшылығын құра алатын пайымы, құндылықтары, ережелері бар мектептерге арналған нұсқаулық макетін әзірлеу.

3. Ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеуге белсенді қатысуының ғылыми негізделген маңызын түсіндіретін, мектеп қоғамдастығының белсенді бөлігі, баланы оқытуда оның серіктесі, мұғалім мен мектептің серіктесі болуға, мектептің білім беру процесінде ерікті болуға, ата-аналар комитетінің немесе мектеп кеңесінің жұмысына қосылуға, осы ата-аналар бірлестіктерінің мүшесі болғысы келетіндерге кеңес беретін, ата-ананың қандай да бір мәселеге қатысуы бойынша нақты әрекеттерге мысалдар келтірілетін, ата-аналарға арналған нұсқаулықтарды әзірлеу.

4. Мұғалімдердің ата-аналармен қарым-қатынасты дамыту дағдыларын арттыруға, сондай-ақ мектептерге өз қызметін жақсартуда ата-аналардың рөлін жандандыру бойынша стратегиялық шаралар қабылдауға мүмкіндік беретін ата-аналармен әріптестік саласында педагогтердің кәсіби дамуы мен біліктілігін арттыру бағдарламасын әзірлеу.

Институционалдық деңгейде:

5. Отбасылардың қажеттіліктері мен қалауларын, олардың мүдделері мен мақсаттарын, сондай-ақ олардың балаларын оқыту мен тәрбиелеуге белсенді қатысуға дайындығы мен қабілетін түсінуге мүмкіндік беретін

ата-аналардың қатысуымен сауалнамалар, сұхбаттар мен фокус-топтарды жүйелі түрде мектеп деңгейінде өткізу. Одан әрі сауалнамалар мен сұхбаттар нәтижелері мектептің даму стратегиясын және ата-аналарды тарту мәселелері бойынша басқа да стратегиялық құжаттарды әзірлеу үшін қолданылуы мүмкін.

6. Ата-аналардың қатысуымен ашық сабақтар өткізу тәжірибесін нормативті түрде енгізу. Осы зерттеу аясында жүргізілген сауалнама барысында ата-аналар балаларының ашық сабақтарына қатысуға ниет білдірді. Халықаралық тәжірибеде ата-аналарды тартудың мұндай тәсілі «ата-аналарға арналған оқу серуендері» (parents and family «learning» walks) деген атпен белгілі. Іс-шара аясында ата-аналарды мектепке шақырады, оның барысында олар баланың сабағында да, басқа сыныптардың сабақтарына да қатыса алады.

7. Ата-аналарға баланың дамуы туралы тоқсан сайын жеке есеп беруді нормативтік түрде бекіту. Бұл шара ата-анаға баласының оқу процесінде дамуы үшін мәселелер мен мүмкіндіктер туралы дербестендірілген есеп алуға мүмкіндік береді. Жазбаша есептер қағаз түрінде ұсынылуы, пошта арқылы, мобильді немесе веб-қосымша арқылы жіберілуі мүмкін. Бұл шара БҒМ-нің ата-аналар жиналыстарын өткізу форматын өзгерту жөніндегі соңғы бастамаларын бекітетін фактор болады.

8. Ата-аналармен бейресми ынтымақтастықты дамыту: бірлескен түскі астар, мұғалімдердің ата-аналармен кешкі астары, ата-аналардың қатысуымен ойын кешін ұйымдастыру және т.б. Мысалы, Аустралия мектептерінде балалардың отбасыларын оқу процесін қолдайтын ойындарға қатысуға шақырады. Мұндай ойындар аясында мектеп пен отбасылар арасында «networking» құрылып қана қоймай, ата-аналар мен балалардың мәселелер шешу, қарым-қатынас жасау, сыни тұрғыдан ойлау дағдылары да іс жүзінде қолданылады.

9. Ата-аналардың еріктілігін дамыту: экскурсиялар, оқу курстары, сторителлинг, кітапханаға көмектесу, атақты адамдардың қатысуымен өтетін іс-шараларға қатысу, өз отбасының дәстүрлері туралы әңгімелер айту, сабақтан тыс уақытта факультатив жүргізу немесе тіпті мұғалімге сабақ өткізуге көмектесу.

Ата-аналарға:

10. Ата-аналарға арналған ресми ұсынымдар шыққанға дейін өз балаларын дамытуға, оқытуға және тәрбиелеуге басым көңіл бөлу үшін уақыттың ұтымды теңгерімін дербес айқындау.

ҚОСЫМША ТАСЫМАЛДАУШЫЛАРДАҒЫ АҚПАРАТ

Оқырмандарға, зерттеушілерге, білім беру жүйесінің басшыларына және барлық мүдделі тұлғаларға ыңғайлы болу үшін осы зерттеуге біздің жұмысымыздың аясында пайдаланылған материалдар қоса беріледі.

Зерттеушілер тобы ашық автоматтандырылған сауалнамалар құруға, деректерді жинауға және өңдеуге, сондай-ақ деректерді көрнекі етуге көп ресурстар жұмсады.

Оқырмандарға берілген деректерді қайта өңдеу, жеке талдау жасау немесе Google Data Studio-дағы дашбордтарда әртүрлі сүзгілерді қолдана отырып, осы деректермен «ойнау» бірегей мүмкіндігі бар. Материалдарды қарау сілтемелері:

1. Педагогтер сауалнамасы – https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScPgz75h2QHWY7Htanr54BTeNg33x_7IrNuyFBHz7ifk0NmUA/viewform?usp=sf_link
2. Ата-аналар сауалнамасы – https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd4X20YtBXgQZq1VNZpPMc5nnFXet3r3mCEvf7PSxFNFbHbNg/viewform?usp=sf_link
3. Педагогтердің жауап нысаны – https://docs.google.com/spreadsheets/d/1HO7xmAbaJebAKAguPS0iysMGpJiysMGpJgNyDMgZ6qg/edit?usp=sharing
4. Ата-аналардың жауап нысаны – https://docs.google.com/spreadsheets/d/1iTwUxqNqihHMLqSx4kDF6TNqxD7tFp_4R1HcAJ0RukQ/edit?usp=sharing
5. Педагогтер сауалнамасы бойынша деректерді талдау үшін дашбоард – https://datastudio.google.com/reporting/d7cd5de0-2e57-4c0c-918a-4213240c1fff
6. Ата-аналар сауалнамасы бойынша деректерді талдау үшін дашбоард – https://datastudio.google.com/reporting/b09ed35a-9d69-44fe-ac38-3cf07b3ce3ea

ҚЫМБАТТЫ АТА-АНАЛАР!

Сіздер біздің өмірімізде балаларымыздың амандығы мен бақытты болашағынан артық ештеңе жоқ екендігімен келісетін шығарсыз.

Біз халықаралық пән олимпиадаларының, байқаулардың жеңімпаздарын, «Алтын Белгі» иегерлерін және үздіктерді мақтан тұтамыз. Ата-аналар, мұғалімдер сияқты, осы жетістіктерге бірге қатысады.

Бірақ танылған таланттар - өскелең ұрпақтың аз ғана бөлігі. Біздің бәрімізде балалардың дамуына барынша көңіл бөлуге уақыт пен мүмкіндігіміз жете бермейді.

Көп жағдайда бұның кесірінен біздің балаларымыздың көбісі өз әлеуетінің небәрі үштен екі бөлігін ғана дамытады және олардың оқу жетістіктері жиі біздің көңілімізден шықпайды. Бұған ҰБТ балдары, халықаралық салыстырмалы зерттеулер нәтижелері дәлел бола алады, мұнда қазақстандық оқушылар оқу, математика, жаратылыстану ғылымдары және IT салаларында функционалдық сауатсыздықты көрсетеді.

Есейген кезде, олар жұмыс берушілер олардың дағдыларын, білімін, қабілеттерін, құзыреттілігі мен әлеуетін өте төмен бағалайтын жағдайға тап болады.

Ересек халықтың сауаттылығын халықаралық бағалау (PIAAC) сондай-ақ Қазақстан азаматтарының оқу, математикалық және IT сауаттылығының төмендеу үрдісін көрсетеді.

Егер шұғыл шаралар қолданылмаса, біз балалар тиімді дами алмайтын және ересектер оларға көмектесе алмайтын жағдайға, адами капитал сапасының нашарлауына тап болуымыз мүмкін, өйткені олар мұны қалай жасау керектігін білмейді.

Баланың дамуы үш жағынан анықталады: отбасы, мектеп және қоғам. Тек олардың өзара әрекеттестігі ғана баланың жеке тұлғасын жан-жақты толық қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Біздің зерттеуіміз ата-аналардың өз балаларын оқыту мен тәрбиелеудегі рөлі мектеп немесе әлеуметтік орта рөлінен кем емес екенін тағы бір дәлелдеп көрсетті.

Біз отандық және халықаралық тәжірибелерден қолдануға тұрарлық бірнеше практиканы атап өткіміз келеді, және қандай іс-әрекеттерді жасамаған дұрыс болатыны жайында кеңес бергіміз келеді.

- Балаларыңызға мүмкіндігінше көп уақыт бөліңіз
- Туылғаннан бастап олармен ойнаңыз, ән айтыңыз, сөйлесіңіз, оларға кітап оқыңыз, балаларға айналаңыздағы әлемді түсіндіріп, барлық «неге?» сұрақтарына жауап беріңіз
- Кез-келген құбылыстар мен оқиғаларды түсіндіре отырып, түсінікті болуға тырысыңыз, өйткені қағидаттарды түсіну фактторды жаттау мен есте

сақтаудан әлдеқайда маңызды, өйткені біздің әлемде нақты заңдылықтар бар, балаларыңыз оларды барынша ертерек түсінуге үйренсін

- Оқуға, жаңа нәрсені үйренуге дағдыландырыңыз, өмірге деген қызығушылықты оятыңыз
- Балалардан жақсы нәтижелер күтіңіз, оларға үлкен белестерге жетуді тілеңіз, олардың назарын жақсы баға алуға емес, нақты өмірден мақсаттарға қол жеткізуіне аудартыңыз
- Оқу материалын түсінуге көмектесіңіз
- Ұрыспаңыз және балалардан үй тапсырмасын бірінші әрекеттен өте жақсы орындауын талап етпеңіз
- Оқуда бақылаушы емес, оған дос болыңыз
- Балалардың орнына үй тапсырмасын орындамаңыз: сіз орындау барысында қасында болып, кеңестер бере аласыз, бірақ жұмысты олардың орнына жасамаңыз
- Балаға үй тапсырмасын орындап беретін немесе мектепте өткен материалды қайталайтын үйретушілердің қызметіне жүгінбеңіз, өйткені осылайша, баланың жалпы бағалары жақсартады, бірақ ұзақ мерзімді перспективада бұл оған кедергі келтіреді - ол өз бетінше жұмыс істеуге ынталы болмауы мүмкін, оның жұмысын оның орнына басқа біреу әрдайым жасап бере алады деп ойлап қалуы мүмкін
- Балаңызбен бірге қыдырыңыз, айналадағы әлемді көрсетіңіз, бұны көшеде, мұражайда, театрда, кітапта немесе интернетте жасаңыз, балаларыңызға кереметтің шекарасы жоқ екенін көрсетіңіз
- Баланың ән айту, би, спорт, робототехника, кодтау, қолөнер, ғылым және басқа да көптеген құзіреттіліктерін дамытыңыз
- Ақпаратты іздеуге, жазуға және теруге үйретіңіз
- Балаларды үй міндеттерін орындауға үйретіңіз
- Бала тәуелсіз және еркін өсетін, баланың өз қызығушылығы және оны жасауға және білуге деген ұмтылысы бар жүйе құрыңыз - балаларда да таңдау мен еркіндік болуы керек.

Баланың оқуда және өмірде жетістікке жетуі көбіне сізге байланысты.

Балаларыңызға сеніңіз.

Біздің балаларымыз үздік Қазақстан мен әлемді қалыптастыратын болады.

Оларға жарқын болашаққа мүмкіндік пен мүмкіншілік берейік.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Afolabi, O. E. (2014). Parents' involve and psycho-educational development of learners with special educational needs (SENs): An empirical review. International Journal of Early Childhood Special Education, 6(2), 177. https://doi.org/10.20489/intjecse.30749

2. Barge, J. K., & Loges, W. E. (2003). Parent, Student, and Teacher Perceptions of Parental Involvement. Journal of Applied Communication Research, 31(2), 140–163. https://doi.org/10.1080/0090988032000064597

3. Barker, B., & Harris, D. (2020). Parent and Family Engagement: An Implementation Guide for School Communities. Canberra: ARACY

4. Barker, B., & Harris, D. (2020). Parent and Family Engagement: An Implementation Guide for School Communities. Canberra: ARACY

5. Bean, R. A., Bush, K. R., McKenry, P. C., & Wilson, S. M. (2003). The impact of parental support, behavioral control, and psychological control on the academic achievement and self-esteem of African American and European American adolescents. Journal of Adolescent Research, 18(5), 523-541. https://doi.org/10.1177/0743558403255070

6. Benson, P., Karlof, K. L., & Siperstein, G. N. (2008). Maternal involvement in the education of young children with autism spectrum disorders. Autism, 12(1), 47-63. https://doi.org/10.1177/1362361307085269

7. Caro, D. H., Sandoval-Hernández, A., & Lüdtke, O. (2013). Cultural, social, and economic capital constructs in international assessments: An evaluation using exploratory structural equation modeling. School Effectiveness and School Improvement, 25(3), 433-450. https://doi.org/10.1080/09243453.2013.812568

8. Chen, W., & Gregory, A. (2009). Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. The Journal of Educational Research, 103(1), 53-62. https://doi.org/10.1080/00220670903231250

9. Clarke, C. (2000). The eflects of parent training programnzes on children's preparedness for school and on parent's support of children's development and learning in school. Academic Research Fund Report. Singapore: National Institute of Education https://www.moe.gov.sg/compass/

10. Creswell, J. W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.). Pearson College Division.

11. Dumont, H., Trautwein, U., Lüdtke, O., Neumann, M., Niggli, A., & Schnyder, I. (2012). Does parental homework involvement mediate the relationship between family background and educational outcomes? Contemporary Educational Psychology, 37(1), 55-69. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2011.09.004

12. Eesti Lastevanemate Liit. (n.d.). EESTI LASTEVANEMATE LIIDU AUPRESIDENDI AGO KÜNNAPI PÖÖRDUMINE. Retrieved June 13, 2022, from https://sites.google.com/site/eestilapsevanemad/liit

13. Eesti Lastevanemate Liit. (n.d.). Short History of Estonian Parents' Association. Retrieved June 13, 2022, from http://www.haller.ee/blogi/wp-content/uploads/2016/01/aivar-haller-juri-ginter-tallinn-school-board-seminar-17122018.pdf

14. Epstein, J. (2001). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Westview Press.

15. Every Child Matters, (2003). https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272064/5860.pdf

16. Goodall, J & Vorhaus, J 2011, Review of Best Practice in Parental Engagement. Department for Education

17. Gordon, M. S., & Cui, M. (2012). The effect of school-specific parenting processes on academic achievement in adolescence and young adulthood. Family Relations, 61(5), 728-741. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00733.x

18. Gov.uk. (n.d.). School attendance and absence. Retrieved June 13, 2022, from https://www.gov.uk/school-attendance-absence/legal-action-to-enforce-school-attendance

19. Gubbins, V., & Otero, G. (2016). Effect of the parental involvement style perceived by elementary school students at home on Language and Mathematics performance in Chilean schools. Educational Studies, 42(2), 121-136.

20. Hayes, D. (2012). Parental involvement and achievement outcomes in African American adolescents. Journal of Comparative Family Studies, 43(4), 567-582. https://doi.org/10.3138/jcfs.43.4.567

21. Helsinki.inschool. (2022), Wilmaan kirjautuminen - Wilma. Retrieved June 13, 2022, from https://helsinki.inschool.fi/

22. Hung, C. (2007). Family, schools and Taiwanese children's outcomes. Educational Research, 49(2), 115-125. https://doi.org/10.1080/00131880701369644

23. International School of Estonia. (n.d.). Welcome to the Parent-teacher association at ISA. Retrieved June 13, 2022, from https://ise.edu.ee/community/parent-teacher-association/

24. Jutaro Sakamoto (2021), The Association Between Parent Participation in School Management and Student Achievement in Eight Countries and Economies, https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1281383.pdf

25. Landon, E. M., & Johnson, P. L. (2020). FACTORS THAT INFLUENCE PARENT INVOLVEMENT IN AN EDUCATIONAL CONTEXT IN THE UNITED STATES, CHINA, AND

SOUTH KOREA. Educational Practices in China, Korea, and the United States: Reflections from a Study Abroad Experience, 19.

26. Lee, H. (2015). The change from parent education to parent involvement in Korea. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 174, 1731-1734. https://www.nytimes.com/2009/06/10/world/asia/10iht-skater.html

27. Lee, J., & Bowen, N. K. (2006). Parent involvement, cultural capital, and the achievement gap among elementary school children. American Educational Research Journal, 43(2), 193-218. https://doi.org/10.3102/00028312043002193

28. Legalns. (n.d.). Конституция Республики Болгарии. Retrieved June 13, 2022, from https://legalns.com/download/books/cons/bulgaria.pdf

29. Levinthal, Cristiana, Elina Kuusisto, and Kirsi Tirri. 2021. "Finnish and Portuguese Parents' Perspectives on the Role of Teachers in Parent-Teacher Partnerships and Parental Engagement" Education Sciences 11, no. 6: 306. https://doi.org/10.3390/educsci11060306

30. Manzon, M., Miller, R., Hong, H., & Khong, L. (2015). Parent Engagement in Education (NIE Working Paper Series No. 7). Singapore: National Institute of Education

31. MenCare. (2016). MenCare partner Association Roditeli is inviting dads to kindergarten in Bulgaria. Retrieved June 13, 2022, from http://men-care.org/2016/09/28/mencare-partner-association-roditeli-inviting-dads-kindergarten-bulgaria/

32. OECD (2020), "Parental involvement in school activities", in PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/29fed428-en

33. OECD. (2019). PISA 2018 Results (Volume I). Paris: OECD Publishing. doi:https://doi.org/10.1787/5f07c754-e

34. Parentkind. (2020), Parent view from the education pandemic front-line. Annual Parent Survey 2020. https://www.parentkind.org.uk/uploads/files/1/Parentkind%20-%20Parent%20views%20from%20the%20education%20pandemic%20front-line%20Report%202020.pdf

35. Peters, M., Seeds, K., Goldstein, A., & Coleman, N. (2007). (rep.). Parental Involvement in Children`s Education 2007. BMRB Social Research. Retrieved from https://dera.ioe.ac.uk/8605/1/DCSF-RR034.pdf

36. Phillipson, S., & Phillipson, S. N. (2011). Children's cognitive ability and their academic achievement: The mediation effects of parental expectations. Asia Pacific Education Review, 13(3), 495-508. https://doi.org/10.1007/s12564-011-9198-1

37. Shute, V. J., Hansen, E. G., Underwood, J. S., & Razzouk, R. (2011). A review of the relationship between parental involvement and secondary school students'

academic achievement. Education Research International, 2011, 1-10. https://doi.org/10.1155/2011/915326

38. Todorova V. (n.d.). National Report: Bulgaria. http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Bulgaria-Parental-Responsibilities.pdf

39. Vanhempainliitto. (n.d.). Parental activity means working collectively for good life. Retrieved June 13, 2022, from https://vanhempainliitto.fi/liiton-toiminta/welcome-to-parental-activity/

40. Xu, M., Kushner Benson, S. N., Mudrey-Camino, R., & Steiner, R. P. (2009). The relationship between parental involvement, self-regulated learning, and reading achievement of fifth graders: A path analysis using the ECLS-K database. Social Psychology of Education, 13(2), 237-269. https://doi.org/10.1007/s11218-009-9104-4

41. Yamamoto, Y., Holloway, S. D., & Suzuki, S. (2016). Parental engagement in children's education: Motivating factors in Japan and the US. School Community Journal, 26(1), 45-66.

42. Антипкина И.В. Ресейде және шетелде шетелде «ата-аналардың қатысуы» зерттеулері//Отандық және шетелдік педагогика. 2017. Т. 1, № 4 (41). С.102–114.

43. «Ақпараттық-талдау орталығы» АҚ (2020), Қазақстандағы төтенше қашықтықтан оқыту шеңберінде жалпы білім беретін мектептерде қашықтықтан технологияларды пайдаланумен оқытуға мониторинг жүргізу. Жарияланбады

44. Ата-аналар қауымдастығы. (n.d.). We are Association Roditeli. Retrieved June 13, 2022, from http://roditeli.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=13&Itemid=4

45. В. Сосин (2021), Отбасы және мектеп: қарсы алдынан қадам. «Отбасы, мектеп және қоғамдастық: баланың мүддесі үшін ойлаймыз және әрекет етеміз» атты XII Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары

46. ЮНИСЕФ БҰҰ Қазақстандағы балалар қоры (2007), Балаға мейірімді қарым-қатынас мектептерін бағалау үшін индикаторларды әзірлеу, https://www.unicef.org/kazakhstan/media/2496/file/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%20.pdf

47. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңы

48. Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 8 тамыздағы №345 «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Заңы

49. Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы №518-IV «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Кодексі

50. М. Е.Гошин, Т.А.Мерцалова (2018). Ата-аналардың білім беруге қатысу түрлері, отбасының әлеуметтік-экономикалық мәртебесі және оқыту нәтижелері. Білім беру мәселелері/Educational Studies Moscow. 2018. №3. DOI: 10.17323/1814-9545-2018-3-68-90

51. О.ЗВЕРЕВА (2016). «Мәскеу педагогикалық мемлекеттік университеті» ФМБЖБМ. Ата-аналарды мектепке дейінгі білім беру процесіне тарту отбасымен өзара әрекеттестіктің құрамдас бөлігі ретінде

52. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2005 жылғы 7 ақпандағы №70 «Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ата-аналар республикалық қоғамдық кеңесін құру туралы» бұйрығы

53. ФМБС Бастауыш жалпы білім беру. https://fgos.ru/fgos/fgos-noo/

Центр анализа и стратегии «Белес»
Фонд «Сорос-Казахстан»

РОДИТЕЛИ КАЗАХСТАНА: роль в образовании и воспитании детей в постпандемию

г. Нур-Султан, 2022

УДК 37.0
ББК 74.00
Р60

РОДИТЕЛИ КАЗАХСТАНА: РОЛЬ В ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ В ПОСТПАНДЕМИЮ

Рецензенты:
А.Я.Алиева, доктор PhD
Ж.К.Ахмадиева, кандидат педагогических наук

Авторы:
Ирсалиев С.А., Камзолдаев М.Б., Абуов Б.Б., Ахметжанова А.А., Сыздыкбаева Р.С.

В Аналитическом отчете представлены результаты исследования, целью которого было выявление факторов родительской вовлеченности в воспитание и обучение своих детей, влияющих на их академическую успеваемость и поведение.

Отчет предназначен для родительского и педагогического сообщества, руководителей системы образования всех уровней, а также для всех, кто интересуется вопросами образования.

Все права защищены. Любое копирование текста, в т.ч. частичное и в любых формах, запрещено без ссылки на первоисточник.

Аналитический отчет «Родители Казахстана: роль в образовании и воспитании детей в постпандемию»: Ирсалиев С.А., Камзолдаев М.Б., Абуов Б.Б., Ахметжанова А.А., Сыздыкбаева Р.С. – г. Нур-Султан: Общественное объединение «Центр анализа и стратегии «Белес», 2022. – 251 с.

ISBN 978-601-7600-29-7

УДК 37.0

© Общественное объединение «Центр анализа и стратегии «Белес», 2022

ОГЛАВЛЕНИЕ

БЛАГОДАРНОСТЬ.....90
КРАТКОЕ РЕЗЮМЕ.....91
АКТУАЛЬНОСТЬ ИССЛЕДОВАНИЯ.....93
ЦЕЛЬ, ЗАДАЧИ, ОБЪЕКТ, ПРЕДМЕТ,
МЕТОД И ИНСТРУМЕНТАРИЙ ИССЛЕДОВАНИЯ.....94
ОСНОВНЫЕ ТРАКТОВКИ ТЕРМИНА «ВОВЛЕЧЕННОСТЬ РОДИТЕЛЕЙ».....95
КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ РАМКА ИССЛЕДОВАНИЯ.....96
ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ.....97
РЕГУЛИРОВАНИЕ ВОВЛЕЧЕННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ
В ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....105
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО
РЕГУЛИРОВАНИЯ И ОБЩЕСТВЕННЫХ МЕХАНИЗМОВ
ВОВЛЕЧЕНИЯ РОДИТЕЛЕЙ В ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ.....114
РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ.....132
ОЦЕНКА ПЕДАГОГАМИ ВОВЛЕЧЕННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ.....132
ОБЩАЯ ИНФОРМАЦИЯ.....132
ВОВЛЕЧЕНИЕ РОДИТЕЛЕЙ.....133
ОБУЧЕНИЕ ДОМА.....137
ВОЗМОЖНОСТИ РАЗНОСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ.....138
ОПРОС РОДИТЕЛЕЙ.....139
ОБЩАЯ ИНФОРМАЦИЯ.....139
ВОСПИТАНИЕ.....144
КОММУНИКАЦИЯ.....147
ВОЛОНТЕРСТВО.....148
ОБУЧЕНИЕ ДОМА.....149
УЧАСТИЕ В ЖИЗНИ ШКОЛЫ.....152
ВОЗМОЖНОСТИ РАЗНОСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ.....156
ВЫВОДЫ ПО ОПРОСУ РОДИТЕЛЕЙ.....158
ВЫВОДЫ.....159
РЕКОМЕНДАЦИИ.....161
ИНФОРМАЦИЯ НА ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ НОСИТЕЛЯХ.....163
ДОРОГИЕ РОДИТЕЛИ!.....164
СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ.....166

БЛАГОДАРНОСТЬ

Команда авторов благодарит Фонд Сорос-Казахстан в лице Советника по вопросам общественной политики Каликовой Сауле Аманжоловны и координатора образовательной инициативы Шакеновой Айнур Ораловне за одобрение и финансовую поддержку проведения настоящего исследования.

Финансирование подобных проектов в Казахстане является важнейшей составляющей развития общества, в котором решения принимаются на основе исследований, данных и доказательствах.

Особая благодарность Министру просвещения Республики Казахстан (ранее – Министр образования и науки РК) Аймагамбетову Асхату Канатовичу и Первому вице-министру просвещения Кариновой Шолпан Танатовне за поддержку инициативы проведения исследования и содействие в распространения форм опросов среди педагогов и родителей.

Без этой поддержки возможность проведения исследования была бы под большим вопросом.

Авторы весьма признательны всем сотрудникам Министерства просвещения, региональных управлений образования за распространение опросов. Благодаря содействию коллег авторы смогли провести самое масштабное исследование в Казахстане по охвату респондентов, получив суммарно 59 549 ответов.

Выражаем благодарность Министру науки и высшего образования Республики Казахстан Нурбек Саясату за поддержку исследования в предоставлении экспертизы по анализу данных в его бытность генеральным директором ТОО «BTS Education».

Выражаем отдельную благодарность генеральному директору ТОО «BTS Education» Аспан Дастану за партнерство в реализации исследования. Сотрудники ТОО «BTS Education» Смагулова Меруерт, Сагатов Ербол, Жумиров Бексултан и Асханбек Данияр внесли свою лепту в наше исследование: обзор социальных сетей, участие в литературном обзоре, работу с базами данных, визуализации результатов исследования.

Мы также искренне благодарим всех участников проведенного опроса – родителей, педагогов, классных руководителей и директоров школ – за то, что нашли время и приняли участие в очень важном процессе, который лег в основу получения данных для анализа и выводов.

КРАТКОЕ РЕЗЮМЕ

- Международные исследования доказывают, что родители, являясь первыми учителями для своих детей, выполняют важную роль в их обучении и воспитании. Установлена сильная положительная корреляция между вовлеченностью родителей и учебными достижениями детей. В PISA-2018 на каждые 10 процентных пунктов увеличения доли вовлеченности родителей в обсуждение успехов своего ребенка с учителем, результаты чтения детей увеличивались на 10 баллов. В начальной школе эта закономерность проявляется сильнее, чем в средней. В PIRLS-2016, четвероклассники, родители которых часто занимались с ними, обучая их грамоте, имели результаты на 24 балла выше, чем у учащихся, чьи родители, занимались с ними иногда, и на 110 баллов выше, чем у тех, чьи родители почти никогда не занимались с ними.
- Метаанализ 75 исследований, посвященных вопросам связи вовлеченности родителей и академической успеваемости учащихся выявил 4 основных фактора, положительно влияющих на академические достижения детей: совместное чтение дома; высокие ожидания родителей от учебных достижений своих детей; коммуникация родителей с детьми по вопросам обучения и школы; родительское поощрение и поддержка детей.
- Признавая важную роль родителей в обучении и воспитании детей многие страны на государственном уровне принимают меры по поддержке и стимулированию вовлеченности родителей в образовательный процесс через нормативные правовые акты и общественные механизмы.
- В Казахстане роль, обязанности и ответственность родителей в обучении и воспитании детей обозначена в нормативных правовых актах всех уровней. Работают объединения родителей, родительские комитеты. Создана методическая база и реализуются проекты по совершенствованию продуктивного взаимодействия родителей, детей и школы. Однако при этом отсутствуют регламенты обязательности их практического применения, механизмы поощрения активно вовлеченных родителей и мотивации пассивных родителей.
- Ряд факторов указывают на слабую вовлеченность казахстанских родителей в обучение и воспитание детей. 42% родителей не посещают школы вообще, 25% родителей не покупают книги и другие материалы для общего развития детей, 55% родителей никогда или крайне редко посещают музеи, театры и выставки с ребенком. 51% педагогов утверждают, что родители не вовлечены в вопросы разработки стратегии развития школы. А 37% родителей, отвечая на вопрос «В нашей школе принято узнать мнение родителей перед принятием важных решений» ответили отрицательно
- Имеются пробелы в коммуникациях между школой и родителями. Треть родителей отметили, что школа не предоставляет полезную информацию об успеваемости детей, а учителя несправедливо оценивают успеваемость, т. к. информация от школы и от ребенка зачастую не совпадают.

- Казахстанские родители слабо вовлечены в волонтерскую деятельность школ. 3/4 родителей никогда не помогали с дежурством, не выступали в качестве приглашенного спикера и добровольно не помогали библиотеке. Половина родителей никогда не участвовали в школьных мероприятия, не оказывали добровольно помощь школе, и не помогали организовывать внеклассные мероприятия. Но при этом важным аспектом родительской вовлеченности в процесс обучения и воспитания детей является их активное присутствие в социальных сетях, где обсуждаются соответствующие вопросы.
- На основе исследования **рекомендовано** реализовать ряд мер. **На национальном уровне:** (1) разработать национальный портал для поддержки родителей в обучении и воспитании детей, который бы в доступной и понятной форме полностью отражал содержание учебных программ школ на разных этапах развития ребенка, предоставлял подробные инструкции для родителей о методах закрепления учебного материала дома или корректирующих действий для отстающих, новостной ряд для родителей о новшествах в системе образования, подборки статей об успешных примерах родительской вовлеченности, возможность обратной связи и ответов на все интересующие родителей вопросы; (2) разработать макет руководства для школ на основе которого каждая школа могла бы определить свой подход к установлению партнерства «школа-ребенок-родитель»; (3) разработать методические рекомендации для родителей, которые бы объясняли важность активного участия родителей в обучении и воспитании детей, помогали советами как можно стать активной частью школьного сообщества, партнером ребенка в его обучении; (4) разработать программу профессионального развития и повышения квалификации педагогов в области партнерства с родителями. **На институциональном уровне** (1) систематически проводить опросы, интервью и фокус-группы с участием родителей, для разработки стратегических документов по вопросам вовлеченности родителей; (2) нормативно внедрить практику проведения открытых уроков с участием родителей (parents and family «learning» walks); (3) нормативно закрепить предоставление родителям индивидуального, персонифицированного отчета о развитии, проблемах и возможностях для развития ребенка раз в четверть, что закрепит последние инициативы МОН по изменению формата проведения родительских собраний; (4) Развивать неформальное сотрудничество с родителями: совместные ужины педагогов с родителями, вечера игр с участием родителей и др. мероприятия, которые развивают навыки родителей и детей в области решения проблем, коммуникаций, критического мышления; (5) Развивать волонтерство родителей: проведение экскурсий, курсов по чтению, сторителлинга, помощь в библиотеке, посещение событий с участием знаменитости, рассказы о традициях своей семьи, ведение факультатива во внеурочное время или даже содействие в проведении урока учителю.

АКТУАЛЬНОСТЬ ИССЛЕДОВАНИЯ

Январские события 2022 года ясно обозначили проблему сильного расслоения нашего общества, в т. ч. в вопросах образования. Имевший место всплеск криминала и агрессии был порожден, в первую очередь, образовательными и воспитательными пробелами, которые катализировались в условиях пандемии. Начиная с весны 2020 года («дебют» пандемии), дистанционный формат обучения прочно вошел в нашу реальность и обнажил многие проблемы школы: неготовность системы быстро адаптироваться к цифровой реальности; неравенство в доступе к цифровым благам; снижение успеваемости из-за уменьшения уровня социального и эмоционального контакта между учителем и учеником; повышение уровня стресса из-за резкой смены в учебном процессе способа общения с живого контакта (на который эволюционно настроена наша нервная система и весь организм) на онлайн и др. Для Казахстана эти проблемы надо рассматривать еще и через увеличительную призму отставания в ИКТ грамотности. Международные сопоставительные исследования ICILS-2018 и PIAAC-2018 показали низкую ИКТ грамотность казахстанских восьмиклассников (54% функционально неграмотны) и низкую ИКТ грамотность взрослого населения (>25% не смогли выполнить ни одного задания, <20% смогли выполнить задания 2 и 3 уровней). **Гибридное обучение выявило проблему снижения доли родительского участия в образовании своих детей.** Хотя школа «пришла» в семью, роль родителей в образовательном процессе оставалась вторичной. Мониторинг дистанционного обучения (ИАЦ, 2021) показал, что ученики предпочитали помощь своих учителей и одноклассников, чем родителей, несмотря на их близость в домашней изоляции, а 52% родителей не знали, как помочь ребенку. А ведь главная миссия родителей в воспитании ребенка - это выполнение роли первого учителя. Исследования (Peters et al., 2007; Every Child Matters, 2003; Afolabi, 2014; Englund et al., 2004) отмечают сильную корреляцию между участием родителей, когнитивным развитием и академическими достижениями детей.

Постпандемическое образование уже не будет прежним, в том числе и в вопросах гармоничного перераспределения функций обучения и воспитания между школой, семьей и социумом. Неопределенность в этом вопросе таит в себе риски для будущих моделей образования. В Казахстане до настоящего момента не проводились исследования с анализом факторов, влияющих на участие родителей в образовательных и воспитательных процессах детей. Существует объективная необходимость анализа множества различных подходов к обучению детей со стороны родителей в казахстанских реалиях. Такое исследование актуально для определения оптимальных пропорций участия школы, семьи, общества в формировании будущих поколений в контексте мировых императивов постпандемического образования и локальных проблем развития человеческого капитала.

ЦЕЛЬ, ЗАДАЧИ, ОБЪЕКТ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД И ИНСТРУМЕНТАРИЙ ИССЛЕДОВАНИЯ

Цель: Идентифицировать основные функции родителей и факторы их вовлеченности, определяющие успех обучения и воспитания детей.

Задачи: (1) Разработать методологию и инструментарий исследования; (2) Провести полевые исследования (количественные и качественные); (3) Провести сопоставительный анализ международной и отечественной практики вовлеченности родителей в воспитание и обучение детей; (4) Разработать механизмы усиления вовлеченности родителей в обучение и воспитание учащихся; (5) Дать соответствующие рекомендации педагогическому сообществу и руководителям системы образования; (6) Информировать общественность о результатах исследования.

Объект: (1) Родители учащихся; родители, чьи дети обучались в школах последние 10 лет; родители, чьи дети еще не пошли в школу; (2) Учителя, классные руководители и директоры школ (выбраны т.к. они выполняют роль «моста» между родителями и школой и их мнение дает более объективную картину родительской вовлеченности в образовательный процесс детей).

Предмет: Выявление роли родителей в обучении и воспитании детей, в контексте баланса институтов школы, семьи и социальной среды. Какие семейные факторы влияют на академические достижения учащихся.

Смешанный метод исследования включал количественный и качественный методы сбора и анализа данных, который позволил объективно понять такое сложное явление как «родительская вовлеченность» и объяснить его с помощью цифр, диаграмм и многоуровневого анализа данных, которые используются при количественном методе (Кресвелл, 1999). МОН оказало содействие в распространении опросников среди педагогов и родителей. Всего было собрано 11 818 ответов педагогов и 47 731 ответ родителей. Опросы проводились на платформе Google Forms. Все ответы были собраны и обработаны в базе данных через Google Sheets, Microsoft Excel. Анализ и визуализация данных произведена в Google Data Studio. Исходники опросов, форм ответов, обработанные базы данных, а также итоговые визуализированные Dashboard доступны онлайн.

Инструментарий. Инструментарием были выбраны онлайн опросники (Google Forms). Опросы были разработаны в целях изучения родительского вовлечения в образовательные и воспитательные процессы школьников, а также для выявления факторов, влияющих на уровень этой вовлеченности. Онлайн опросы были составлены на основе концептуальных рамок исследования, а именно на модели Эпстайн (1992, 1994) и теоретической рамки Хувер-Демпси и Сандлера (1995). Опросники состояли из открытых и закрытых вопросов на двух языках: государственном и русском.

ОСНОВНЫЕ ТРАКТОВКИ ТЕРМИНА «ВОВЛЕЧЕННОСТЬ РОДИТЕЛЕЙ»

Использование термина «вовлеченность родителей» не было четко, ясно и последовательно определено в научных кругах. Так, Bloom (1980) утверждает, что на практике вовлеченность (участие) родителей определяется как представление многих различных видов их поведения и практик, таких как стремление родителей к академическим достижениям своих детей и передача таких стремлений своим детям. Christensen и другие (1992), Walberg (1986) отмечают, что «вовлеченность родителей» касается общения родителей с детьми о школе. Stevenson и Baker (1987) подразумевают под этим термином участие родителей в школьных мероприятиях.

Доктор Epstein (1991) считает, что вовлеченность родителей означает их общение с учителями о своих детях.

Институт развития государственно-общественного управления образованием (РФ) вовлеченность родителей трактует как повышенная эмоциональная связь со школой, которую ощущает родитель, мотивирующая к более активному участию в ее жизнедеятельности.

Barge and Loges (2011) предложили рассматривать дефиницию родительской вовлеченности в трех измерениях: родители, учащиеся и школа/учителя. В этом контексте родительская вовлеченность для самих родителей означает: мониторинг успеваемости ребенка; построение доверительных отношений с учителями; предоставление условий ребенку для внеклассных занятий; создание и развитие сообщества поддержки единомышленников из числа родителей и учителей. Учащиеся считают наиболее полезными формами родительской вовлеченности мотивацию, веру и поощрение. Также учащиеся отметили важность умения родителей выстраивать качественные коммуникации со школьным персоналом. Для учителей и других сотрудников школ, родительская вовлеченность объясняется также высококачественным общением, наличием дисциплины, мониторинга и контроля ребенка дома.

Исследования Pomerantz, Moorman et al. (2007); Benson et al., (2008) определяют два типа вовлечения родителей: (1) Вовлеченность родителей дома (Home-based engagement) - помощь родителей в выполнении домашних заданий и участие в интеллектуально стимулирующих занятиях, таких как чтение вслух или посещение музеев и другие активности; (2) Вовлеченность родителей в школьные процессы (School-based engagement) - общение с учителями, помощь в классе, посещение школьных мероприятий, участие в конференциях и организациях родителей и учителей.

В нашем исследовании, с учетом вышеперечисленных трактовок, под термином «вовлеченность родителей», мы будем понимать степень участия родителей в образовательном и воспитательном процессах своих детей.

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ РАМКА ИССЛЕДОВАНИЯ

Концептуальная основа является одним из важных элементов исследования, которая раскрывает структуру и направление научного труда (Стандарты отчетности по эмпирическим исследованиям в области социальных наук в публикациях AERA, 2006).

Доктор Epstein проводила исследование модели родительской вовлеченности в течение нескольких десятилетий, основываясь при этом на социально-экологическую модель Бронфенбреннера (1977). Так, Epstein объясняет, что мосты между родителями, школой и местными сообществом крайне важны, потому что дети учатся у своих родителей, семьи, учителей, сверстников, родственников и других взрослых в местном сообществе.

Epstein (1992, 1994) расширила типологию и определила 6 уровней (типов) родительского вовлечения в образование детей:

1. Воспитание. Цель – помочь семьям создать благоприятные условия, которые помогут детям в образовательной деятельности;
2. Коммуникации. Цель - разработать эффективные коммуникации между домом и школой по вопросам учебной программы и успеваемости ученика;
3. Волонтерство. Цель - вовлечение родителей в волонтерскую деятельность школы и организация помощи и поддержки с их стороны;
4. Обучение дома. Цель - предоставление информации семьям о том, как помочь ребенку с домашней работой и развитием гибких навыков;
5. Принятие решений. Цель - вовлечение родителей в процесс принятия решений на уровне школы, развитие лидеров и представителей детей среди родителей;
6. Сотрудничество с местным сообществом. Цель - выявление и интегрирование ресурсов и услуг местного сообщества для укрепления школьных программ, семейных практик, развития и обучения учащихся.

Epstein рассматривает проблему с точки зрения перспектив школы. Ее исследование отвечает на вопрос: что школа и учителя могут сделать для стимулирования большей активности среди родителей?

Другая группа исследователей во главе с Hoover-Dempsey & Sandler (1995) разработала целостную теоретическую рамку вовлеченности родителей, которая отвечает на три вопроса:

1. Почему родители вовлекаются в образование своих детей?
2. Как родители выбирают специфические типы вовлечения?
3. Почему вовлечение родителей имеет позитивное влияние на академические достижения учащихся?

В данном исследовании использовалась типология родительского вовлечения Epstein, а также предпринята попытка дать ответы на 3 вопроса Hoover-Dempsey & Sandler.

ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ

Различные исследования показывают, что вовлечение родителей в школьную жизнь способствует положительным академическим результатам и более здоровому поведению детей и подростков (Peters et al., 2007; Every Child Matters, 2003).

Так, Epstein и др. (2002) в своем исследовании указали на тесную связь между вовлеченностью родителей и академическими результатами учащихся, включая посещаемость школы, а также более высокие оценки на уроках и результаты тестирования. Вовлечение родителей в школьную жизнь позитивно отражается на психологическом здоровье учащихся, академической успеваемости, а также на общем состоянии здоровья. Например, участие родителей в школьной жизни было определено как защитный фактор для подростков в плане полового и репродуктивного здоровья и поведения. Если школьная среда является поддерживающей и заботливой, а родители участвуют в их школьной жизни, подростки с меньшей вероятностью вовлекаются в злоупотребление психоактивными веществами, насилие и другое проблемное поведение. Длительное пренебрежение роли родителей в школьной жизни ученика, неподготовленность профессионалов, а именно психологической службы школы работать с семьей учащихся приводило к апатии, стрессу, депрессии и суицидальным мыслям у школьников.

UNICEF провел исследование в Грузии и др. странах на тему «Воспитание подростков» (Parenting Adolescents, 2018). Была изучена роль семьи, ее ответственность и родительская вовлеченность в подростковую жизнь. Исследование показало гендерные различия в роли воспитания детей между отцом и матерью. Мамы в основном занимаются домашними делами, а роль отцов редко выходит за рамки «добытчика». При этом в домашних условиях различия в поведении и ответственности между мальчиками и девочками практически отсутствуют, а ожидания родителей одинаковы по отношению к мальчикам и девочкам. Исследование выявило, что родители больше всего вовлечены в заботу о материальном и физическом состоянии своих детей. Образование на втором месте, в частности больше всего это проявляется в фокусе родителей в попытках подготовить подростков к будущей работе. Сами родители считают, что образование — это то, где родителям необходимо быть активно вовлеченными и необходим контроль над детьми. Поддержка в вопросах образования считается одной из ответственностей родителей перед детьми. В целом, образование считается одинаково важным для мальчиков и девочек. В некоторых случаях считается, что мальчикам необходимо больше внимания уделять образованию, чем девочкам в связи с тем, что им надо будет быть кормильцами семей. Если девочка имеет

отличные оценки по, например, физике или математике это вызывает радость у родителей. При этом если же девочка хочет продолжить карьеру в сфере STEM, то это в некоторых случаях может вызвать негативную реакцию, т. к. профессии физиков, ученых и других «трудных» отраслей традиционно считаются подходящими только для мальчиков.

К сожалению, исследование также выявило, что есть родители, которые не всегда готовы поддерживать желание учиться у своих детей в случаях, когда подростки имеют трудности в обучении. В некоторых случаях стили воспитания напрямую противоречат законам Грузии, где образование является приоритетом для детей до 18 лет. Другими словами, родители детей со слабой успеваемостью предпочитают, чтобы их дети начинали работать вместо продолжения обучения в школе.

Исследования Borgonovi & Montt (2012) показали, что родительская вовлеченность положительно влияет на когнитивное (знания и навыки) и не когнитивное (мотивация к учебе, стратегий обучения) развитие детей. Так, дети, чьи родители более активно вовлечены в школьную жизнь, с большей вероятностью будут достигать более высоких академических показателей, будут более вовлеченными и мотивированными в школе, и будут иметь более положительные показатели по ментальному здоровью, а также демонстрировать хорошие коммуникативные навыки. При этом самыми эффективными типами взаимодействия родителей с детьми определены чтение книг детям с раннего возраста и обсуждение политических или социальных вопросов в подростковом возрасте.

Даже простое чтение родителей дома приносит пользу детям, потому что показывает им, что чтение — это то, что ценят их родители. Например, результаты исследования Chen (2009) показали сильную позитивную связь между родительской моделью чтения, поддержкой среды, стимулирующей чтение ребенка дома и академическими достижениями ученика ($p<0,001$). В семьях, где родители читают для детей или с детьми любую литературу, это имеет позитивное влияние на развитие навыков чтения ребенка.

Положительный эффект от вовлеченности родителей в образование детей сильнее проявляется в начальной школе, чем в средней (Jeynes, 2007). Согласно результатам PIRLS-2016, четвероклассники, родители которых часто проводили с ними время, обучая их ранней грамоте, имели более высокие достижения в навыках чтения. Так, средний балл учащихся, чьи родители часто занимались с детьми (обучали их письму и чтению), на 24 балла выше, чем у учащихся, родители которых, занимались с ними иногда, и на 110 баллов выше, чем у тех, чьи родители никогда или почти никогда не занимались.

Казахстанские родители в PIRLS ответили, что занимались со своими детьми в раннем возрасте (65% - часто; 35% - иногда). Разница между

учащимися, чьи родители занимались с ними дома часто и иногда, составила 8 баллов (539 и 531 баллов).

Согласно результатам PISA-2018 (OECD, 2020), средний балл по чтению у 15-летних подростков был выше в тех странах, где родители чаще обсуждали успехи своего ребенка по инициативе учителей. На каждые 10 процентных пунктов увеличения доли родителей, которые обсуждали успехи своего ребенка по инициативе учителей, показатель по чтению увеличивался на 10 баллов в среднем по 74 странам с доступными данными.

Родители играют определяющую роль в развитии читательской грамотности ребенка. Согласно теории Бернстайн (Berstain, 1971), родители с рабочей профессией развивают «ограниченный языковой код» детей, т. к. сфера их деятельности однообразна и чаще не требует высоких вербальных навыков. В то же время родители-работники непроизводственного, интеллектуального труда развивают «расширенный/сложный языковой код» ввиду их более высокой социальной, культурной и географической мобильности и занятости в местах, требующих хорошие устные и письменные навыки. В результате грамотность речи, которую слышит ребенок с самого раннего возраста, и богатство используемого родителями вокабуляра существенно влияют на его успехи уже на самом старте обучения в школе, в частности на то, как легко ребенок будет ориентироваться в инструкциях учителя, текстах учебников, общаться с одноклассниками, академически успевать в обучении и др. (Caro, Daniel H.; Sandoval-Hernández, Andrés; Lüdtke, Oliver (2012), Cultural, Social, and Economic Capital Constructs in International Assessments: An Evaluation Using Exploratory Structural Equation Modeling, School Effectiveness and School Improvement, v25 n3 p433-450).

Другие исследователи (Nash, 2006) связывают неравенство образовательных возможностей с хабитусом (целостная система восприятия, оценивания, классификации и действий индивида, результат опыта и интериоризации индивидом социальных структур, носящая неосознанный характер - согласно теории Пьера Бурдьё проявляется через установки и диспозиции человека, его поведение) ребенка, формирование которого происходит в первую очередь в семье. Исследование утверждает, что хабитус родителя определяет ценности и отношение ребенка к образованию, его карьерные устремления, уверенность в себе, отношение к математике. Дети и родители из семей «среднего класса» проявляли более позитивное отношение к математике, имели более высокий уровень культурного капитала и чаще выбирали профессию в области математики, чем дети из семей «рабочего класса». Была выявлена прямая связь между хабитусом ребенка и его успеваемостью.

Коммуникация между родителем и учителями также является одним из важных факторов, влияющих на академические достижения учащихся. Исследование Shute et al., (2011) показало, что эта коммуникация также влияет на академические успехи ребенка (p<0,005). Согласно данным PISA-2018, полученных от директоров школ, в Казахстане 65% родителей (ОЭСР-41%) учащихся обсуждают успеваемость своего ребенка с учителем по собственной инициативе, а 59% (ОЭСР - 57%) - по инициативе учителей. Более половины родителей (Казахстан - 55%, ОЭСР - 17%) участвовали в местном школьном самоуправлении, и столько же (Казахстан - 56%, ОЭСР-12%) добровольно участвовали в спортивных или внеклассных мероприятиях.

В среднем по девяти странам ОЭСР, где проходило анкетирование родителей, проблемы, которые родители чаще всего называли препятствиями для участия в школьных мероприятиях, были связаны со временем и необходимостью работать (34%) и неудобством времени собраний (33%).

Пандемия COVID-19 дала значительный импульс к активизации исследований в области родительской вовлеченности в процесс обучения и воспитания детей. Это связано с тем, что в период в пандемии роль семьи в целом вышла на первый план, где родители стали главными акторами. Так, в фокусе работ казахстанских исследований стала вовлеченность родителей в образовательный процесс детей в период экстренного дистанционного обучения, а также факторы, влияющие на удовлетворенность родителей качеством дистанционного обучения. А степень удовлетворенности родителей образованием свидетельствует о их вовлеченности в обучение детей.

Важнейшими предикторами удовлетворенности родителей образованием детей в период пандемии стали социально-экономические характеристики семьи, количество детей в семье, готовность системы к переходу на дистанционное образование и уровень профессиональных компетенций педагогов. Низкий доступ детей к технологическим средствам дистанционного обучения (смартфон, компьютер, Интернет) увеличивает неудовлетворенность родителей дистанционным обучением.

В исследовании ИАЦ (2020) самооценка родителей показала их активную вовлеченность в процесс обучения детей. Практически все родители контролировали успеваемость своих детей через беседы, проверку дневников, наблюдение и другие воспитательные меры с применением методов поощрения (иногда – 16-26%, часто/всегда – 70-81%). Большинство родителей уделяли внимание организации правильного распорядка дня школьника, контролю содержания посещаемых сайтов, длительности

пользования Интернетом. Вместе с тем в период дистанционного обучения учащиеся чаще предпочитали обращаться за помощью и поддержкой к учителям и друзьям-одноклассникам, а не к родителям, несмотря на близость последних в условиях домашней самоизоляции. Также опрос показал, что большинство учащихся ассоциируют поддержку со школой (64,8%), то есть с учителями и одноклассниками. Причинами этому могут быть неподготовленность родителей к дистанционному обучению. Высокий процент родителей отметили, что без поддержки и постоянного участия учителей освоить учебный материал было невозможно (74,1%). Половина родителей не знали, как помочь ребенку (52%) и не понимали, что именно от них требуется по конкретным предметам (47,2%), что, вопреки самооценки родителей, свидетельствует об их низкой вовлеченности в процесс обучения детей.

Департаментом благополучия учащихся АОО НИШ Атырауской области при поддержке ЮНЕСКО был реализован проект Крепкая семья (Берік Отбасы), главной идеей которого является создание доверительного союза между семьей и школой ради полноценного развития учащихся. Многие психологи и социальные педагоги прошли профессиональную подготовку, а родители и сами дети смогли принимать участие в различных тренингах и обучениях. Анализ результатов проекта показал, что родительские стремления и ожидания имеют самую сильную связь с достижениями детей в образовании (установлена сильная корреляция со средними показателями GPA). В то же время простой родительский домашний надзор имеет самую слабую связь с академическими достижениями учащихся.

Хотя в большинстве исследований сообщается о положительной связи между участием родителей и академической успеваемостью, некоторые исследования показали нейтральный или даже негативный эффект.

Наиболее иллюстративными примерами участия родителей и их влияния на успеваемость детей **в начальной школе** являются следующие.

Родительские ожидания и стремления представляют собой подход, в котором родители предполагают, что их ребенок будет хорошо учиться в школе как сейчас, так и в будущем. Данный прием фигурирует во многих исследованиях и показывает положительную связь с успеваемостью (Gubbins & Otero, 2016; Hung, 2007; Phillipson & Phillipson, 2012; Xu, Benson, Mudrey-Camino, & Steiner, 2010). Например, Ли и Боуэн (2006) изучив уровень и влияние пяти типов родительского участия дома и в школе, установили, что образовательные ожидания родителей в отношении ребенка были самыми сильными предикторами академических достижений.

Давление родителей в учебе посредством использования приказных команд, наказаний и прочих принудительных действий отрицательно повлияло на успеваемость их детей (Domina, 2005). Академическое давление со стороны родителей также связано с более низкой самооценкой в математике и чтении (Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009).

Поощрение и поддержка родителей положительно связаны с успеваемостью учащихся. Например, похвала детей за успеваемость, прогресс и усилия, а также информирование детей о том, что они заботятся о них и их успеваемости в школе приводили к наиболее высоким достижениям в плане успеваемости (Hung, 2007; Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009).

Обеспечение родителями соответствующей среды и материалов, способствующих обучению, имеет положительную значимую связь с академической успеваемостью. Шелдон и Эпштейн (2005) обнаружили, что обучение дома с помощью родителей неизменно связано с улучшением успеваемости учащихся на тестах по математике. Они обнаружили, что эффективная поддержка обучения математике включала домашние задания, требующие от учащихся и родителей взаимодействия и обсуждения математики, и использование материалов и ресурсов по математике дома, предоставленных семьям учителями.

Участие в домашнем задании. Связь между этим типом участия и успеваемостью непостоянна. Исследования показали, что помощь детям в выполнении домашних заданий не имеет существенной связи с положительными академическими достижениями (Driessen, Smit, & Sleegers, 2005) или же отрицательными (Domina, 2005; Lee & Bowen, 2006; Rogers, Theule, Ryan, Адамс и Китинг, 2009 г.). Например, Там и Чан (2009) обнаружили, что участие родителей в выполнении детьми домашних заданий положительно связано с академическим развитием детей. Они отметили, что данный факт в значительной степени связан с позитивным отношением учащихся и их родителей к домашнему заданию по математике и чтению.

Другим интересным примером является исследование, проведенное Морони (2015). Установлено, что когда участие в выполнении домашнего задания воспринималось больше как «поддерживающее», то оно положительно ассоциировалось с успеваемостью учащихся. Однако, когда родители воспринимались детьми как «навязчивые и контролирующие триггеры» в процессе выполнения домашнего задания, то их помощь отрицательно ассоциировалась с успеваемостью. Кроме того, учащиеся с низкими достижениями в чтении сообщили о большем родительском контроле по сравнению с учащимися с более высокими достижениями.

Также было обнаружено, что чтение дома в значительной степени связано с успеваемостью детей младшего школьного возраста. Родители, занимающиеся чтением со своим ребенком дома, способствуют его положительной успеваемости в школе (Hemmerechts, Agirdag, & Kavadias, 2017; Myrberg & Rosen, 2009). Так, Клоостерман и его коллеги (2011) исследовали, в какой степени родительская социализация чтения, то есть их пример чтения и в начале образовательной карьеры ребенка, связана с успеваемостью детей в последующих классах начальной школы. Как итог, они продемонстрировали, что данный подход исключительно положительно влияет на языковые способности детей.

Исследования указывают на положительную связь между участием родителей и академической успеваемостью по математике и грамоте **в средней школе и старшей школе**. Наиболее важными примерами участия родителей являются следующие.

Родительские стремления и ожидания имеют положительную связь с успеваемостью (Antonopoulou, Koutrouba, & Babalis, 2011; Carranza, You, Chhuon, & Hudley, 2009; Choi, Chang, Kim, & Reio, 2015; Fan, Williams, & Wolters, 2012; Gordon & Cui, 2012; Pearce, 2006; Simons Morton & Chen, 2009; Strayhorn, 2010; You, Lim, No, & Dang, 2016). Например, Чен и Грегори (2010) обнаружили, что среди различных методов и подходов именно ожидание академических достижений было единственным типом родительской вовлеченности для прогнозирования среднего балла учащихся. Таким образом, ученики, которые сообщили, что их родители возлагали более высокие надежды на их образовательные достижения, имели более высокие средние баллы, а также были оценены учителями как более вовлеченные в занятия в классе по сравнению с их сверстниками, чьи родительские ожидания были ниже.

Поддержка научных достижений в науке и их развитие путем обучения дома. Участие родителей в форме оценки академических достижений и последующего их закрепления показало значительную положительную связь с успеваемостью учащихся по математике в старшей школе (Hayes, 2012; Hong, Yoo, You, & Su, 2010). Так, Хо (2010) обнаружил, что академическая успеваемость учащихся, измеряемая их научными достижениями и эффективностью, в значительной степени связана с определенными типами участия родителей. Было обнаружено, что участие родителей в организации деятельности по обогащению научных знаний их детей в значительной степени связано с научной успеваемостью учащихся. Такие виды деятельности, как просмотр телевизионных программ о науке, чтение книг о научных открытиях, просмотр, чтение или прослушивание научной фантастики, являются наиболее эффективными методами для развития научного склада ума их детей.

Академическая поддержка и поощрение родителей в учебе их детей положительно связаны с успеваемостью учащихся (Bean, Bush, McKenry, & Wilson, 2003; Chen & Gregory, 2010; Dumont et al., 2012; Gordon & Cui, 2012). Мартинес, ДеГармо и Эдди (2004) продемонстрировали, что возможность откровенно поговорить с родителями о важных жизненных проблемах, наряду с академической поддержкой, привели к тому, что учащиеся чаще выполняли домашние задания, что способствовало более высокой успеваемости и снижению показателей отчисления из учебных заведений.

Образовательные дискуссии (общение) между родителями и детьми о школьных мероприятиях, ближайших и долгосрочных школьных планах и других академических вопросах демонстрируют положительную связь с успеваемостью (Altschul, 2011; Hayes, 2012; Hong & Ho, 2005; Houtenville & Conway, 2008; Hsu, Zhang, Kwok, & Ju, 2011; Gordon & Cui, 2012; Park, 2008).

Например, МакНил (2012) обнаружил, что единственным аспектом участия родителей, который был связан с улучшением успеваемости и снижением проблемного поведения (прогулов), были дискуссии между родителями и детьми. Другими словами, более высокий уровень взаимного общения повышает успеваемость учащихся и снижает количество прогулов.

Таким образом, многочисленные исследования однозначно подтверждают высокую степень влияния родительской вовлеченности на академические и поведенческие достижения учащихся.

РЕГУЛИРОВАНИЕ ВОВЛЕЧЕННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ В ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Роль родителей в образовании и воспитании детей регулируется Конституцией Республики Казахстан (1995), Кодексом «О браке (супружестве) и семье» (2011), «Об образовании» (2007) и другими НПА. Согласно статье 27 Конституции Республики Казахстан, «забота о детях и их воспитание являются естественным правом и обязанностью родителей».

Закон «Об образовании» (ст. 49, п. 3) обязывает родителей и иных законных представителей детей обеспечить получение ими среднего образования в организациях образования Республики Казахстан». В статье 49 Закона «Об образовании» также определены права родителей и иных законных представителей по выбору организации образования с учетом желания, индивидуальных склонностей и особенностей ребенка, участию в работе органов управления организациями образования через родительские комитеты, получению информации от организаций образования относительно успеваемости, поведения и условий учебы своих детей, а также обязанности в части создания детям здоровых и безопасных условий для жизни и учебы, обеспечения развития их интеллектуальных и физических сил, нравственного становления.

Статья 24 Главы 4 «Закона о правах ребенка» (2002) определяет обязанностью родителей или других законных представителей создание условий жизни, необходимых для всестороннего развития ребенка.

Права и обязанности родителей по воспитанию и образованию ребенка, защите его прав и интересов закреплены в Статье 70, Главы 11, раздела 3 Кодекса «О браке (супружестве) и семье» (2011).

Согласно Кодексу об административных правонарушениях (ст. 127, п. 1), «неисполнение родителями обязанностей по воспитанию и (или) образованию, защите прав и (или) интересов несовершеннолетних детей, а также по уходу за ними и содержанию влечет штраф в размере 10 месячных расчетных показателей».

Помимо законодательных основ о правах и обязанностях родителей создана методическая база. Национальной академией образования имени Ы.Алтынсарина Министерства образования и науки разработано инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2021-2022 учебном году» (рекомендовано протоколом НМС НАО №5 от 13 мая 2021 г). В данном методическом документе усиление взаимодействия школы и родителей выступает ключевой особенностью

организации образовательного и воспитательного процессов. Здесь же отражены основные мероприятия, способствующие вовлечению родителей в процесс обучения и воспитания детей.

Так, проект «Семья-школа» направлен на совершенствование воспитательного потенциала семьи, методической практики педагогов по семейному воспитанию и продуктивному взаимодействию с родителями обучающихся.

Реализация проекта «Один день из жизни школы» ставит целью приобщение родителей к жизни школы, класса и ребенка.

В рамках родительских консилиумов проводятся индивидуальные беседы с родителями и детьми, составляется программа работы с каждым ребенком с посещением семьи для знакомства с домашними условиями жизни ребенка, проведения консультаций по семейным проблемам и вызовам воспитания детей.

Программа «Крепкая семья» адресована семьям с детьми и подростками в возрасте от 10 до 14 лет с целью укрепить отношения между родителями и подростками. Программа реализуется Назарбаев Интеллектуальными школами и Управлением по наркотикам и преступности ООН.

Программа состоит из 7-ми двухчасовых занятий для родителей и молодежи. Первый час родители и молодежь встречаются отдельно, второй час проводят вместе, выполняя совместные задания (игры, совместные проекты, практика развития навыков). Тренинги проводятся учителями и психологами, специально обученными международным тренером.

Результаты программы положительно отразились на социализации учащихся. Учащиеся стали более открытыми, уменьшились тревожность и страх, связанные с учебным процессом. Родители также отметили свои изменения: говорят с ребенком о его планах на будущее без критики; ждут, пока остынут, и только потом решают проблемы с ребенком; выделяют время один на один со своим ребенком. Родители после обучения в программе «Крепкая семья» принимают активную роль в жизни школы. Стали более сплоченными и организованными, устраивают разные мастер-классы и делятся своим опытом.

Важным аспектом родительской вовлеченности в процесс обучения и воспитания детей является их присутствие в социальных сетях. Быстрое развитие технологий усиливает важность и актуальность социальных сетей. Социальные сети и другие онлайн инструменты стали неотъемлемой частью жизни. Например, факт создания и использования различных чатов и групп в Telegram или WhatsApp среди родителей, учителей, учащихся, а также их различные комбинированные формы, уже плотно вошли в нашу жизнь. Следовательно, помимо прочих факторов и методов, используемых в

настоящем исследовании, авторы посчитали важным проанализировать присутствие казахстанских родителей в интернете, что поможет понять волнующие родителей темы, а также косвенно понять их вовлеченность в воспитание и обучение детей через мониторинг волнующих родителей тем и вопросов. Авторы исследования намеренно не стали анализировать ситуацию в родительских и учительских чатах поскольку содержание и характер могут отличаться в зависимости от многих факторов.

Название группы	Язык	Плат-форма	Количество подпис-чиков	Ср. значе-ние вовле-ченности	Основная цель группы
Детское образование	Русский	Инста-грам	109 469	0,32%	Блог о детском образовании для самостоятельного изучения
Казахстанский союз родителей	Русский	Инста-грам	77 263	2,55%	Защита прав детей, участие родителей в решении проблем не удовлетворяющих законов и инициатив государства
Бала тұлғасын дамыту	Казахский	Инста-грам	50 274	1,67%	Диалог между родителем и ребенком, развитие личности ребенка
Воспитание и развитие детей	Русский	Инста-грам	39 560	0,63%	Воспитание и развитие детей
Единство осознанных QZ	Русский	Инста-грам	30 534	2,35%	Права детей и родителей
Нұр-Сұлтан қ. Білім басқармасы	Казахский	Инста-грам	24 973	0,61%	Официальная страница отдела образования г.Нур-Султан
Казахстанское образование	Рус/ Каз	Фейсбук	5 400	2, 43%	Группа для обсуждения любых воп-росов системы образования в РК.
Открытое образование	Русский	Фейсбук	5 200	5,50%	Инициативная группа родителей, которая хочет обучать своих детей, согласно нашим желаниям в рамках действующих стандартов образования.
Институт детства OYNA	Русский	Инста-грам	1 109	6,00%	Повышение осведомленности о важности раннего детства и информационная поддержка педагогов и родителей
Блог о детском образовании	Русский	Фейсбук	996	0,09%	Право, нормативы, качество и цифровизация детского образования

Для этого в рамках данного исследования был проведен анализ страниц и блогов, связанных с образованием и воспитанием детей в Казахстане. Страницы были найдены по хэштегам #родители, #образованиевказахстане,

#родителиказахстана, #дошкольноеобразование и #раннееразвитие. Далее был проведен анализ 30 страниц в социальных сетях Instagram и Facebook с наиболее релевантным контентом и количеством активных подписчиков больше 500. Данные, касательно цели сообщества, количества подписчиков, среднего уровня вовлеченности (на момент сбора информации с 13.02.2022-18.02.2022) представлены в таблице ниже.

Для более детального сравнительного анализа были выбраны Топ 3 страницы с Инстаграма и 1 страница с площадки Фейсбук.

Три страницы с самым большим количеством подписчиков - Детское образование (109 469 подписчиков), Союз Родителей Казахстана (77 263 подписчика) и Бала тұлғасын дамыту (50 274 подписчиков) существенно различаются в стиле ведения блога, в его целях и содержании.

Так, страница «Детское образование» является блог-площадкой электронного детского сада Indigo и ориентирована на освещение тем касательно дошкольного и школьного образования, воспитания детей, поддержки и рекомендаций для родителей, качества и цифровизации дошкольного образования, разъяснений государственных инициатив и поправок.

Примечательно, что этот блог ведется на двух социальных площадках: Инстаграм и Фейсбук, но несмотря на идентичный контент, можно заметить значительную разницу в количестве подписчиков на страницах: 109 тысяч и 996 человек, соответственно. Это может быть объяснено тем, что Инстаграм является более популярной сетью среди казахстанцев по сравнению с Фейсбуком, а также более удобной и легкой для понимания.

Следующая страница с большим количеством подписчиков, средним уровнем вовлеченности 2,55% и высокой активностью - «Союз Родителей Казахстана». Данная страница создавалась как патриотическая площадка для родителей с активной гражданской позицией. Эта страница не просто блог с информативным контентом, это Республиканское Общественное Объединение (РОО) с правилами и условиями для вступления, а также с ежемесячным взносом.

Проходя по ссылке в био можно увидеть, что темы, волнующие родителей данной организации варьируются от петиции против суррогатного бизнеса, ЛГБТ сообществ, секспросвета в школах до петиций против принудительной вакцинации и системы Ashyq.

Помимо этого, авторами проводятся опросы и анкетирование родителей на темы инклюзивного образования, мнения и удовлетворенности родителей качеством образования и поправками в законодательстве.

Instagram
Search
КАК ВЗЯТЬ ОТПУСК В ДЕТСКОМ САДУ?
ДЕТСКИЕ ЛАГЕРЯ ОТДЫХА: ОПРОС ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ
МОШЕННИКИ И ПОМОГАЙКИ - ОДИНАКОВОЕ ПОНЯТИЕ
BILIM WEBLINE
СЕКЦИИ ПО ГОСЗАКАЗУ: ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ
18+3×(5-4+1)=?
ПРОСТАЯ ЗАДАЧА, КОТОРУЮ МНОГИЕ РЕШАЮТ НЕПРАВИЛЬНО. СПРАВИТЕСЬ?
INDIGO
14 ЧЕРТ, ОБЪЕДИНЯЮЩИХ РОДИТЕЛЕЙ, ВОСПИТАВШИХ УСПЕШНЫХ ДЕТЕЙ
ВЫБИРАЕМ СТУЛ И СТОЛ ДЛЯ РЕБЕНКА
ИГРОВЫЕ ПЛОЩАДКИ В ДЕТСКИХ САДАХ
ЭЛЕКТРОННЫЕ ДОГОВОРЫ. ПРЕИМУЩЕСТВА ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ

Instagram
Search
@kazsouzrod
КАЗАХСТАНДЫҚ АТА-АНАЛАР ОДАҒЫ
КАЗАХСТАНСКИЙ СОЮЗ РОДИТЕЛЕЙ
ВСТАНЕМ ВСЕ ВМЕСТЕ
kazsouzrod • Follow
kazsouzrod Телефон для справок (WhatsApp) 8 778 776 80 71
К этому же номеру привязана карта Каспи.
при перечислении через Каспи, пожалуйста, напишите: "членский взнос" или "спонсорская помощь"
Для вступления в РОО "Казахстанский Союз Родителей" Вам нужно:
1) написать заявление;
2) заполнить краткую анкету;
3) произвести оплату членского взноса за 3, 6 или 12 месяцев (1месяц-500 тенге) по карте или по следующим банковским реквизитам:
1,614 likes
Add a comment...

Петиция против АШИК
Последствия нововведений в образование
Если вам нужна помощь
Персональные данные
Образец обращения в Союз
ЕСЛИ ВАМ НУЖНА ПОМОЩЬ
Арыз мектепке и балабақшаға
Алгоритм действий
чат-бот против Ашик и принудительной вакцинации
СОП и предстоящая незаконная вакцинация. Защитим детей
Прямая трансляция

ВСЕ О ЗАКОНОПРОЕКТЕ О ПСИН
Бүкіл телеграм-канал "Сақталдар Бірлестігі КЗ"
Наш телеграм канал "Единство осознанных КЗ"
Наш телеграм-чат "Единство осознанных КЗ"
БАРТЕР ЕО.КЗ
Документы
Жабық Бот
!!!Подпишы Петицию Против Принудительной Вакцинации!!!
!!! Подпишите петицию РОДИТЕЛИ КАЗАХСТАНА ПРОТИВ ЮВЕНАЛЬНОЙ ЮСТИЦИИ!!!

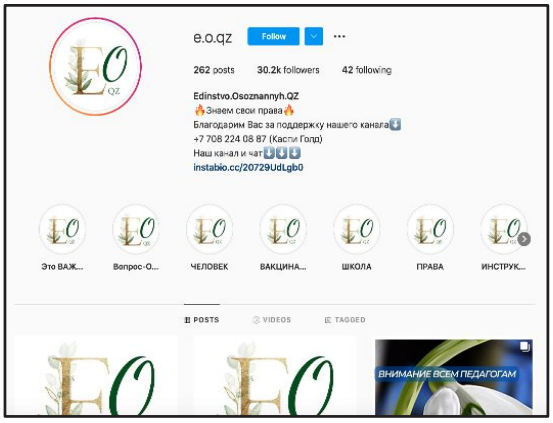
e.o.qz
Follow
262 posts
30.2k followers
42 following
Edinstvo.Osoznannyh.QZ
Знаем свои права
Благодарим Вас за поддержку нашего канала
+7 708 224 08 87 (Каспи Голд)
Наш канал и чат
instabio.cc/20729UdLgb0
Это ВАЖ...
Вопрос-О...
ЧЕЛОВЕК
ВАКЦИНА...
ШКОЛА
ПРАВА
ИНСТРУК...
POSTS
VIDEOS
TAGGED
ВНИМАНИЕ ВСЕМ ПЕДАГОГАМ

Еще одна страница с похожим контентом и характером публикаций - Единство Осознанных вошла в ТОП-5, а также, является площадкой со своими правилами, донатами, телеграм-каналом и активной ссылкой на петиции.

Глядя на эти страницы, можно предположить, что в казнете постепенно формируются самостоятельные, активно функционирующие сообщества родителей, вовлеченных не только в образование и воспитание детей, а также заинтересованных принимать активное участие в решении вопросов, связанных с правами детей, поправками в законе, государственными инициативами.

Такие сообщества родителей с активной гражданской позицией могут служить примером подхода снизу-вверх (bottom up), когда граждане сами инициируют изменения в системе.

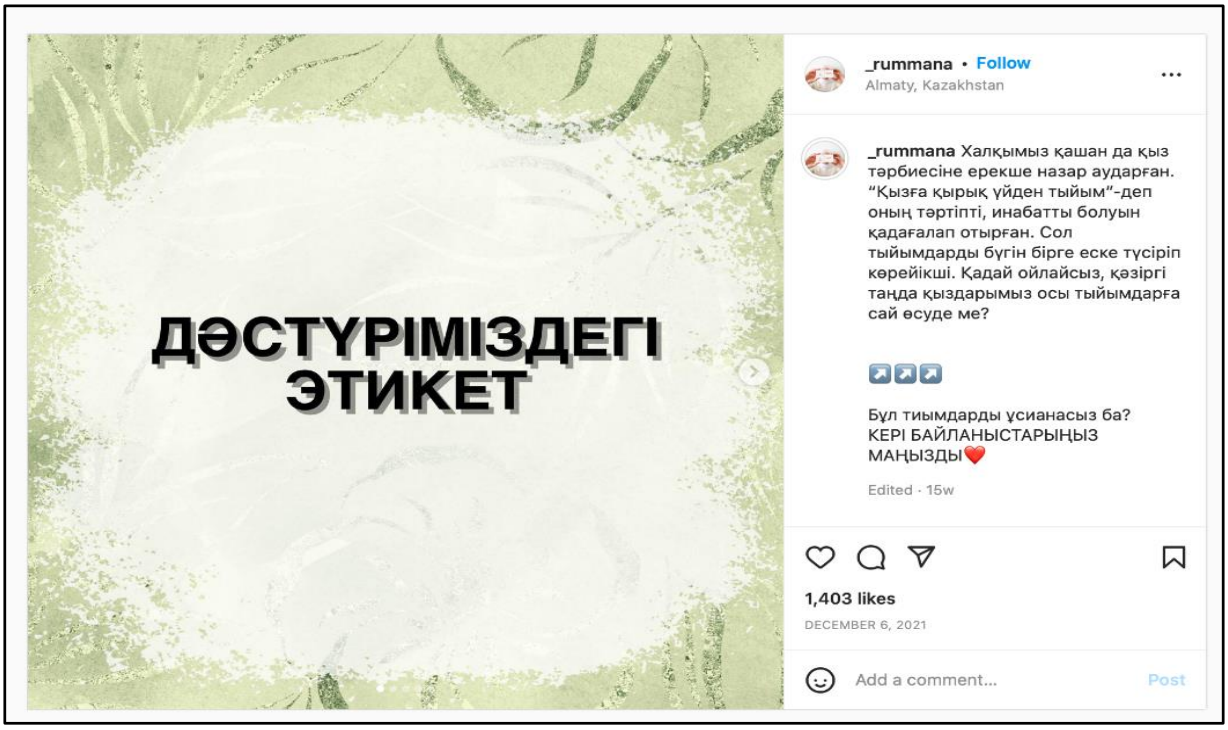

Следующая страница, вошедшая в ТОП-3, «Бала тұлғасын дамыту» ведется на казахском языке и имеет сравнительно большое количество подписчиков (50 274). Несмотря на то, что, в целом, страницы на казахском языке не пользуются большой популярностью на просторах социальных сетей по сравнению с контентом на русском, данная страница имеет высокий средний уровень вовлеченности (1,67%). Все же стоит отметить, что данная страница несет в себе более эмоциональный и религиозный подтекст, из чего можно сделать вывод, что на этой блог-площадке собралась аудитория, преимущественно интересующаяся религиозным и культурным аспектом образования и воспитания детей. К примеру, на данной странице можно встретить отдельные посты, связанные с воспитанием девочек.

Число подписчиков на площадке Фейсбук страницы Казахстанское образование равно 5400, что является небольшим по сравнению с похожими страницами в Инстаграм. Также следует отметить, что на данной странице контент в основном состоит из репостов с других страниц.

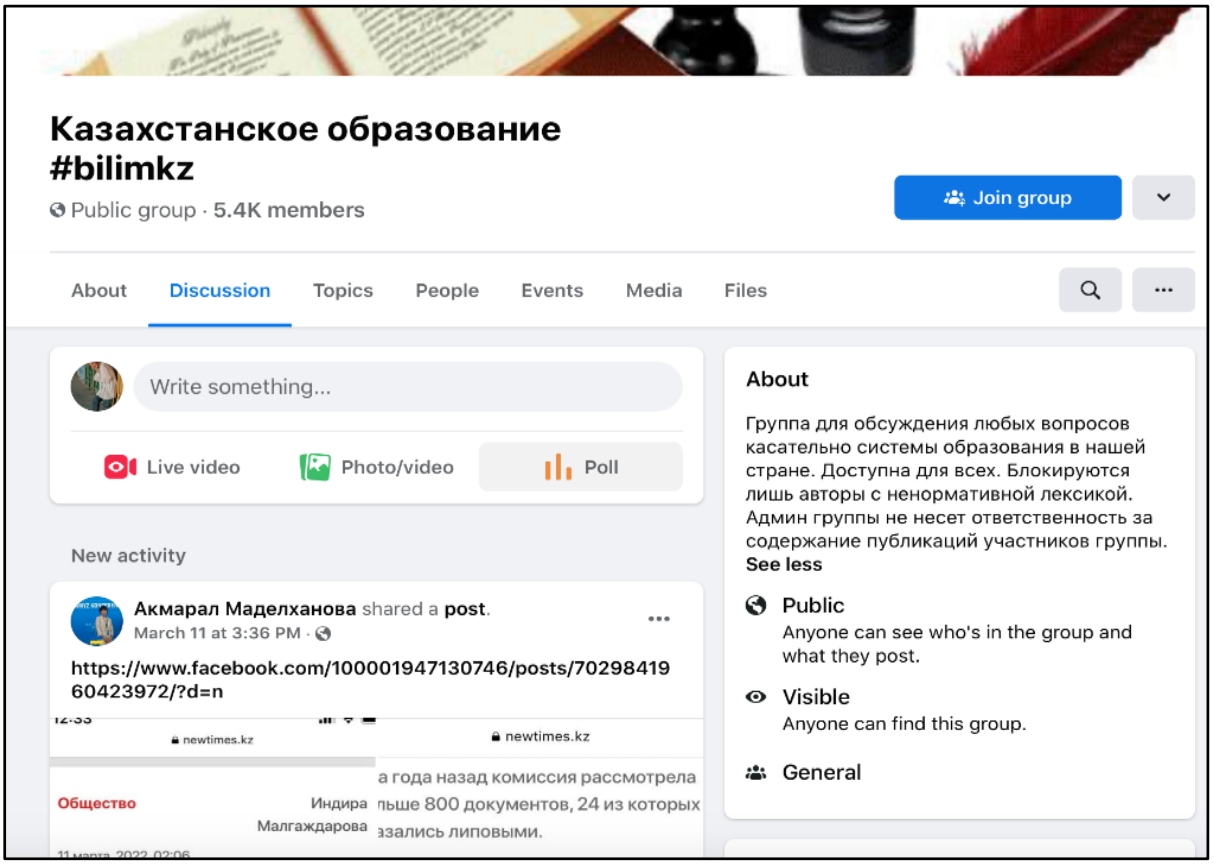

Подводя итоги, на таких страницах, как oyna_institute, samal.nane, _rummana, ainur_meirbekova в целом, настроение родителей в комментариях можно охарактеризовать больше как положительное, нежели негативное. Контент этих страниц был направлен не на выявление и обсуждение проблем, а больше на информационные и рекомендательные посты для родителей. Темы могли варьироваться от важности грудного вскармливания до построения доверительных отношений с подростком в семье.

С другой стороны, на таких площадках, как Союз родителей Казахстана, Единство осознанных, Открытое образование, Казахстанское образование настроение родителей может быть охарактеризовано как больше негативное. Это связано с темами, поднимающимися на этих площадках. В основном, они касались поправок в законе и инициатив государства, с которыми родители были не согласны. Эти площадки были использованы для защиты прав детей в образовательных учреждениях, для судебных разбирательств и подписания петиций.

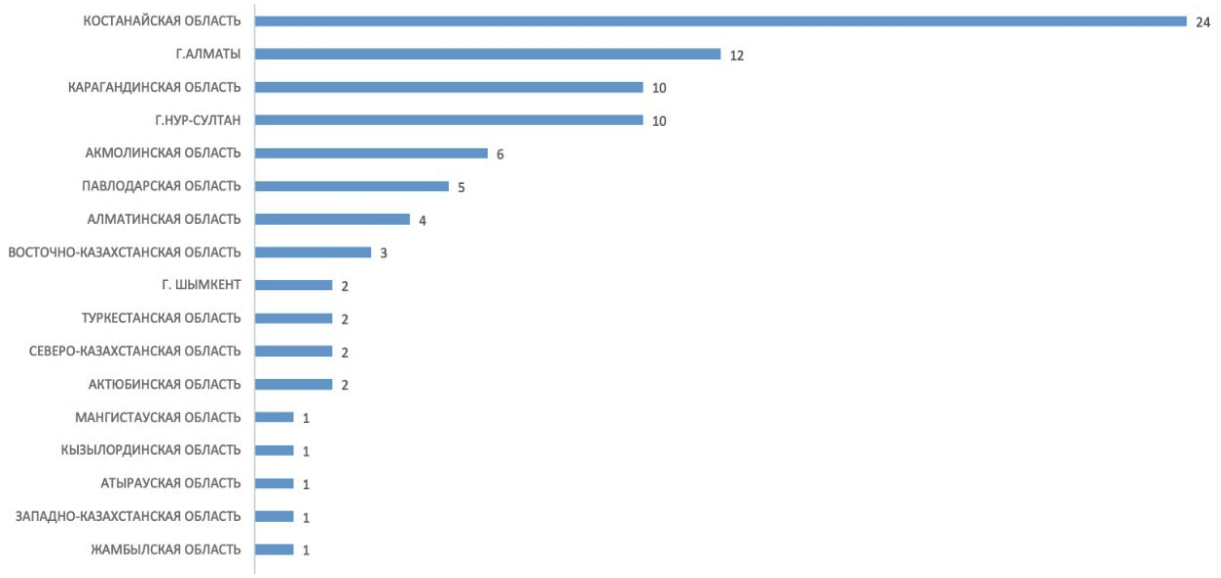

Для выявления степени институциализации родительской вовлеченности были получены данные с портала Kompra.kz по поисковому запросу «родит». В результате идентифицированы 96 организаций (рисунок в разрезе регионов) различных форм: общественные объединения, общественные фонды, ТОО, частные благотворительные фонды. Они объединили родителей по разным направлениям деятельности: родительские школьные объединения и комитеты, объединения родителей детей с аутизмом и инвалидностью, психологической поддержки родителей детей с особыми потребностями, для помощи детям-сиротам, защиты прав детей.

Приведенные данные по родительским сайтам не являются полными, поскольку не включают родительские объединения, в названии которых отсутствует ключевое поисковое слово «родит». Так, в перечень не вошли различные объединения, попечительские советы организаций образования, в составе которых преобладает родительская общественность.

На сегодняшний день в общеобразовательных школах Казахстана, в организациях образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, в организациях технического профессионального образования функционируют попечительские советы. Участие в работе попечительских советов дает возможность родительской общественности внести свой вклад в организацию воспитания детей, вовлечение в процесс «со-управления», вести конструктивный диалог с организацией образования, обществом, придать прозрачность менеджменту организаций образования, участвовать в совместном решении общих задач, снижение агрессии и выявление потребностей родительской общественности, детей и подростков.

Таким образом, в Казахстане на нормативном правовом уровне вовлеченность родителей обозначена. Имеются административные рычаги

воздействия на родителей при невыполнении некоторых обязанностей родителями перед учащимися.

Функционируют общественные объединения родителей, попечительские советы школ, где родители играют важную роль, их объединения и родительские комитеты в школах.

Имеются документы и программы, которые детально описывают механизмы вовлечения родителей в обучение и воспитания своих детей.

Однако отсутствуют регламенты обязательности их практического применения, механизмы поощрения активно вовлеченных родителей и мотивации пассивно вовлеченных родителей.

Анализ активности родителей в социальных сетях показывает, что родители больше обеспокоены темами защиты прав их детей, отменой принудительных процессов, таких как психологические диагностики либо вакцинация, принятием поправок в Закон «Об образовании» без учета голоса родителей, отмены раннего секспросвета и ювенальных поправок, модификации системы образования, начиная с продолжительности перемены и заканчивая вопросами касающимися безопасности детей и защиты их от буллинга и насилия и др.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И ОБЩЕСТВЕННЫХ МЕХАНИЗМОВ ВОВЛЕЧЕНИЯ РОДИТЕЛЕЙ В ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ

Для изучения международного опыта вовлечения родителей в образование и воспитание детей были выбраны страны по нескольким критериям, которые позволяют взглянуть на этот вопрос широко, а также заимствовать некоторые механизмы, которые могут быть применены в Казахстане на уровне нормативных правовых актов (НПА) и школ.

Ниже описаны основные критерии, а также страны, которые подходят под тот или иной критерий.

1. Ближайшие экономические партнеры и соседи: (ЕАЭС, СНГ, приграничные страны) - Российская Федерация (РФ), Республика Беларусь, Китайская Народная Республика (КНР).

2. Страны, которые стабильно показывают высокие результаты в международных сопоставительных исследованиях (PISA, TIMMS, PIRLS, ICILS и другие) - Финляндия, Эстония, Южная Корея, КНР, Сингапур.

3. Развивающиеся страны, которые имеют схожую экономическую структуру, а также историко-культурное сходство с Казахстаном - РФ, Беларусь, Турция, Грузия, Болгария.

4. Страны, в которых проводилось много исследований на тему вовлеченности родителей и других исследований в сфере образования - Соединенные Штаты Америки, Великобритания, Сингапур, Финляндия.

Таким образом, были выбраны 12 стран, которые подходят под указанные 4 критерия, а также рассмотрены наиболее интересные кейсы Австралии.

Великобритания. Важность вовлечения родителей в учебный процесс отражена в двух национальных документах Департамента образования Великобритании:

1. «Белая книга школьного образования» (The Schools White Paper, 2010) в которой заявлено, что правительство будет улучшать результаты и жизненные шансы всех детей, а школы несут большую ответственность перед родителями за успехи и достижения учеников.

2. Полевой обзор бедности и жизненных шансов (The Field Review on Poverty and Life Chances, 2010), который определяет центральную роль родителей в достижении поставленных целей (например, сокращение разрыва в успеваемости), особенно в первые годы жизни. Обзор также устанавливает целевые индикаторы жизненных шансов детей, в числе которых домашняя среда обучения, отношения между родителем и

ребенком, образование матерей, возраст матери при рождении первого ребенка и другие.

Местные органы управления могут использовать различные меры по отношению к родителям в случае непосещения ребенком школы без уважительной причины:

1. Назначение курсов, которые должны посещать родители детей, пропускающих уроки, в целях последующего улучшения их посещаемости;
2. Прикрепление супервайзера к семье для обеспечения посещаемости;
3. Предоставление доказательств тому, что ребенок прикреплен к школе или получает домашнее образование;
4. Штраф в размере 60 фунтов стерлингов, который увеличивается до 120 фунтов стерлингов, если не будет оплачен по истечении 21 дня. Если штраф не будет оплачен по истечении 28 дней, родителя могут привлечь к ответственности за отсутствие ребенка в школе.
5. Привлечение к ответственности может выражаться в штрафе до 2 500 фунтов стерлингов, привлечении к общественным работам или тюремному заключению на срок до трех месяцев.

Кроме этого, в Великобритании активно практикуются механизмы вовлечения родителей. Так, движение Parentkind инициировано еще в 1956 году группой родителей, которые были увлечены идеей их участия в обучении детей, но чувствовали, что им нужна репрезентация как на национальном, так и на местном уровне.

Поэтому из родительских комитетов на местах, формирующих региональные федерации, родилась Национальная ассоциация родительских комитетов. Она предоставляет родителям-волонтерам специализированную поддержку и консультации по сбору средств, чтобы каждая школа могла извлечь пользу от работы успешного родительского комитета. Родителям предоставляется информация и ресурсы для того, чтобы они могли в полной мере участвовать в образовании и школьной жизни своего ребенка.

Ассоциация регулярно проводит опросы среди родителей и публикует ежегодные отчеты о результатах их работы. Например, в 2020 году они продолжили серию онлайн-опросов, чтобы понять, как изменилось восприятие роли родителей в период пандемии. Результаты опроса показали, что большинство родителей хотят играть активную роль в образовании детей.

Пандемия показала рост уровня вовлеченности родителей. Трое из 10 родителей говорят, что хотели бы даже больше вовлекаться в процесс после карантина и открытия школ. Наиболее приоритетным вопросом для родителей оказался вопрос «Как поддерживать обучение ребенка на дому».

The Manchester Transition project (Проект «Манчестерский переход») демонстрирует важность общешкольного подхода к вовлечению родителей.

Цель проекта - повысить потенциал сотрудников детских садов и начальных школ в восьми школах Манчестера для поддержки родителей, особенно при переходе в начальную школу, и из начальной школы в старшую. Родителям, чьи дети находятся на начальном этапе обучения, предлагались следующие возможности: посещение на дому или индивидуальная беседа с педагогом; возможность познакомиться с другими педагогами и родителями; буклеты и другие повседневные средства общения; сеансы и игры; семинар для родителей и фокус-группа. Дополнительную поддержку оказывал ассистент педагога. Родители детей первоклассников посещают собрание класса и получают пакет методических материалов, которые можно использовать дома до прихода детей в школу, семинары по обучению грамоте и счету.

Families and Schools Together (FAST) – научно обоснованная программа для родителей. В 2010 году организация Save the Children (Спасите детей) провела пилотный проект программы FAST в пяти начальных школах в Илинге, Манчестере, Западном Белфасте, Западном Данбартоншире и Каэрфилли. Программа состояла из трех этапов.

На первом этапе, ориентированном на работу с населением, была создана межведомственная команда для реализации программы и формирования поддерживающего сообщества вокруг школы. В команду вошли координаторы FAST, родители с детьми, посещающими школу, сотрудники школы и партнеры на уровне сообщества, такие как медицинские и социальные работники, а также другие члены сообщества. Затем группа набирает семьи для добровольного участия.

На втором этапе начинается 8-ми недельный курс, призванный помочь наладить отношения между родителями и их детьми, родителями и школой, а также родителями и другими родителями. Каждое еженедельное занятие включает в себя: совместные обеды, коммуникативные игры, сеанс взаимопомощи и другое.

На третьем этапе родители ежемесячно встречаются в течение 22 месяцев. Родители, прошедшие 8-ми недельный курс FAST, планируют и ведут эти встречи далее при поддержке школы.

Финляндия. Сотрудничество с родителями закреплено законодательно в основной учебной программе (Core Curriculum). В Национальной основной учебной программе (2016, с.14) говорится, что ее задача «способствовать целостному росту, развитию и обучению детей в сотрудничестве с их родителями» (с. 1).

Национальным мостом сотрудничества между семьями и школами (детскими садами) уже более 100 лет является Vanhempainliitto (Финская родительская ассоциация), членами которой являются около 1300 родительских объединений, действующих в детских садах, школах и учебных

заведениях. Ассоциация предоставляет идеи и инструменты для совместной работы семей и школ/детских садов, а также для родительской активности, проводит формальные и неформальные мероприятия.

Например, неформальное мероприятие Family-School Get-together предлагает семьям и педагогам возможность пообщаться и познакомиться друг с другом. Оно может проходить в форме утреннего субботнего кофе учителей и родителей, наполненной увлекательными мероприятиями по программе, или дружеского вечера.

В школах Хельсинки используется веб-интерфейс Wilma, который родители могут использовать для получения информации об обучении и организации учебного процесса. Многие школы используют Wilma для взаимодействия между школой и семьями. С помощью Wilma родители могут следить за учебными результатами ребенка, изучать и решать проблемы непосещения, отправлять сообщения учителю, читать сообщения, отправленные учителем, и следить за информационными письмами школы.

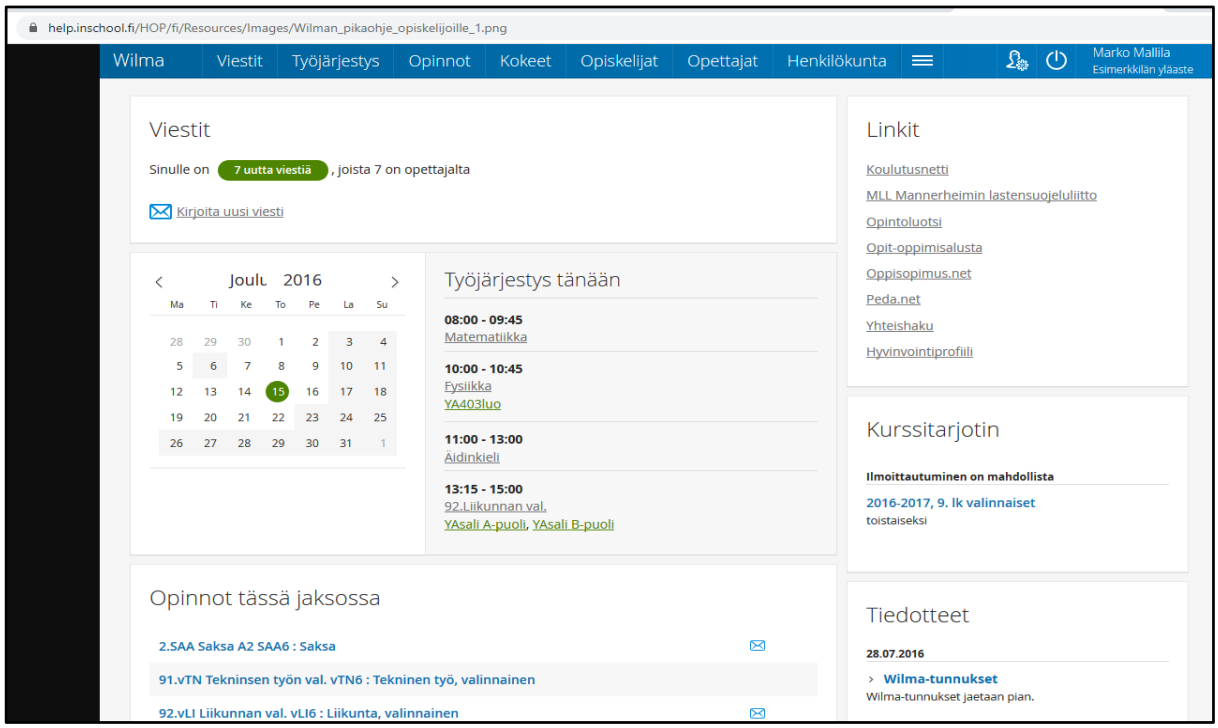

Портал включает такие вкладки, как «Сообщения» - для коммуникации родителей с педагогами; «Оценивание» - для ознакомления с предстоящими экзаменами и оценками; «Заметки об уроке» - для просмотра и объяснения причин пропуска уроков; «Поддержка» - для сообщений учителями того, какую помощь получил учащийся, в т.ч. дисциплинарные меры; «Опросы» - для участия родителей в опросах; «Бюллетени» - для ознакомления с информационными брошюрами, подготовленными учителями и персоналом

школ; «Учебная программа» - для ознакомления с преподаваемыми уроками; «Педагоги и Персонал» - для получения информации о педагогах и другого персонала школы.

Финские исследования в области педагогического образования демонстрируют важность предоставления будущим учителям более практической подготовки в области сотрудничества и развития навыков коммуникации с родителями, в том числе из мультикультурных семей, число которых в последние десятилетия резко возросло, особенно в Хельсинки.

В последнем процессе реформирования учебного плана, который длился 2,5 года, финские власти поддерживали открытые каналы связи с обществом. От организаций и частных лиц было получено более 4 тыс. комментариев по образовательной программе.

В результате тесного взаимодействия родительской общественности с организациями образования, только 4% финских школ сообщили, что подвергаются постоянному давлению со стороны родителей, по сравнению с гораздо более высокими показателями в других странах (например, Сингапур – 60%; Австралия – 36%).

Эстония. Согласно статье 26 Конституции Эстонской Республики, «родители вправе и обязаны воспитывать своих детей и заботиться о них». На уровне НПА в области образования роль родителей закрепляется в части участия в работе школьных советов.

Закон «Об основной и старшей школе» (§73-1) утверждает, что школьный совет – это постоянно действующий орган, задачей которого является совместная деятельность учеников, учителей, родителей, выпускников и организаций, поддерживающих школу, по организации, планированию и контролю образования и воспитания, а также по созданию лучших условий для образования и воспитания.

По закону в школах совет является в основном консультативным органом при директоре. Только по некоторым вопросам он имеет право вносить предложения или утверждать предложения директора.

Независимая ассоциация эстонских родителей (Eesti Lastevanemate) основана в 1998 году. В первом уставе основной целью ассоциации была борьба с умственной и физической перегрузкой детей в школе. В настоящее время основной деятельностью организации является формирование общественного мнения по различным аспектам образования. Для этого имеются следующие инструменты:

1. Использование теории и практического опыта в поддержку убеждений ассоциации при проведении собственных исследований;
2. Написание статей, выступления в СМИ;
3. Организация мероприятий: дебаты, лекции, семинары, конференции;

4. Публичные и частные запросы и предложения политикам, правительству, парламенту, местным властям, канцлеру юстиции и т. д.;

5. Обучение (родители, попечители, учителя и др. заинтересованные лица);

6. Публикация, распространение материалов, паблисити.

Для поддержки развития детей созданы родительские комитеты. Они организуют учебные мероприятия, сборы средств и социальные встречи для родителей, учителей и учеников. Родительским комитетом руководит Исполнительный совет (президент, вице-президент, секретарь и казначей). Представители классов составляют основу совета родительского комитета и являются волонтерами. Эти родители вносят значительный вклад и постоянно поддерживают мероприятия и деятельность родительского комитета. Школа проводит ежемесячные собрания родительского комитета по мере возможности. Исполнительный совет переизбирается на ежегодной основе, а представители классов добровольно принимают участие в работе в начале каждого учебного года. Родительский комитет спонсирует примерно одно мероприятие каждый месяц. Есть несколько мероприятий, которые проводятся традиционно каждый год: дни фотографии в школе, костюмированная вечеринка и дискотека, День семейного веселья.

Наряду с этими крупными мероприятиями в течение года, представителям классов предлагается провести несколько кофе-встреч с родителями своего класса. Родительский комитет также поддерживает такие школьные мероприятия, как Неделя книги, школьный мюзикл, шоу талантов и Дружеские олимпийские игры.

Болгария. Статья 47 Главы 2 «Основные права и обязанности граждан» Конституции Республики Болгария от 13 июля 1991 года правом и обязанностью родителей определяет уход за детьми и их воспитание. Государство, в свою очередь, оказывает помощь родителям в воспитании детей. Статья 68 Закона о семье Болгарии провозглашает, что «родители обязаны заботиться о своих детях и готовить их к общественно полезной деятельности».

Ассоциация «Родители» создана в 2001 году как негосударственная некоммерческая организация. Она выполняет функции разработки, внедрения и распространения региональной и национальной политики, защиты прав детей. Ассоциация внедрила несколько проектов в поддержку вовлечения родителей в воспитание ребенка и всестороннего развития детей в стране. Например, проект MenCare администрирует работу по привлечению отцов к воспитанию своих детей. В его рамках более чем в 200 детских садах г. Софии и в пяти детских садах муниципалитета Самоков было распространено руководство под названием «Пригласите отцов в детский сад».

Проект Интернет-безопасности с 2007 года направлен на обеспечение безопасным Интернетом семей, педагогов, детей и подростков с помощью образовательных материалов, открытых уроков в классе, технической и эмоциональной поддержки через болгарский телефон доверия по онлайн-безопасности, лоббирования правового регулирования преступлений против детей в виртуальном мире.

Еще одна инициатива - Famillathlon способствующая развитию спорта, искусства и экологически ориентированной деятельности среди семей с детьми началась в Софии в 2009 году как однодневное мероприятие под открытым небом для семей, которые хотят провести время вместе и попробовать новые и увлекательные занятия. С тех пор Famillathlon распространился по всей Болгарии и теперь является частью культурной программы 5 муниципалитетов.

Российская Федерация. Роль родителей в образовании регулируются Конституцией, Семейным кодексом, где содержатся базовые права и обязанности по воспитанию детей, Федеральным законом «Об образовании в РФ», в котором урегулированы права родителей как законных представителей детей при реализации последними их прав, и иными федеральными законами. Согласно статье 43 Конституции РФ в обязанности родителей по воспитанию и образованию детей входит обеспечение ребенка получением обязательного основного общего образования. Согласно пункту 1 статьи 63 Семейного кодекса родители имеют право и обязаны воспитывать своих детей: «Родители несут ответственность за воспитание и развитие своих детей. Они обязаны заботиться о здоровье, физическом, психическом, духовном и нравственном развитии своих детей. Родители имеют преимущественное право на обучение и воспитание своих детей перед всеми другими лицами. Родители имеют право выбора образовательной организации, формы получения детьми образования и формы их обучения с учётом мнения детей до получения ими основного общего образования».

Согласно ст. 44 Федерального закона от 29.12.2012 N273-ФЗ «Об образовании в РФ» родители «обязаны заложить основы физического, нравственного и интеллектуального развития личности ребенка. Органы государственной власти и органы местного самоуправления, образовательные организации оказывают помощь родителям (законным представителям) несовершеннолетних обучающихся в воспитании детей, охране и укреплении их физического и психического здоровья, развитии индивидуальных способностей и необходимой коррекции нарушений их развития. В Федеральном государственном образовательном стандарте начального, основного и среднего общего образования, родители

(законные представители) учащихся рассматриваются как полноценные участники образовательного процесса.

Родительские образовательные программы инициируются как Министерством просвещения, так и частными компаниями на рынке образовательных услуг. Программы могут быть общие (для широкого круга родителей) и специализированные (для представителей различных этнических групп, для переживших различные семейные проблемы, для родителей детей с особыми потребностями и трудностями в обучении). Используются дифференцированные формы обучения: групповые занятия, индивидуальные визиты консультантов домой к участникам программ, интернет-сообщества, подписки на электронные сообщения, видеоуроки и т. д.

Родители-активисты состоят в Экспертно-консультативном совете родительской общественности при Департаменте образования. В рамках Совета родители участвуют в решениях вопросов контроля качества и организации питания в образовательных организациях, безопасности, профилактики негативных проявлений среди обучающихся и развития инклюзивного образования. Например, совет по г. Москва собирается из представителей ее округов. Они проверяют, как сделан ремонт в школах, присутствуют на сдаче ЕГЭ и различных школьных тестированиях в качестве общественных наблюдателей и т. д.

В 2014–2015 гг. работал общероссийский проект «Родительские активисты», цель которого заключалась в повышении уровня участия родителей в решении вопросов общего образования. Участники проекта обсуждали и анализировали основные проблемы, связанные с реформированием общего образования, и выполняли функцию общественной экспертизы всех школьных процессов.

По данным исследований (Гошин & Мерцалова, 2015) в крупных городах России распространяется тенденция, когда родители становятся организаторами экскурсионных развивающих программ, в которые вовлекаются не только собственные дети и их одноклассники, но и дети из других классов и даже из других школ.

Родительский университет Pro родители — это проект-экосистема группы компаний «Просвещение» для родителей, подростков и педагогов. В рамках проекта публикуются полезные материалы для родителей (статьи, идеи, цифровые ресурсы, видеоуроки, интервью) проводятся встречи, инициируются проекты (дискуссионный клуб, школа профессий). Все материалы размещены в свободном доступе на сайте https://parents.university/

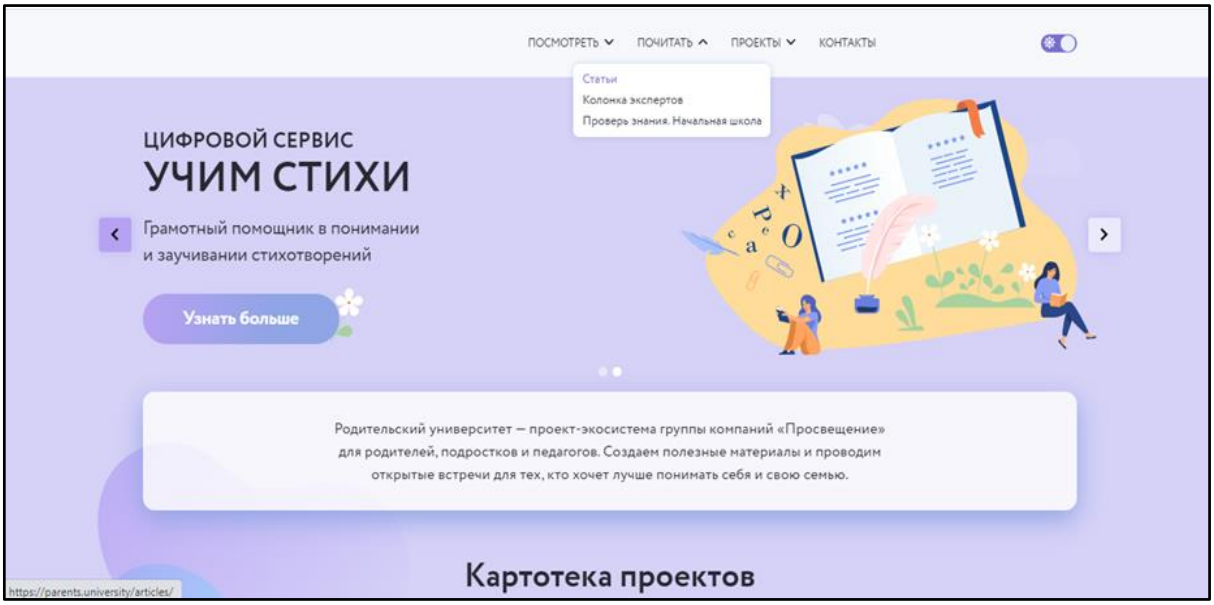

Турция. Вовлеченность родителей признана одним из 18 основополагающих принципов Программы дошкольного образования. Программа разъясняет значение родительской вовлеченности, утверждает, что деятельность родителей должна быть частью образования и планироваться заранее. Вовлеченность родителей может быть выражена в форме общения, организации обучения дома, волонтерства.

На основании статьи 16 Закона «Об основном национальном образовании» и постановления Министерства национального образования в школах функционируют Ассоциации школы и семьи (School–Family Associations, SFA). SFA формируется из родителей-добровольцев, и, как определено министерством (2012 г.), представляет собой группу, созданную для поддержания связей между школами и семьями, поддержки общения и сотрудничества между родителями и школой, продвижения мероприятия, которые облегчают образование и обучение, а также для удовлетворения связанных со школой потребностей детей, когда родители не могут позволить себе расходы ребенка.

Участие родителей подразумевает поддержку своих детей, посещение с ними внутришкольных и внешних мероприятий, сотрудничество со школой, наблюдение за своими детьми и проведение времени с ними, а также применение на практике знаний, изучаемых в школе. Школьно-родительские мероприятия включают подготовку тетрадей для общения (communication book), проведение родительских собраний, сообщение родителям домашнего задания, рассылка бюллетеней (Beycioglu, Ozer, Sahin).

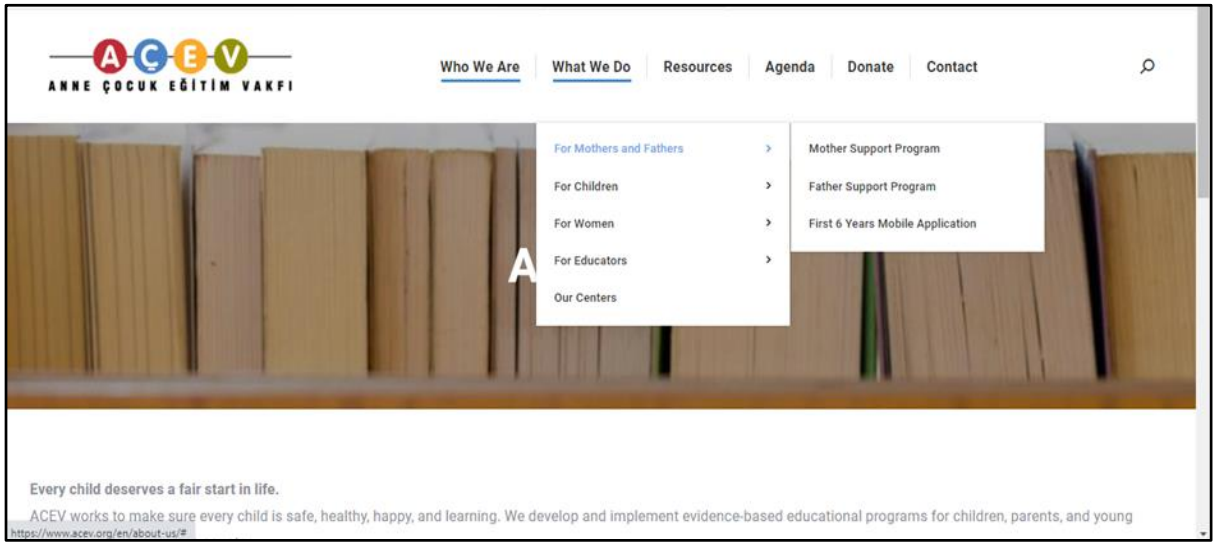

Наиболее значимые проекты, направленные на поддержку участия родителей и их обучение, реализует Фонд образования матери и ребенка (Mother Child Education Foundation - MCEF). Фонд начал свою деятельность в 1993 году с целью компенсации недостатков дошкольного образования в Турции, которое было крайне неадекватным, и большинство детей не имели доступа к образованию в раннем возрасте.

Первым проектом Фонда была 25-недельная образовательная программа совместно с Министерством национального образования Турции. За годы своего существования Фонд разработал множество курсов: программа грамотности для матерей (1994), программа функциональной грамотности взрослых (1995), Программа поддержки отцов (1996), Программа дошкольного образования для родителей и детей (1998). MCEF считает родителей основным компонентом образования и утверждает, что невозможно добиться лучших образовательных результатов без полного участия родителей. Обучение родителей направлено на усиление их потенциала в вопросах поддержки развития ребенка, улучшения их поведения, и в целом для развития общества.

Кроме этого, были открыты образовательные центры, разработаны телевизионные программы и материалы для газет и журналов, запущены различные кампании (например, «7 лет – это слишком поздно»), приложения для мобильного телефона (First 6 Years), которое предоставляет десяткам тысяч родителей информацию о развитии ребенка, проведены и опубликованы результаты самого всестороннего исследования отцовства, когда-либо проводившегося в Турции, и национальной кампании за отцовство - «Отцовство на первом месте» - для продвижения идеи о том, что отцы имеют большое значение для развития ребенка и многое другое. Работа Фонда была признана на международном уровне, Фонд не раз был номинирован на различные премии.

Грузия. Основные положения прав ребенка и обязанностей родителей и других лиц описаны в «Кодексе о правах ребенка» (2021). В кодексе термин семья изложен как «основная группа общества и естественная среда для воспитания и благополучия и защиты ребенка…».

Пункт 1, Статьи 25 «Обязанности родителя и другого лица, ответственного за воспитание ребенка, в сфере воспитания ребенка» утверждает, что «родитель, другое лицо, ответственное за воспитание ребенка, обязаны воспитывать ребенка, заботиться о его физическом, умственном, духовном и социальном развитии…». Также в Кодексе имеется Глава «Право детей на получение образования». В ней и по Кодексу в целом не прописаны дальнейшие права и обязанности семьи и родителей по воспитанию детей.

Другими словами, Кодекс о правах ребенка не предусматривает вовлеченность родителей как прямую обязанность, кроме положений, указанных в Статье 25. В статье 8, Главы 2 Закона «Об общем образовании Грузии» (Основные права и свободы учащихся, родителей и учителей), даны основные гарантии всех участников.

Учащиеся, родители и учителя имеют одинаковые гарантии. Например, в пункте 1 Статьи 8 написано, что «учащиеся, родители и учителя… имеют право… пользоваться защищенными настоящей главой и признанными школой всеми правами и свободами, а также всеми ресурсами школы». Этот пункт характеризует неотрывность родителей от процесса обучения ребенка, а также указывает на доступ к ресурсам. Статья 19 «Дисциплина» определяет участие родителя в процессе воспитания детей. Пункт 6, например, «О применении дисциплинарного взыскания, а также о начале дисциплинарного преследования в отношении учащегося следует незамедлительно сообщить его родителю…». Глава 3 «Финансирование общего образования» указывает, что «родитель имеет право получения ваучера на финансирование ребенка» (Статья 22.4). Глава 7 «Попечительский совет» предусматривает вовлечение родителей в школьную жизнь. В частности, родители наравне с педагогами имеют право входить в состав попечительского состава.

Китайская Народная Республика. В Законе «Об обязательном образовании Китайской Народной Республики» статья 5 гласит, что родители или другие законные опекуны детей школьного возраста и подростков должны обеспечить, чтобы дети школьного возраста и подростки посещали школу для получения и завершения обязательного среднего образования.

В этом же законе статья 11 гласит, что родители или другие законные опекуны обязаны зачислить ребенка, достигшего 6-летнего возраста, в школу до полного завершения обязательного среднего образования. В случаях, когда определенные условия в районе не позволяют сделать этого, начальный срок обучения может быть отложен до 7 лет.

1 января 2022 года, был принят «Первый китайский закон о семейном воспитании», который предписывает родителям быть ответственными опекунами и играть роль в процессе школьного образования и заниматься семейным воспитанием. Цель закона - проинструктировать родителей как быть ответственными опекунами и предоставить родителям помощь в этом через образовательные государственные учреждения, когда они сталкиваются с трудностями и проблемами в воспитании детей.

Республика Беларусь. В «Кодексе Республики Беларусь об образовании» статья 33 часть 2 гласит, что законные представители несовершеннолетних обучающихся представляют их права и интересы в общественных отношениях в сфере образования.

Статья 34 гласит, что родители или другие законные опекуны имеют право на ознакомление с учебно-программной документацией, лицензией на образовательную деятельность, сертификатами о государственной аккредитации и учредительными документами. Законные представители несовершеннолетних обучающихся имеют право участия в управлении учреждением образования, получения информации обо всех видах обследований (медицинских, психологических, педагогических) в школах, а также право на ознакомление с ходом и содержанием образовательного процесса и результатами учебной деятельности учащихся.

Согласно статье 35, обеспечение условий для получения образования, уважение чести и достоинства участников образовательного процесса, а также выполнение требований учредительных документов и правил внутреннего порядка для учащихся являются основными обязательствами родителей и законных опекунов детей и несовершеннолетних. Важно отметить, что в подпунктах 2 статей 34, 35 права и обязанности могут быть дополнены иными учредительными документами, иными актами законодательства и локальными НПА образовательных учреждений.

Сингапур. Два государственных органа несут основную ответственность за разработку и реализацию политики по вопросам, связанным с родителями. Министерство образования (МО) уделяет особое внимание вовлечению родителей детей в систему образования от начального до довузовского уровня. Министерство социального и семейного развития (MSF) привлекает родителей детей дошкольного возраста к просвещению по вопросам семейной жизни.

МО в декабре 1998 г. был создан национальный консультативный совет COMPASS (COMmunity and PArents in Support of Schools) для консультирования МО по вопросам сотрудничества между школой, домом и местным сообществом. COMPASS включает в себя представителей различных заинтересованных сторон: родителей, группы самопомощи, предприятия,

СМИ и воспитателей дошкольного образования. Председателем Совета является министр образования, в состав Совета входят члены парламента, руководители департаментов Министерства образования и Министерства социального и семейного развития, представители различных институтов и НПО. Совет собирается ежеквартально для обсуждения образовательных политик и программ. Роль COMPASS заключается в продвижении и развитии прочных партнерских отношений между школой, домом и местным сообществом, обеспечении диалога между родителями, отраслями и сообществом чтобы подготовить учащихся к будущему и обучению на протяжении всей жизни. В 2017 году представители COMPASS совместно с Parent Support groups (PSG- группы родителей в поддержку школ) разработали и опубликовали руководство «Группы родителей в поддержку - практическое руководство от родителей для родителей». Оно служит ресурсом для PSG по созданию группы PSG, поддержанию их участия, установлению контактов и планированию преемственности для своих PSG.

В Сингапуре сайт Министерства образования представляет собой широко информативный источник (https://www.moe.gov.sg/) для самостоятельного поиска и изучения различных вопросов образования с включением полезных ссылок на различные сайты и порталы для учителей, родителей, учащихся и всех вовлеченных в систему образования сторон. Сам сайт содержит основную информацию, изложенную в доступной и понятной форме с использованием визуализации, о системе образования Сингапура: уровни образования, вопросы финансирования, ключевые компетенции, результаты обучения, учебные программы, технологии в образовании.

Крупнейший сайт для новостей в образовании включает отдельную вкладку для родителей (Parent Partnership), которая содержит множество статей, подборок для вовлечения и поддержки родителей. Пример такой статьи – «Принципы воспитания для развития любознательности вашего ребенка».

Более того с 1998 г. на национальном уровне существует Национальный консультативный совет COMPASS (Сообщество и родители в поддержку школ) для консультирования Министерства образования по вопросам укрепления и развития сотрудничества между школой, домом и обществом. (повтор – см. выше) Совет выпустил 56-страничное Руководство для родителей (Группы поддержки родителей: ответы на вопросы «как?» от родителей для родителей), эффективно и легко представляющие сложное взаимодействие семьи, школы и ребенка в целях развития ребенка.

Веб-сайт «Родители в образовании» (PiE- Parents in Education), разработанный МО, был запущен как ресурсный портал для родителей, который помогает им лучше поддерживать образование и развитие своих

детей. На веб-сайте содержатся статьи с советами для родителей, образовательные новости, информация о школьной программе и ресурсы для родителей, которые могут помочь им для обучения детей дома.

Чтобы предоставить ресурсы для расширения партнерских отношений между школами и семьями, в 2012 году МО создало Фонд Группы поддержки родителей (Parent Support Group) и Фонд PiE. Проводится ежегодная Конференция Группы поддержки родителей с участием 450 родителей-делегатов.

Сайт-ресурс Parents in Education https://www.schoolbag.edu.sg/ Министерства образования Сингапура

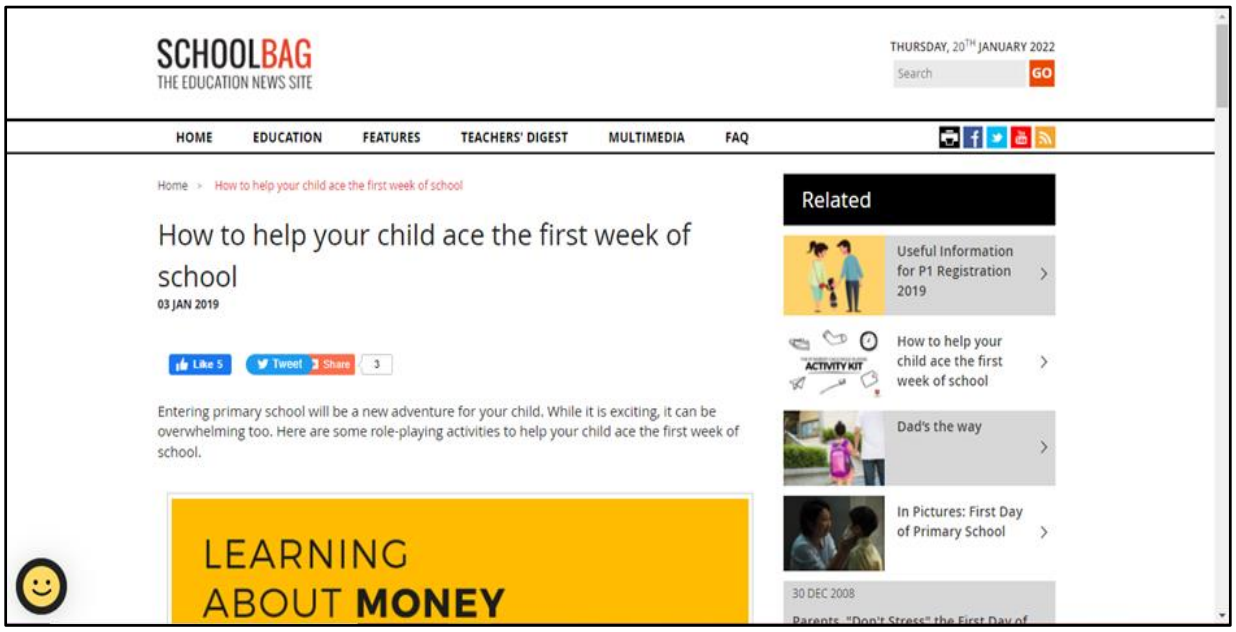

В рамках программы School Family Education организации образования участвуют в программах обучения семейной жизни, чтобы помочь улучшить качество семейной жизни их учеников и родителей, а также школьного персонала.

Инициатива Family Matters! сотрудничает с сообществами через школы и трудовой сектор, чтобы обеспечить дальнейшие образовательные программы и мероприятия для родителей с целью наделить сообщества навыками, знаниями и ресурсами для создания крепких семей.

Она также обеспечивает финансирование программ семейного и родительского образования в школах через программу FamilyMatters@Schools, которая проводится на базе школ.

Кроме крупномасштабных программ и инициатив, разработанных МО и MSF, в Сингапуре существуют множества практических кейсов работы с родителями, особенно в начальной школе.

- Сложилась форма коммуникации между классными руководителями и родителями. Все начальные школы Сингапура предоставляют родителям письменные отчеты об успеваемости их детей (A homework diary or communication book). Также родители регулярно получают информационные бюллетени от классного руководителя по различным вопросам.
- Выполняется контроль проверки домашней работы. Школы просят родителей заверять своей подписью выполненные домашние задания.
- Школы активно вовлекают родителей в школьные мероприятия. Организуются воркшопы для родителей по различным темам.

Соединенные Штаты Америки. В США имеется ряд механизмов вовлечения родителей в воспитание и обучение детей. Один из основных упоров делается на здоровье детей: физическое, ментальное и сексуальное.

Согласно Ассоциации Психологов США вовлечение родителей (parent-engagement) означает совместную работу родителей и сотрудников школы для поддержания и улучшения обучения, развития и здоровья детей и подростков. Участие родителей в школьной жизни является общей ответственностью, в рамках которой школы привержены налаживанию контактов с родителями значимыми способами, а родители привержены активной поддержке обучения и развития своих детей и подростков.

Рамка для увеличения родительской вовлеченности от Центра по контролю и профилактике заболеваний (the Centers for Disease Control and Prevention (CDC)) подробно описывает шаги, которые необходимо предпринимать школам для более интенсивного вовлечения родителей в обучение детей:

- Общайтесь с родителями, выстраивая позитивные отношения и сообщая о видении школы, чтобы работать вместе с родителями, чтобы контролировать здоровье и обучение детей.
- Вовлекайте родителей, предоставляя различные мероприятия и частые возможности, включая оказание поддержки родителям, расширение общения с родителями, создание возможностей для волонтеров, поддержку обучения дома, поощрение родителей к участию в принятии решений в школах и сотрудничество с сообществом.
- Поддерживайте участие родителей в решении общих проблем, таких как планирование конфликтов, транспорт, обеспечение того, чтобы родители чувствовали себя желанными гостями в школе и поддержка учителей в построении отношений с семьями.

В США нет Министерства образования и федерального закона, который централизованно отвечал бы за вопросы образования, в целом, и, в частности, отвечать за вовлеченность родителей.

При Департаменте образования создана группа по вовлечению семьи и общества в вопросы образования (US Department of Education – The family and community engagement team). Миссис Дорфман, руководитель группы, верит, что «крайне важно, чтобы родители чувствовали, что кто-то слышит и заботится, о том, чтобы объяснить изменения и возможности доступные им в результате политики департамента». Цель Группы по вовлечению семьи состоит в том, чтобы расширить усилия, помочь школам, районам и штатам лучше вовлекать семьи в образование. Группа стремится поддерживать родителей и семьи, расширяя их возможности, предоставляя им право голоса и возможность участвовать в следующих действиях:

1. Разрушение «бункеров» внутри департамента, что позволяет более полно исследовать и интегрировать идеи;
2. Использование моделей и языка законодательства в раннем обучении, специальном образовании и участии семей коренных американцев для обмена между школами, округами и штатами;
3. Содействие вовлечению родителей, семей, учащихся и представителей общин в улучшение академического развития детей;
4. Информирование заинтересованных сторон и сотрудников департамента о проблемах, с которыми ежедневно сталкивается каждый офис;
5. Информирование о том, что делает каждый офис, чтобы побудить заинтересованные стороны привлекать родителей;
6. Приведение примеров эффективной практики, вовлекающей родителей и семьи;
7. Распространение материалов, поощряющих участие семьи;
8. Включение вовлечения семей в процесс принятия решений и планирования в гранты программ улучшения школьного образования.

Все вышеописанные действия проходят на площадке ParentCamp.org. На площадке проходят встречи представителей департамента образования, школ, другими ответственными лицами из сферы образования с родителями, в т. ч. посредством виртуальных «лагерей».

Отдельно рассматривается вопрос здоровья учащихся. Орган, который активно продвигает вопросы вовлечения семьи в школьную жизнь, это Офис развития раннего детства при Департаменте здоровья и человеческих ресурсов. Он уделяет больше внимания здоровью и развитию детей, нежели академическим показателям учащихся.

При этом Офис разработал ряд инструктивных и нормативных документов, которые оказывают влияние на то, как воспитываются американские дети. Одним из таких документов является Приказ о вовлечении семьи с ранних лет до начальных классов от 5 мая 2016 года, который разработан совместно с Департаментом образования и посвящен следующим вопросам:

1. Особому вниманию исследованиям, способствующим эффективному вовлечению семьи в обучение, развитие и благополучие детей;

2. Определению основных принципов эффективной практики вовлечения семьи из рамок взаимодействия с семьей HHS и ED;

3. Предоставлению рекомендаций штатам, местным образовательным агентствам (МОА), школам и общинным программам раннего детства для внедрения эффективных методов вовлечения семьи;

4. Выделению ресурсов для штатов, МОА, школ и программ раннего детства для создания потенциала для эффективного партнерства с семьями.

По мнению специалистов Национальной ассоциации образования США (National Education Association - NEA), вовлечение родителей в работу школы — это необходимая часть уравнения для успеха учащихся.

Родительская вовлеченность также имеет прямое влияние и на вовлеченность непосредственно самих учащихся.

Ряд исследований доказали, что учащиеся, родители которых активно вовлечены в жизнь школы показывают:

1. Более высокие оценки;
2. Лучшие результаты тестов;
3. Более развитые социальные навыки;
4. Лучшие показатели по поведению;
5. Более легкую адаптацию в школьную жизнь;
6. Большую вероятность продолжить образование после школы.

Австралия. В Австралии на национальном уровне Департаментом образования, навыков и трудоустройства разработан веб-сайт «Потенциал для обучения» («Learning Potential») с целью оказать родителям помощь в обучении детей дома. Контент сайта полностью отражает образовательную программу школ на разных этапах развития ребенка (начальная, средняя, старшая школа). К каждому направлению предоставляется подробная инструкция по его закреплению дома. К примеру, по направлению «Стимулирование девочек выбирать STEM-специальности» родитель может изучить актуальность STEM-образования и получить рекомендации, как вызвать интерес у дочери к STEM-наукам.

Описание процессов в образовательной политике нормативно-правовым языком не всегда доступно в восприятии и понимании родителям. Поэтому в Австралии для вовлечения родителей в образовательный процесс на веб-сайте Департамента образования, навыков и трудоустройства публикуются отдельные обзоры для родителей с простым и визуализированным описанием элементов образовательного процесса: обзор куррикулума, национальной программы оценивания и др.

На веб-сайте центральных органов и неправительственных объединений (Департамент образования, навыков и трудоустройства, Австралийский совет родителей) размещаются информационные брошюры для родителей по ряду направлений: «Как быть частью школьного сообщества», «Как стать партнером в обучении ребенку», «Партнерство с педагогом и школой Вашего ребенка» и др. Каждая брошюра начинается с научного обоснования важности участия родителя в обучении и воспитании ребенка. Далее приводятся конкретные действия в отношении того, как родителю вовлекаться в тот или иной вопрос.

Например, по направлению «Как быть частью школьного сообщества» рекомендуется еженедельно проверять информационные брошюры и веб-сайт школы, быть волонтером в образовательном процессе школы, присоединиться к работе родительского комитета или школьного совета.

Разработано отдельное руководство для желающих стать членами данных родительских объединений.

Примеры развития неформального сотрудничества с родителями включают совместные обеды/ужины педагогов с родителями, организацию вечера игр с участием родителей и др. В школах Австралии приглашают семьи детей для участия в играх, которые поддерживают учебный процесс. В рамках таких игр не только создается нетворкинг между школой и семьями, но и практикуются навыки родителей и детей в области решения проблем, коммуникации, критического мышления.

Таким образом во всех изученных странах существует нормативная правовая база, регулирующая и обозначающая роль и зону ответственности каждого из участников (родитель, ученик, учитель, школа и органы управления образованием) в процессе обучения и воспитания детей.

В некоторых странах роль родителей описана коротко в основных законах и подзаконных нормативных правовых актах, которые ограниченно указывают на ответственность родителей. В других государствах (в основном это страны бывшего СССР: Россия, Казахстан, Грузия, Беларусь) централизованно и строго регулируется участие родителей в образовательном процессе, а родители закреплены на законодательном уровне как полноценные участники учебного процесса.

При этом, в этих странах нет отдельного документа, который детально описывает механизм вовлечения родителей в образовательный процесс, в отличие от ряда государств, в которых имеются такие документы.

Кроме этого, практически во всех изученных государствах существуют в разной степени отработанные общественные механизмы стимулирования активного вовлечения родителей в процесс воспитания и обучения детей.

Результаты исследования

ОЦЕНКА ПЕДАГОГАМИ ВОВЛЕЧЕННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ

Общая информация

Язык. В опросе приняли участие 11 818 педагогов из 17 регионов страны. Большинство педагогов (71,8% или 8 485) выбрали опрос на государственном языке, остальные 28,2% (3 332 человека) прошли его на русском.

Пол. 90,1% учителей (или 10 648), принявших участие в исследовании - представительницы женского пола. Мужчин педагогов было всего 1 170 или 9,9%, что подтверждает феминизацию профессии педагога.

Возраст. Наиболее часто встречаемый возраст учителей-респондентов от 30–49 лет (61,7%). В то же время специалисты моложе 29 лет составили всего 17,7% всех респондентов.

В каком регионе Вы прожи...	Record ...
Актюбинская область	1,980
Атырауская область	1,606
Алматинская область	1,535
Западно-Казахстанская область	1,499
Жамбылская область	1,238
Акмолинская область	950
Мангистауская область	580
г. Шымкент	518
Костанайская область	375
Северо-Казахстанская область	369
Кызылординская область	366
г. Нур-Султан	256
Павлодарская область	232
Карагандинская область	142
Восточно-Казахстанская область	100
г. Алматы	55
Туркестанская область	17

Местность проживания. 70% (8 603) респондентов проживают в сельской местности.

Язык обучения в школе. 64,4% (7 610) преподают в школе с казахским языком обучения, 2 529 учителей (21,4%) преподают в школах с двумя и более языками, 1 642 (13,9%) работают в русскоязычных школах.

Регионы. Наибольшее количество ответов, были в Актюбинской (1 980), Атырауской (1 606), Алматинской (1 535), Западно-Казахстанской (1 499) и Жамбылской (1 238) областях. Наименьшие показатели в Карагандинской (142), Восточно-Казахстанской (100), Туркестанской (17) областях, а также в городе Алматы (55).

ВОВЛЕЧЕНИЕ РОДИТЕЛЕЙ

Наиболее распространенным механизмом вовлечения родителей школами остаются традиционные родительские собрания. 80,4% (9 508) педагогов сообщили о проведении родительских собраний 1–2 раза в четверть.

На национальном уровне нормативно-правовой документ, закрепляющий периодичность родительских собраний, отсутствует. Школа самостоятельно принимает решение о частоте проведения родительских собраний.

Отмеченная большинством педагогов периодичность, как правило, связана с подведением итогов академического прогресса ребенка по итогам четверти. Более частую периодичность проведения родительских собраний (1-2 раза в месяц) отметили 13% педагогов (1 535). 5,8% (683) опрошенных педагога заявили о том, что школа никогда или крайне редко проводит родительские собрания.

18% (2 175) педагогов утверждают, что школа никогда или крайне редко проводит опросы, интервью и фокус-группы с участием родителей. О системном проведении качественных механизмов взаимодействия с родителями сообщили 58,8% (6 952) педагога (1-2 раза в четверть), 21,3% (2 517) педагогов (1-2 раза в месяц).

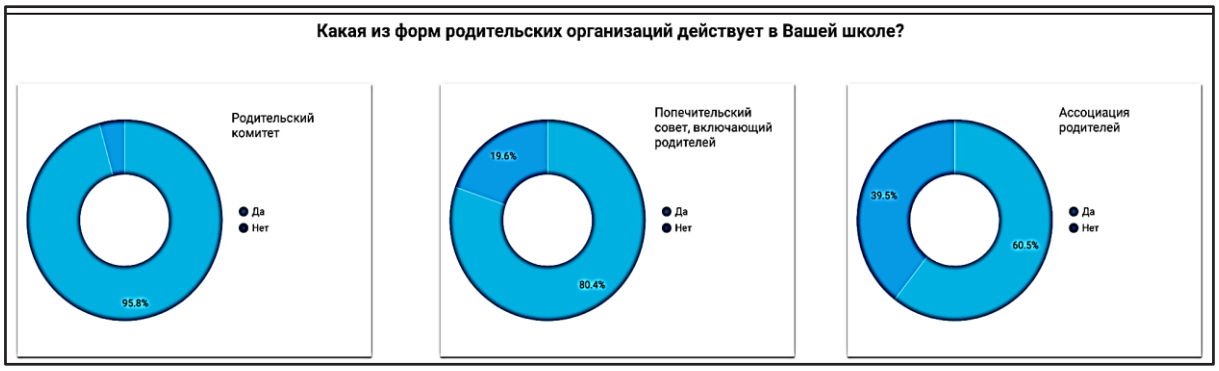

Таким образом, опросы, интервью с участием родителей менее распространены в школах. В международной же практике опросы, интервью среди родителей являются даже одним из механизмов оценивания педагогов в рамках процедуры обязательной аттестации.

Институт взаимодействия с родителями крайне формализован и не предусматривает общение в рамках неформальных встреч. Так, половина опрошенных педагогов (5 932) сообщили, что школа никогда или крайне редко проводит неформальные личные или групповые встречи с родителями.

По мнению 34,9% (4 125) педагогов, неформальное взаимодействие с родителями происходит с периодичностью 1–2 раза в месяц, 13,2% (1 557) педагогов говорят о ежемесячном проведении таких мероприятий.

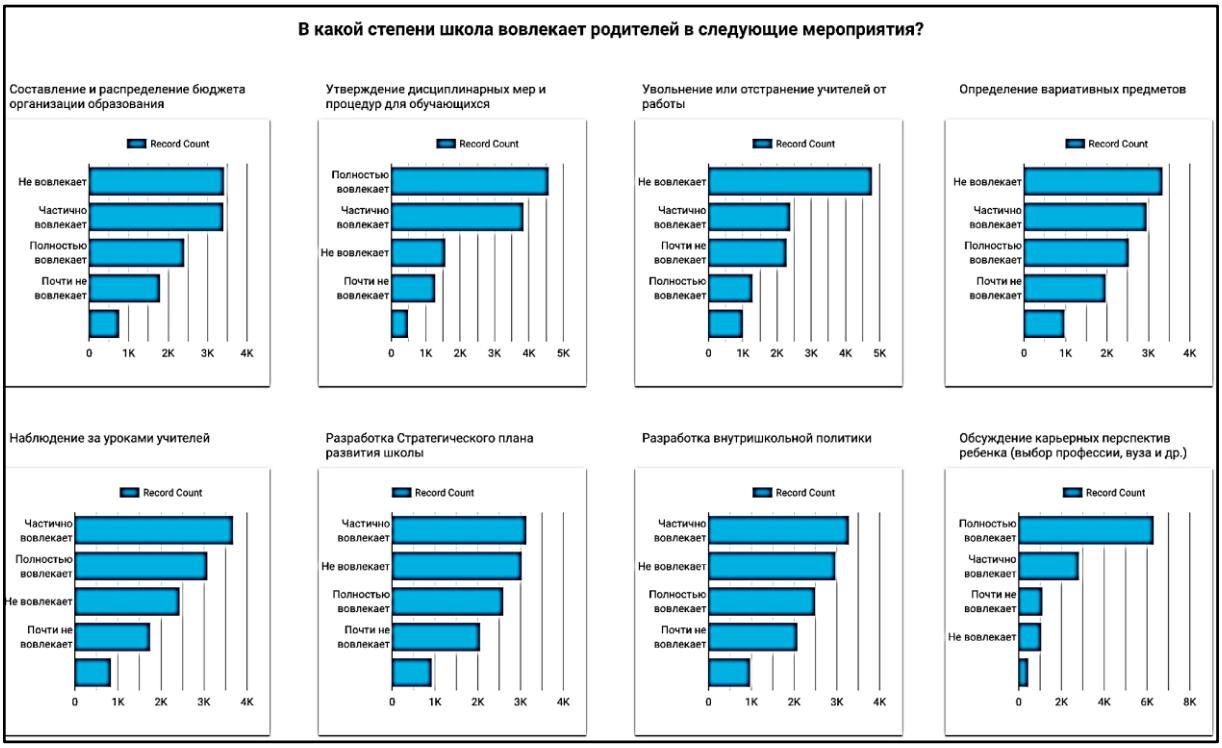

Родительские комитеты превалируют среди других форм родительских организаций - 95,8% (11 324) педагога сообщили о работе данной формы родительской организации. О наличии попечительских советов, включающих членство родителей, заявили 80,4% или 9 497 педагогов. Наименее распространенной формой родительского вовлечения являются ассоциации родителей - 60,5% или 7 154 педагога.

О наличии попечительских советов, с включенными в состав родителями, заявили 80,4% (9 497) респондентов.

Школа активнее вовлекает родителей в мероприятия, касающиеся учебного процесса, чем в вопросы управленческого и стратегического характера. Ожидаемо, школа более активно привлекает родителей по

насущным вопросам, нежели по долгосрочным. Чаще родительскую вовлеченность можно наблюдать за обсуждением дисциплинарных мер для обучающихся (72% или 8 453 педагога отметили, что полностью и частично вовлекают), посещением уроков (57% или 6760).

Пик взаимодействия с родителями приходится на обсуждение карьерных возможностей ребенка: 54% опрошенных педагогов (6 350) отметили, что школа полностью вовлекает родителей в вопросы выбора будущей профессии и вуза, а 24% (2815) - частично. Гораздо реже родителей вовлекают в процессы принятия решений по разработке стратегического плана развития, бюджета, внутришкольной политики школы и определения вариативных предметов, и практически не вовлекают в вопросы увольнения или отстранения учителей от работы. Это еще связано с практически отсутствующей финансовой и управленческой самостоятельностью организаций среднего образования.

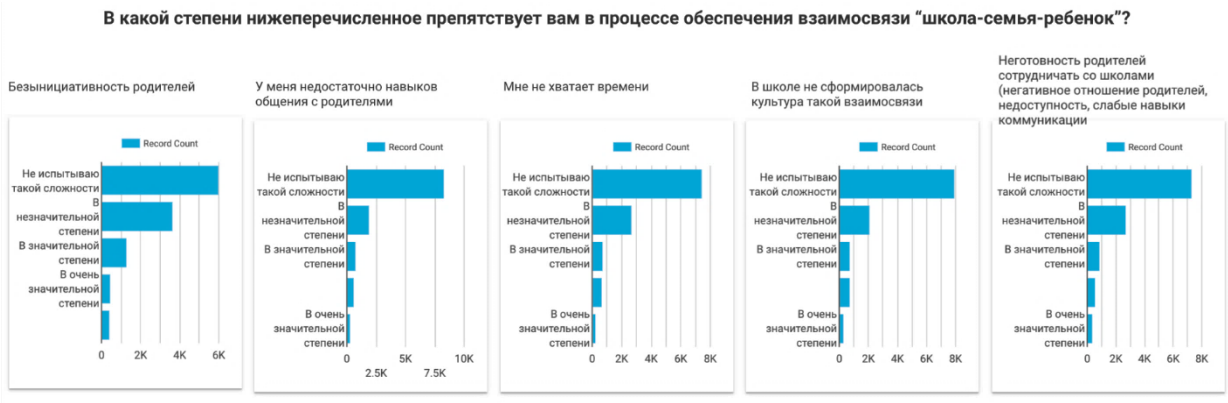

Безынициативность родителей является одним из препятствующих факторов в образовании моста между школой, семьей и ребенком. В целом, большинство учителей (60–70% или 7 000-8 000 человек), прошедших опрос, не считают препятствующими такие факторы, как недостаточность навыков общения с родителями, несформулированная культура внутри школы, нехватка времени и неготовность родителей сотрудничать со школой. Согласно данным, 5 800 учителей (49%) считают, что безынициативность родителей является причиной, препятствующей образованию связи между школой, семьей и ребенком в незначительной (32% или 3 800 человек), значительной (10% или 1 181 человек) и очень значительной (3,3% или около 400 человек) степени. Далее около 30% педагогов (3 545 человек) отметили, что нехватка времени, а также неготовность родителей сотрудничать со школой так или иначе негативно влияют на сотрудничество между школой и семьей. Ввиду самооценки педагоги в меньшей степени связывают препятствующие факторы со своей деятельностью либо работой школы.

Взаимоотношения педагогов с родителями в целом носят позитивный характер. 86% (10 153) педагогов положительно характеризуют свои взаимоотношения с родителями. О нейтральном характере отношений с родителями заявили 9,6% (1 134) педагогов. Имеются случаи и негативного формата взаимоотношений с родителями: 1,6% (184) педагогов сообщили об агрессивном (очень плохие отношения), 1,3% или 157 - неналаженном, 0,5% или 62 – конфликтном характере взаимодействия.

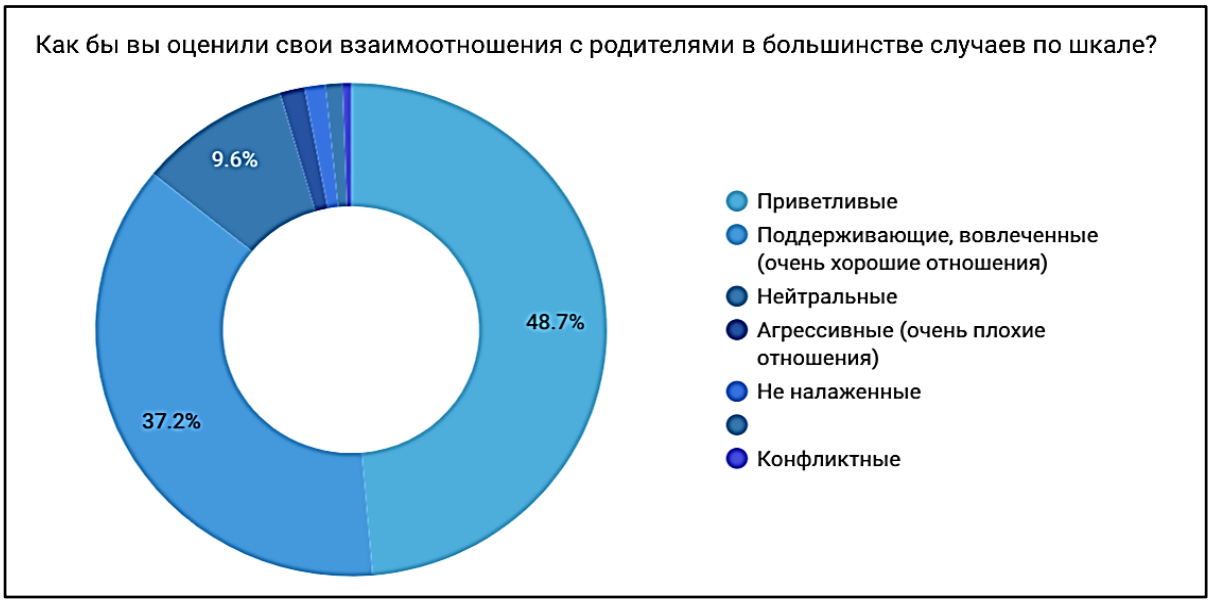

ОБУЧЕНИЕ ДОМА

Не все школы оказывают информационную поддержку родителям в организации обучения вне школы. Более половины педагогов согласились с утверждениями, что школа предоставляет родителям информацию о том, как помочь ребенку в обучении в школе и дома (67% или 7870), в выполнении домашнего задания (66% или 7756), рекомендует литературу и задания для выполнения учащимися в свободное от уроков время (65% или 7724), предоставляет родителям информацию о сильных и слабых сторонах развития ребенка (62% или 7367).

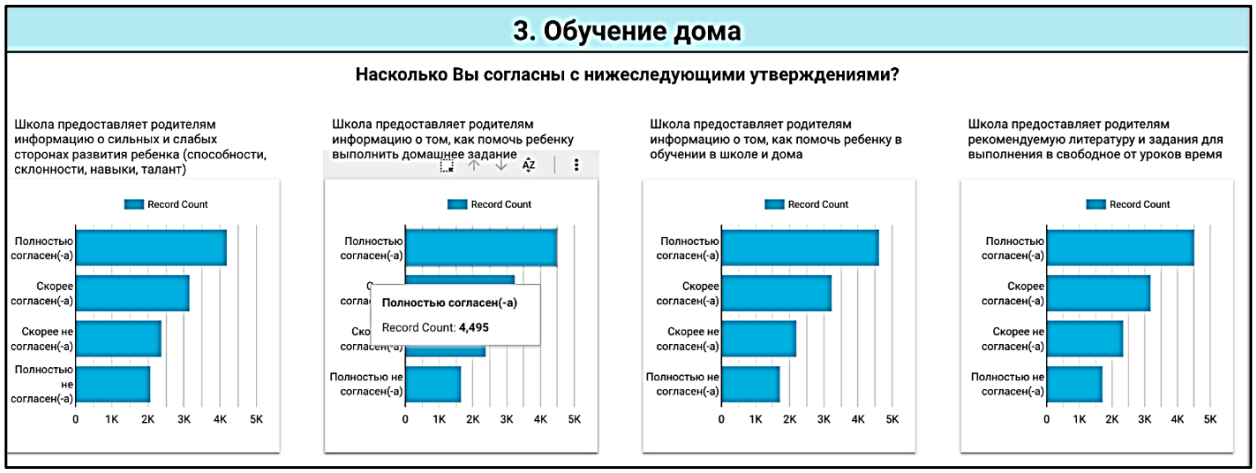

От 38% до 33% педагогов-респондентов отрицательно ответили на эти вопросы, что говорит о недостаточном охвате родителей информационно-разъяснительной поддержкой со стороны школ.

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗНОСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ

Школы поддерживают семьи в вопросах обеспечения разностороннего развития ребенка. 72% (8 544) педагогов-респондентов сообщили, что школа является источником актуальной информации о возможностях развития таланта и различных навыков детей (например, летняя школа, уроки вокала, частные уроки игры на инструменте, шахматы и др.) и других социально важных возможностях получения услуг в области здравоохранения, досуга, социальной поддержки, культуры 70% (8221).

Педагоги (67% или 7 941) также отмечают, что привлекают выдающихся выпускников для проведения классных часов, профориентационных встреч и других мероприятий. А родители становятся частью различных культурно-массовых мероприятий, как празднование национальных праздников, проведение субботников и др. (65% или 7 705).

Таким образом, взаимодействие школ с родителями, по оценке учителей, характеризуется следующими особенностями:

- **Достаточная формализация института взаимодействия «школа-родитель».** Чаще распространенность взаимодействия в рамках установленных родительских собраний, реже - в рамках неформальных встреч, проведения опроса, интервью с участием родителей.
- **Слабая вовлеченность родителей в вопросы стратегической и управленческой работы школ.** В свою очередь, привлечение родителей к управлению школой рассматривается как важный механизм повышения успеваемости детей, т. к. родители имеют прямые стимулы для улучшения прогресса своего ребенка, Sakamoto (2021).
- **Безынициативность вместе с нехваткой времени остаются основными причинами,** препятствующими вовлечению родителей в процесс обучения и воспитания детей. Подобные результаты поднимались в исследовании Детского фонда ООН Юнисеф в Казахстане, в котором основным барьером отмечена отстраненность родителей от процесса образования своего ребенка, низкий уровень ответственности родителей за воспитание своих детей, а также невовлеченность родителей в дела школы.

ОПРОС РОДИТЕЛЕЙ

Общая информация

Количество респондентов. В опросе приняли участие 46 731 родитель из всех регионов Казахстана, в т. ч. 44 558 (95,3%) матерей и 2 171 (4,7%) отцов. 68% или 31785 родителей выбрали казахский язык для заполнения опросника, 31,9% (14 924) выбрали русский язык. По данным Национального сборника - Статистика системы образования 2019–2020 гг. в Казахстане обучалось 3 242 280 учащихся, из которых 1 449 651 (44%) обучались на казахском языке, 386 039 (11,9%) на русском, 1 392 074 (42,9%) в школах со смешанными языками обучения. Остальные обучались на других языках. Таким образом, репрезентативность выборки по языку заполнения анкеты соблюдена.

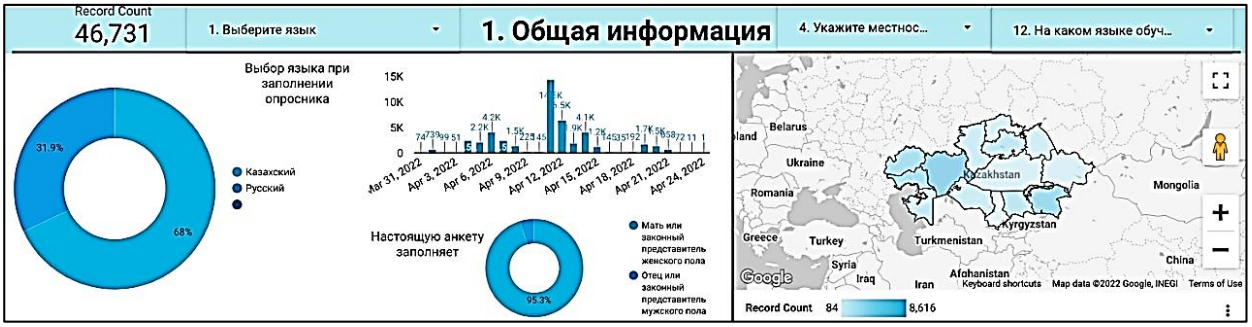

Период сбора данных. Первые 74 ответа были получены 31.03.2022 г., последний ответ был получен 25.04.2022 г. Наибольшее количество ответов были получены во вторую рабочую неделю апреля (11–15 числа).

Регионы. Наибольшее количество ответов было получено в Актюбинской (8 616), Алматинской (6 581), Атырауской (5 727) и Западно-Казахстанской (5 124) областях. Менее всего было получено ответов в Туркестанской области (84), г. Алматы (515), Карагандинской (541) и Восточно-Казахстанской (599) областях. Остальные области и города Шымкент и Нур-Султан предоставили от 1000 до 5000 ответов.

	3. В каком регионе Вы проживаете?	Record Count
1.	Актюбинская область	8,616
2.	Алматинская область	6,581
3.	Атырауская область	5,727
4.	Западно-Казахстанская область	5,124
5.	г. Шымкент	3,418
6.	Жамбылская область	3,100
7.	Акмолинская область	2,851
8.	Мангистауская область	2,669
9.	Кызылординская область	1,647
10.	Костанайская область	1,579
11.	г. Нур-Султан	1,306
12.	Павлодарская область	1,290
13.	Северо-Казахстанская область	1,084
14.	Восточно-Казахстанская область	599
15.	Карагандинская область	541
16.	г. Алматы	515
17.	Туркестанская область	84

Местность проживания. 62,9% (29 385) респондентов проживают в сельской местности, 37,1% (17 346) проживают в городской местности.

Возраст. Большинство родителей, принявших участие в опросе, находятся в возрастной категории 30–49 лет - 84,7% (39 581) респондент. Доля родителей старше 50 лет составила 9,1% (4268), родителей до 29 включительно было 6,2% (2882).

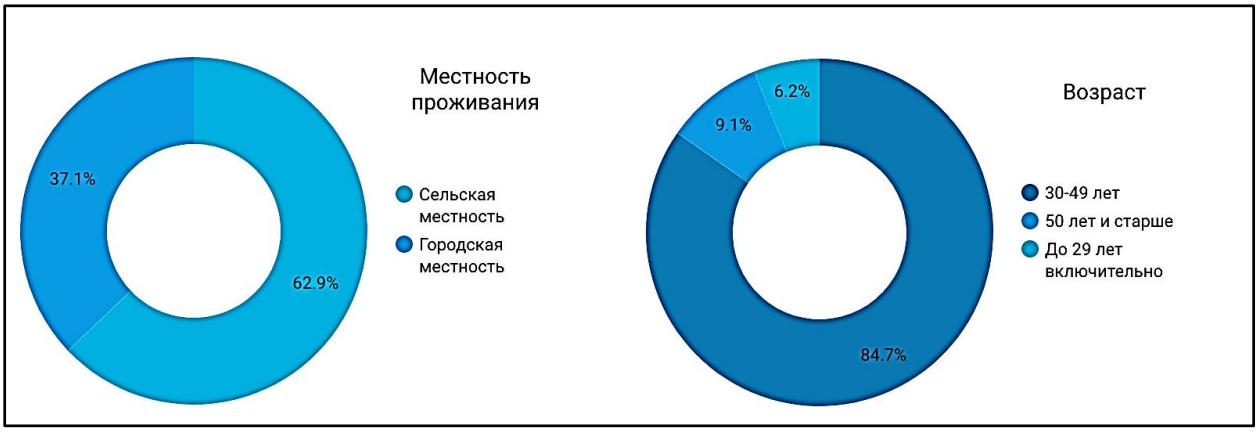

Уровень образования. Каждый из 46 731 респондента отвечал на вопрос о собственном уровне образования и уровне образования супруга (супруги). В итоговых данных отражена информация об уровне образования 46 731 респондента и 46 731 супруга (супруг) респондента. В случае отсутствия супруга (супруги) респонденты имели возможность не отвечать на вопрос. Мамы имеют более высокий уровень образования, чем папы. 39,6% (18500) мам имеют высшее образование (бакалавриат, специалитет); 30,4% (14201) имеют техническое профессиональное образование (училище, колледж); 27,5% (12850) мам имеют среднее образование (школа). Лишь 2,1% (997) имеют послевузовское образование (магистратура, докторантура). 183 респондента не ответили на вопрос по разным причинам.

Среди отцов наиболее распространенными уровнями образования являются среднее (35,5% или 16579) и техническое профессионально (33,2% или 15532) образование. Чуть более четверти отцов имеют высшее образование - 26,4% или 12 331. 1,6% или 754 отца имеют послевузовское образование. Не ответили на вопрос 3,3% или 1535 респондента.

Таким образом, мамы чаще имеют высшее образование 39,6% против 26,4% у отцов. Техническое и профессиональное образование распространено примерно одинаково - 30,4% у мам против 33,2% у отцов. Среднее образование больше распространено среди отцов - 35,5% против 27,5% у мам. Послевузовское образование примерно одинаково редко встречается среди родителей, с незначительным преимуществом у мам (2,1%), чем у отцов (1,6%).

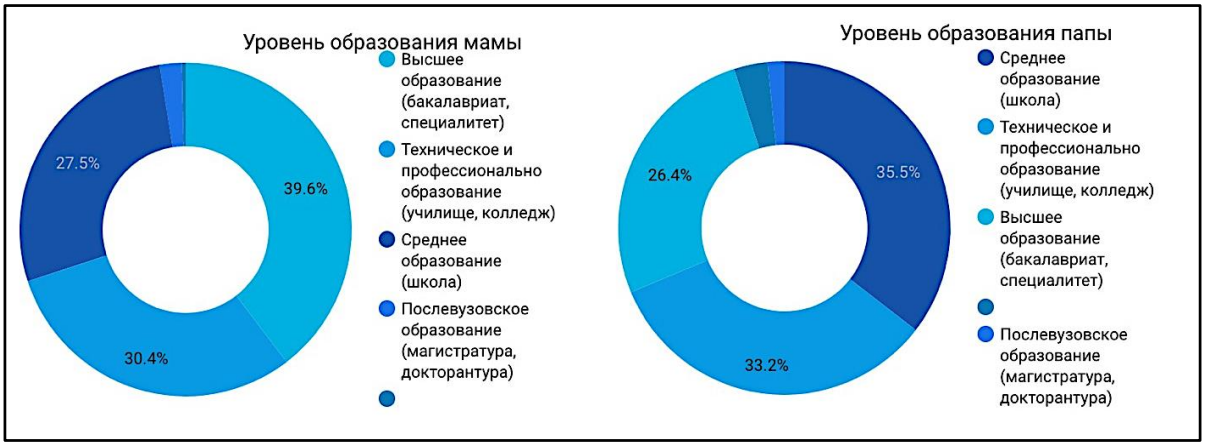

В рамках понимания состава семьи, авторам исследования было также важно понять общее количество детей в семье и сколько из них обучаются в школе. Общее количество детей: у 49,9% или 23 327 респондентов 2-3 ребенка, 40,3% или 18 836 респондентов многодетные, лишь у 9,8% или 4568 респондентов по 1 ребенку. Количество детей, обучающихся в школе: у 60% (28 052) респондентов в школу ходят 2–3 ребенка, у 30,8% (14 396) один ребенок обучается в школе и лишь у 9,2% (4283) респондентов более 4 детей обучаются в школе.

Языки общения дома и обучения в школе. Казахский язык оказался наиболее предпочтительным языком общения дома (71,2% или 33 291) и обучения в школе (75,3% или 35 200). Дома на русском языке говорят в 17,2% (8 048) случаев и обучаются в 23% (10 768) случаев; на двух и более языках примерно одинаково разговаривают в 9,8% (4 584) случаях. На других языках разговаривают дома и обучаются в школе статистически незначимое количество родителей и их детей - 1,6% в обоих случаях.

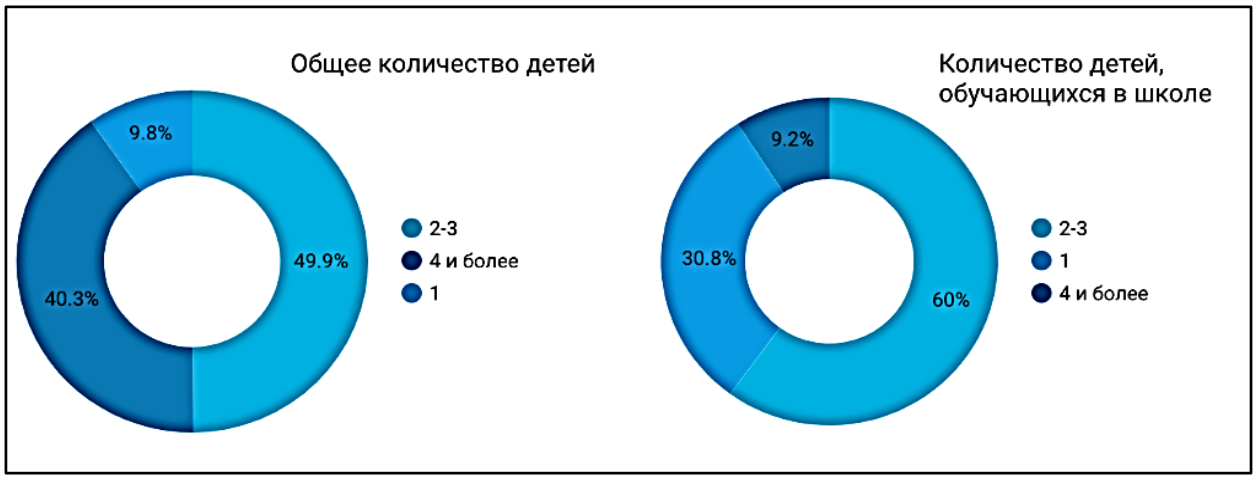

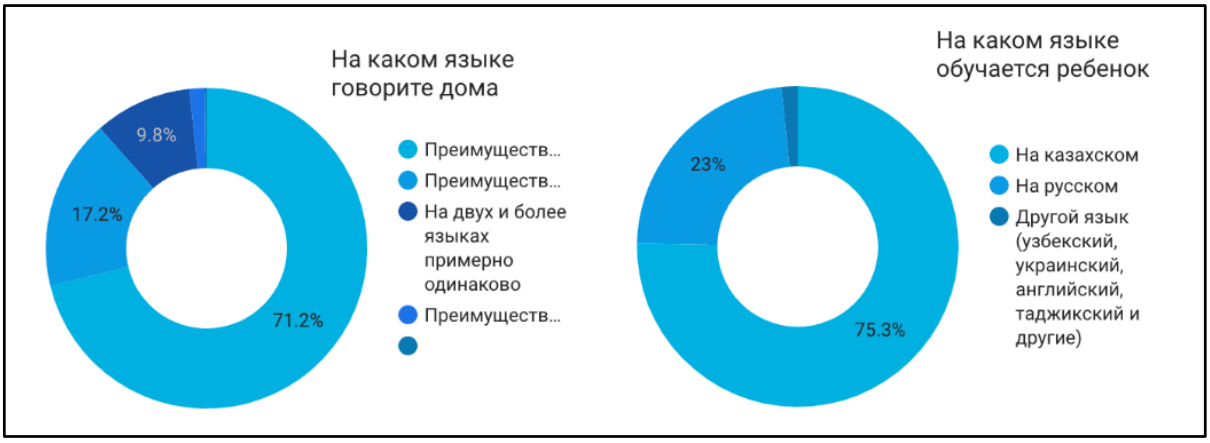

Экономическое положение семьи. В рамках исследования было важно понять экономическое положение семей, так как экономическое положение родителей напрямую влияет на благополучие детей. Задавать вопросы касательно заработка родителей в денежном показателе является некорректным по ряду

причин: родители могли не захотеть делиться суммами, зарплата может быть непостоянной и ее тяжело посчитать или зафиксировать в месячных расчетах, в зависимости от количества детей, региона и местности проживания одни и те же значения могли иметь принципиально разную покупательскую способность. Поэтому было принято решение создать 6 описаний, которые помогут оценить экономическое положение семей:

1. Иногда не хватает денег на необходимые продукты питания - 8,1% или 3 791 респондент;
2. На еду денег хватает, но в других ежедневных вопросах приходится себя ограничивать - 25,3% или 11 834 респондента;
3. На ежедневные расходы хватает, но покупка одежды может представлять трудности - 11,4% или 5338 ответов;
4. На еду и одежду хватает, но покупка телевизора, холодильника, телефона и другой техники может быть затруднительна - 15% или 7 014;
5. Достаточно обеспечены материально, но для покупки автомобиля или дорогостоящего отпуска пришлось бы залезть в долги - 25,6% или 11 941 респондента;

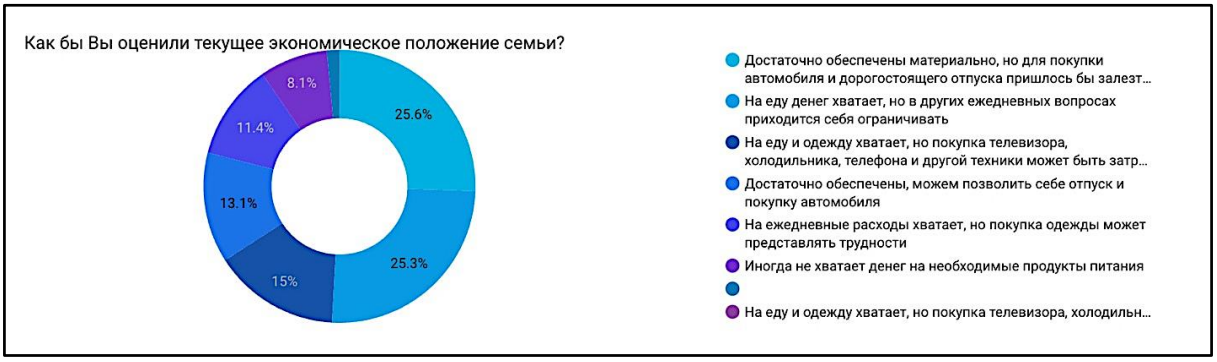

6. Достаточно обеспечены, можем позволить себе отпуск и покупку автомобиля - 13,1% или 6 117 респондентов.

Таким образом можно заключить, что треть семей (33,4%) в Казахстане находятся в бедности, когда им может не хватать денег на еду или другие ежедневные расходы. Воспитать и обучить детей из таких семей намного сложнее из-за нестабильного материального обеспечения. Дети в таких семьях имеют значительные ограничения в разностороннем развитии. Также можно предположить, что дети из таких семей не имеют компьютеров и прочих гаджетов, хотя бы возможности, для выхода в интернет.

26,4% процентов семей, принявших участие в опросе, закрыли самые базовые потребности как еда и прочие ежедневные расходы. При этом семьи из этих категорий могут испытывать ограничения в покупке одежды и техники. Таким семьям тяжело планировать будущее и, скорее всего, было крайне тяжело обучаться в дистанционном формате во время пандемии.

38,7% семей достаточно обеспечены. Скорее всего, дети из таких семей имеют компьютеры или другие гаджеты и доступ в интернет. Дети обеспеченных семей реже сталкиваются с бытовыми проблемами.

ВОСПИТАНИЕ

Городская местность *Сельская местность*

В области воспитания родители-респонденты ответили на 9 вопросов, отражающих частоту проведения различных мероприятий. Не посещают никакие дополнительные секции и кружки, более половины родителей. Согласно результатам, самыми распространенными мероприятиями оказались беседы с ребенком на различные темы и обсуждение успеваемости в школе. Более половины родителей отметили, что ежедневно проводят время с ребенком, просто разговаривая (62% или 29 112). 19% (9 074) и 7% (3 396) родителей сообщили, что это происходит один раз в четверть и один раз в неделю соответственно. Около 6% родителей приходятся на категорию тех, кто уделяет этому внимание крайне редко/почти никогда (2 864) или 1-2 раза в месяц (5%). Аналогичная картина наблюдается в вопросе обсуждения успеваемости в школе. Половина родителей ответили, что ежедневно обсуждают с ребенком его успеваемость (49% или 22 914 чел.). Оставшаяся половина родителей уделяет этому меньше времени. Так, значительная часть родителей интересуется у ребенка его успеваемостью 1-2 раза в четверть (23% или 10 921). Некоторые родители отметили, что крайне редко или никогда (7% или 3 365) не уделяли этому свое время, некоторые – 1-2 раза в месяц (7% или 3 143).54% (25 402) ежедневно или 1-2 раза в неделю интересуются взаимоотношением с одноклассниками. В стольких же семьях родители ежедневно или как минимум раз за четверть объясняют детям причины недовольства его поведением (56% или 26 316), проверяют успеваемость на электронных порталах (60% или 27 897), а также инициируют переговоры с педагогами школы (53% или 24 728). Реже, 1-2 раза в месяц или за четверть, родители покупают книги и другие материалы для общего развития ребенка (59% или 27 382).

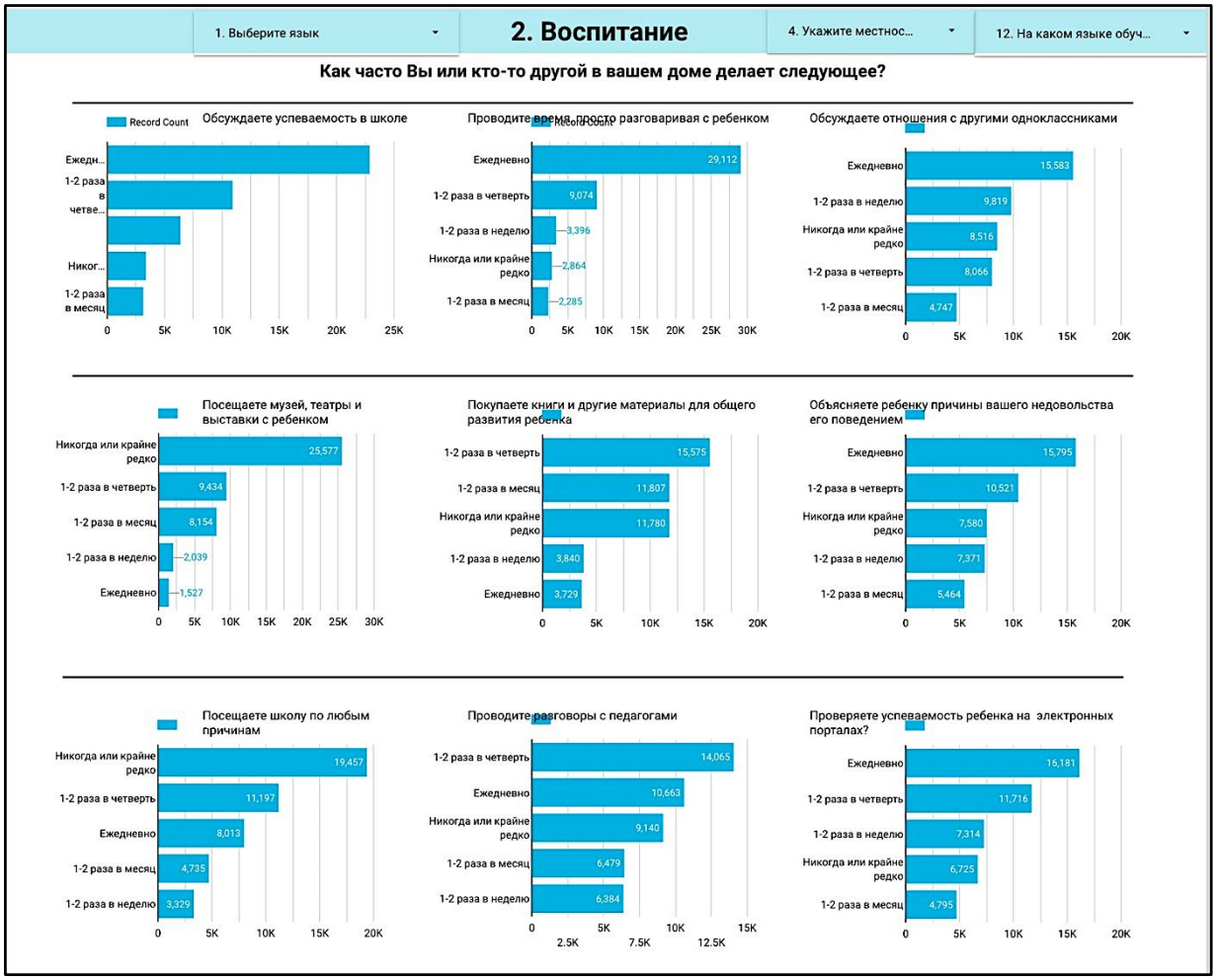

Половина родителей отметила, что никогда или крайне редко посещают с ребенком различные культурные места как музей, театры и выставки.

Тем самым по результатам опроса среди родителей выяснилось, что в каждой второй семье родители или же другой член семьи ежедневно или как минимум 1-2 раза в неделю уделяет время на выполнение различных мероприятий по воспитанию ребенка. В других семьях это происходит немного реже.

При этом значимых различий между результатами респондентов по месту проживания не наблюдается. 62% родителей, проживающих в городской (10 808) и сельской местностях (18 304), ежедневно проводят время с ребенком, просто разговаривая.

В среднем 70% (32 711 чел.) родителей ответили, что не испытывают сложностей, связанные с нехваткой времени, незнанием методов работы с детьми, отсутствием доступа к учебно-воспитательным ресурсам или возможности получить консультацию или поддержку от других людей.

Оставшаяся часть родителей (в среднем 30% или 14 019) все же сообщают, что испытывают перечисленные сложности от «незначительной»

до «очень значительной» степени. Среди них, ожидаемо, нехватка времени является наиболее распространенным фактором, препятствующим 16 013 родителям (34%) в воспитании детей, в том числе для около 3% (1 445) в очень значительной степени.

В разрезе мест проживания, немного больше родителей в сельской местности (68% или 19 858) говорили об отсутствии такой проблемы, чем родители, представляющие городскую местность (62% или 10 860).

Нехватка времени у родителей в городской местности объясняется особенностью ритма жизни в городах. На втором месте среди перечисленных трудностей оказалась ограниченность доступа к обучающим и воспитательным ресурсам, далее - отсутствие возможности получить оперативную поддержку и консультацию со стороны.

Меньше всего родители говорят о незнании методов работы с детьми (4% или 1 887).

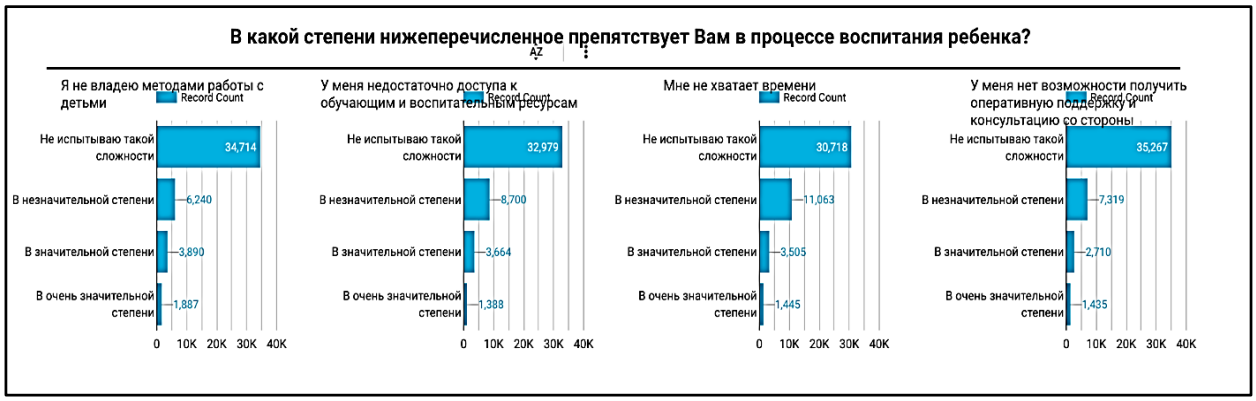

КОММУНИКАЦИЯ

В большинстве случаев можно наблюдать налаженную коммуникацию между школой и родителями: родители-респонденты считают, что школа успешно справляется с задачами по мониторингу академических достижений учащихся и своевременно информирует родителей о результатах обучения. Так, 77% родителей (36 158) согласились с утверждением «Школа внимательно следит за успеваемостью моего ребенка», 80% родителей (37 394) - с утверждением «Школа регулярно предоставляет полезную информацию об успеваемости моего ребенка», 76% (35 705) - с тем, что «Школа использует удобные средства коммуникации», и 78% (36288) родителей считают, что педагоги справедливо оценивают успеваемость ребенка.

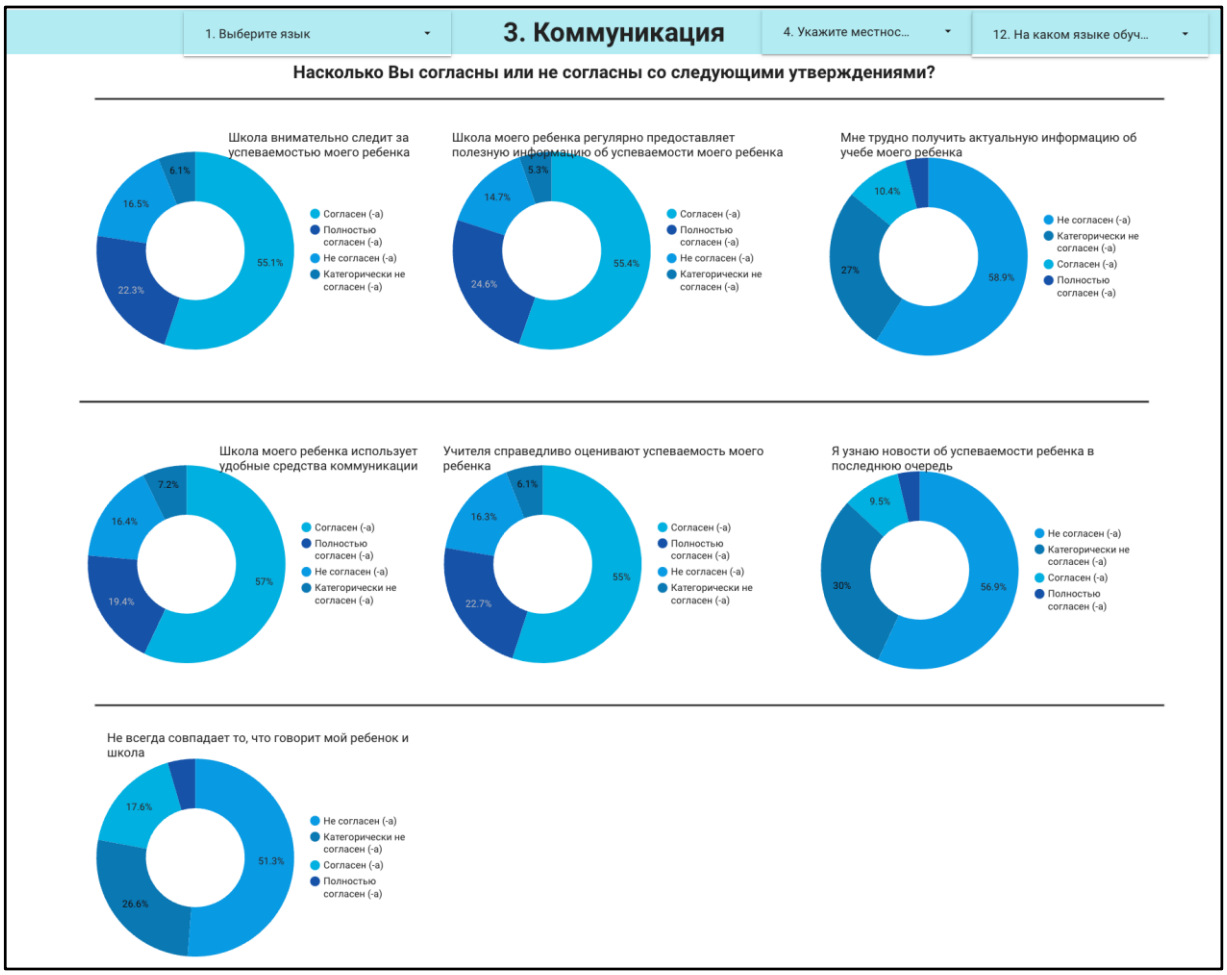

Оставшаяся часть родителей, около 30–20%, испытывают сложности при коммуникации со школой. Более того некоторые родители (14% или 6 617) говорят, что им трудно получить актуальную информацию об учебе своего ребенка, а некоторые отмечают, что несвоевременно узнают об успеваемости ребенка (13% или 6 115).

ВОЛОНТЕРСТВО

Самыми популярными формами волонтерства среди опрошенных родителей оказалась помощь с дежурством, помощь в школьной библиотеке, а также участие в школьных мероприятиях в качестве приглашенного спикера.

72,3% родителей (33786) утвердительно ответили на вопрос о добровольной помощи с дежурством в школе, в спортзале или в столовой.

Примерно такое же количество родителей (71,8% или 33552) ответили, что участвовали в школьных мероприятиях в качестве приглашенного спикера и добровольно помогают в школьной библиотеке (68,9% или 32 197 человек).

28,2% (13178) родителей никогда не принимали участие в жизни школы в качестве приглашенного спикера.

27,7% (12944) не помогали с дежурством. 31,1% (14533) не проявляли инициативу в помощи школьной библиотеке.

Следующей по популярности формой волонтерства среди родителей оказалась физическая поддержка школы.

61,3% (28646) опрошенных родителей утвердительно ответили на вопрос о добровольном участии в физических работах в школе, таких как: техническое обслуживание зданий, столярные или садовые работы.

54,5 % родителей (25468) добровольно соглашались принимать участие в школьных внеклассных мероприятиях, таких как: книжный клуб, игры, спорт и различные экскурсии.

Примерно столько же родителей (53,1% или 24 814 человек) ответили, что помогали учителю в организации таких внеклассных мероприятий как, утренники или спортивные мероприятия.

ОБУЧЕНИЕ ДОМА

Родители чаще обсуждают успеваемость, успехи и сложности в обучении с детьми, а также помогают им в выполнении домашнего задания. Более половины (56,3% или 26 304) родителей-респондентов ежедневно обсуждают академические успехи с детьми, 14,3% родителей или 6 683 человека делают это 1-2 раза в четверть, 12% или 5 603 человека - 1-2 раза в неделю, 7,5% или 3 508 - 1-2 раза в месяц, 4,1% или 1 905 - один раз в неделю. Отдельная когорта родителей (5,8% или 2 728) вообще не следят за академическим прогрессом ребенка. Половина родителей, участвовавших в опросе (23 005), ежедневно помогает детям с выполнением домашнего задания. 17,7% или 8 276 родителей никогда или крайне редко делают уроки со своими детьми. 12,4% или 5 779 респондентов среди родителей содействуют ребенку в выполнении домашней работы 1-2 раза в четверть.

Более трети родителей ежедневно вместе с детьми изучают новые учебные темы (17 519) и консультируют их по дополнительным источникам информации (16 900). Также постоянно (несколько раз в неделю) в изучение новых тем с ребенком и предоставление советов по источникам информации вовлекаются 17% родителей (7 984 и 8 127 соответственно). Каждый пятый родитель (9 249) никогда или крайне редко вовлекается в изучение новых тем с ребенком, 14,7% (6 897) делают это 1-2 раза в четверть, 10,9% (5 082) - пару раз в месяц. Более трети родителей (15 568) крайне редко или вовсе не подсказывают детям другие образовательные ресурсы, 13,1% (6 136) – пару раз в месяц.

Снабжение детей образовательными ресурсами наименее популярно среди родителей-респондентов. Почти треть родителей (12 880) никогда или крайне редко приобретают для детей книги, пособия, приложения и другие ресурсы, каждый пятый родитель (9 879 и 9 531 соответственно) - 1-2 раза в четверть и 1-2 раза в месяц. Аналогичная доля родителей (20% или 9 363) ежедневно обеспечивают детей учебными-ресурсами.

Большинство родителей Казахстана не обращаются к услугам репетиторов для своих детей. 64,3% родителей (30 056) никогда не обращались к услугам репетитора для своего ребенка. 17,5% (8 198) родителей имели опыт использования услуг репетитора.

10,8% (5 034) родителей сообщили, что в настоящий момент у ребенка имеется репетитор. 4,7% (2 181) родителей привлекали репетитора только в период дистанционного обучения. Среди родителей, привлекавших репетитора для детей, для 18,8% (8 802) целью было освоить больше материала, чем школа предоставляет ребенку. 11,2% (5 327) родителей считают, что обучение в школе недостаточно для освоения учебной программы.

11,4% (5 346) родителей видят причины привлечения репетиторов в собственных слабостях: нехватка собственных знаний - 5,8% или 2 712 человек и недостаток времени - 5,6% или 2 634.

Школа наиболее часто вовлекает родителей для участия в классных собраниях и предоставление информации о выполнении домашних заданий дома. По 73,3% (34 237) родителей положительно ответили на вопрос о реализации школой данных инициатив.

При этом анализ открытых ответов показал, что родители отмечают недостаточность существующей периодичности и формализм проведения родительских собраний. 65,4% (30 552) родителей сообщили, что школа поддерживает информационно в обучении на дому, 61,4% (28 702) - привлекает для постановки учебных целей и задач. 45,7% (21 371) родителей согласились с тем, что школа обучает их базовым навыкам.

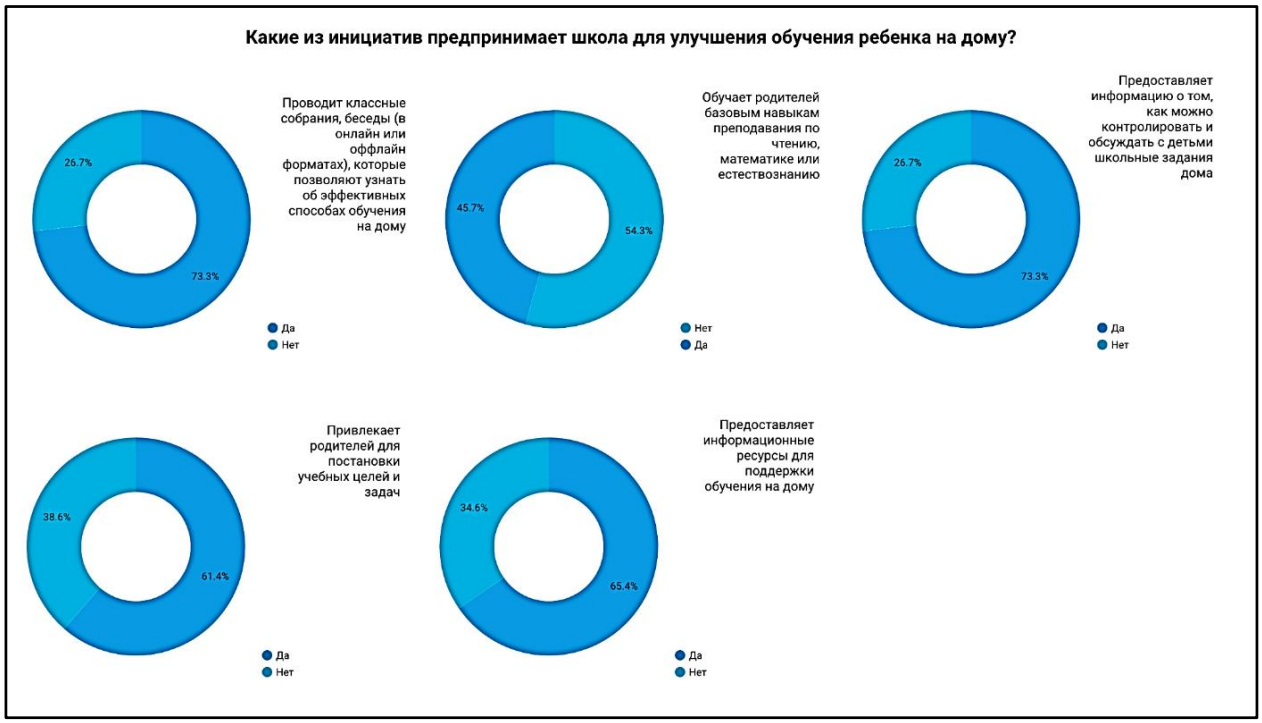
Какие из инициатив предпринимает школа для улучшения обучения ребенка на дому?
Проводит классные собрания, беседы (в онлайн или оффлайн форматах), которые позволяют узнать об эффективных способах обучения на дому
26.7%
73.3%
Да
Нет
Обучает родителей базовым навыкам преподавания по чтению, математике или естествознанию
45.7%
54.3%
Нет
Да
Предоставляет информацию о том, как можно контролировать и обсуждать с детьми школьные задания дома
26.7%
73.3%
Да
Нет
Привлекает родителей для постановки учебных целей и задач
38.6%
61.4%
Да
Нет
Предоставляет информационные ресурсы для поддержки обучения на дому
34.6%
65.4%
Да
Нет

УЧАСТИЕ В ЖИЗНИ ШКОЛЫ

С повышением уровня управления (школа-управление образования-МОН) снижается возможность родителей свободно высказывать свою точку зрения по вопросам образования ребенка. **Родители чувствуют большую свободу в выражении мнения об образовании своего ребенка на институциональном уровне.**

76,6% или 35 800 родителей ощущают возможность выражать свое мнение на уровне школы: 28 157 (60,2%) родителей согласились, 7 643 (16,3%) родителя полностью согласились с данным утверждением. В то же время и школа прислушивается к точке зрения родителей по мнению 69,3% родителей (32 408). Однако в рамках открытых вопросах оглашены такие мнения, как «руководство должно прислушиваться к советам и родителей и проявлять больше уважения», «надо быть ближе к родителям, а не закрываться в кабинетах».

Треть родителей (17 123) считают, что школа не вовлекает их в вопросы организации учебного процесса, 36,9% или 17 256 родителей утверждают, что в школе не принято узнавать мнение родителей перед принятием важных решений.

Данные результаты также подтверждаются открытыми ответами, в которых распространены такие мнения, как «думаю, школе не интересны мнения родителей», «руководство школ должно прислушиваться к советам родителей», «в плане образования нужно учитывать мнения родителей».

На региональном уровне (управление образования, акимат) только половина (25 063) родителей положительно оценивают возможность выражать свое мнение об образовании детей. Несмотря на это, по мнению 56,9% (26 588) родителей, местный уровень управления прислушивается к их мнению.

Насколько Вы согласны с нижеследующими утверждениями?

Школа не вовлекает родителей в вопросы организации учебного процесса

В нашей школе принято узнать мнение родителей перед принятием важных решений

Местный уровень управления (управление образования, акимат региона) прислушивается к мнению родителей об образовании детей

Я могу выражать мнение об образовании своего ребенка на уровне управление образования, акимата

Я могу выражать мнение об образовании своего ребенка на уровне МОН РК, Парламента, Президента

Правительство (Министерство образования и науки) прислушивается к мнению родителей об образовании детей

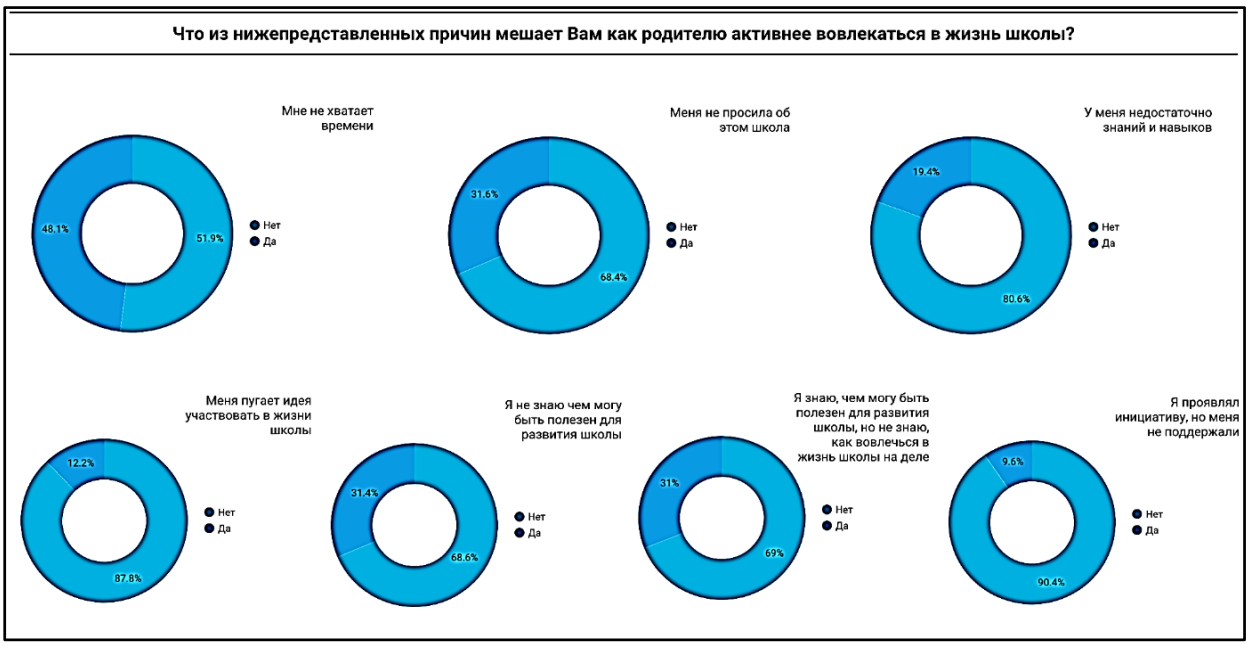

55% или 25 664 родителя не согласны с тем, что могут свободно выражать свое мнение на центральном уровне (МОН РК, Парламент, Президент). По мнению 51,2% (24 144) опрошенных родителей, Правительство страны прислушивается к их мнению.

Родители чаще неформально вовлекаются в жизнь школы. Так, 62,2% или 29 060 родителей не являются членами родительского комитета, при этом продвигают идеи с другими родителями-соратниками.

48,2% или 22 533 родителей принимают участие в опросах, фокус-группах, 48,3% или 22 591 - в неформальных встречах родителей с учителями.

При этом, согласно опросу педагогов, половина из них сообщила, что школа никогда или крайне редко проводит неформальные индивидуальные или групповые встречи с родителями.

Таким образом, наблюдается излишняя формализация взаимодействия школ с родителями со стороны школ.

В этой связи родители самостоятельно инициируют неформальное участие в деятельности школ. 28,8% или 13 474 опрошенных родителей являются членами родительского комитета или другого объединения родителей в школе, 9,9% или 4 605 - членами попечительского совета школы.

Наиболее весомым фактором, препятствующим родителям активнее вовлекаться в жизнь школы, отмечена нехватка времени (48,1% или 22 458). На втором месте (31,6% или 14 749) стоит незаинтересованность школ в вовлечении родителей. 19,4% или 9 063 родителя не имеют достаточных знаний и навыков для содействия развитию школы. Треть родителей (31,4% или 14 661) не знают, чем могут быть полезны для развития школы. Аналогичная доля респондентов (31% или 14 487) знают, чем могут быть полезны, но не владеют информацией, как вовлечься в жизнь школы на деле. Безынициативность также выступает в качестве одной из причин низкой вовлеченности родителей. 31,6% или 14 749 родителей констатируют, что их не просила об этом школа, 12,2% или 5 683 родителей пугает сама идея участвовать в жизни школы. 9,6% или 4 480 родителей, напротив, инициативны, но не получили поддержку со стороны школы.

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗНОСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ

Согласно данным, школа принимает активное участие в информировании родителей о возможностях разностороннего развития и вовлечения родителей и семей в празднования национальных праздников. Более половины родителей (51 % или 23 869 человек «согласны»; 12% или 5 764 родителя «полностью согласны») положительно ответили на вопрос о предоставлении школой информации о возможностях получения услуг в области здравоохранения, досуга, соц. поддержки, культуры и других программ.

Примерное такое же количество родителей (57 % или 26 636 человек) ответили, что осведомлены и знают о возможностях бесплатного посещения ребенком до двух секций в рамках подушевого финансирования. Однако, отдельная категория родителей ответили, что школа не предоставляет дополнительную информацию о возможностях получения бесплатных услуг (12 016 или 25,7% были не согласны; 5 082 или 10,8% категорично не согласны).

Далее, около три четверти всех опрошенных родителей (24 789 или 53% «согласен» и 7 610 или 16 % «полностью согласен») положительно ответили на вопрос о том, предоставляет ли школа информацию о возможностях развития таланта и навыков обучения учащихся, таких как летние школы, уроки вокала, частные уроки игры на музыкальных инструментах и другие.

Касаемо вовлечения школой родителей и семей учащихся в субботники и различные мероприятия 31 019 родителей или 66,4% согласны или полностью согласны с тем, что школа вовлекает родителей в вышеперечисленные мероприятия. Однако 15 712 родителей (33,6%) были не согласны либо категорично не согласны с утверждением, что школа вовлекает родителей в субботники и другие мероприятия.

Спортивные секции и творческие кружки на базе школы оказались самыми популярными среди опрошенных родителей. Несмотря на то, что 16 269 человек (34,8% всех опрошенных родителей) отметили, что их дети непосещают никакие дополнительные секции и кружки, более половины роди- телей положительно ответили на вопрос о посещении детьми различных секций и кружков. Так, согласно данным, дети 12 865 родителей (27,5%) посещают дополнительные кружки и секции на базе школы.

Однако лишь 8 722 родителя (18,6%) отметили, что их дети посещают бесплатные кружки вне школы, хотя на вопрос об осведомленности о бесплатных секциях в рамках подушевого финансирования более половины всех родителей ответили, что знают об этой возможности.

Наименьшая посещаемость среди детей видна в категории платных секций и кружков согласно ответам 5 061 или всего 10,8% всех опрошенных родителей.

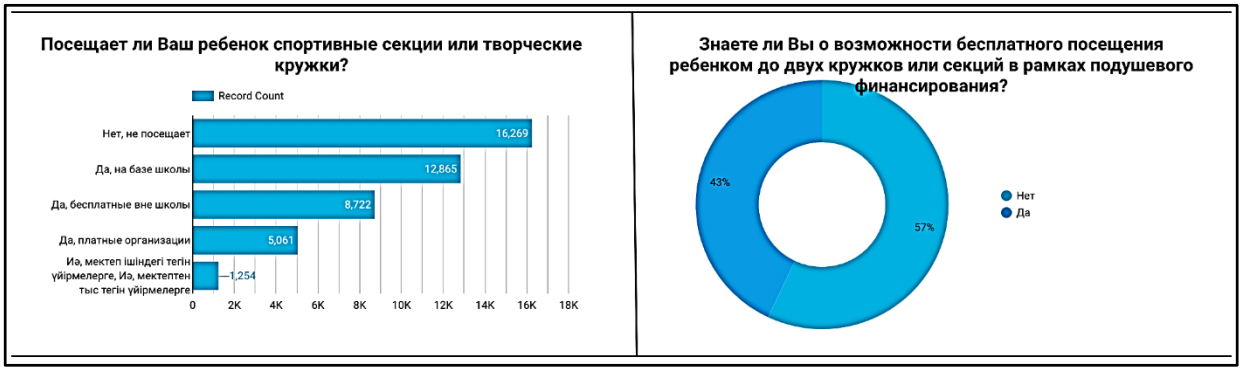

ВЫВОДЫ ПО ОПРОСУ РОДИТЕЛЕЙ

Таким образом, взаимодействие школ с родителями, по оценке самих родителей, характеризуется следующими особенностями:

- Почти треть родителей (12 880 чел.) никогда или крайне редко приобретают **для детей книги, пособия,** приложения и другие ресурсы, каждый пятый родитель – пару раз в четверть.
- С повышением уровня управления от школы к управлению образования и дальше к МОН снижается возможность родителей свободно высказывать свою точку зрения по вопросам образования ребенка. Это не говорит об информационной «закрытости» региональных и центральных органов управления, поскольку информационная «пирамида» предполагает естественные ограничения по вертикали для «feedback», однако актуализируется вопрос создания общей информационной платформы для возможности реализовать канал «вопрос-ответ».
- Более трети родителей утверждают, что в школе **не принято узнавать мнение родителей перед принятием важных решений.** Этот вывод соответствует результатам опроса педагогов, которые также подтвердили слабую работу школ по вовлечению родителей в процессы принятия решений.
- Опрос родителей также подтвердил излишнюю **формализацию взаимодействия школ с родителями**. В этой связи родители самостоятельно инициируют неформальное участие в деятельности школ. Участие родителей в деятельности школ и взаимодействия между родителями и школой ограничивается лишь формальными мероприятиями в виде родительских собраний. В мировой практике, наблюдается обратная тенденция, где и родители, и школы заинтересованы в неформальном взаимодействии. В частности, широко распространены следующие практики: неформальные обеды, субботние встречи (бранчи), различные виды дежурства в т.ч. на культурно-спортивных мероприятиях. Также в мировой практике прослеживается вовлечение в изучение учебных и поведенческих процессов через проведение опросов, интервью, фокус-групп с участием родителей.
- Нехватка времени у родителей и их безынициативность также, по мнению родителей и учителей, выступают наиболее значимыми факторами, препятствующими им активнее вовлекаться в жизнь школы. Отсутствие стимулов для вовлечения родителей в жизнь школы могут быть потенциальными причинами данной закономерности. Нехватка времени является наиболее распространенным фактором, препятствующим 16 013 родителям (34%) в воспитании детей, в том числе для около 3% (1 445) в очень значительной степени. Ожидаемо, с этой проблемой немного больше сталкиваются родители в городской местности, чем родители, проживающие в сельской местности.

ВЫВОДЫ

1. Многочисленные международные исследования однозначно указывают на то, что родители являются первыми и основными учителями для своих детей, а их роль в обучении и воспитании не менее важна, чем роль школы.

Так, Chen (2010) установил сильную положительную корреляцию между вовлеченностью родителей и академическими достижениями детей.

Согласно PISA-2018 (OECD, 2020), на каждые 10 процентных пунктов увеличения доли вовлеченности родителей в обсуждение успехов своего ребенка с учителем, показатель по чтению детей увеличивался на 10 баллов.

Причем в начальной школе эта закономерность проявляется сильнее чем в средней (Jeynes, 2007).

Согласно результатам PIRLS-2016, четвероклассники, родители которых часто проводили с ними время, обучая их ранней грамоте, имели результаты на 24 балла выше, чем у учащихся, родители которых, занимались с ними иногда, и на 110 баллов выше, чем у тех, чьи родители никогда или почти никогда не занимались с ними.

2. Метаанализ 75 исследований связи вовлеченности родителей и академической успеваемости учащихся выявил 4 основных фактора вовлеченности родителей, которые положительно влияют на академические достижения учащихся:

- совместное чтение дома,
- высокие ожидания родителей к учебным достижениям своих детей,
- коммуникация родителей с детьми по вопросам обучения и школы,
- родительское поощрение и поддержка детей.

Некоторые виды поведения в семье, такие как присмотр и контроль за выполнением домашних заданий и посещение родителями школьных мероприятий, скорее всего не особенно связаны с успеваемостью детей.

Потребность некоторых детей в помощи с домашним заданием или в участии родителей в школьных мероприятиях важна только тогда, когда у ребенка возникают какие-то трудности (в обучении, поведении, социализации и т. д.). В противном случае, данный подход будет иметь исключительно негативное влияние на школьные результаты.

3. В международном сообществе признается особая роль родителей в обучении и воспитании детей и на государственном уровне принимаются меры по поддержке и стимулированию родительской вовлеченности.

Так, в изученных нами 13 государствах разработаны нормативные правовые акты и различные общественные профессиональные механизмы, которые обязывают и поощряют большее вовлечение родителей в образовательный процесс.

Важно отметить, что в Казахстане и ряде других стран бывшего Советского Союза имеется довольно сильные НПА. Но отсутствуют регламенты обязательности их практического применения, механизмы поощрения активно вовлеченных родителей и механизмы мотивации пассивных в вопросах вовлеченности родителей.

4. Исследование показало, что в Казахстане существует ряд проблем, который показывает на слабую вовлеченность родителей в обучение и воспитание детей.

Так, 41,6% родителей не посещают школы вообще, 25,2% родителей не покупают книги и другие материалы для общего развития детей, 54,7% родителей никогда или крайне редко посещают музеи, театры и выставки с ребенком.

Родители Казахстана слабо вовлечены в составление планов развития школ. Более половины опрошенных педагогов (51%) утверждают, что родители не вовлечены в вопросы разработки стратегического плана развития школы. А 36,9% родителей, отвечая на вопрос «В нашей школе принято узнать мнение родителей перед принятием важных решений» ответили отрицательно.

В коммуникациях между школой и родителями имеются пробелы. Так, треть родителей отметили, что школа не следит за успеваемостью детей, не предоставляет полезную информацию об успеваемости детей, что им тяжело получить актуальную информацию об учебе детей, что школа не использует для этого удобные средства коммуникации. Также треть родителей считает, что учителя несправедливо оценивают успеваемость, а информация от школы и то, о чем говорит ребенок не совпадает.

Казахстанские родители слабо вовлечены в волонтерскую деятельность школ. В частности, почти три четверти родителей никогда не помогали с дежурством, никогда не выступали в качестве приглашенного спикера и никогда добровольно не помогали библиотеке. Почти половина родителей никогда не участвовали в школьных мероприятия, не оказывали добровольно помощь школе, и не помогали организовывать внеклассные мероприятия.

С расширением области применения цифровых технологий и онлайн обучения в домашних условиях роль родителей в обучении и воспитании детей будет расти.

Данная ситуация вызывает закономерную озабоченность, поскольку слабая вовлеченность казахстанских родителей в процесс обучения, воспитания своих детей, а также во взаимодействие со школой таят в себе скрытые, долгосрочные риски для развития интеллектуального потенциала нации.

РЕКОМЕНДАЦИИ

На основе изучения международного опыта и результатов проведенного исследования в целях повышения вовлеченности казахстанских родителей в процесс обучения и воспитания своих детей необходимо реализовать ряд мер.

На национальном уровне

1. Разработать национальный портал для поддержки родителей в обучении и воспитании детей, который бы в доступной и понятной форме полностью отражал:

- содержание учебных программ школ на разных этапах развития ребенка (начальная, средняя, старшая школа) и предоставлял подробные инструкции для родителей о методах закрепления учебного материала дома или корректирующих действий для отстающих;
- новостной ряд для родителей, который бы информировал родительскую общественность о новшествах в системе образования;
- подборки статей об успешных примерах родительской вовлеченности;
- возможность обратной связи и ответов на все интересующие родителей вопросы.

2. Разработать макет руководства для школ с миссией, ценностями, правилами, на основе которого каждая школа могла бы создать свое собственное руководство, определяющее общешкольный подход к установлению партнерства «школа-ребенок-родитель», а также включать информацию о возможностях родителей и семей вовлекаться в школьные мероприятия.

3. Разработать методические рекомендации для родителей, которые бы объясняли научно обоснованную важность активного участия родителей в обучении и воспитании детей, помогали советами как можно стать активной частью школьного сообщества, партнером ребенка в его обучении, партнером педагога и школы, приводили бы примеры конкретных действий в отношении того, как родитель может вовлекаться в тот или иной вопрос, быть волонтером в образовательном процессе школы, присоединиться к работе родительского комитета или школьного совета, содержали бы отдельные руководства для желающих стать членами данных родительских объединений.

4. Разработать программу профессионального развития и повышения квалификации педагогов в области партнерства с родителями, которая позволила бы повысить навыки учителей развивать отношения с родителями, а также школам принять стратегические меры по активизации роли родителей в улучшении деятельности школ.

На институциональном уровне:

5. Систематически на уровне школ проводить опросы, интервью и фокус-группы с участием родителей, которые позволят понять потребности и предпочтения семей, их интересы и цели, а также их готовность и способность активного вовлечения в обучение и воспитание своих детей. В дальнейшем результаты опросов и интервью могут применяться для разработки стратегии развития школы и других стратегических документов по вопросам вовлеченности родителей.

6. Нормативно внедрить практику проведения открытых уроков с участием родителей. В ходе опроса в рамках настоящего исследования родители высказывали пожелание участвовать на открытых уроках детей. В международной практике такой подход к вовлечению родителей известен как «учебные прогулки для родителей» (parents and family «learning» walks). В рамках мероприятия родителей приглашают в школу, в ходе чего они могут понаблюдать за учебным процессом как на уроке своего ребенка, так и посетить уроки в других классах.

7. Нормативно закрепить предоставление родителям индивидуального отчета о развитии ребенка раз в четверть. Данная мера позволит родителям получать персонифицированный отчет о проблемах и возможностях для развития в обучающем процессе для ребенка. Письменные отчеты могут представляться на бумажном носителе, отправлены по почте, через мобильное или веб-приложение. Данная мера будет фактором, закрепляющим последние инициативы МОН по изменению формата проведения родительских собраний.

8. Развивать неформальное сотрудничество с родителями: совместные обеды, ужины педагогов с родителями, организация вечера игр с участием родителей и др. К примеру, в школах Австралии приглашают семьи детей для участия в играх, которые поддерживают учебный процесс. В рамках таких игр не только создается «networking» между школой и семьями, но и практикуются навыки родителей и детей в области решения проблем, коммуникации, критического мышления.

9. Развивать волонтерство родителей: проведение экскурсий, курсов по чтению, сторителлинга, помощь в библиотеке, посещение событий с участием знаменитости, рассказы о традициях своей семьи, ведение факультатива во внеурочное время или даже содействие в проведении урока учителю.

Родителям:

10. До выхода официальных рекомендаций для родителей, самостоятельно определить рациональный баланс времени для приоритетного уделения внимания развитию, обучению и воспитанию своих детей.

ИНФОРМАЦИЯ НА ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ НОСИТЕЛЯХ

Для удобства читателей, исследователей, руководителей системы образования и всех заинтересованных лиц к настоящему исследованию прилагаются материалы, которые использовались в рамках нашей работы.

Команда исследователей потратила много ресурсов на создание прозрачных автоматизированных опросов, сбор и обработку данных, а также на визуализацию данных.

У читателей имеется уникальная возможность повторно обработать предоставленные данные, сделать собственный анализ, либо же «поиграть» с этими данными, применяя различные фильтры, в предоставленных дашбордах на Google Data Studio. Ссылки на просмотр материалов:

1. Опрос среди педагогов – https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScPgz75h2QHWY7Htanr54BTeNg33x_7IrNuyFBHz7ifk0NmUA/viewform?usp=sf_link

2. Опрос для родителей – https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd4X20YtBXgQZq1VNZpPMc5nFXetT3r3mCEvf7PSxFNFbHbNg/viewform?usp=sf_link

3. Форма ответов педагогов – https://docs.google.com/spreadsheets/d/1HO7xmAbaJebAKAguPS0iysMGpJgNyDMgZPDRAEPy6qg/edit?usp=sharing

4. Форма ответов среди родителей – https://docs.google.com/spreadsheets/d/1iTwUxqNqihHMLqSx4kDF6TNqxD7tFp_4R1HcAJ0RukQ/edit?usp=sharing

5. Дашбоард на анализ данных по опросу педагогов – https://datastudio.google.com/reporting/d7cd5de0-2e57-4c0c-918a-4213240c1fff

6. Дашбоард на анализ данных по опросу родителей – https://datastudio.google.com/reporting/b09ed35a-9d69-44fe-ac38-3cf07b3ce3ea

ДОРОГИЕ РОДИТЕЛИ!

Вы, наверное, согласны с нами, что нет ничего дороже в нашей жизни, чем благополучие и счастливое будущее наших детей.

Мы гордимся победителями международных предметных олимпиад, конкурсов, обладателями «Алтын Белгі» и отличниками. Родители, как и учителя, сопричастны к этим достижениям.

Но проявившиеся таланты - лишь малая часть подрастающего поколения. Не у всех у нас хватает времени и возможности максимально уделять внимание детскому развитию.

Во многом из-за этого большинство наших детей развивают свой потенциал лишь на две трети и их учебные достижения зачастую нас не радуют. Об этом свидетельствуют баллы ЕНТ, результаты международных сопоставительных исследований, где казахстанские ученики в большинстве своем демонстрируют функциональную неграмотность в чтении, математике, естественных науках и IT.

Приходя во взрослую жизнь, они сталкиваются с ситуацией, когда работодатели очень низко оценивают их навыки, знания, умения, компетенции и потенциал.

Международная оценка грамотности взрослого населения (PIAAC) также показывает тенденцию снижения читательской, математической и IT грамотности граждан Казахстана.

Если не принять срочные меры, мы можем попасть в ловушку ухудшения качества человеческого капитала, когда дети не могут эффективно развиваться, а взрослые не смогут им помочь поскольку не знают, как это делать.

Развитие ребенка определяют три стороны: семья, школа и социум. Только их взаимодействие может обеспечить возможность всестороннего полноценного формирования личности ребенка.

Наше исследование еще раз подтвердило, что роль родителей в обучении и воспитании своих детей не менее важна, чем роль школы или социального окружения.

Нам хотелось отметить несколько практик из отечественного и международного опыта, которые стоит применять и порекомендовать то, чего делать не стоит.

- Уделяйте как можно больше времени своим детям
- С самого рождения играйте с ними, пойте, разговаривайте, читайте для них, объясняйте детям мир вокруг себя и отвечайте на все «почему?»
- Объясняя любые явления и события, пытайтесь быть понятными, потому что понимание принципов намного важнее чем заучивание и

запоминание фактов и поскольку наш мир имеет определенные законы, пусть ваши дети научатся понимать их как можно раньше

- Прививайте любовь к чтению, к изучению нового, интерес к жизни
- Ожидайте от детей хороших результатов, желайте им достичь больших высот, фокусируйте их внимание на достижении целей из реальной жизни, а не просто на получении хороших отметок
- Помогайте понять учебный материал
- Не ругайтесь и не требуйте от детей безусловного выполнения домашнего задания на отлично с первой попытки
- Будьте другом в обучении, не будьте надзирателем
- Не стоит выполнять домашнее задание за детей: вы можете сопровождать их в процессе, давать свои подсказки, но не делайте работу за них
- Старайтесь не нанимать репетиторов, которые будут выполнять домашнее задание за ребенка или повторять пройденный материал в школе, поскольку таким образом, у ребенка улучшатся оценки в эпизоде, но в дальней перспективе это будет лишь мешать ему - он может стать немотивированным к самостоятельной работе, может посчитать, что кто-то другой всегда поможет выполнить работу за него
- Гуляйте с ребенком, показывайте окружающий мир, делайте это на улице, в музее, театре, в книге или в интернете, покажите детям, что границ прекрасного не существует
- Развивайте в ребенке компетенции пения, танцев, спорта, робототехники, кодирования, рукоделия, науки и многие другие
- Учите искать информацию, писать и печатать
- Учите детей выполнять домашние обязанности
- Создайте систему, где ребенок растет самостоятельным и свободным, где у ребенка есть интересы и есть стремление делать и познавать - у детей тоже должен быть выбор и свобода

Успех ребенка в учебе и в жизни во многом зависит от вас.

Верьте в своих детей.

Наши дети построят лучший Казахстан и мир.

Давайте дадим им возможность и шанс на светлое будущее.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Afolabi, O. E. (2014). Parents' involve and psycho-educational development of learners with special educational needs (SENs): An empirical review. International Journal of Early Childhood Special Education, 6(2), 177. https://doi.org/10.20489/intjecse.30749

2. Barge, J. K., & Loges, W. E. (2003). Parent, Student, and Teacher Perceptions of Parental Involvement. Journal of Applied Communication Research, 31(2), 140–163. https://doi.org/10.1080/0090988032000064597

3. Barker, B., & Harris, D. (2020). Parent and Family Engagement: An Implementation Guide for School Communities. Canberra: ARACY

4. Barker, B., & Harris, D. (2020). Parent and Family Engagement: An Implementation Guide for School Communities. Canberra: ARACY

5. Bean, R. A., Bush, K. R., McKenry, P. C., & Wilson, S. M. (2003). The impact of parental support, behavioral control, and psychological control on the academic achievement and self-esteem of African American and European American adolescents. Journal of Adolescent Research, 18(5), 523-541. https://doi.org/10.1177/0743558403255070

6. Benson, P., Karlof, K. L., & Siperstein, G. N. (2008). Maternal involvement in the education of young children with autism spectrum disorders. Autism, 12(1), 47-63. https://doi.org/10.1177/1362361307085269

7. Caro, D. H., Sandoval-Hernández, A., & Lüdtke, O. (2013). Cultural, social, and economic capital constructs in international assessments: An evaluation using exploratory structural equation modeling. School Effectiveness and School Improvement, 25(3), 433-450. https://doi.org/10.1080/09243453.2013.812568

8. Chen, W., & Gregory, A. (2009). Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. The Journal of Educational Research, 103(1), 53-62. https://doi.org/10.1080/00220670903231250

9. Clarke, C. (2000). The eflects of parent training programnzes on children's preparedness for school and on parent's support of children's development and learning in school. Academic Research Fund Report. Singapore: National Institute of Education https://www.moe.gov.sg/compass/

10. Creswell, J. W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.). Pearson College Division.

11. Dumont, H., Trautwein, U., Lüdtke, O., Neumann, M., Niggli, A., & Schnyder, I. (2012). Does parental homework involvement mediate the relationship between family background and educational outcomes? Contemporary Educational Psychology, 37(1), 55-69. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2011.09.004

12. Eesti Lastevanemate Liit. (n.d.). EESTI LASTEVANEMATE LIIDU AUPRESIDENDI AGO KÜNNAPI PÖÖRDUMINE. Retrieved June 13, 2022, from https://sites.google.com/site/eestilapsevanemad/liit

13. Eesti Lastevanemate Liit. (n.d.). Short History of Estonian Parents' Association. Retrieved June 13, 2022, from http://www.haller.ee/blogi/wp-content/uploads/2016/01/aivar-haller-juri-ginter-tallinn-school-board-seminar-17122018.pdf

14. Epstein, J. (2001). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Westview Press.

15. Every Child Matters, (2003). https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272064/5860.pdf

16. Goodall, J & Vorhaus, J 2011, Review of Best Practice in Parental Engagement. Department for Education

17. Gordon, M. S., & Cui, M. (2012). The effect of school-specific parenting processes on academic achievement in adolescence and young adulthood. Family Relations, 61(5), 728-741. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00733.x

18. Gov.uk. (n.d.). School attendance and absence. Retrieved June 13, 2022, from https://www.gov.uk/school-attendance-absence/legal-action-to-enforce-school-attendance

19. Gubbins, V., & Otero, G. (2016). Effect of the parental involvement style perceived by elementary school students at home on Language and Mathematics performance in Chilean schools. Educational Studies, 42(2), 121-136.

20. Hayes, D. (2012). Parental involvement and achievement outcomes in African American adolescents. Journal of Comparative Family Studies, 43(4), 567-582. https://doi.org/10.3138/jcfs.43.4.567

21. Helsinki.inschool. (2022), Wilmaan kirjautuminen - Wilma. Retrieved June 13, 2022, from https://helsinki.inschool.fi/

22. Hung, C. (2007). Family, schools and Taiwanese children's outcomes. Educational Research, 49(2), 115-125.
https://doi.org/10.1080/00131880701369644

23. International School of Estonia. (n.d.). Welcome to the Parent-teacher association at ISA. Retrieved June 13, 2022, from https://ise.edu.ee/community/parent-teacher-association/

24. Jutaro Sakamoto (2021), The Association Between Parent Participation in School Management and Student Achievement in Eight Countries and Economies, https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1281383.pdf

25. Landon, E. M., & Johnson, P. L. (2020). FACTORS THAT INFLUENCE PARENT INVOLVEMENT IN AN EDUCATIONAL CONTEXT IN THE UNITED STATES, CHINA, AND

SOUTH KOREA. Educational Practices in China, Korea, and the United States: Reflections from a Study Abroad Experience, 19.

26. Lee, H. (2015). The change from parent education to parent involvement in Korea. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 174, 1731-1734. https://www.nytimes.com/2009/06/10/world/asia/10iht-skater.html

27. Lee, J., & Bowen, N. K. (2006). Parent involvement, cultural capital, and the achievement gap among elementary school children. American Educational Research Journal, 43(2), 193-218. https://doi.org/10.3102/00028312043002193

28. Legalns. (n.d.). Конституция Республики Болгарии. Retrieved June 13, 2022, from https://legalns.com/download/books/cons/bulgaria.pdf

29. Levinthal, Cristiana, Elina Kuusisto, and Kirsi Tirri. 2021. "Finnish and Portuguese Parents' Perspectives on the Role of Teachers in Parent-Teacher Partnerships and Parental Engagement" Education Sciences 11, no. 6: 306. https://doi.org/10.3390/educsci11060306

30. Manzon, M., Miller, R., Hong, H., & Khong, L. (2015). Parent Engagement in Education (NIE Working Paper Series No. 7). Singapore: National Institute of Education

31. MenCare. (2016). MenCare partner Association Roditeli is inviting dads to kindergarten in Bulgaria. Retrieved June 13, 2022, from http://men-care.org/2016/09/28/mencare-partner-association-roditeli-inviting-dads-kindergarten-bulgaria/

32. OECD (2020), "Parental involvement in school activities", in PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/29fed428-en

33. OECD. (2019). PISA 2018 Results (Volume I). Paris: OECD Publishing. doi:https://doi.org/10.1787/5f07c754-e

34. Parentkind. (2020), Parent view from the education pandemic front-line. Annual Parent Survey 2020. https://www.parentkind.org.uk/uploads/files/1/Parentkind%20-%20Parent%20views%20from%20the%20education%20pandemic%20front-line%20Report%202020.pdf

35. Peters, M., Seeds, K., Goldstein, A., & Coleman, N. (2007). (rep.). Parental Involvement in Children`s Education 2007. BMRB Social Research. Retrieved from https://dera.ioe.ac.uk/8605/1/DCSF-RR034.pdf

36. Phillipson, S., & Phillipson, S. N. (2011). Children's cognitive ability and their academic achievement: The mediation effects of parental expectations. Asia Pacific Education Review, 13(3), 495-508. https://doi.org/10.1007/s12564-011-9198-1

37. Shute, V. J., Hansen, E. G., Underwood, J. S., & Razzouk, R. (2011). A review of the relationship between parental involvement and secondary school students'

academic achievement. Education Research International, 2011, 1-10. https://doi.org/10.1155/2011/915326

38. Todorova V. (n.d.). National Report: Bulgaria. http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Bulgaria-Parental-Responsibilities.pdf

39. Vanhempainliitto. (n.d.). Parental activity means working collectively for good life. Retrieved June 13, 2022, from https://vanhempainliitto.fi/liiton-toiminta/welcome-to-parental-activity/

40. Xu, M., Kushner Benson, S. N., Mudrey-Camino, R., & Steiner, R. P. (2009). The relationship between parental involvement, self-regulated learning, and reading achievement of fifth graders: A path analysis using the ECLS-K database. Social Psychology of Education, 13(2), 237-269. https://doi.org/10.1007/s11218-009-9104-4

41. Yamamoto, Y., Holloway, S. D., & Suzuki, S. (2016). Parental engagement in children's education: Motivating factors in Japan and the US. School Community Journal, 26(1), 45-66.

42. Антипкина И. В. Исследования «родительской вовлеченности» в России и за рубежом // Отечественная и зарубежная педагогика. 2017. Т. 1, № 4 (41). С.102–114.

43. АО «Информационно-аналитический центр» (2020), Мониторинг обучения с использованием дистанционных технологий в общеобразовательных школах в рамках экстренного дистанционного обучения в Казахстане. Не опубликован

44. Ассоциация родители. (n.d.). We are Association Roditeli. Retrieved June 13, 2022, from http://roditeli.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=13&Itemid=4

45. В. Сосин (2021), Семья и школа: шаг навстречу. Материалы XII Международной научно-практической конференции “Семья, школа и сообщество: думаем и действуем в интересах ребенка”

46. Детский фонд ООН ЮНИСЕФ в Казахстане (2007), Разработка индикаторов для оценки школ доброжелательного отношения к ребенку, https://www.unicef.org/kazakhstan/media/2496/file/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%20.pdf

47. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III “Об образовании”

48. Закон Республики Казахстан от 8 августа 2002 года N 345 “О правах ребенка в Республике Казахстан”

49. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518-IV (О браке (супружестве) и семье

50. М. Е. Гошин, Т. А. Мерцалова (2018). Типы родительского участия в образовании , социально-экономический статус семьи и результаты обучения. Вопросы образования/Educational Studies Moscow. 2018. № 3. DOI: 10.17323/1814-9545-2018-3-68-90

51. О. ЗВЕРЕВА (2016). ФГБОУ ВО «Московский педагогический государственный университет». Вовлечение родителей в образовательный процесс ДОО как составляющая взаимодействия с семьей

52. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 7 февраля 2005 года № 70 «О создании Республиканского общественного совета родителей Министерства образования и науки Республики Казахстан»

53. ФГОС Начальное общее образование. https://fgos.ru/fgos/fgos-noo/

Center for Analysis and Strategy "Beles"
Soros Foundation-Kazakhstan

"PARENTS OF KAZAKHSTAN: role in education and upbringing of children in the post-pandemic"

Nur-Sultan. 2022

UDC 37.0
LBC 74.00
P60

**«PARENTS OF KAZAKHSTAN:
ROLE IN EDUCATION AND UPBRINGING
OF CHILDREN IN THE POST-PANDEMIC»**

Reviewers:
A. Aliyeva, PhD;
Zh. Akhmadiyeva, candidate of pedagogical science

Authors:
**S. Irsaliyev, M. Kamzoldayev, B. Abuov,
A. Akhmetzhanova, R. Syzdykbayeva**

The Analytical Report presents the results of the study, the purpose of which was to identify the factors of parental involvement in the upbringing and education of their children that affect their academic performance and behavior.

The report is intended for community of parents and teachers, leaders of the education system at all levels, as well as for everyone who is interested in education.

All rights reserved. Any copying of text, including partial and in any form, prohibited without reference to thesource.

Analytical report «Parents of Kazakhstan: role in education and upbringing of children in the post-pandemic»: S. Irsaliyev, M. Kamzoldayev, B. Abuov, A. Akhmetzhanova, R. Syzdykbayeva – Nur-Sultan: Public Association «Center for Analysis and Strategy «Beles»», 2022. – 251 p.

ISBN 978-601-7600-29-7

UDC 37.0

© Public Association «Center for Analysis and Strategy «Beles», 2022

TABLE OF CONTENTS

ACKNOWLEDGEMENTS 174
BRIEF SUMMARY 175
THE RELEVANCE OF RESEARCH 177
GOAL, TASKS, SUBJECT, TOPIC, METHOD AND RESEARCH TOOLS 178
BASIC INTERPRETATIONS OF THE TERM "PARENT INVOLVEMENT" 179
CONCEPTUAL FRAME OF RESEARCH 180
LITERATURE REVIEW 181
REGULATION OF THE INVOLVEMENT OF PARENTS IN EDUCATION AND UPBRINGING OF CHILDREN IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN 188
INTERNATIONAL PRACTICE OF STATE REGULATION AND SOCIAL MECHANISMS OF PARENTAL INVOLVEMENT IN EDUCATION AND UPBRINGING OF CHILDREN 196
RESEARCH RESULTS 212
EDUCATOR ASSESSMENT OF PARENT INVOLVEMENT 212
GENERAL INFORMATION 212
PARENT ENGAGEMENT 213
HOMESCHOOLING 217
OPPORTUNITIES FOR WELL-ROUNDED DEVELOPMENT 218
PARENT SURVEY 219
GENERAL INFORMATION 219
UPBRINGING 224
COMMUNICATION 227
VOLUNTEERING 228
HOMESCHOOLING 229
PARTICIPATION IN SCHOOL LIFE 232
OPPORTUNITIES FOR HOLISTIC DEVELOPMENT 236
FINDINGS FROM THE PARENT SURVEY 238
CONCLUSIONS 239
RECOMMENDATIONS 241
INFORMATION ON ADDITIONAL CARRIERS 243
DEAR PARENTS! 244
REFERENCES 246

ACKNOWLEDGEMENTS

The team of authors would like to thank the Soros Foundation-Kazakhstan represented by Public Policy Adviser Saule Kalikova and coordinator of the educational initiative Ainur Shakenova for the approval and financial support of this study.

Financing such projects in Kazakhstan is an essential part of developing a society where decisions are informed by research, data and evidence.

Special thanks to the Minister of Education of the Republic of Kazakhstan (formerly the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan) Askhat Aimagambetov and the First Vice Minister of Education Sholpan Karinova for supporting the research initiative and facilitating the dissemination of survey forms among teachers and parents.

Without their support, the possibility of carrying out the study would have been in serious doubt.

The authors are very grateful to all employees of the Ministry of Education, regional departments of education for the distribution of surveys. Thanks to the assistance of colleagues, the authors were able to conduct the largest study in Kazakhstan in terms of coverage of respondents, receiving a total of 59,549 responses.

We express our gratitude to the Minister of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan Sayasat Nurbek for supporting the study in providing expertise in data analysis during his tenure as the General Director of BTS Education LLP.

We express special gratitude to the General Director of BTS Education LLP Dastan Aspan for the partnership in the implementation of the study. Employees of BTS Education LLP Meruert Smagulova, Erbol Sagatov, Beksultan Zhumirov and Daniyar Askhanbek contributed to our study: review of social networks, participation in a literature review, work with databases, visualization of research results.

We also sincerely thank all the participants in the survey - parents, teachers, class managers and school principals - for taking the time and taking part in a very important process that formed the basis for obtaining data for analysis and conclusions..

BRIEF SUMMARY

- International studies prove that parents, being the first teachers for their children, play an important role in their education and upbringing. A strong positive correlation has been established between the involvement of parents and the academic achievements of children. For every 10 percentage points increase of parents' involvement in discussing their child's progress with the teacher, children's reading performance increased by 10 points according to PISA 2018. This pattern is more pronounced in elementary school than in secondary school. Fourth graders whose parents often taught them early literacy scored 24 points higher than students whose parents taught them occasionally, and 110 points higher than those whose parents almost never spent time with them according to PIRLS-2016.
- A meta-analysis of 75 studies on the relationship between parental involvement and student academic achievement identified 4 main factors that positively affect children's academic achievement: reading together at home; high expectations of parents for the educational achievements of their children; communication between parents and children on education and school issues; parental encouragement and support for children.
- Many countries are taking measures to support and stimulate the involvement of parents in the educational process at the state level through regulatory legal acts and public mechanisms recognizing the important role of parents in education and upbringing of children.
- The role, duty and responsibility of parents in education and upbringing of children is indicated in the regulatory legal acts of all levels in Kazakhstan. There are parents' associations and parent committees. A methodological foundation has been established and projects are being implemented to improve the productive interaction between parents, children and schools. However, there are no regulations for the obligatory application of them in practice, mechanisms for encouraging actively involved parents and motivating passive parents.
- Several factors point to the weak involvement of Kazakh parents in education and upbringing of children. 42% of parents do not attend schools at all, 25% of parents do not buy books and other materials related to general development of children, 55% of parents never or very rarely visit museums, theaters and exhibitions with their child. 51% of teachers say that parents are not involved in drafting the school development strategy. And 37% of parents disagreed with the statement “It is customary in our school to get the opinion of parents before making important decisions”.
- There are gaps in communication between school and parents. A third of parents noted that the school does not provide useful information about the progress of their children, and that teachers unfairly assess progress, because information from the school and from the child is often contradictory.
- Kazakh parents are poorly involved in volunteering at schools. 3/4 of parents have never helped on duty, acted as a guest speaker, or volunteered to help the

library. Half of the parents never participated in school activities, did not volunteer to help the school, and did not help organize extra-curricular activities. But at the same time, an important aspect of parental involvement in the process of educating and raising children is their active presence in social networks, where relevant issues are discussed.

- Based on the study, a number of measures are **recommended** for implementation. At the national level: (1) develop a national portal to support parents in education and upbringing of children, which would fully reflect the content of school curricula at different stages of child development in an accessible and understandable form, provide detailed instructions for parents about methods of consolidating educational material at home or corrective actions for those who are lagging behind, a news series for parents about innovations in the education system, a selection of articles on successful examples of parental involvement, the possibility of feedback and answers to all questions of interest to parents; (2) develop a blueprint for school guidance on which each school could define its approach to establishing a school-child-parent partnership; (3) develop methodological recommendations for parents that would explain the importance of active participation of parents in education and upbringing of children, help with advice on how to become an active part of the school community and a partner in child's education; (4) to develop a program of professional development and advanced training of teachers in the area of partnership with parents. At the institutional level (1) systematically conduct surveys, interviews and focus groups with the participation of parents to develop strategic documents on parental involvement; (2) legally introduce the practice of holding open lessons with the participation of parents. (parents and family "learning" walks); (3) formalize the provision of an individual, personalized report on the development, problems and opportunities for the development of the child every quarter to parents, which will consolidate the latest initiatives of the Ministry of Education and Science to change the format of parent meetings; (4) develop informal cooperation with parents: joint dinners of teachers with parents, game nights with the participation of parents, and other activities that develop the skills of parents and children in problem solving, communication, and critical thinking; (5) encourage parent volunteering: giving field trips, reading courses, storytelling, helping out in the library, attending celebrity events, talking about family traditions, teaching extracurricular activities after school hours, or even assisting the teacher in conducting a lesson.

THE RELEVANCE OF RESEARCH

The January events of 2022 once again highlighted the problem of a strong stratification of our society, including in matters of education. The surge of crime and aggression is primarily generated by teaching, learning and educational gaps that were catalyzed during the pandemic. The online learning format has firmly entered our reality and exposed many of the school's problems since the spring of 2020 (the "debut" of the pandemic): the system's unpreparedness to quickly adapt to digital reality; inequality in access to digital resources; decrease in academic performance due to a decrease in the level of social and emotional interaction between the teacher and the student; an increase in the level of stress due to a sharp change in the educational process and the mode of communication from live contact (to which our nervous system and the whole body is evolutionarily tuned) to online, etc. These problems should also be considered through the magnifying prism of the lag in ICT literacy for Kazakhstan. International comparative studies ICILS-2018 and PIAAC-2018 showed low levels of ICT literacy of Kazakhstani eighth graders (54% are functionally illiterate) and low levels of ICT literacy among the adult population (>25% could not complete a single task, <20% were able to complete tasks level 2 and 3). Hybrid learning has revealed the problem of reducing the share of parental participation in the education of their children. Although the school "came" into the family, the role of parents in the educational process remained secondary. Distance learning monitoring (IAC, 2021) showed that students preferred the help of their teachers and classmates than their parents, despite their closeness in home isolation, and 52% of parents did not know how to help their child. And yet the main mission of parents in raising a child is to play the role of the first teacher. Studies (Peters et al., 2007; Every Child Matters, 2003; Afolabi, 2014; Englund et al., 2004) note a strong correlation between parental involvement, cognitive achievement, and children's academic success.

Post-pandemic education will no longer be the same, including in matters of harmonious redistribution of the functions of education and upbringing among school, family and society. Uncertainty in this issue is fraught with risks for future models of education. No research has been conducted in Kazakhstan to analyze the factors that influence parent participation in the educational and upbringing processes of children until now. There is an objective need to analyze the many different approaches to teaching children by parents given the realities of Kazakhstan. Such a study is relevant for determining the optimal proportions of participation of the school, family, and society in educating future generations in the context of the global imperatives of post-pandemic education and local problems of human capital development.

GOAL, TASKS, SUBJECT, TOPIC, METHOD AND RESEARCH TOOLS

Goal: To identify the main functions of parents and the factors of their involvement that determine the success of education and upbringing of children.

Tasks: (1) Develop methodology and research tools; (2) Conduct field research (quantitative and qualitative); (3) Conduct comparative analysis of international and domestic practices of parental involvement in the upbringing and education of children; (4) Develop mechanisms for strengthening the involvement of parents in education and upbringing of students; (5) Make appropriate recommendations to the pedagogical community and leaders of the education system; (6) Inform the public about the results of the study.

Subjects: (1) Parents of students; parents whose children have been in schools for the past 10 years; parents whose children have not yet gone to school; (2) Teachers, homeform teacher and school principals (teachers and supervisors were chosen as the object of the study because they act as a “bridge” between parents and the school. Studying their opinion gives a more objective picture of parental involvement in the education of children).

Topic: Identification of the role of parents in education and upbringing of children, in the context of balance of institutions of school, family and social environment. Identification of family factors that influence academic achievement of students.

The mixed method research included quantitative and qualitative methods of data collection and analysis, which made it possible to objectively understand such a complex phenomenon as “parental involvement” and explain it using numbers, charts and multilevel data analysis that are used in the quantitative method (Creswell, 1999). The MES assisted in distributing questionnaires among teachers and parents. A total of 11,818 responses from teachers and 47,731 responses from parents were collected. The surveys were conducted using the Google Forms platform. All collected answers were collected and processed into databases through Google Sheets and Microsoft Excel. Data analysis and visualization was done in Google Data Studio. Sources of surveys, response forms, processed databases, as well as final visualized Dashboards are available online.

Array of tools. The tools used were online questionnaires (Google Forms). The surveys were developed in order to study parental involvement in the educational and upbringing processes of schoolchildren, as well as to identify factors influencing the level of their involvement. The online surveys were designed based on the conceptual framework of the study, namely the Epstein model (1992, 1994) and the theoretical framework of Hoover-Dempsey and Sandler (1995). The questionnaires consisted of open and closed questions in two languages: Kazakh and Russian.

BASIC INTERPRETATIONS OF THE TERM "PARENT INVOLVEMENT"

The use of the term "parental involvement" has not been clearly, explicitly and consistently defined in academia. As such, Bloom (1980) argues that, in practice, parental involvement is defined as representing many different parental behaviors and practices, such as parental aspirations for their children's academic achievement and the transmission of such aspirations to their children. Christensen et al. (1992), Walberg (1986) point out that "parental involvement" refers to parent-child communication about the school. Stevenson and Baker (1987) use this term to refer to parental participation in school activities.

Dr. Epstein (1991) believes that parent involvement means communicating with teachers about their children.

The Institute for the Development of Public Education Management (RF) interprets parental involvement as an increased emotional connection with the school felt by the parents, motivating them to more actively participate in school activity.

Barge and Loges (2011) proposed to consider the definition of parental involvement in three dimensions: parents, students and school/teachers. In this context, parental involvement for the parents themselves means monitoring the progress of the child; building trusting relationships with teachers; providing conditions for the child for extracurricular activities; creation and development of a support community of like-minded parents and teachers. Students consider the most useful forms of parental involvement to be motivation, faith, and encouragement. Students also noted the importance of the ability of parents to build high-quality communications with school staff. For teachers and other school staff, parental involvement is also explained by high-quality communication, discipline, monitoring and control of the child at home.

Research by Pomerantz, Moorman et al. (2007); Benson et al., (2008) define two types of parental involvement: (1) Home-based engagement - parental help with homework and participation in intellectually stimulating activities such as reading aloud or visiting museums and other activities; (2) Parental involvement in school processes (School-based engagement) - communicating with teachers, helping in the classroom, attending school events, participating in conferences and organizations of parents and teachers.

In our study, taking into account the above interpretations, under the term "parental involvement", we will understand the degree of participation of parents in the educational and upbringing processes of their children.

CONCEPTUAL FRAME OF RESEARCH

The conceptual framework is one of the more important elements of research that reveals the structure and direction of scientific work (Reporting Standards for Empirical Research in the Social Sciences in AERA Publications, 2006).

Dr. Epstein has been researching the parental involvement model for several decades, based on the socio-ecological model of Bronfenbrenner (1977). As such, Epstein explains that bridges between parents, school, and community are essential because children learn from their parents, families, teachers, peers, relatives, and other adults in the community.

Epstein (1992, 1994) expanded the typology and identified 6 levels (types) of parental involvement in education of children:

1. Upbringing. The goal is to help create favorable conditions for families that will help children in educational activities;
2. Communications. The goal is to develop effective communications between home and school on the school curriculum and student performance;
3. Volunteering. The goal is to involve parents in the volunteer activities of the school and organize assistance and support from them;
4. Homeschooling. The goal is to provide information to families on how to help their child with homework and develop soft skills;
5. Decision making. The goal is to involve parents in decision-making at the school level, the development of leaders and representatives of children among parents;
6. Cooperation with the local community. The goal is to identify and integrate community resources and services to strengthen school programs, family practices, and student development and learning.

Epstein looks at the problem from the school perspective. Her research answers the question: what can a school and teachers do to encourage more activity among parents?

Another group of researchers led by Hoover-Dempsey & Sandler (1995) developed a coherent theoretical framework for parental involvement that answers three questions:

1. Why are parents involved in the education of their children?
2. How do parents choose specific types of involvement?
3. Why does parental involvement have a positive impact on student academic achievement?

This study used Epstein's typology of parental involvement and attempted to answer the 3 questions of Hoover-Dempsey & Sandler.

LITERATURE REVIEW

Various studies demonstrate that involving parents in school life contributes to positive academic outcomes and healthier behavior in children and adolescents (Peters et al., 2007; Every Child Matters, 2003).

As such, Epstein et al. (2002) in their study pointed to a strong relationship between parent involvement and student academic outcomes, including school attendance, as well as higher grades in classes and test scores. The involvement of parents in school life has a positive impact on the psychological health of students, academic performance, as well as on the general state of health. For example, parental participation in school life has been identified as a protective factor for adolescents in terms of sexual and reproductive health and behavior. If the school environment is supportive and caring, and parents are involved in their school life, adolescents are less likely to engage in substance abuse, violence, and other problematic behaviors. Prolonged neglect of the role of parents in the school life of the student, the unpreparedness of professionals, namely the psychological services of the school, to work with the family of students led to apathy, stress, depression and suicidal thoughts in schoolchildren.

UNICEF conducted a study in Georgia and other countries on the topic “Parenting Adolescents” (Parenting Adolescents, 2018). The role of the family, its responsibility and parental involvement in adolescence was studied. The study showed gender differences in parenting roles between fathers and mothers. Mothers are mainly involved in household chores, and the role of fathers rarely goes beyond being a “breadwinner”. At the same time, at home, there are practically no differences in behavior and responsibility between boys and girls, and parents' expectations are the same in relation to both boys and girls. The study revealed that parents are involved the most in caring for the material and physical condition of their children. Education comes second, this is most evident in the focus of parents in trying to prepare adolescents for future work in particular. Parents themselves believe that education is where parents need to be actively involved, and where control over children is needed. Educational support is considered one of the responsibilities of parents to their children. In general, education is considered equally important for boys and girls. It is believed that boys need to pay more attention to education than girls due to the fact that they will have to be the breadwinners of families in some cases. If a girl has excellent grades in physics or mathematics for instance, this brings joy to her parents. At the same time, if a girl wants to continue her career in the field of STEM, then in some cases this may cause a negative reaction, since occupations such as physicists, scientists and other "difficult" industries are traditionally considered suitable only for boys.

Unfortunately, the study also revealed that there are parents who are not always ready to support their children's desire to learn in cases where adolescents

have learning difficulties. In some cases, parenting styles directly contradict the laws of Georgia, where education is a priority for children under the age of eighteen. In other words, parents of underachieving children prefer their children to start working instead of continuing school.

Research by Borgonovi & Montt (2012) showed that parental involvement has a positive effect on the cognitive (knowledge and skills) and non-cognitive (learning motivation, learning strategies) development of children. Thus, children whose parents are more actively involved in school life are more likely to achieve higher academic performance, be more involved and motivated in school, and have more positive mental health scores, as well as demonstrate good communication skills. At the same time, reading books to children from an early age and discussing political or social issues in adolescence were determined to be the most effective types of interaction between parents and children.

Even a simple act of parents reading at home benefits children because it shows them that reading is something their parents value. For example, the results of a study by Chen (2009) showed a strong positive relationship among parental reading patterns, support for an environment that encourages the child to read at home, and student academic achievement ($p < 0.001$). In families where parents read any literature for children or with children, this has a positive impact on the development of the reading skills of a child.

The positive effect of parental involvement on education of children is stronger in primary than in secondary school (Jeynes, 2007). According to the results of PIRLS-2016, fourth graders whose parents often spent time with them teaching them early literacy had higher reading achievement. As such, the average score of students whose parents often worked with children (taught them how to write and read) is 24 points higher than that of students whose parents sometimes worked with them, and 110 points higher than those whose parents never or almost never worked with their children.

Kazakhstani parents in PIRLS responded that they attended to their children at an early age (65% - often; 35% - sometimes). The difference between students whose parents worked with them at home often and those whose parents worked with them only sometimes was 8 points (539 and 531 points).

According to PISA 2018 (OECD, 2020), the average reading score of 15-year-olds was higher in countries where parents were more likely to discuss their child's progress at the initiative of teachers. For every 10 percentage points increase in the proportion of parents who discussed their child's progress at the instigation of teachers, the reading score increased by 10 points, on average, across-the 74 countries with available data.

Parents play a decisive role in the development of a child's reading literacy. According to Bernstein's theory (Berstain, 1971), parents with working occupations

develop a "limited language code" of children, since their sphere of activity is monotonous and often does not require high verbal skills. At the same time, parents who are workers of non-productive, intellectual labor develop an “extended/complex language code” due to their higher social, cultural and geographic mobility and employment in places that require good oral and written skills. As a result, the literacy of speech that a child hears from a very early age, and the richness of the vocabulary used by parents, significantly affect his success already at the very start of schooling, in particular, on how easily the child will navigate the teacher's instructions, textbooks, communicate with classmates, succeed in learning, etc. (Caro, Daniel H.; Sandoval-Hernández, Andrés; Lüdtke, Oliver, 2012; Cultural, Social, and Economic Capital Constructs in International Assessments: An Evaluation Using Exploratory Structural Equation Modeling, School Effectiveness and School Improvement, v25 n3 p433-450).

Other researchers (Nash, 2006) associate the inequality of educational opportunities with habitus (a holistic system of perception, evaluation, classification and actions of an individual, the result of an individual's experience and internalization of social structures, which is of an unconscious nature - according to the theory of Pierre Bourdieu, it manifests itself through attitudes and disposition of a person, his behavior) for a child, whose personal development occurs primarily in the family. The study claims that parent's habitus determines the child's values and attitudes towards education, his career aspirations, self-confidence, and attitude towards mathematics. Children and parents from "middle class" families showed more positive attitudes towards mathematics, had a higher level of cultural capital, and more often chose a profession in the field of mathematics than children from "working class" families. A direct relationship was found between the habitus of the child and his academic performance.

Communication between parents and teachers is also one of the important factors influencing the academic achievement of students. A study by Shute et al., (2011) showed that this communication also affects a child's academic performance ($p<0.005$). According to PISA-2018 data received from school principals, in Kazakhstan, 65% of parents (OECD - 41%) of students discuss their child's progress with a teacher on their own initiative, and 59% (OECD - 57%) - on the initiative of teachers. More than half of parents (Kazakhstan - 55%, OECD - 17%) participated in local school government, and the same number (Kazakhstan - 56%, OECD - 12%) voluntarily participated in sports or extracurricular activities.

On average, across the nine OECD countries where parent surveys were conducted the problems parents most frequently cited as barriers to participation in school activities were related to time and the need to work (34%) and inconvenience of meeting time (33%).

The COVID-19 pandemic has given a significant impetus to the intensification of research in the field of parental involvement in the process of education and upbringing of children. This is due to the fact that during the pandemic, the role of the family as a whole came to the fore, where parents became the principal actors. As such, the focus of Kazakhstani studies was the involvement of parents in the educational process of children during the period of emergency distance learning, as well as factors affecting parental satisfaction with the quality of distance learning. While the degree of satisfaction of parents with education indicates their involvement in the education of children.

The most important predictors of parental satisfaction with the education of children during the pandemic were the socioeconomic characteristics of the family, the number of children in the family, the readiness of the system to switch to distance education, and the level of professional competencies of teachers. Low access of children to technological resources that enable distance learning (smartphone, computer, Internet) increases parental dissatisfaction with distance learning.

In the IAC study (2020), self-assessment of parents showed their active involvement in the process of teaching children. Almost all parents have monitored their children's progress through conversations, checking diaries, observation and other educational measures using encouragement methods (sometimes - 16-26%, often / always - 70-81%). Most parents paid attention to organizing the correct daily routine of the student, controlling the content of visited sites, and the duration of using the Internet. At the same time, during the period of distance learning, students more often preferred to seek help and support from teachers and friends-classmates, and not from their parents, despite the closeness of the latter in conditions of home self-isolation. The survey also showed that the majority of students associate support with the school (64.8%), that is, with teachers and classmates. The reasons for this may be the unpreparedness of parents for distance learning. A high percentage of parents noted that it was impossible to master the educational material without the support and constant participation of teachers (74.1%). Half of the parents did not know how to help their child (52%) and did not understand what exactly was required of them in specific subjects (47.2%), which, contrary to the self-assessment of parents, indicates their low involvement in the process of teaching children.

The Department of Student Welfare of the AEO NIS, with the support of UNESCO, implemented the Strong Family (Berik Otbasy) project in the Atyrau region, the main idea of which is to create a trusting union between the family and the school to foster comprehensive development of students. Many psychologists and social educators received professional training, and parents and children themselves were able to take part in various training courses and sessions. Analysis of the results of the project showed that parental aspirations and expectations

have the strongest connection with the achievements of children in education (a strong correlation with average GPA indicators was established). At the same time, basic parental home supervision has the weakest relationship with student academic achievement.

While most studies report a positive association between parent involvement and academic performance, some studies have shown a neutral or even negative effect.

The most illustrative examples of parental involvement and their influence on children's performance **in primary school** are as follows.

Parental expectations and aspirations are considered as an approach in which parents assume that their child will do well in school both now and in the future. This technique appears in many studies and shows a positive relationship with academic performance (Gubbins & Otero, 2016; Hung, 2007; Phillipson & Phillipson, 2012; Xu, Benson, Mudrey-Camino, & Steiner, 2010). For example, Lee and Bowen (2006), after examining the level and impact of five types of parental involvement at home and at school, found that parents' educational expectations of a child were the strongest predictors of academic achievement.

Parental pressure to study through the use of orders, punishment and other coercive actions negatively affected their children's academic performance (Domina, 2005). Academic pressure from parents is also associated with lower self-esteem in math and reading (Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009).

Parental encouragement and support are positively associated with student achievement. For example, praising children for academic achievement, progress, and effort, and informing children that they care about them and that they are doing well in school, has led to the highest academic achievement (Hung, 2007; Rogers, Theule, Ryan, Adams, & Keating, 2009).

The provision by parents of appropriate environment and materials that facilitate learning has a positive and significant relationship with academic achievement. Sheldon and Epstein (2005) found that homeschooling with parental support was consistently associated with improved student performance on math tests. They found that effective support for math learning included homework that required students and parents to interact and discuss math and using math materials and resources at home provided to families by teachers.

Participation in homework. The relationship between this type of participation and performance is not consistent. Studies have shown that helping children with homework is not significantly associated with positive academic achievement (Driessen, Smit, & Sleegers, 2005) or negative academic achievement (Domina, 2005; Lee & Bowen, 2006; Rogers, Theule, Ryan, Adams and Keating, 2009). For example, Tam and Chan (2009) found that parental participation in children's homework was positively associated with children's academic

development. They noted that this fact is largely associated with the positive attitude of students and their parents to homework in mathematics and reading.

Another interesting example is the study by Moroni (2015). It was found that when participation in homework was perceived more as "supportive", then it was positively associated with student achievement. However, when parents were perceived by children as "obsessive and controlling triggers" in the process of doing homework, their help was negatively associated with academic performance. In addition, students with low reading achievement reported more parental supervision compared to students with higher reading achievement.

Reading at home was also found to be significantly associated with the performance of primary school children. Parents who read with their child at home contribute to positive school performance (Hemmerechts, Agirdag, & Kavadias, 2017; Myrberg & Rosen, 2009). For instance, Kloosterman and colleagues (2011) investigated the extent to which parental socialization of reading, that is, serving as an example of reading at the beginning of a child's educational career, is associated with children's performance in subsequent grades of primary school. As a result, they demonstrated that this approach has an extremely positive effect on the language abilities of children.

Research indicates a positive relationship between parent involvement and academic achievement in math and literacy **in middle school and high school**. The most important examples of parent involvement are.

Parental aspirations and expectations are positively associated with academic achievement (Antonopoulou, Koutrouba, & Babalis, 2011; Carranza, You, Chhuon, & Hudley, 2009; Choi, Chang, Kim, & Reio, 2015; Fan, Williams, & Wolters, 2012; Gordon & Cui, 2012; Pearce, 2006; Simons Morton & Chen, 2009; Strayhorn, 2010; You, Lim, No, & Dang, 2016). For example, Chen and Gregory (2010) found that among various methods and approaches, expectation of academic achievement was the only type of parental involvement to predict student GPA. Thus, students who reported that their parents had higher expectations for their educational achievement had higher average scores and were also rated by their teachers as more engaged in classroom activities compared to their peers whose parents' expectations were lower.

Support for scientific achievements in science and their development through homeschooling. Parental involvement in the form of academic assessment and subsequent reinforcement has been shown to be significantly positively associated with student achievement in high school mathematics (Hayes, 2012; Hong, Yoo, You, & Su, 2010). For example, Ho (2010) found that students' academic performance, as measured by academic achievement and performance, is strongly associated with certain types of parent involvement. It was found that the participation of parents in the organization of activities to enrich the scientific

knowledge of their children is significantly associated with the scientific performance of students. Activities such as watching TV shows about science, reading books about scientific discoveries, watching, reading or listening to science fiction are the most effective methods for developing the scientific mindset of their children.

Academic support and encouragement from parents in their children's learning is positively associated with student achievement (Bean, Bush, McKenry, & Wilson, 2003; Chen & Gregory, 2010; Dumont et al., 2012; Gordon & Cui, 2012). Martinez, DeGarmo, and Eddy (2004) demonstrated that the opportunity to speak frankly with parents about important life issues, along with academic support, resulted in students completing more homework, which contributed to higher academic achievement and lower dropout rates.

Educational discussions (communication) between parents and children about school activities, immediate and long-term school plans, and other academic issues show a positive relationship with academic performance (Altschul, 2011; Hayes, 2012; Hong & Ho, 2005; Houtenville & Conway, 2008; Hsu, Zhang, Kwok, & Ju, 2011; Gordon & Cui, 2012; Park, 2008).

For instance, McNeil (2012) found that the only aspect of parent involvement that was associated with improved academic performance and reduced problem behavior (truancy) was parent-child discussions. In other words, a higher level of mutual communication improves student performance and reduces absenteeism.

Thus, numerous studies unequivocally confirm the high degree of influence of parental involvement on the academic and behavioral achievements of students.

REGULATION OF THE INVOLVEMENT OF PARENTS IN EDUCATION AND UPBRINGING OF CHILDREN IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

The role of parents in education and upbringing of children are defined by the Constitution of the Republic of Kazakhstan, the Code "On Marriage and Family", "On Education" and other legal acts. According to Article 27 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan, "the care of children and their upbringing are the responsibility of parents."

The Law “On Education” (Article 49, paragraph 3) requires parents and other legal representatives of children to ensure that they receive secondary education in educational institutions of the Republic of Kazakhstan.” Article 49 of the Law "On Education" also defines the rights of parents and other legal representatives to choose an educational organization, taking into account the desire, individual inclinations and characteristics of the child, participate in the work of management bodies of educational organizations through parent committees, receive information from educational organizations regarding the progress, behavior and conditions of study of their children, as well as the obligation to create healthy and safe conditions for children to live and study, ensure the development of their intellectual and physical strength, and moral formation.

Article 24 of Chapter 4 of the "Law on the Rights of the Child" (2002) defines the obligation of parents or other legal representatives to create the living conditions necessary for the comprehensive development of the child.

The rights and obligations of parents to raise and educate a child, protect his rights and interests are enshrined in Article 70, Chapter 11, Section 3 of the Code on Marriage and Family (2011).

According to the Code of Administrative Offenses (Article 127, paragraph 1), “failure by parents to fulfill their obligations to educate and (or) educate, protect the rights and (or) interests of minor children, as well as to care for and support them, entails fine in the amount of 10 monthly calculation indices”.

A methodological framework has been created in addition to the legislative framework on the rights and obligations of parents. The Ybyrai Altynsarin National Academy of Education of the Ministry of Education and Science developed an instructive and methodological letter “On the features of the educational process in organizations of secondary education of the Republic of Kazakhstan in the 2021-2022 academic year” (recommended by the NAE Scientific and Methodological Council (protocol No. 5 dated May 13, 2021). Strengthening the interaction between the school and parents is a key feature of the organization of educational and upbringing processes in this methodological document. It also reflects the main activities that contribute to the involvement of parents in the process of educating and raising children.

In this sense, the project "Family-School" is aimed at improving the educational potential of the family, the methodological practice of teachers in family education and productive interaction with the parents of students.

The implementation of the project "One day in the life of the school" aims to involve parents in the life of the school, classroom, and the child.

Individual conversations are held with parents and children, a work program is drawn up with each child with a visit to the family to get acquainted with the child's home living conditions, consultations on family problems and the challenges of raising children being conducted within the framework of parental councils.

The Strong Family program is aimed at families with children and adolescents aged 10 to 14 years old to strengthen the relationship between parents and adolescents. The program is implemented by the Nazarbayev Intellectual Schools and the United Nations Office on Drugs and Crime.

The program consists of 7 two-hour sessions for parents and youth. The first hour parents and young people meet separately, the second hour they spend together doing joint tasks (games, joint projects, skills development practice). Training is conducted by teachers and psychologists specifically instructed by an international trainer.

The results of the program had a positive impact on student socialization. Students became more open, anxiety and fear associated with the learning process decreased. Parents also noted these changes: they talk to the child about his or her plans for the future without criticism; they wait until they cool down, and only then solve problems together with the child; Allocate one-on-one time with their child. Parents after studying in the Strong Family program take an active role in the life of the school. They have become more united and organized, arrange various master classes and share their experience.

An important aspect of parental involvement in the process of educating and raising children is their presence in social networks. The rapid development of technology enhances the importance and relevance of social networks. Social networks and other online tools have become an integral part of life. For example, the fact of creating and using various chats and groups in Telegram or WhatsApp among parents, teachers, students, as well as their various combined forms, has already become a part of our lives. Therefore, the authors considered it important to analyze the presence of Kazakh parents on the Internet, which will help to understand the topics of concern to parents in addition to other factors and methods used in this study, as well as indirectly understand their involvement in the upbringing and education of children through monitoring topics and issues of concern to parents. The authors of the study deliberately did not analyze the situation in parent and teacher chats since the content and nature may differ depending on many factors.

To do this, an analysis of pages and blogs related to education and upbringing of children in Kazakhstan was carried out within the framework of this study. Pages were found with hashtags #parents, #educationinkazakhstan, #parentsofkazakhstan, #preschool education and #earlydevelopment. Next, an analysis of 30 pages on the social networks Instagram and Facebook with the most relevant content and the number of active subscribers more than 500 was made. Data regarding the goal of the community, the number of subscribers, the average level of involvement (at the time of collecting information from 13.02.2022-18.02.2022) are presented in the table below.

Group name	Language	Platform	Number of subscribers	Average engagement	The main goal of the group
Children's education	Russian	Instagram	109 469	0.32%	Blog about children's education for self-study
Parents' Union Of Kazakhstan	Russian	Instagram	77 263	2.55%	Protection of children's rights, participation of parents in solving problems of unsatisfactory laws and state initiatives
Developing child's personality (Bala tulgasyn Damytu)	Kazakh	Instagram	50 274	1,67%	Dialogue between parent and child, development of the child's personality
Parenting and development of children	Russian	Instagram	39 560	0,63%	Parenting and development of children
Unity of conscious QZ	Russion	Instagram	30 534	2,35%	Rights of children and parents
Department of Education, Nur-Sultan	Kazakh	Instagram	24 973	0,61%	Official page of the Education Department of Nur- Sultan
Education in Kazakhstan	Russian/ Kazakh	Facebook	5 400	2, 43%	A group to discuss any issues of the education system in the Republic of Kazakhstan.
Open Education	Russian	Facebook	5 200	5,50%	An initiative group of parents who want to educate their children according to their desires within the framework of current educational standards.
OYNA Childhood Institute	Russian	Instagram	1 109	6,00%	Raising awareness of the importance of early childhood and informational support for educators and parents
Blog about children's education	Russian	Facebook	996	0,09%	Law, regulations, quality and digitalization of children's education

Top 3 pages from Instagram and 1 page from Facebook were selected for a more detailed comparative analysis.

The three pages with the largest number of subscribers are *Children's Education* (109,469 subscribers), the *Parents'* (77,263 subscribers) and *Bala tulgasyn damytu* (50,274 subscribers). These differ significantly in the style of blogging, in its goals and content.

In this sense, the page "*Children's Education*" is a blog platform of the online kindergarten Indigo and is focused on covering topics related to preschool and school education, parenting, support and recommendations for parents, quality and digitalization of preschool education, clarifications of government initiatives and amendments.

It is noteworthy that this blog is maintained on two social platforms: Instagram and Facebook, but despite the identical content, one can notice a significant difference in the number of subscribers on the pages: 109 thousand and 996 people, respectively. This can be explained by the fact that Instagram is a more popular network among Kazakhstanis compared to Facebook, as well as more convenient and easier to understand.

The next page with a large number of subscribers, with an average engagement rate of 2.55% and high activity is the "*Parents' Union of Kazakhstan*". This page was created as a patriotic platform for parents with an active citizenship. This page is not just a blog with informative content, it is a Republican Public Association (RPA) with rules and conditions for entry, as well as a monthly fee.

One can see that the topics of concern to parents of this organization range from petitions against the surrogacy business, LGBT communities, sex education in schools to petitions against forced vaccination and the Ashyq system by clicking on the link in the bio.

In addition, the authors conduct surveys and questionnaires for parents on the topics of inclusive education, the opinions and satisfaction of parents with the quality of education and amendments to legislation.

Another page with similar content and the nature of publications - Unity of the Conscious entered the TOP-5, and is also a platform with its own rules, donations, a telegram channel and an active link to petitions.

One can assume by looking at these pages that independent, actively functioning communities of parents are gradually being formed on the Kaznet, involved not only in education and upbringing of children, but also interested in taking an active part in solving issues related to children's rights, amendments to the law, government initiatives.

Such communities of parents with active citizenship can serve as an example of a bottom-up approach when citizens themselves initiate changes in the system.

Instagram
Search
КАК ВЗЯТЬ ОТПУСК В ДЕТСКОМ САДУ?
ДЕТСКИЕ ЛАГЕРЯ ОТДЫХА: ОПРОС ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ
МОШЕННИКИ И ПОМОГАЙКИ - ОДИНАКОВОЕ ПОНЯТИЕ
BILIM WEBLINE
СЕКЦИИ ПО ГОСЗАКАЗУ: ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ
18+3×(5-4+1)=?
ПРОСТАЯ ЗАДАЧА, КОТОРУЮ МНОГИЕ РЕШАЮТ НЕПРАВИЛЬНО. СПРАВИТЕСЬ?
INDIGO
14 ЧЕРТ, ОБЪЕДИНЯЮЩИХ РОДИТЕЛЕЙ, ВОСПИТАВШИХ УСПЕШНЫХ ДЕТЕЙ
ВЫБИРАЕМ СТУЛ И СТОЛ ДЛЯ РЕБЕНКА
ИГРОВЫЕ ПЛОЩАДКИ В ДЕТСКИХ САДАХ
ЭЛЕКТРОННЫЕ ДОГОВОРЫ. ПРЕИМУЩЕСТВА ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ

Instagram
Search
@kazsouzrod
КАЗАХСТАНДЫҚ АТА-АНАЛАР ОДАҒЫ
КАЗАХСТАНСКИЙ СОЮЗ РОДИТЕЛЕЙ
ВСТАНЕМ ВСЕ ВМЕСТЕ
kazsouzrod • Follow
kazsouzrod Телефон для справок (WhatsApp) 8 778 778 80 71
К этому же номеру привязана карта Каспи.
при перечислении через Каспи, пожалуйста, напишите: "членский взнос" или "спонсорская помощь"
Для вступления в РОО "Казахстанский Союз Родителей" Вам нужно:
1) написать заявление;
2) заполнить краткую анкету;
3) произвести оплату членского взноса за 3, 6 или 12 месяцев (1месяц-500 тенге) по карте или по следующим банковским реквизитам:
1,614 likes
Add a comment...

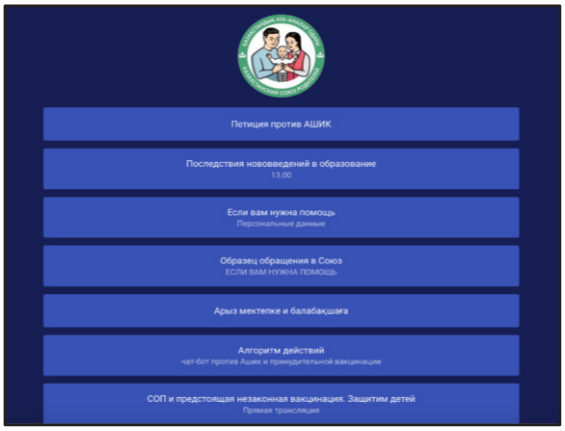
Петиция против АШИК
Последствия нововведений в образование
Если вам нужна помощь
Образец обращения в Союз
Арыз мектепке и балабақшага
Алгоритм действий
СОП и предстоящая незаконная вакцинация. Защитим детей

ВСЕ О ЗАКОНОПРОЕКТЕ О ПСБН
Біздің телеграм-канал "Сапалылар Бірлестігі КЗ"
Наш телеграм канал "Единство осознанных КЗ"
Наш телеграм-чат "Единство осознанных КЗ"
БАРТЕР БО.КЗ
Документы
Жабық Бот
!!!Подпишы Петицию Против Принудительной Вакцинации!!!
!!! Подпишите петицию РОДИТЕЛИ КАЗАХСТАНА ПРОТИВ ЮВЕНАЛЬНОЙ ЮСТИЦИИ!!!

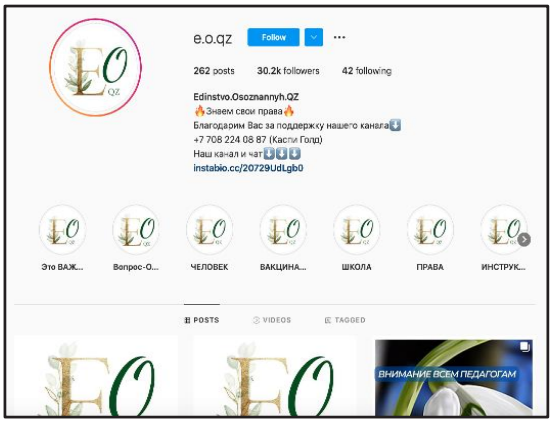
e.o.qz
Follow
262 posts
30.2k followers
42 following
Edinstvo.Osoznannyh.QZ
Знаем свои права
Благодарим Вас за поддержку нашего канала
+7 708 224 08 87 (Каспи Голд)
Наш канал и чат
instabio.cc/20729UdLgb0
Это ВАЖ...
Вопрос-О...
ЧЕЛОВЕК
ВАКЦИНА...
ШКОЛА
ПРАВА
ИНСТРУК...
POSTS
VIDEOS
TAGGED
ВНИМАНИЕ ВСЕМ ПЕДАГОГАМ

The next page, included in the TOP-3, "*Bala tulgasyn damytu*" is conducted in the Kazakh language and has a relatively large number of subscribers (50,274). Despite the fact that, in general, pages in the Kazakh language are not very popular on social networks compared to content in Russian, this page has a high average engagement rate (1.67%). Nevertheless, it is worth noting that this page carries a more emotional and religious connotation, from which we can conclude that this blog site has gathered an audience that is mainly interested in the religious and cultural aspect of education and upbringing of children. For example, on this page you can find separate posts related to raising girls.

The number of followers on the Facebook page of *Kazakhstan Education* is 5400, which is small compared to similar pages on Instagram. It should also be noted that on this page, the content mainly consists of reposts from other pages.

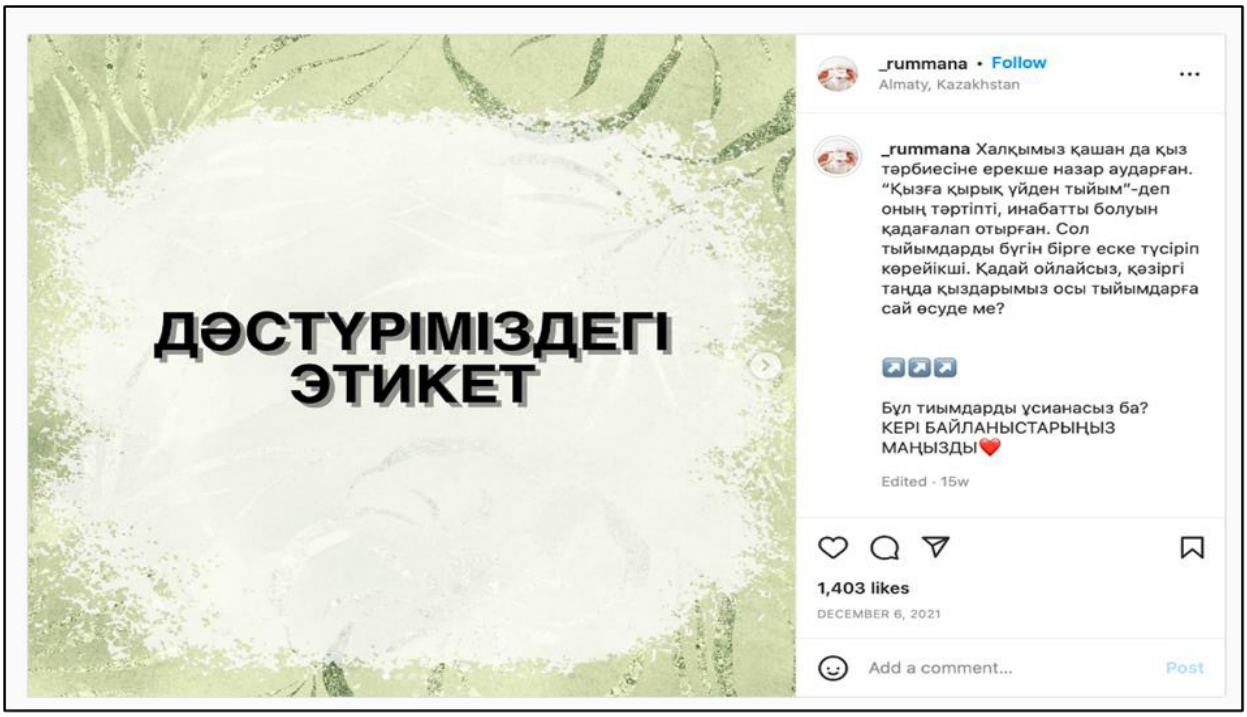

To sum up, on pages like *oyna_institute*, *samal.nane*, *_rummana*, *ainur_meirbekova* in general, the mood of parents in the comments can be described as positive rather than negative. The content of these pages was not aimed at identifying and discussing problems, but more at informational and advisory posts for parents. Topics could range from the importance of breastfeeding to building trust with a teenager in the family.

On the other hand, on such pages as the *Union of Parents of Kazakhstan*, *the Unity of the Conscious*, *Open Education*, *Kazakhstan Education*, the mood of parents can be characterized as more negative. This relates to the topics raised on these platforms. Basically, they are concerned with amendments to the law and

initiatives of the state, with which the parents did not agree. These platforms have been used to protect the rights of children in educational institutions, for litigation and signing of petitions.

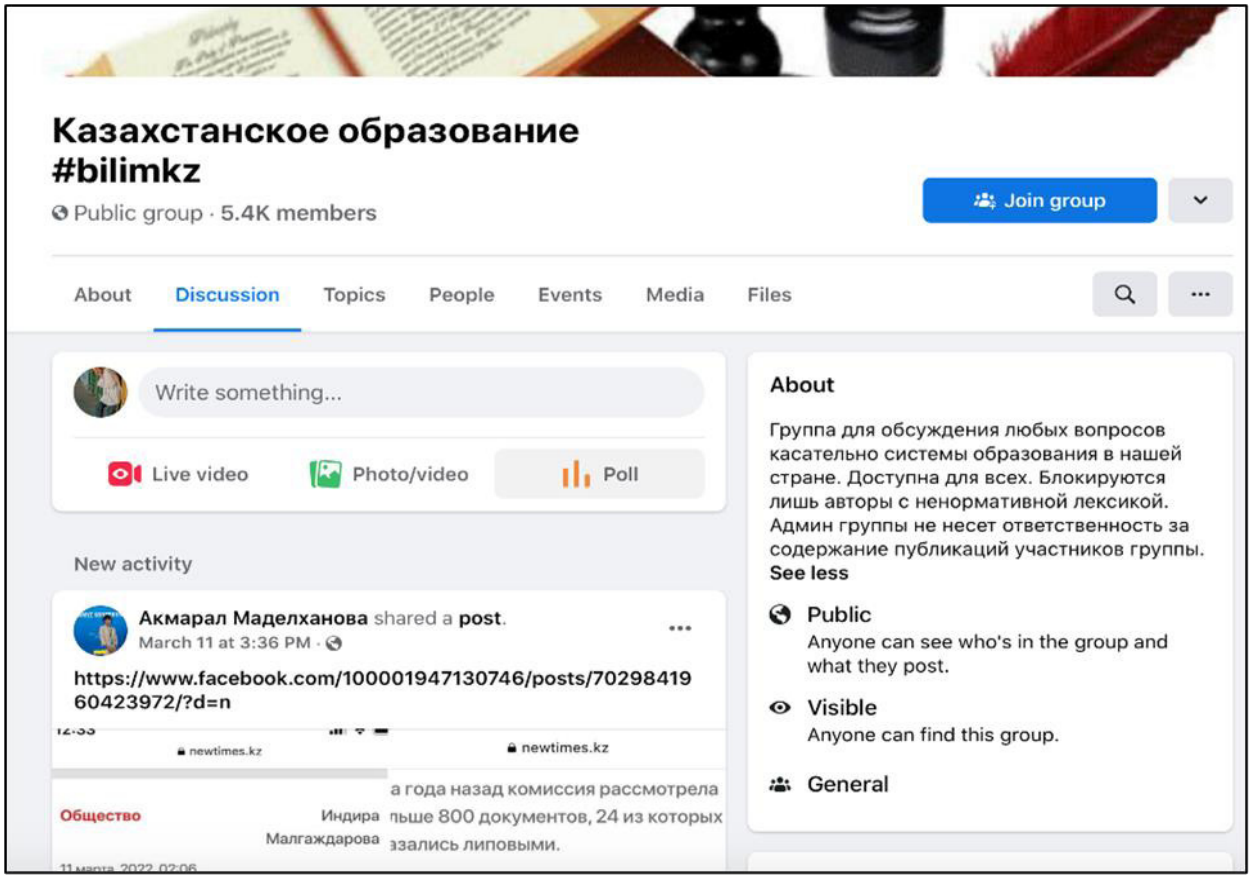

Data were obtained from the portal *Kompra.kz* for the "giving birth" search query to identify the degree of institutionalization of parental involvement. As a result, 96 organizations (figure by regions) of various forms were identified: public associations, public funds, limited liability partnerships, private charitable foundations. They united parents in different areas of activity: parent school associations and committees, associations of parents of children with autism and disabilities, psychological support for parents of children with special needs, to help orphans, and protect children's rights.

The given data on parent websites is not complete, since it does not include parent associations the names of which do not include the keyword "giving birth" in the search. Thus, the list does not include various associations, boards of trustees of educational organizations, in which the parent community predominates.

Today, boards of trustees function in general education schools in Kazakhstan, in educational organizations for orphans and children left without parental care, and in organizations of technical vocational education. Participation in the work of

boards of trustees enables the parent community to contribute to the organization of the upbringing of children, involvement in the process of "co-management", conduct a constructive dialogue with the educational organization, society, make the management of educational organizations transparent, participate in the joint solution of common tasks, reduce aggression and identify the needs of the parent community, children and adolescents.

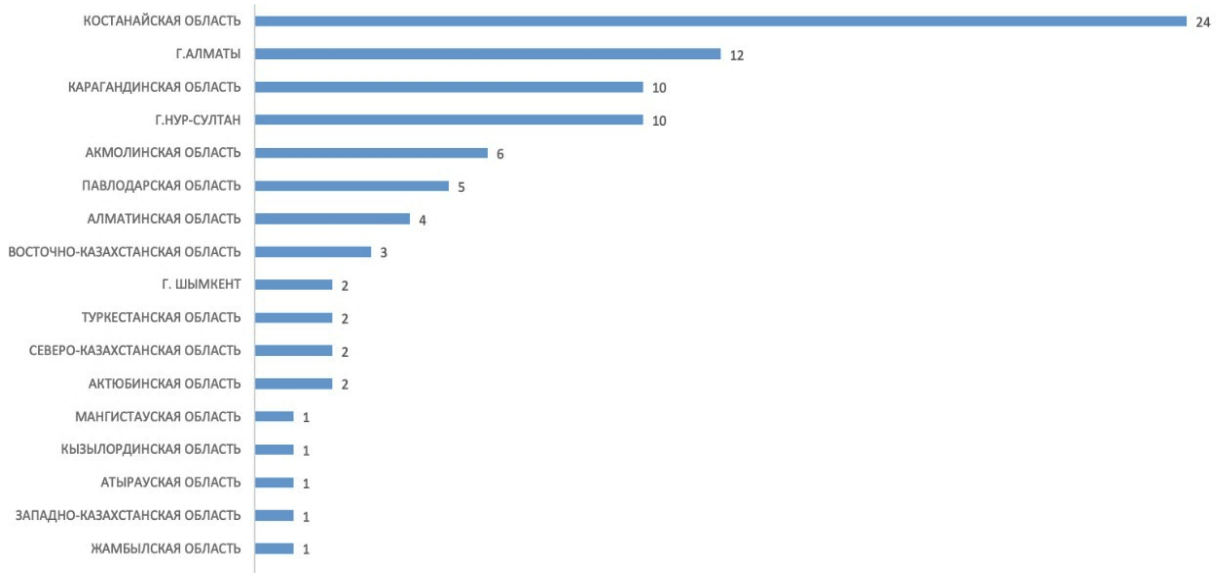

Thus, the involvement of parents is indicated at the regulatory legal level in Kazakhstan. There are administrative levers of influence on parents in case of non-fulfillment of certain duties by parents to students.

There are public associations of parents, boards of trustees of schools where parents, their associations and parents' committees in schools play an important role.

There are documents and programs that describe in detail the mechanisms for involving parents in education and upbringing of their children.

However, there are no regulations for the obligatory application of them in practice, mechanisms for encouraging actively involved parents and motivating passively involved parents.

An analysis of the activity of parents in social networks shows that parents are more concerned with protecting the rights of their children, the abolition of coercive procedures like psychological diagnostics or vaccination, the adoption of amendments to the Law "On Education" without taking into account the voice of parents, the abolition of early sex education and juvenile amendments, modifications education systems, starting with the duration of recess and ending with issues related to the safety of children and protecting them from bullying and violence, etc.

INTERNATIONAL PRACTICE OF STATE REGULATION AND SOCIAL MECHANISMS OF PARENTAL INVOLVEMENT IN EDUCATION AND UPBRINGING OF CHILDREN

Countries were selected according to several criteria that allow us to look at this issue broadly to study the international practice of involving parents in education and upbringing of children, as well as borrow some mechanisms that can be applied in Kazakhstan at the level of regulatory legal acts (NLA) and schools.

The main criteria are described below, as well as countries that fit one or another criterion.

1. The closest economic partners and neighbors: (EAEU, CIS, border countries) - the Russian Federation (RF), the Republic of Belarus, the People's Republic of China (PRC).

2. Countries with consistently high results in international comparative studies (PISA, TIMMS, PIRLS, ICILS and others) - Finland, Estonia, South Korea, China, Singapore.

3. Developing countries that have a similar economic structure, as well as historical and cultural similarities with Kazakhstan - the RF, Belarus, Turkey, Georgia, Bulgaria.

4. Countries that have done a lot of research on parental involvement and other topics in the field of education - the United States of America, the United Kingdom, Singapore, Finland.

Thus, 12 countries were selected that fit the specified 4 criteria, and the more interesting cases of Australia were also considered.

The UK. The importance of involving parents in the educational process is reflected in two national documents of the UK Department of Education:

1. The Schools White Paper (2010), which states that the government will improve the outcomes and life chances of all children, and schools have a greater responsibility to parents for the success and achievement of students.

2. The Field Review on Poverty and Life Chances, 2010 which identifies the central role of parents in achieving goals (e.g., closing the achievement gap), especially in the first years of life. The review also sets targets for children's life chances, including home learning environment, parent-child relationship, mothers' education, mother's age at first birth, and others.

Local authorities may use various measures in relation to parents in the event of a child not attending school without a good reason:

1. Appointment of courses to be attended by parents of children who miss classes in order to subsequently improve their attendance;

2. Appointing a supervisor to a family to ensure attendance;

3. Providing evidence that the child is attached to a school or receives home education;

4. £60 fine which increases to £120 if not paid after 21 days. If the fine is not paid after 28 days, the parent may be held liable for the child's absence from school.

5. Liability can result in a fine of up to £2,500, community service or imprisonment for up to three months.

In addition, mechanisms for involving parents are actively practiced in the UK. For instance, the Parentkind movement was initiated back in 1956 by a group of parents who were passionate about the idea of their participation in the education of their children but felt that they needed representation both at the national and local level.

Therefore, the National Association of Parent Committees was created from local parent committees that form regional federations. They provide dedicated support and fundraising advice to volunteer parents so that every school can benefit from a successful parent committee. Parents are provided with information and resources to enable them to participate fully in their child's education and school life.

The Association regularly conducts surveys among parents and publishes annual reports on the results of their work. For example, in 2020 they continued a series of online surveys to understand how perceptions of the role of parents have changed during the pandemic. The survey results showed that most parents want to play an active role in their children's education.

The pandemic has shown an increase in the level of parental involvement. Three out of 10 parents say they would like to be even more involved in the process after the end of quarantine and the reopening of schools. The top priority for parents is how to support children’s homeschooling.

The Manchester transition project demonstrates the importance of a whole school approach to parent involvement. The aim of the project is to increase the capacity of nursery and primary school staff in eight Manchester schools to support parents, especially during the transition to primary school and from primary school to senior school. Parents whose children are at the initial stage of education were offered the following: a home visit or an individual conversation with a teacher; opportunity to meet other teachers and parents; booklets and other everyday means of communication; sessions and games; seminar for parents and focus group. Additional support was provided by an assistant teacher. Parents of first graders attend a class meeting and receive a package of activities that could be used at home before the children enter school, literacy, and numeracy workshops.

Families and Schools Together (FAST) is a science-based program for parents. In 2010, Save the Children piloted the FAST program at five primary schools in Ealing, Manchester, West Belfast, West Dunbartonshire, and Caerphilly. The program consisted of three stages. At the first stage, an interagency team

focused on working with the community was created to implement the program and form a supportive community around the school.

The team included FAST coordinators, parents with children attending the school, school staff and community partners such as health and social workers, and other community members. The group then recruits families to volunteer.

The second phase includes an 8-week course designed to help build relationships between parents and their children, parents and schools, and parents and other parents. Each weekly session includes: a joint meal, communication games, a session of mutual assistance and more. In the third stage, parents meet monthly for 22 months. Parents, who complete the 8-week FAST course, plan and lead these meetings with the support of the school.

Finland. Cooperation with parents is enshrined in Finnish law in the Core Curriculum. The National Core Curriculum (2016, p.14) states that its mission is “to promote the holistic growth, development and learning of children in collaboration with their parents” (p. 1).

Vanhempainliitto (Finnish Parents Association), whose members are about 1300 parent associations operating in kindergartens, schools, and educational institutions, has been the national bridge of cooperation between families and schools (kindergartens) for more than 100 years. The association provides ideas and tools for joint work of families and schools / kindergartens, as well as for parental activity, and holds formal and informal events.

For example, the informal Family-School Get-together event offers families and educators the opportunity to network and get to know each other. It can take the form of a teacher and parent Saturday morning coffee filled with exciting program activities, or a friendly evening.

Helsinki schools use the Wilma web interface, which parents can use to get information about learning and organization of the educational process. Many schools use Wilma for interaction between school and home. With Wilma, parents can monitor their child's academic progress, investigate and resolve non-attendance issues, send messages to the teacher, read messages sent by the teacher, and follow the school's newsletters.

The portal includes such tabs as "Messages" for communication between parents and teachers, "Evaluation" - for getting acquainted with upcoming exams and grades, "Lesson Notes" - for viewing and explaining the reasons for missing lessons, "Support" - for instructions from teachers what kind of assistance the student received, including disciplinary measures, Surveys for parent participation, bulletins for information brochures, Curriculum for lessons taught, Teachers and Staff for information about teachers and other staff are prepared by teachers and school staff.

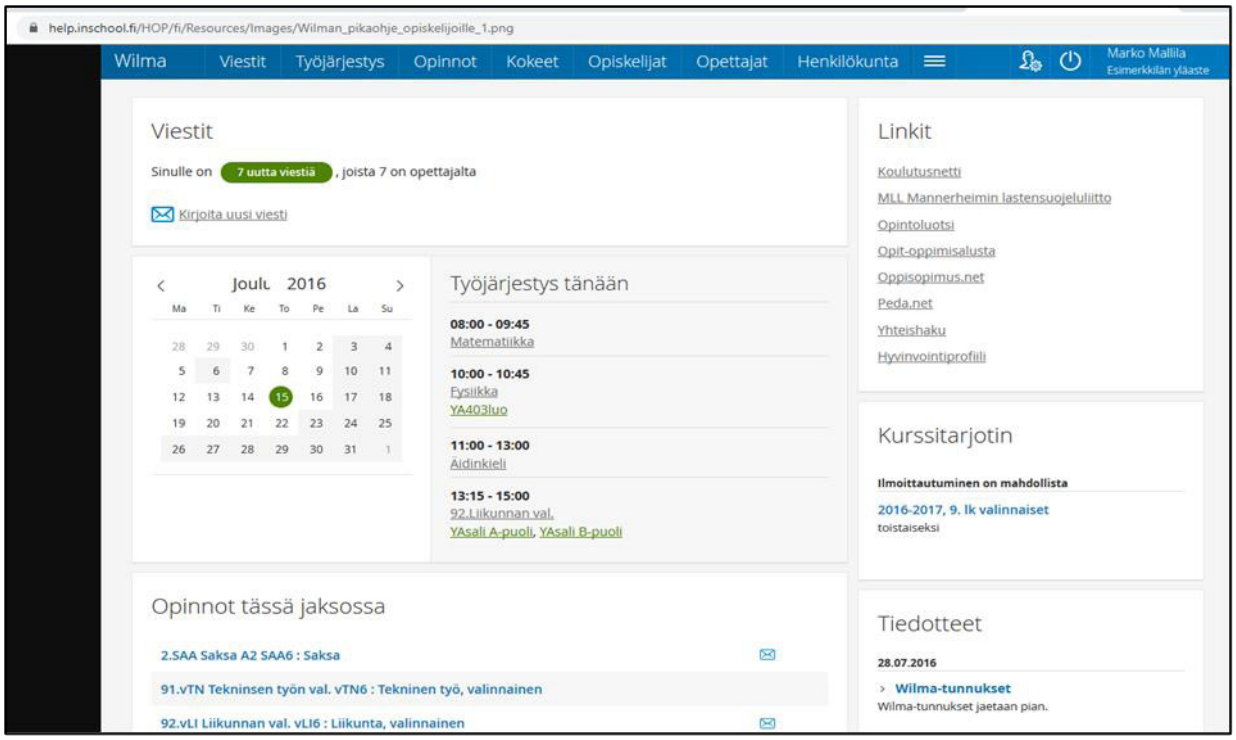

Finnish teacher education research demonstrates the importance of providing future teachers with more hands-on training in cooperating with parents and developing cultural awareness in building such relationships, as the number of multicultural families has increased dramatically, especially in Helsinki.

In the latest curriculum reform process, which lasted 2.5 years, the Finnish authorities maintained open channels of communication with society. More than 4,000 comments on the educational program were received from organizations and individuals.

As a result of the close interaction of the parent community with educational organizations, only 4% of Finnish schools reported that they are subject to constant pressure from parents, compared with much higher rates in other countries (for example, Singapore - 60%; Australia - 36%).

Estonia. According to Article 26 of the Constitution of the Republic of Estonia, “parents have the right and duty to raise their children and take care of them”. At the level of NPA in the field of education, the role of parents is fixed in terms of participation in the work of school councils.

The Law on Primary and High Schools (§73-1) states that the School Board is a permanent body whose task is the joint activity of students, teachers, parents, alumni, and organizations supporting the school in organizing, planning and supervising education and upbringing, as well as to create better conditions for education and upbringing.

The council is basically an advisory body to the principal in schools by law. He has the right to make proposals or approve the director's proposals only on certain issues.

The Independent Association of Estonian Parents (Eesti Lastevanemate) was founded in 1998. In the first statute, the main goal of the association was to combat the mental and physical overload of children in school. Currently, the main activity of the organization is the formation of public opinion on various aspects of education. The following tools are available for this:

1. Using theory and practical experiences to support the association's beliefs in conducting its own research;
2. Writing articles, appearances in the media;
3. Organization of events: debates, lectures, seminars, conferences;
4. Public and private requests and proposals to politicians, the government, parliament, local authorities, the Chancellor of Justice, etc.;
5. Education (parents, caregivers, teachers and other stakeholders);
6. Publication, distribution of materials, publicity.

Parents' committees have been established to support the development of children. They organize educational events, fundraisers, and social gatherings for parents, teachers, and students. The Parents' Committee is led by the Executive Board (President, Vice President, Secretary and Treasurer). Class representatives are volunteers and form the backbone of the PTA Council. These parents make a significant contribution to and support the events and activities of the parents' committee on an ongoing basis. The school holds monthly parent committee meetings whenever possible. The Executive Board is re-elected on an annual basis, and class representatives volunteer to participate at the beginning of each academic year. The PTA sponsors approximately one event each month. There are several events that are traditionally held every year: photography days at the school, costume party and disco, Family fun day.

Along with these major events throughout the year, class representatives are encouraged to host several coffee meetings with parents in their class. The PTA also supports school activities such as Book Week, School Musical, Talent Show and Friendly Olympics.

Bulgaria. Article 47 of Chapter 2 "Basic Rights and Obligations of Citizens" of the Constitution of the Republic of Bulgaria of July 13, 1991, defines the right and obligation of parents to take care of children and their upbringing. The state, in turn, assists parents in raising their children. Article 68 of the Family Law of Bulgaria declares that "parents are obliged to take care of their children and prepare them for socially useful activities."

Association "Parents" was established in 2001 as a non-governmental non-profit organization. It performs the functions of developing, implementing, and

disseminating regional and national policies, protecting the rights of children. The Association has implemented several projects to support the involvement of parents in the upbringing of the child and the comprehensive development of children in the country. For example, the MenCare project administers the work of involving fathers in the upbringing of their children. As part of this, more than 200 kindergartens in the city of Sofia and five kindergartens in the municipality of Samokov have distributed a guide called “Invite Fathers to Kindergarten”.

The Internet Safety Project aims to provide safe Internet for families, educators, children and adolescents through educational materials, open lessons in the classroom, technical and emotional support through the Bulgarian online safety helpline, lobbying for the legal regulation of crimes against children in the virtual world since 2007.

Another initiative, Famillathlon, which promotes sports, arts, and environmentally friendly activities among families with children, started in Sofia in 2009 as a one-day open-air event for families who want to spend time together and try new and exciting activities. Since then, Famillathlon has spread throughout Bulgaria and is now part of the cultural program of 5 municipalities.

Russian Federation. The role of parents in education is regulated by the Constitution, the Family Code, which contains the basic rights and obligations for raising children, the Federal Law "On Education in the Russian Federation", which regulates the rights of parents as legal representatives of children in the exercise by the latter of their rights, and other federal laws. According to Article 43 of the Constitution of the Russian Federation, the duties of parents in the upbringing and education of children include providing the child with compulsory basic general education. According to paragraph 1 of article 63 of the Family Code, parents have the right and obligation to raise their children: “Parents are responsible for the upbringing and development of their children. They are obliged to take care of the health, physical, mental, spiritual, and moral development of their children. Parents have a preferential right to education and upbringing of their children over other people. Parents have the right to choose an educational organization, the form of education for children and the form of their education that takes into account the opinion of children before they receive basic general education.

According to Art. 44 of the Federal Law of December 29, 2012, N273-FZ “On Education in the Russian Federation”, parents “are obliged to lay the foundations for the physical, moral, and intellectual development of the child’s personality. State authorities and local governments, educational organizations provide assistance to parents (legal representatives) of minors studying in raising children, protecting and strengthening their physical and mental health, developing individual abilities and necessary correction of violations of their development. Parents (legal representatives) of students are considered as

full-fledged participants in the educational process in the Federal State Educational Standard for Primary, Basic and Secondary General Education.

Parent education programs are initiated by both the Ministry of Education, and private companies in the market of educational services. Programs can be general (for a wide range of parents) and specialized (for representatives of various ethnic groups, for survivors of various family problems, for parents of children with special needs and learning difficulties). Differentiated forms of education are used: group classes, individual visits of consultants to program participants' homes, online communities, email subscriptions, video tutorials, etc.

Activist Parents are members of the Parents Community Expert Advisory Council at the Department of Education. Parents participate in resolving issues of quality control and catering in educational institutions, safety, prevention of negative manifestations among students and the development of inclusive education within the framework of the Council. For example, the council for the city of Moscow is organized from representatives of its districts. They check how repairs are made in schools, attend the exams and various school tests as public observers, etc.

In 2014-2015 The all-Russian project "Parental activists " was active, the purpose of which was to increase the level of participation of parents in solving issues of general education. The project participants discussed and analyzed the main problems associated with the reform of general education and performed the function of public expertise of all school processes.

According to research (Goshin & Mertsalova, 2015), a trend is spreading in large cities of Russia when parents become organizers of excursion developmental programs that involve not only their own children and their classmates, but also children from other classes and even from other schools.

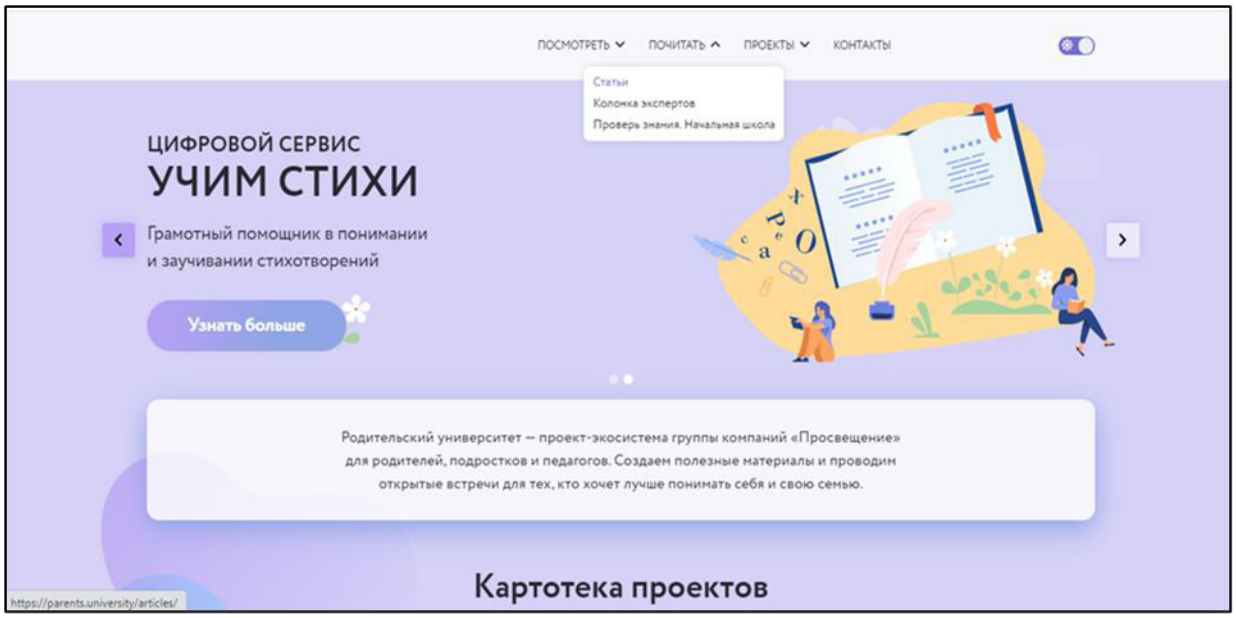

Parent University Pro Parents is a project-ecosystem of the “Prosveshchenie” group of companies for parents, teenagers and educators. The project publishes useful materials for parents (articles, ideas, digital resources, video tutorials, interviews), holds meetings, initiates projects (discussion club, school of professions). All materials are freely available on the website https://parents.university/

Turkey. Parent involvement is recognized as one of the 18 founding principles of the Early Childhood Education Program in Turkey. The program clarifies the meaning of parental involvement, asserts that parental activities should be part of education and planned in advance. The involvement of parents can be expressed in the form of communication, organization of learning at home, volunteering.

Based on Article 16 of the National Basic Education Act and the decree of the Ministry of National Education, School-Family Associations (SFA) operate in schools. The SFA is made up of volunteer parents and, as defined by the Ministry (2012), is a group established to maintain links between schools and families, support communication and cooperation between parents and the school, to promote activities that facilitate education and learning, and also to meet the school-related needs of children when parents cannot afford the child's expenses.

Parent involvement includes supporting their children, attending school and school events with them, cooperating with the school, supervising, and spending time with their children, and putting into practice what is learned in school. School-parent activities include the preparation of a book on communication, holding parent-teacher meetings, telling parents about homework, sending out bulletins (Beycioglu, Ozer, Sahin).

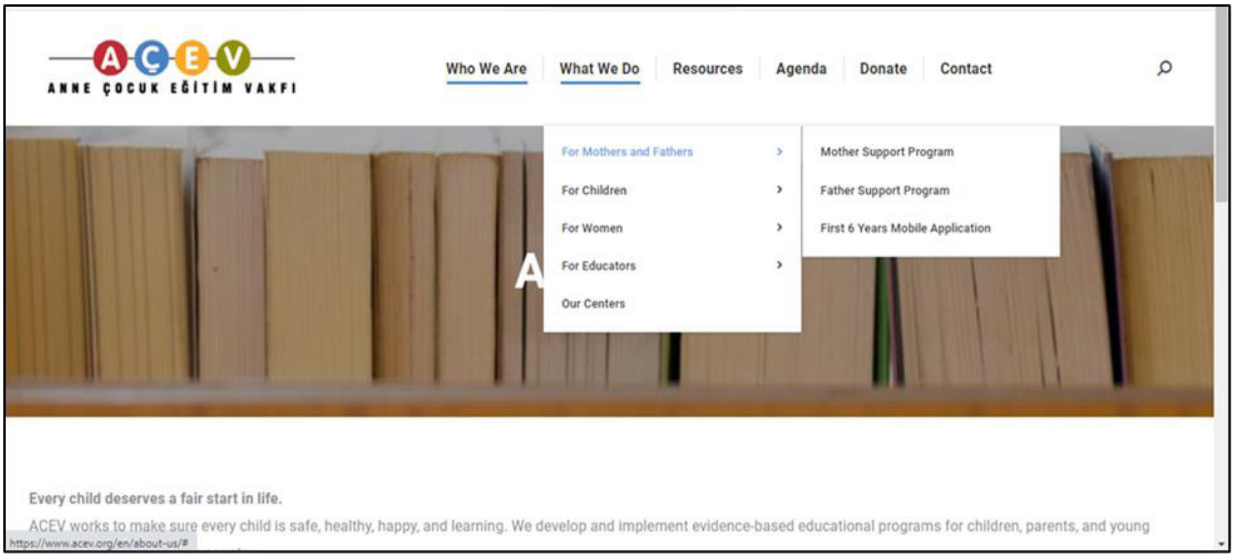

The most significant projects aimed at supporting the participation of parents and their education are being implemented by the Mother Child Education

Foundation (MCEF). The foundation began its activities in 1993 with the aim of compensating for the shortcomings of pre-school education in Turkey, which was grossly inadequate, and most children did not have access to education at an early age.

The Foundation's first project was a 25-week educational program with the Turkish Ministry of National Education. Over the years of its existence, the Foundation has developed many courses: the Mother Literacy Program (1994), the Adult Functional Literacy Program (1995), the Father Support Program (1996), the Preschool Education Program for Parents and Children (1998). MCEF considers parents to be a core component of education and states that it is not possible to achieve better educational outcomes without the full involvement of parents. Parent education is aimed at strengthening their capacity to support the development of the child, improve their behavior, and in general for the development of society.

In addition, educational centers have been opened, television programs and materials for newspapers and magazines have been developed, various campaigns have been launched (for example, “7 years is too late”), a mobile phone application (First 6 Years) that provides tens of thousands of parents with information on child development, conducted and published the results of the most comprehensive fatherhood survey ever conducted in Turkey and the national campaign for fatherhood - "Fatherhood First" - to promote the idea that fathers are important for child development and much more. The work of the Foundation has been recognized internationally, and the Foundation has been nominated for various awards on more than one occasion.

Georgia. The main provisions of the rights of the child and the obligations of parents and other persons are described in the "Code of the Rights of the Child" (2021). In the code, the term family is defined as “the core group of society and the natural environment for the upbringing and well-being and protection of the child…”.

Paragraph 1, Article 25 “Obligations of a parent and other persons responsible for upbringing a child in the field of raising a child” states that “a parent, another person responsible for raising a child is obliged to educate the child, take care of his physical, mental, spiritual and social development…”. Also, in the Code there is a Chapter “Children's right to education”. Here and in the Code as a whole further rights and obligations of the family and parents in raising children are not spelled out.

In other words, the Code of the Rights of the Child does not provide for the involvement of parents as a direct obligation, except for the provisions specified in Article 25. Article 8, Chapter 2 of the Law on General Education of Georgia (Basic

Rights and Freedoms of Students, Parents and Teachers), where basic guarantees are provided to all participants.

Students, parents, and teachers have the same guarantees. For example, paragraph 1 of Article 8 states that “students, parents, and teachers ... have the right ... to enjoy all the rights and freedoms protected by this chapter and recognized by the school, as well as all the resources of the school.” This item characterizes the inseparability of parents from the child's learning process, and also indicates access to resources. Article 19 "Discipline" defines the participation of the parent in the process of raising children. Paragraph 6, for example, "The application of a disciplinary sanction, as well as the initiation of disciplinary proceedings against a student, must be immediately reported to his or her parent...". Chapter 3, Funding General Education states that “the parent is entitled to receive a voucher for funding the child” (Article 22.4). Chapter 7 "The Board of Trustees" provides for the involvement of parents in school life. In particular, parents, along with teachers, have the right to be part of the guardianship.

People's Republic of China. In the Compulsory Education Law of the People's Republic of China, Article 5 states that parents or other legal guardians of school-age children and adolescents must ensure that school-age children and adolescents attend school to obtain and complete compulsory secondary education.

In the same law, article 11 states that parents or other legal guardians are obliged to enroll a child who has reached the age of 6 in school until the completion of compulsory secondary education. In cases where certain conditions in the district do not allow this, the initial period of study may be delayed up to 7 years.

The "Chinese First Law on Family Education" was passed on January 1, 2022, which requires parents to be responsible guardians and play a role in the process of school education and family education. The purpose of the law is to instruct parents on how to be responsible guardians and to provide parents with assistance in doing so through public educational institutions when they encounter difficulties and problems in raising children.

Republic of Belarus. In the "Code of the Republic of Belarus on Education" article 33 part 2 states that the legal representatives of underage students represent their rights and interests in public relations in the field of education.

Article 34 states that parents or other legal guardians have the right to familiarize themselves with the educational program documentation, the license for educational activities, certificates of state accreditation and constituent documents. Legal representatives of underage students have the right to participate in the management of an educational institution, receive information about all types of examinations (medical, psychological, pedagogical) in schools, as

well as the right to familiarize themselves with the course and content of the educational process and the results of students' educational activities.

According to Article 35, providing conditions for obtaining education, respecting the honor and dignity of participants in the educational process, as well as fulfilling the requirements of constituent documents and internal rules for students are the main obligations of parents and legal guardians of children and minors. It is important to note that in subparagraphs 2 of articles 34, 35, the rights and obligations can be supplemented by other constituent documents, other legislative acts and local regulatory legal acts of educational institutions.

Singapore. Two public authorities have primary responsibility for developing and implementing policies on parenting issues. The Ministry of Education (MOE) pays special attention to the involvement of parents of children in the education system from primary to pre-university level. The Ministry of Social and Family Development (MSF) engages parents of preschool children in family life education.

MOE created a national advisory board Community and Parents in Support of Schools (COMPASS) in December 1998 to advise the MOE on cooperation between school, home and local community. COMPASS includes representatives of various stakeholders: parents, self-help groups, businesses, the media and early childhood educators. The Council is chaired by the Minister of Education, and the Council consists of members of parliament, heads of departments of the Ministry of Education and the Ministry of Social and Family Development, as well as representatives of various institutions and NGOs. The Council meets quarterly to discuss educational policies and programs. The role of COMPASS is to promote and develop strong partnerships between school, home and local community, enabling dialogue between parents, industries and the community to prepare students for the future and lifelong learning. In 2017, COMPASS representatives, together with Parent Support groups (PSG), developed and published the guide "Parent Support Groups - a practical guide from parents for parents." It serves as a resource for PSGs to build a PSG, keep them engaged, network and plan succession for their PSGs.

In Singapore, the website of the Ministry of Education is a widely available informative source (https://www.moe.gov.sg/) for self-search and study of various educational issues, including useful links to various websites and portals for teachers, parents, students and all parties involved in the education system. The site itself contains basic information, presented in an accessible and understandable form using visualization, about the Singapore education system: levels of education, funding issues, key competencies, learning outcomes, curricula, technologies in education.

The largest news site in education includes a separate tab for parents (Parent Partnership), which contains many articles, collections to engage and support

parents. An example of such an article is Parenting Principles for Developing Your Child's Curiosity.

Moreover, the National Advisory Council COMPASS (Community and Parents in Support of Schools) has existed at the national level to advise the Ministry of Education on strengthening and developing cooperation between school, home and society since 1998. The Council has produced a 56-page Parent's Guide (Parent Support Groups: answers to question “How?’ from-Parent-to-Parent), effectively and easily presenting the complex interaction of family, school, and child for child development.

PiE - Parents in Education website, developed by the MOE, was launched as a resource portal for parents to help them better support their children's education and development. The website contains articles with parenting tips, educational news, curriculum information, and resources for parents to help them teach their children at home.

The MOE created the Parent Support Group Foundation and the PiE Foundation to provide resources for the expansion of partnerships between schools and families in 2012. An annual Parent Support Group Conference is held with 450 parent delegates.

Site-resource Parents in Education https://www.schoolbag.edu.sg/ Singapore Ministry of Education

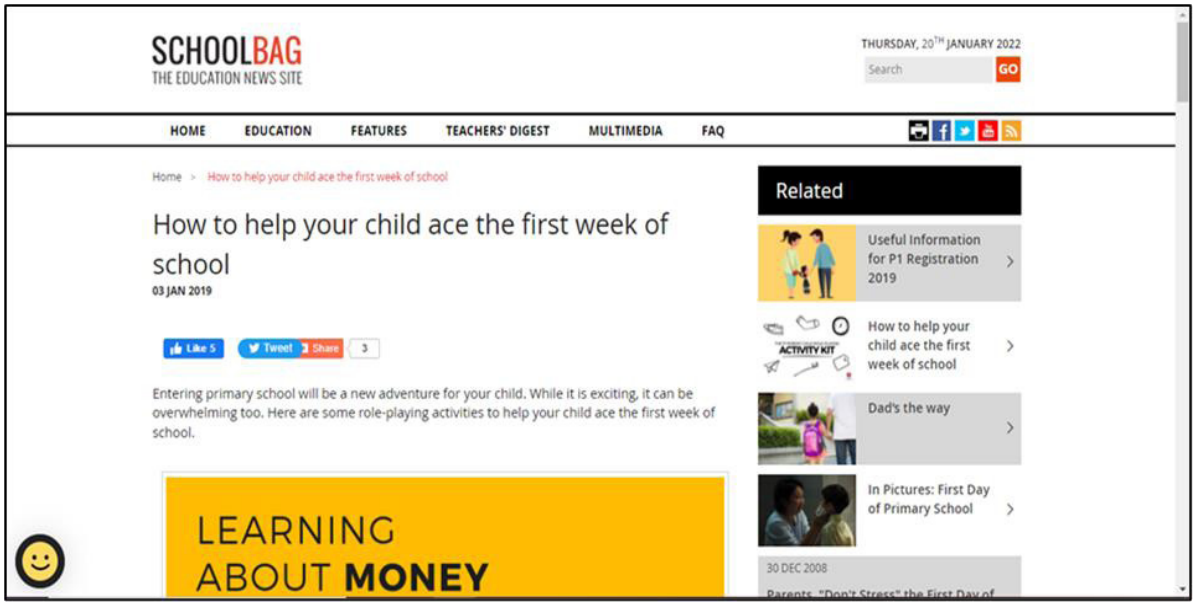

Educational organizations participate in family life education programs to help improve the quality of family life for their students and parents, as well as school staff as part of the School Family Education program.

Family Matters! initiative partners with communities through schools and the labor sector to provide further educational programs and activities for parents to

empower communities with the skills, knowledge and resources to build strong families.

It also provides funding for family and parent education programs in schools through the FamilyMatters@Schools program, which is a school-based program.

In addition to the large-scale programs and initiatives developed by the MoE and MSF, there are many practical cases of working with parents in Singapore, especially in primary school.

- There is a form of communication between class teachers and parents. All elementary schools in Singapore provide parents with written reports on the progress of their children (A homework diary or communication book). Parents also regularly receive newsletters from the class teacher on various issues.
- Homework checks are in progress. Schools ask parents to certify completed homework assignments with their signature.
- Schools actively involve parents in school activities. Workshops are organized for parents on various topics.

USA. There are a number of mechanisms for involving parents in the upbringing and education of children in the United States. One of the main focuses is on children's health: physical, mental, and sexual.

According to the US Psychological Association, parent-engagement means the joint work of parents and school staff to maintain and improve the learning, development and health of children and adolescents. Parent involvement in school life is a shared responsibility in which schools are committed to reaching out to parents in meaningful ways and parents are committed to actively supporting the learning and development of their children and adolescents.

Framework for Increased Parental Involvement from the Centers for Disease Control and Prevention (CDC) details the steps schools need to take to increase parental involvement in their children's education:

- Communicate with parents by building positive relationships and informing about the school's vision to work with parents, to monitor children's health and learning.
- Engage parents by providing a variety of activities and frequent opportunities, including providing support to parents, increasing communication with parents, creating opportunities for volunteers, supporting learning at home, encouraging parents to participate in school decision-making, and engaging with the community.
- Support parent involvement in common issues such as conflict planning, transportation, making parents feel welcome at school, and supporting teachers in building relationships with families.

The USA has no Ministry of Education or a federal law that would address the education issues in a centralized manner as a whole, or hold responsibility for parent involvement in particular.

Department Education has created the Family and Community Engagement Team. Mrs. Dorfman, head of the team, believes that it is of utmost importance for parents to feel that they are heard and taken care of when it comes to explaining changes and opportunities available to them as a result of Department policy. Aim of the Family and Community Engagement Team is to expand the effort, help schools, districts, and states to better engage families in education. The team aims to support parents and families by expanding their opportunities, offering them the right to voice their opinions and participation in the following activities:

1. Abolition of "bunkers" within the department, which allows for a more complete exploration and integration of ideas;
2. Use of models and language of legislation in early learning, special education, and the participation of Native American families for exchange between schools, districts, and states;
3. Promoting the involvement of parents, families, students and community representatives in improving the academic development of children;
4. Informing stakeholders and department staff about the problems that every office faces on a daily basis;
5. Communicate what each office is doing to encourage stakeholders to involve parents;
6. Provide examples of good practice involving parents and families;
7. Distribution of materials that encourage family participation;
8. Include family involvement in decision-making and planning in school improvement program grants.

All of the above actions take place on the website ParentCamp.org. Meetings are held on the website between representatives of the Department of Education, schools, other responsible persons from the field of education with parents, incl. through virtual camps.

The issue of student health is considered separately. The body that actively promotes family involvement in school life is the Early Childhood Development Office of the Department of Health and Human Resources. It pays more attention to the health and development of children than the academic performance of students.

In doing so, the Office has developed a number of guidelines and regulations that have an impact on how American children are raised. One such document is the Order on Engaging the Family from Early Years to Primary School dated May 5, 2016, which was developed jointly with the Department of Education and focuses on the following issues:

1. Special attention to research that promotes the effective involvement of the family in the education, development and well-being of children;

2. Identifying key principles for effective family engagement practices from the HHS and ED Family Engagement Framework;

3. Providing guidance to states, local education agencies (LEAs), schools, and early childhood community programs to implement effective family engagement practices;

4. Allocating resources to states, MOAs, schools and early childhood programs to build the capacity to effectively partner with families.

According to the National Education Association (NEA), parent involvement in school work is a necessary part of the equation for student success.

Parental involvement also has a direct impact on the involvement of the students themselves.

A number of studies have proven that students whose parents are actively involved in the school life show:

1. Higher grades;
2. Better test scores;
3. More developed social skills;
4. Better performance in behavior;
5. Easier adaptation to school life;
6. Higher likelihood of continuing education after high school.

Australia. The Department of Education, Skills and Employment in Australia has developed a Learning Potential website at the national level to help parents educate their children at home. The content of the website fully reflects the educational program of schools at different stages of a child's development (elementary, middle, high school). For each direction, detailed instructions for fixing it at home are provided. For example, in the terms of encouraging girls to choose STEM specialties, a parent can study the relevance of STEM education and get recommendations on how to facilitate their daughter's interest in STEM sciences.

The description of the processes in the educational policy in the legal language is not always available in the perception and understanding of parents. Therefore, in Australia, to involve parents in the educational process, the website of the Department of Education, Skills and Employment publishes separate reviews for parents with a simple and visualized description of the elements of the educational process: a review of the curriculum, the national assessment program, etc.

The website of central authorities and non-governmental organizations (Department of Education, Skills and Employment, Australian Council of Parents) contains information brochures for parents in several areas: "How to be part of the school community", "How to become a partner in teaching a child", "Partnering

with your child's teacher and school" and others. Each brochure begins with a scientific justification for the importance of a parent's participation in education and upbringing of a child. The following are specific steps for how a parent can get involved.

For example, the *How to be part of the school community* guideline recommends checking weekly the school's information brochures and website, volunteering in the school's educational process, and joining a parent committee or school council.

A separate guide has been developed for those wishing to become members of these parent associations.

Examples of the development of informal cooperation with parents include joint lunches/dinners of teachers with parents, organization of a game evening with the participation of parents, etc. Families of children in Australian schools are invited to participate in games that support the learning process. Within the framework of such games, not only networking is created between the school and families, but also the skills of parents and children in the field of problem solving, communication, and critical thinking are practiced.

Thus, in all the countries studied, there is a regulatory legal framework that regulates and designates the role and area of responsibility of each of the participants (parent, student, teacher, school and education authorities) in the process of teaching and raising children.

In some countries, the role of parents is described briefly in basic laws and by-laws, which give limited indication of parental responsibility. In other states (mainly the countries of the former USSR: Russia, Kazakhstan, Georgia, Belarus), the participation of parents in the educational process is centrally and strictly regulated, and parents are enshrined at the legislative level as full-fledged participants in the educational process.

At the same time, in these countries there is no separate document that describes in detail the mechanism for involving parents in the educational process, unlike a few states that have such documents.

In addition, in almost all the countries studied, there are, to varying degrees, well-developed social mechanisms for stimulating the active involvement of parents in the process of raising and educating children.

Research results

EDUCATOR ASSESSMENT OF PARENT INVOLVEMENT

General Information

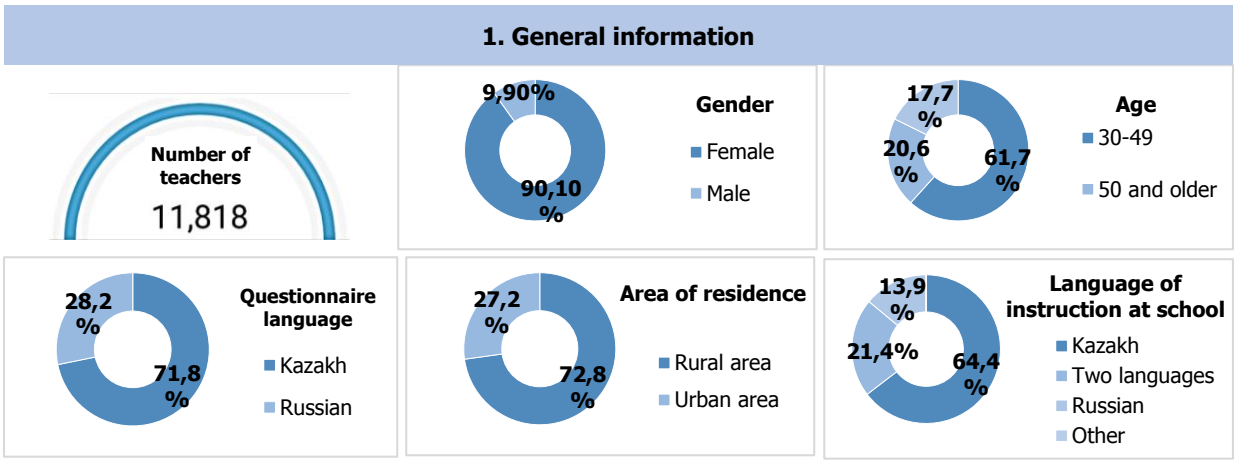

Language. 11,818 teachers from 17 regions of the country participated in the survey for this research. The majority of teachers (71.8% or 8485) chose the survey in the state language (Kazakh), the remaining 28.2% (3332 people) completed it in Russian.

Gender. 90.1% of the teachers (or 10,648) who took part in the study are female. There were only 1,170 male teachers or 9.9%, which confirms the feminization of the teaching profession.

Age. The most common age of responding teachers is between 30-49 years old (61.7%). At the same time, teachers under the age of 29 accounted for only 17.7% of all respondents.

Your region of residence:	Record ...
Aktobe	1,980
Atyrau	1,606
Almaty	1,535
West Kazakhstan	1,499
Zhambyl	1,238
Akmola	950
Mangystau	580
City of Shymkent	518
Kostanay	375
North Kazakhstan	369
Kyzylorda	366
City of Nur-Sultan	256
Pavlodar	232
Karagandy	142
East Kazakhstan	100
City of Almaty	55
Turkestan	17

Location of residence. 70% (8,603) of respondents live in rural areas.

Language of instruction at school. 64.4% (7,610) teach in schools with instruction in Kazakh, 2,529 teachers (21.4%) teach in schools with two or more languages, and 1,642 (13.9%) work in schools with instruction in Russian.

Regions. The largest number of responses were in Aktobe (1,980), Atyrau (1,606), Almaty (1,535), West Kazakhstan (1,499) and Zhambyl (1,238) regions. The lowest rates are in Karaganda (142), East Kazakhstan (100), Turkestan (17) regions, as well as in the city of Almaty (55).

PARENT ENGAGEMENT

The most common tool of parent engagement in schools remains traditional parent meetings. 80.4% (9,508) of teachers reported holding parent-teacher meetings 1-2 times a quarter.

At the national level, there is no legal document fixing the frequency of parent-teacher meetings. The school independently decides on the frequency of parent-teacher meetings.

2. Parent engagement

How often do you do the following?

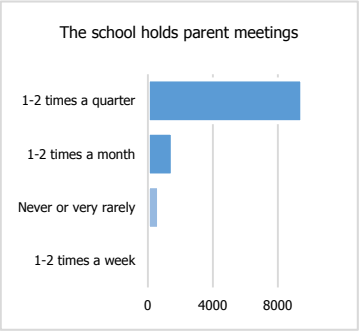

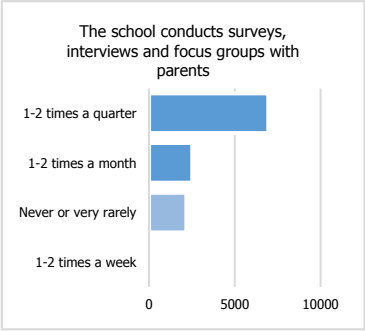

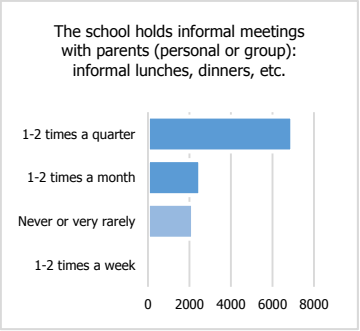

The frequency noted by the majority of teachers, as a rule, is associated with summarizing the results of the child's academic progress at the end of the quarter. A higher frequency of holding parent meetings (1-2 times a month) was reported by 13% of teachers (1,535). 5.8% (683) of the teachers surveyed stated that the school never or very rarely holds parent-teacher meetings.

18% (2,175) of educators say the school never or rarely conducts surveys, interviews or focus groups with parents. 58.8% (6,952) teachers (1-2 times a quarter), 21.3% (2,517) teachers (1-2 times a month) reported on the systematic implementation of high-quality mechanisms for interaction with parents.

Thus, surveys and interviews involving parents are less common in schools. In international practice, surveys and interviews among parents are one of the mechanisms for evaluating teachers as part of the mandatory certification procedure.

What form of parent organization does your school have?

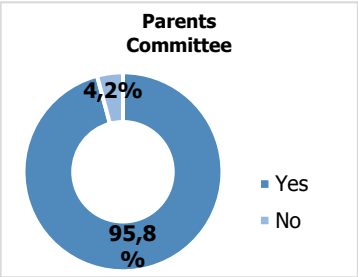

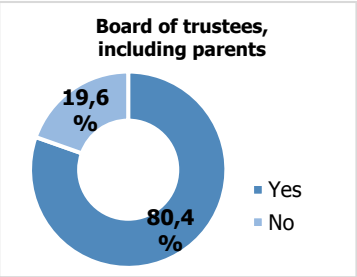

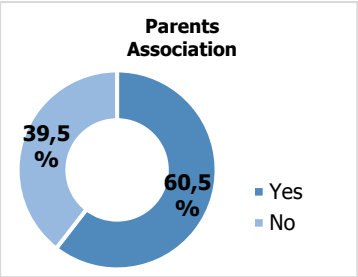

The institution of interaction with parents is extremely formalized and does not provide for communication within the framework of informal meetings. Thus, half of the teachers surveyed (5,932) reported that the school never or very rarely holds informal personal or group meetings with parents.

According to 34.9% (4,125) of teachers, informal interaction with parents occurs 1-2 times a month, 13.2% (1,557) of teachers talk about holding such events on a monthly basis.

To what extent does the school involve parents in the following activities?

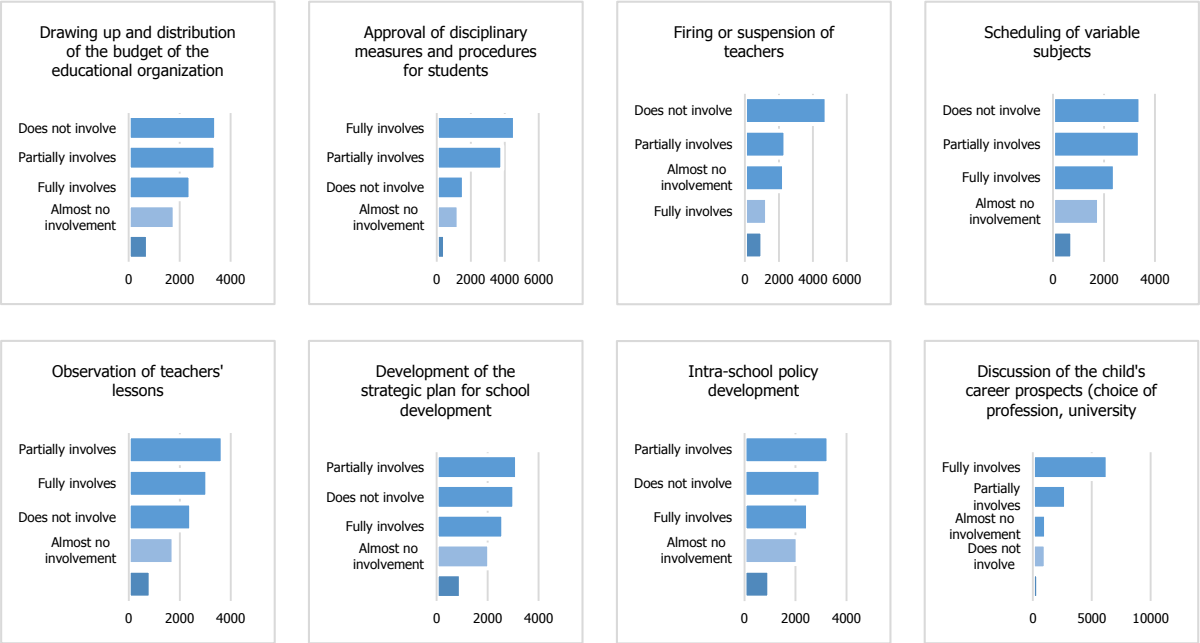

Parents' committees prevail among other forms of parent organizations - 95.8% (11,324) of teachers reported on the work of this form of parent organization. 80.4% or 9,497 educators reported having boards of trustees that included parent membership. The least common form of parental involvement is parent associations - 60.5% or 7,154 teachers.

80.4% (9,497) of respondents stated that they have boards of trustees where parents participate.

The school actively involves parents in activities related to the educational process rather than in managerial and strategic issues. As expected, school engages parents more actively on immediate issues than on long-term ones. More often parental involvement can be observed in the discussion of disciplinary measures for students (72% or 8,453 teachers noted that they are fully and partially involved), attending classes (57% or 6,760).

The peak of interaction with parents is to the discussion of the career opportunities of the child: 54% of the interviewed teachers (6,350) noted that the school fully incorporates parents in choosing the future career and university, and

24% (2815) report that it incorporates parents partially. Much less often, parents are involved in the decision-making processes for developing a strategic development plan, budget, school policy and the definition of variable subjects, and are practically not involved in the dismissal or removal of teachers from work. This is also tied with the essentially absent financial and managerial independence of secondary education organizations.

To what extent do the following hinder you in the process of building a school-family-child relationship?

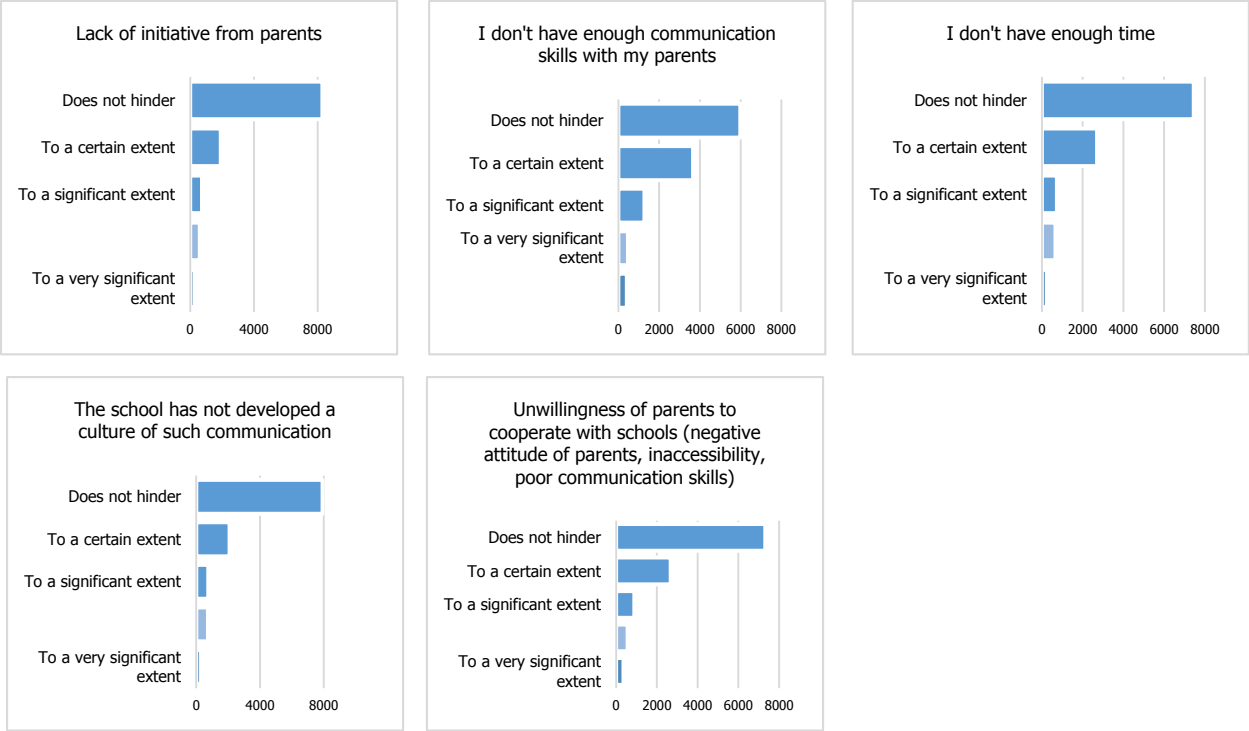

The lack of initiative from parents is one of the obstacles in the formation of a bridge between the school, the family and the child. In general, the majority of teachers (60-70% or 7,000-8,000 people) who completed the survey do not consider as obstacles such factors as lack of communication skills with parents, undefined culture within the school, lack of time and unwillingness of parents to cooperate with the school. According to the data, 5,800 teachers (49%) believe that the lack of initiative of parents is the reason that hinders the formation of a connection between the school, family and child in a minor (32% or 3,800 people), significant (10% or 1,181 people) and very significant (3.3% or about 400 people) way. Further, about 30% of teachers (3,545 people) noted that the lack of time, as well as the unwillingness of parents to cooperate with the school, in one way or another negatively affect the cooperation between the school and the family. Due to self-assessment, educators are less likely to associate obstacles with their own activities or the work of the school.

The relationship between teachers and parents is generally positive. 86% (10,153) of teachers positively characterize their relationship with their parents. 9.6% (1,134) of teachers stated that their relationship with parents was neutral. There are also cases of a negative format of relationships with parents: 1.6% (184) of teachers reported aggressive (very bad relationships), 1.3% or 157 - unsettled, and 0.5% or 62 - conflicting nature of interaction.

How would you rate your relationship with your parents in most cases on a scale?

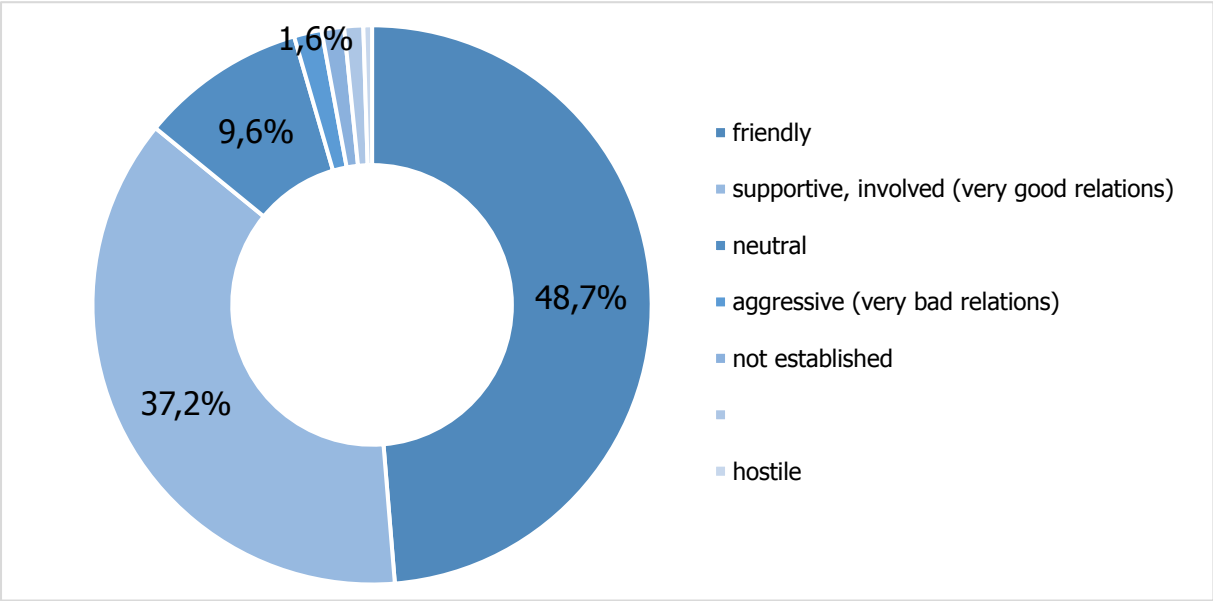

HOMESCHOOLING

Not all schools provide informational support to parents in organizing out-of-school education. More than half of teachers agreed with the statements that the school provides parents with information on how to help the child learn at school and at home (67% or 7870), on homework (66% or 7756), recommend literature and assignments for students to complete in free time from lessons (65% or 7724), and provide parents with information about the strengths and weaknesses of the child's development (62% or 7367).

3. Learning at home

To what extent do you agree with the following statements?

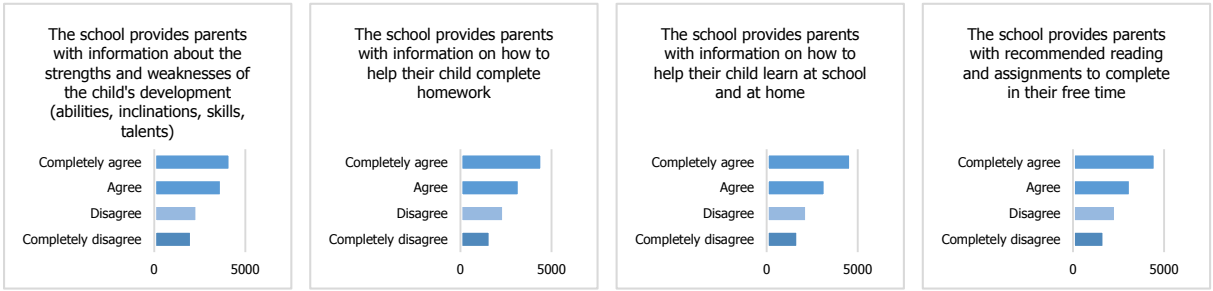

Between 38% and 33% of teacher respondents answered these questions negatively, indicating that schools are not providing enough outreach support to parents.

OPPORTUNITIES FOR WELL-ROUNDED DEVELOPMENT

Schools support families in ensuring the all-round development of the child. 72% (8,544) of the responding teachers reported that the school is a source of up-to-date information about the opportunities for developing children's talents and various skills (for example, summer school, vocal lessons, private instrument lessons, chess, etc.) and other social important opportunities for obtaining services in the field of health, leisure, social support, culture 70% (8221).

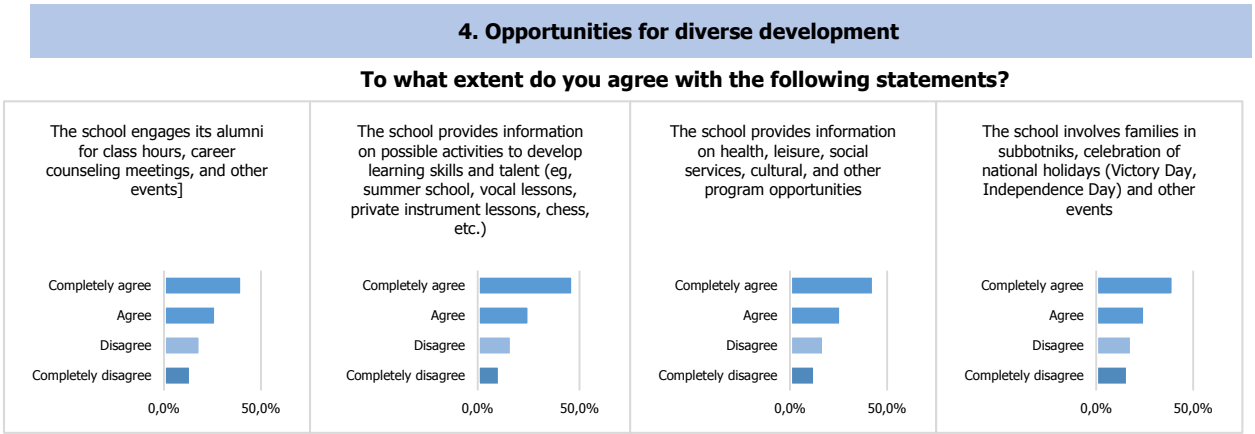

Educators (67% or 7,941) also note that they attract outstanding school alumni for class hours, career guidance meetings and other events. And parents become part of various cultural events, such as celebration of national holidays, subbotniks (Saturday voluntary workday), etc. (65% or 7,705).

Thus, the interaction of schools with parents, according to teachers, is characterized by the following features:

- **Sufficient formalization of the institution of interaction "school-parent".** More often, the prevalence of interaction within the framework of established parent meetings, and less often within the framework of informal meetings, conducting a survey, and interviews with parent participation.
- **Weak involvement of parents in the strategic and managerial work of schools.** In turn, the involvement of parents in the management of the school is seen as an important mechanism for improving the performance of children, because parents have direct incentives to improve their child's progress, according to Sakamoto (2021).
- **Lack of initiative, together with lack of time, remain the main reasons** that prevent the involvement of parents in the process of educating and raising children. Similar results were raised in a study by the UN Children's Fund (UNICEF) in Kazakhstan, in which the main barrier was the detachment of parents from the process of educating their child, the low level of parental responsibility for raising their children, as well as the lack of involvement of parents in school affairs.

PARENT SURVEY

General information

Number of respondents. 46,731 parents from all regions of Kazakhstan participated in the survey, including 44,558 (95.3%) mothers and 2,171 (4.7%) fathers. 68% or 31,785 parents chose the Kazakh language to fill out the questionnaire, while 31.9% (14,924) chose the Russian language. According to the National Digest - Education System Statistics 2019-2020, 3,242,280 students went to school in Kazakhstan, of which 1,449,651 (44%) studied in the Kazakh language, 386,039 (11.9%) studied in Russian, and 1,392,074 (42.9%) studied in schools with mixed languages of instruction. The rest were taught in other languages. Thus, representativeness of the sample in terms of survey language has been observed.

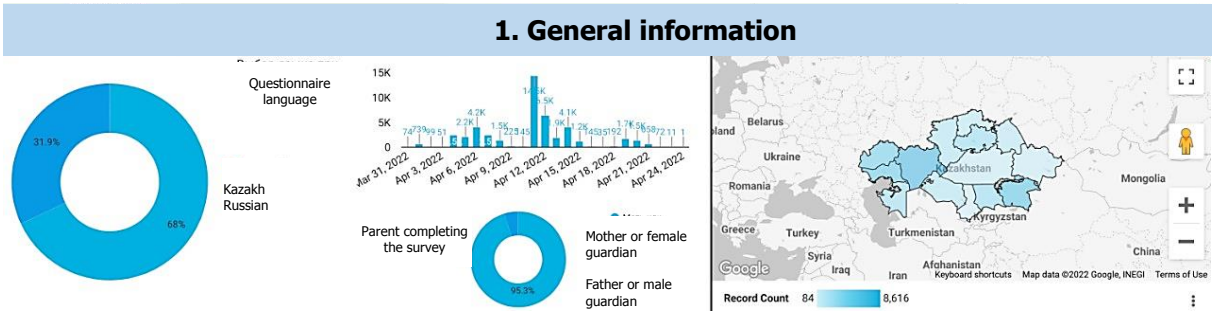

Data collection period. The first 74 responses were received on 03/31/2022, the last response was received on 04/25/2022. The largest number of responses were received in the second working week of April 11-15.

Regions. The largest number of responses came from Aktobe (8,616), Almaty (6,581), Atyrau (5,727) and West Kazakhstan (5,124) regions. The smalles number of responses came from the Turkestan region (84), Almaty (515), Karaganda (541) and East Kazakhstan (599) regions. The remaining regions and cities of Shymkent and Nur-Sultan provided from 1,000 to 5,000 responses.

Location of residence. 62.9% (29,385) of respondents live in rural areas, 37.1% (17,346) live in urban areas.

	Your region of residence:	Record Count
1	Aktobe	8616
2	Atyrau	6581
3	Almaty	5727
4	West Kazakhstan	5124
5	Zhambyl	3418
6	Akmola	3100
7	Mangystau	2851
8	City of Shymkent	2669
9	Kostanay	1647
10	North Kazakhstan	1579
11	Kyzylorda	1306
12	City of Nur-Sultan	1290
13	Pavlodar	1084
14	Karagandy	599
15	East Kazakhstan	541
16	City of Almaty	515
17	Turkestan	84

Age. Most parents who took part in the survey are in the age group of 30-49, comprising 84.7% (39,581) of respondents. The share of parents over 50 was 9.1% (4268), parents under 29 were 6.2% (2882).

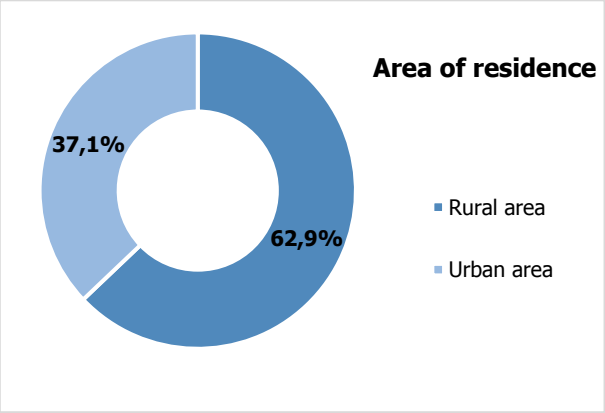

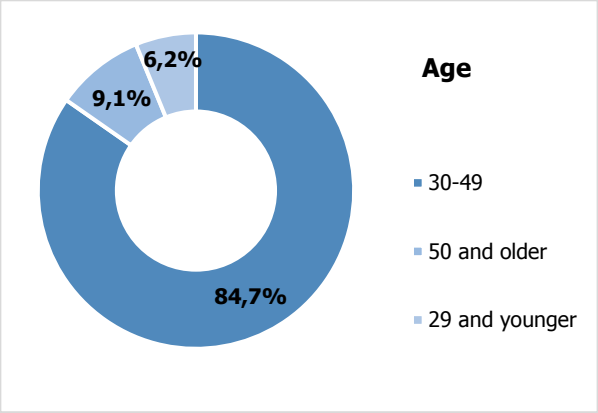

Level of education. All of the 46,731 respondents answered the question about their own level of education and the level of education of their spouse. The final data reflects information on the level of education of 46,731 respondents and 46,731 of their spouses. In the absence of a spouse, the respondents had the opportunity to skip the question. Moms have a higher level of education than dads. 39.6% (18,500) of mothers have higher education (bachelor's degree, specialist's degree); 30.4% (14201) have a technical vocational education (school, college); 27.5% (12850) mothers have a secondary education (school). Only 2.1% (997) have postgraduate education (master's, doctoral studies). 183 respondents did not answer the question for various reasons.

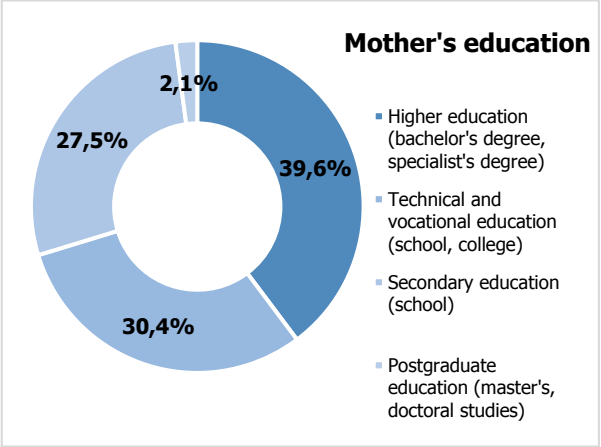

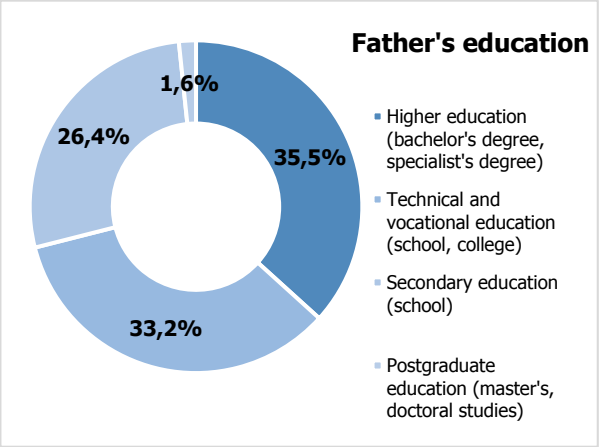

Among fathers, the most common levels of education are secondary (35.5% or 16579) and technical vocational (33.2% or 15532) education. Slightly more than a quarter of fathers have higher education - 26.4% or 12,331. 1.6% or 754 fathers have postgraduate education. 3.3% or 1535 respondents did not answer the question.

As such, mothers more often have higher education, with 39.6% of mothers as opposed to 26.4% of fathers. Technical and vocational education is distributed approximately equally - 30.4% of mothers as opposed to 33.2% of fathers. Secondary education is more common among fathers - 35.5% as opposed to 27.5% among mothers. Postgraduate education is equally rare among parents, with a slight advantage for mothers (2.1%) compared to fathers (1.6%).

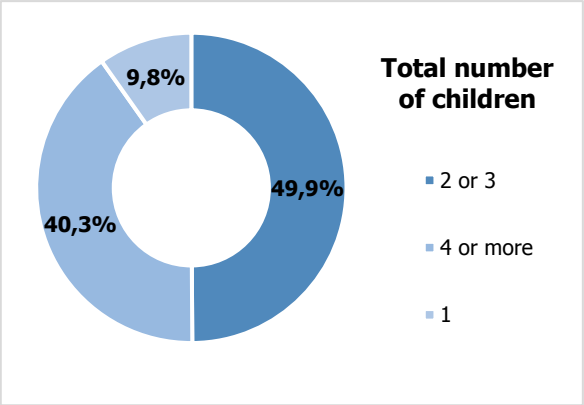

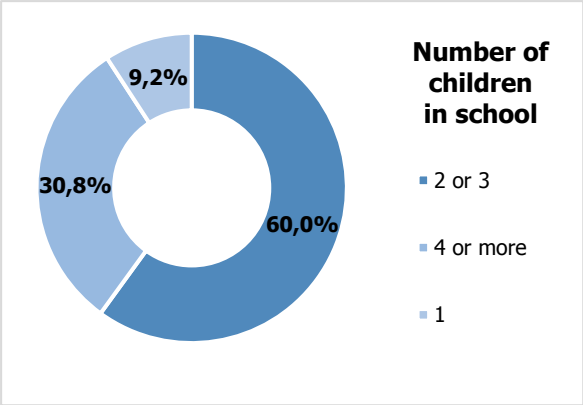

As part of understanding family composition, it was also important for the research authors to understand the total number of children in the family and how many of them are in school. When it comes to the total number of children in the family, the situation is as follows: 49.9% or 23,327 respondents have 2-3 children, 40.3% or 18,836 respondents have a large family, only 9.8% or 4,568 respondents have single-child families. When it comes to the number of school-age children, the situation is as follows: 60% (28,052) of respondents have 2-3 school-age children, 30.8% (14,396) have one school-age child, and only 9.2% (4283) of respondents have more than 4 school-age children.

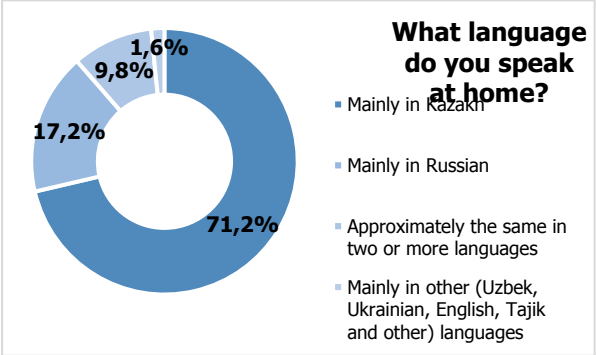

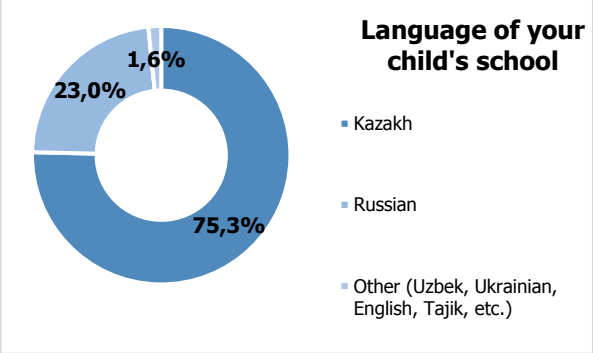

Languages of communication at home and teaching at school. The Kazakh language turned out to be the most widespread language of communication at home (71.2% or 33,291) and of teaching at school (75.3% or 35,200). Russian is spoken at home in 17.2% (8,048) of families and studied in 23% (10,768) of cases; two or more languages are spoken approximately equally in 9.8% (4,584) cases.

Other languages are spoken at home and studied at school by a statistically insignificant number of parents and children - 1.6% in both cases.

The economic status of the family. As part of the study, it was important to understand the economic status of the families, since the economic status of parents directly affects the well-being of children. Asking questions about parents' earnings in monetary terms is incorrect for a number of reasons: parents might not want to share the salary size, wages can be unstable and difficult to calculate or fix to monthly calculations, depending on the number of children, region and area of residence, the same values could have fundamentally different purchasing power. Therefore, it was decided to create 6 descriptions that will help assess the economic situation of families:

1. Sometimes there is not enough money for the necessary food - 8.1% or 3,791 respondents;
2. There is enough money for food, but in other daily matters one has to limit oneself - 25.3% or 11,834 respondents;
3. Enough for daily expenses, but buying clothes can be difficult - 11.4% or 5338 answers;
4. There is enough for food and clothing, but buying a TV, refrigerator, telephone and other equipment can be difficult - 15% or 7,014;
5. They are financially well off, but to buy a car or an expensive vacation they would have to go into debt - 25.6% or 11,941 respondents;
6. 13.1% or 6,117 respondents are sufficiently well-to-do and can afford a vacation and buy a car.

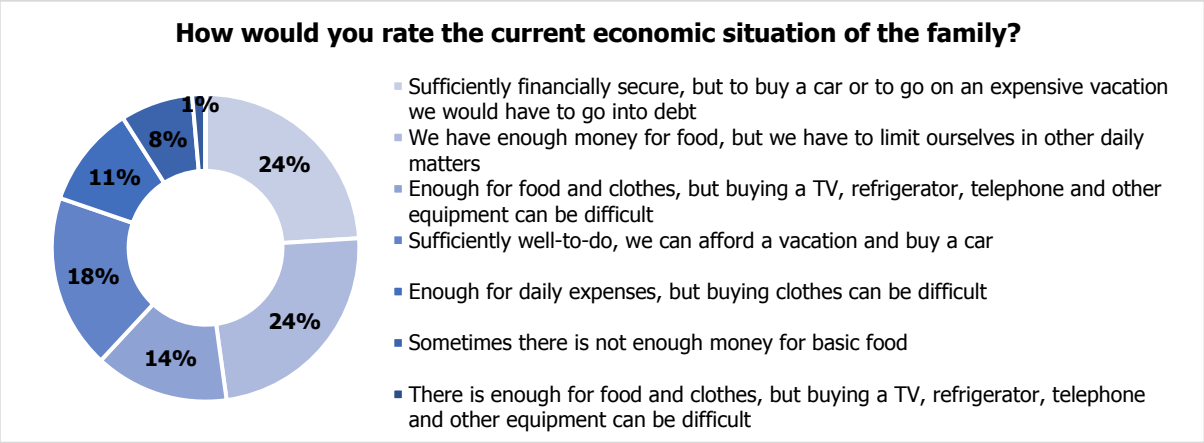

Thus, it can be concluded that a third of families (33.4%) in Kazakhstan are in poverty, when they may not have enough money for food or other daily expenses. Raising and educating children from such families is much more difficult due to unstable material support. Children in such families have significant limitations in versatile development. It can also be assumed that children from such families do not have computers and other gadgets in order to access the Internet.

26.4% percent of the families who took part in the survey covered the most basic needs like food and other daily expenses. At the same time, families from these categories may experience restrictions in the purchase of clothing and equipment. It is difficult for such families to plan ahead, and it was also extremely difficult to study remotely during the pandemic.

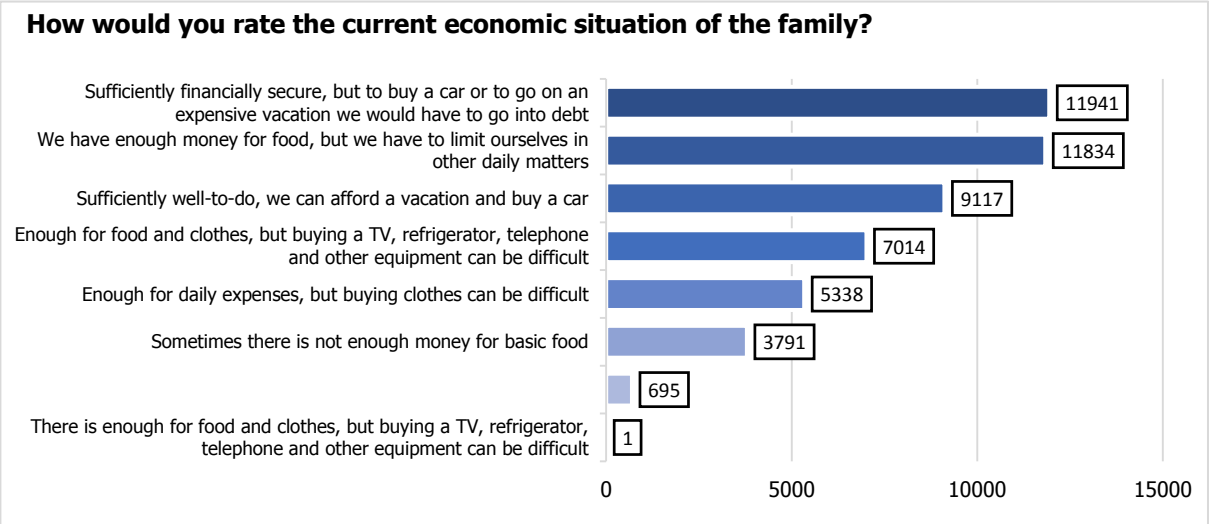

38.7% of families are well off. Most likely, children from such families have computers or other gadgets and access to the Internet. Children of wealthy families are less likely to face everyday problems.

UPBRINGING

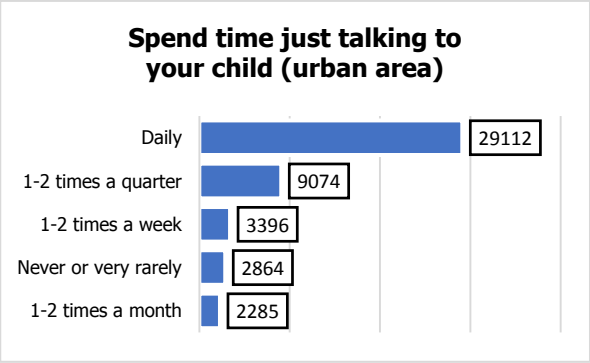

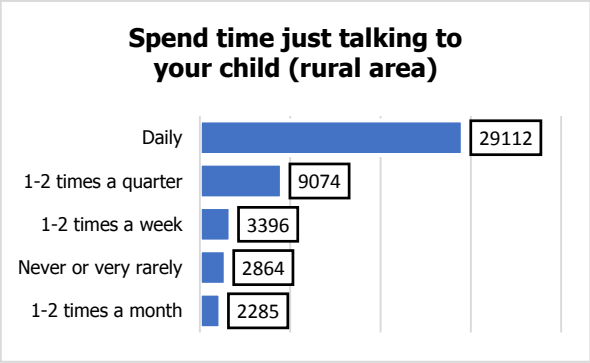

In terms of upbringing, responding parents answered 9 questions that described frequency of certain activities. According to the results, the majority of activities include talks with children on various topics and discussion of school performance. More than half of parents noted that they just talk to their kids daily (62% or 29 112). 19% (9 074) and 7% (3 396) of parents reported that they do that once a quarter or once a week respectively. Around 6% of parents say they rarely or never talk to their children (2 864) or do it 1-2 times a month (5%). Similar situation occurs when it comes to discussing academic performance at school. Half of the parents responded that they discuss this daily with their children (49% or 22 914). The rest report spending less time. For instance, a significant share of parents discuss performance at school 1-2 times a quarter (2s3% or 10 921). Some parents note that they do it rarely or never (7% or 3 365), another 7% (3 143) do it 1-2 times a month. 54% (25 402) report talking about interaction with classmates daily or 1-2 times a week. The same share of parents express disappointment in their children's behavior daily or at least once a quarter (56% or 26 316), check academic performance using online systems (60% or 27 897), and initiate conversations with school teachers (53% or 24 728). Less frequently parents buy book and other items for general development of children (59% or 27 382).

Half of the parents noted that they never or extremely rarely visit various cultural places such as museums, theaters and exhibitions with their child.

Thus, according to the results of the parent survey, it turned out that in every second family, parents or another family member daily or at least 1-2 times a week devote time to various activities for raising a child. In other families, this happens a little less often.

At the same time, there are no significant differences between the results of respondents by place of residence. 62% of parents living in urban areas (10,808) and rural areas (18,304) spend time just talking with their children every day.

2. Upbringing

How often do you or someone else in your home do the following?

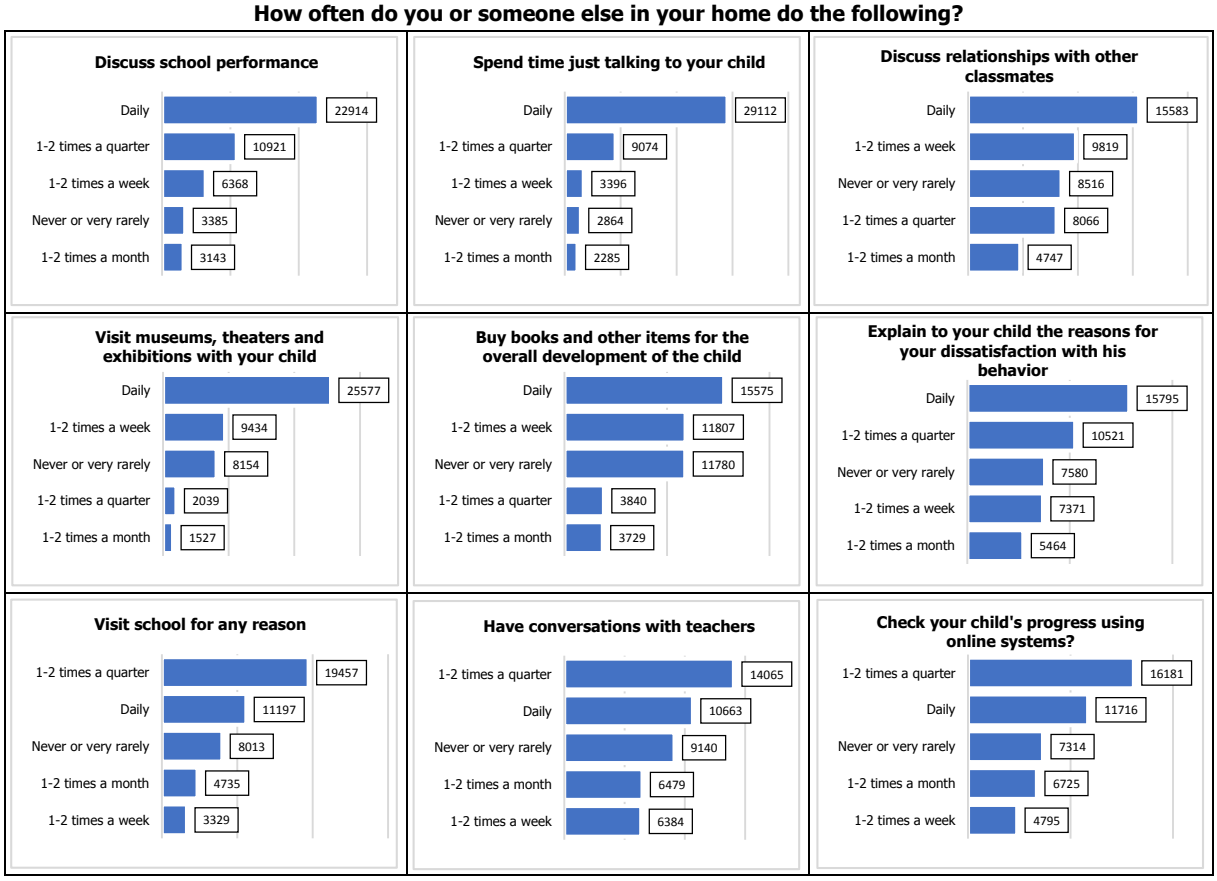

On average, 70% (32,711) of parents answered that they did not experience difficulties related to lack of time, lack of knowledge of methods of working with children, lack of access to educational resources or the opportunity to receive advice or support from other people.

The rest of the parents (on average 30% or 14,019) still report that they experience the listed difficulties at various degrees, from "minor" to "very significant". Among them, it is expected that lack of time is the most common factor preventing 16,013 parents (34%) from raising children, including about 3% (1,445) of parents who experience it to a very significant extent.

To what extent do the following hinder you in the process of raising a child?

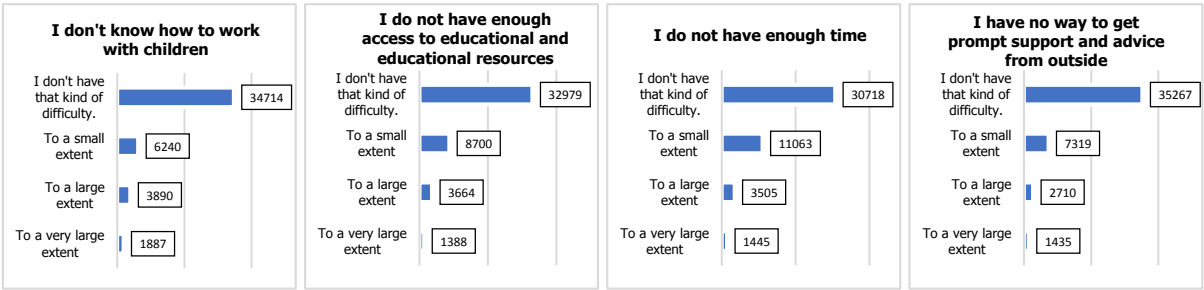

By place of residence, slightly more parents in rural areas (68% or 19,858) reported not encountering this problem compared to those in urban areas (62% or 10,860).

The lack of time for parents in urban areas is explained by the peculiarity of the rhythm of life in cities. In second place among the listed difficulties was the limited access to training and educational resources, followed by the inability to receive operational support and advice from outside.

Least of all, parents say they do not know how to work with children (4% or 1,887).

COMMUNICATION

In most cases, one can observe well-established communication between the school and parents: parent-respondents believe that the school successfully copes with the tasks of monitoring the academic achievements of students and informs parents in a timely manner about the learning outcomes. As such, 77% of parents (36,158) agreed with the statement “The school closely monitors my child’s progress”, 80% of parents (37,394) agreed with the statement “The school regularly provides useful information about my child’s progress”, 76% (35,705) - with the fact that "The school uses convenient means of communication", and 78% (36288) of parents believe that teachers fairly assess the progress of the child.

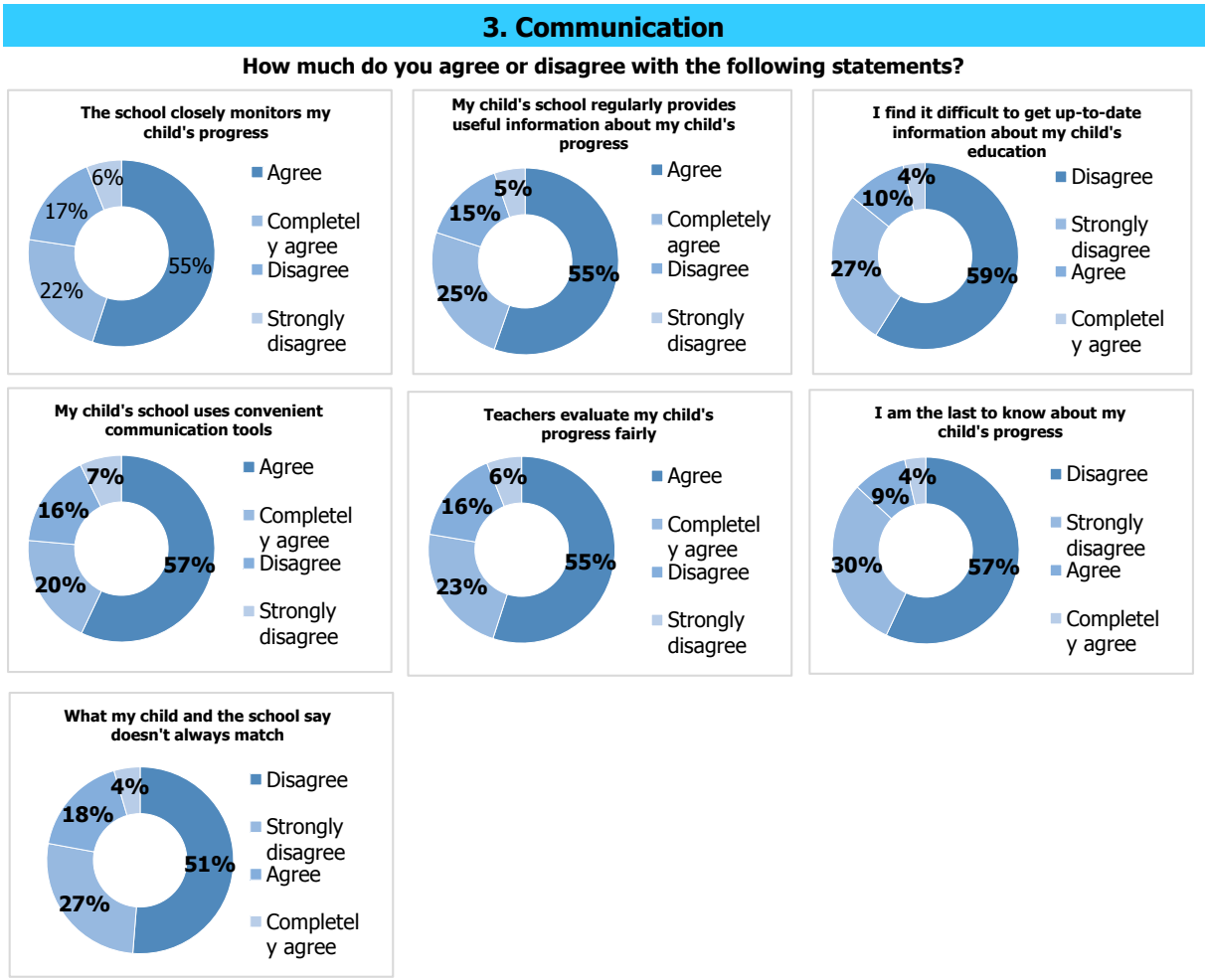

The rest of the parents, about 30-20%, experience difficulties in communicating with the school. Moreover, some parents (14% or 6,617) say that it is difficult for them to get up-to-date information about their child's studies, and some say that they receive information about their child's progress late (13% or 6,115).

VOLUNTEERING

The most popular forms of volunteering among the interviewed parents were helping with duty, helping in the school library, and participating in school events as a guest speaker.

72.3% of parents (33786) answered affirmatively to the question about voluntary assistance with duty at school, in the gym or in the canteen.

Approximately the same number of parents (71.8% or 33552) answered that they participated in school events as a guest speaker and volunteered to help in the school library (68.9% or 32,197 people).

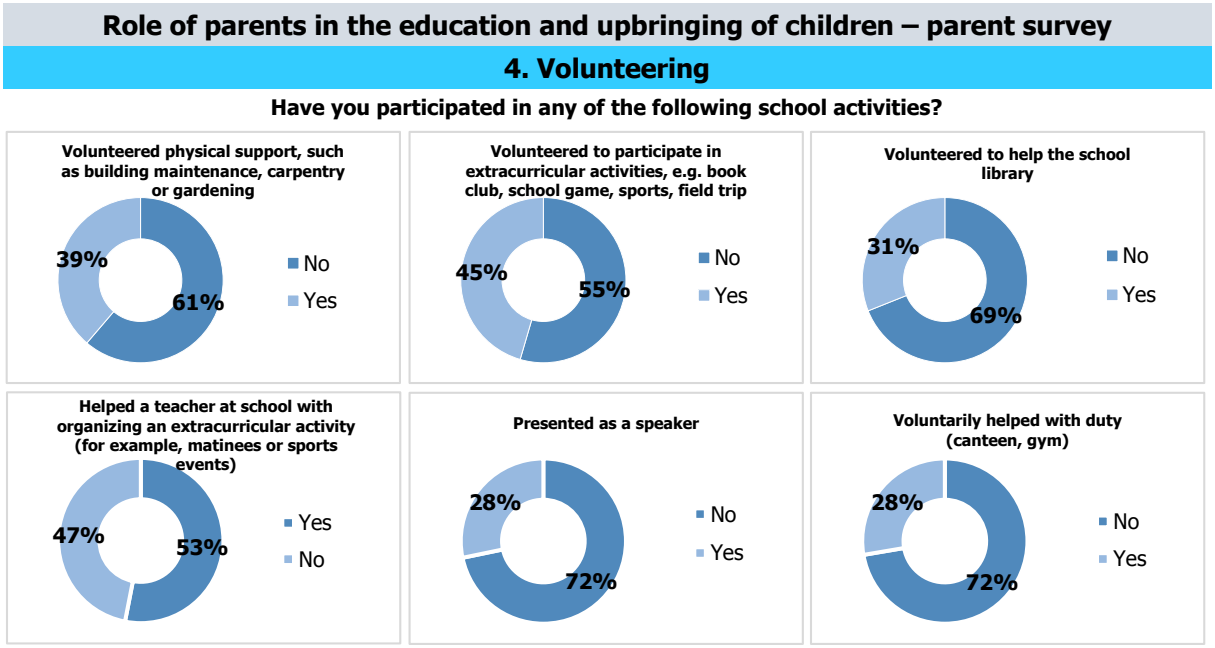

28.2% (13178) of parents have never taken part in school life as an invited speaker.

27.7% (12944) did not help with duty. 31.1% (14533) did not show initiative in helping the school library.

The next most popular form of volunteering among parents was the physical support of the school.

61.3% (28646) of the parents surveyed answered affirmatively to the question about voluntary participation in physical work at school, such as building maintenance, carpentry, or gardening.

54.5% of parents (25 468) voluntarily agreed to take part in school extracurricular activities such as: book clubs, games, sports, and various field trips.

Approximately the same number of parents (53.1% or 24 814 people) answered that they helped the teacher in organizing extra-curricular activities such as matinees or sports events.

HOMESCHOOLING

Parents are more likely to discuss academic performance, successes, and difficulties in learning with their children, and also help them with their homework. More than half (56.3% or 26,304) of responding parents discuss academic success with their children daily, 14.3% of parents or 6,683 people do this 1-2 times per quarter, 12% or 5,603 people - 1-2 times per week, 7.5% or 3,508 – 1-2 times a month, 4.1% or 1,905 - once a week. A separate cohort of parents (5.8% or 2,728) do not monitor their child's academic progress at all. Half of the parents surveyed (23,005) help their children with homework every day. 17.7% or 8,276 parents never or very rarely do homework with their children. 12.4% or 5,779 respondents among parents assist the child in doing homework 1-2 times per quarter.

More than a third of parents study new educational topics with their children (17,519) and consult them on additional sources of information (16,900) every day. Also, 17% of parents (7,984 and 8,127, respectively) are constantly (several times a week) involved in learning new topics with their child and provide advice on useful reference information. Every fifth parent (9,249) is never or extremely rarely involved in learning new topics with a child, 14.7% (6,897) do it 1-2 times a quarter, 10.9% (5,082) - a couple of times a month. More than a third of parents (15,568) rarely or do not suggest alternative educational resources to their children, 13.1% (6,136) - a couple of times a month.

Role of parents in the education and upbringing of children – parent survey

5. Learning at home

How often do you do the following with your child?

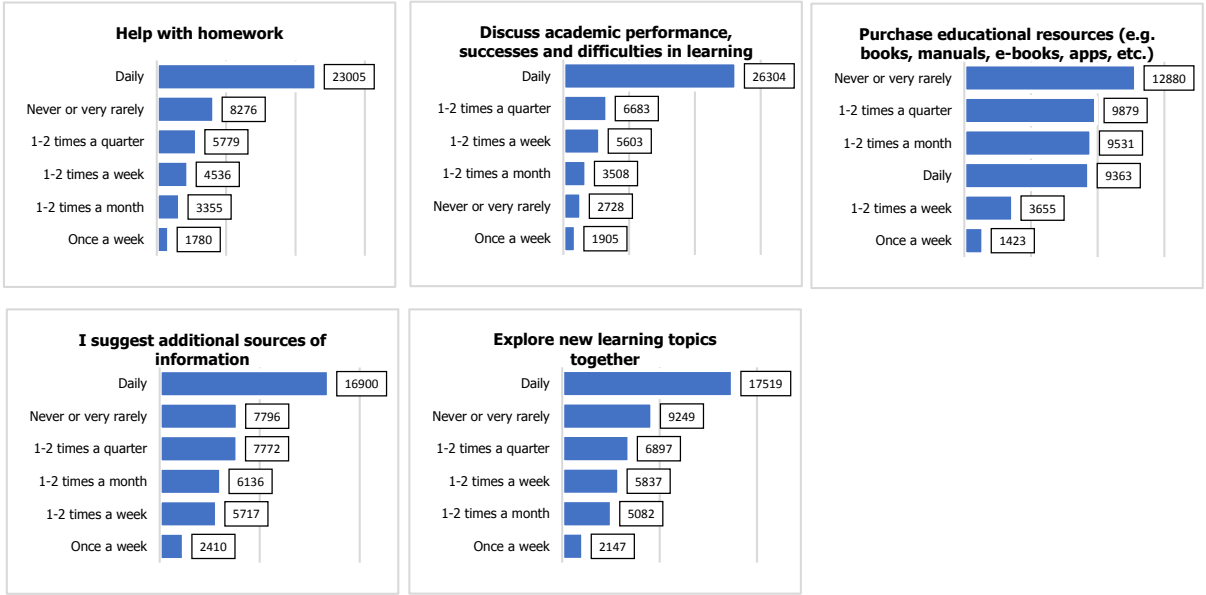

Providing children with educational resources is the least popular activity among parent respondents. Almost a third of parents (12,880) never or very rarely purchase books, manuals, apps, and other resources for their children, every fifth parent (9,879 and 9,531, respectively) buys 1-2 times a quarter and 1-2 times a month. A similar share of parents (20% or 9,363) provide their children with learning resources on a daily basis.

Most parents in Kazakhstan do not use the services of tutors for their children. 64.3% of parents (30,056) have never used a tutor for their child. 17.5% (8,198) of parents have had experience hiring a tutor.

10.8% (5,034) of parents reported that their child currently has a tutor. 4.7% (2,181) of parents hired a tutor only during distance learning.

Among the parents who hired a tutor for their children, for 18.8% (8,802) the goal was to learn more material than the school provides for the child. 11.2% (5,327) of parents believe that schooling is not enough to master the curriculum.

11.4% (5346) of parents see the reasons for hiring tutors in their own shortcomings: lack of their own knowledge (5.8% or 2712) and lack of time (5.6% or 2634).

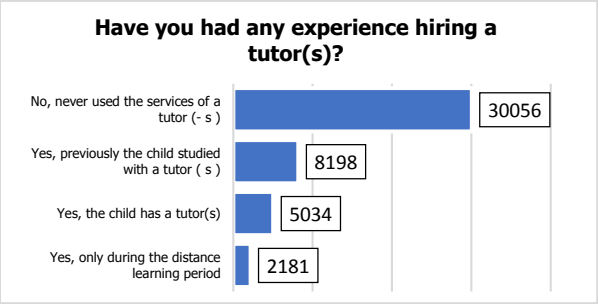

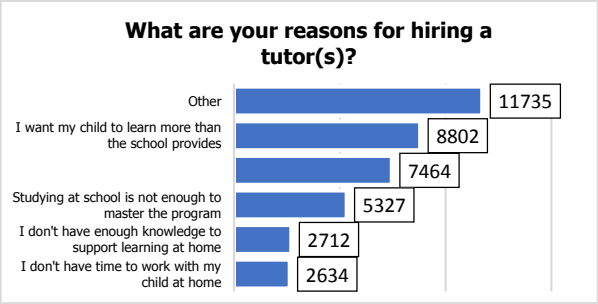

The school most frequently invites parents to participate in class meetings and provide information on homework assignments at home. About 73.3% (34,237) of parents responded positively to the question about the implementation of these initiatives by the school.

At the same time, an analysis of open responses showed that parents note the existing irregularity and the formalism of holding parent-teacher meetings. 65.4% (30,552) of parents reported that the school supports information in learning at home, 61.4% (28,702) involve them in setting educational goals and objectives. 45.7% (21,371) of parents agreed that the school teaches them basic skills.

What initiatives is the school taking to improve a child's learning at home?

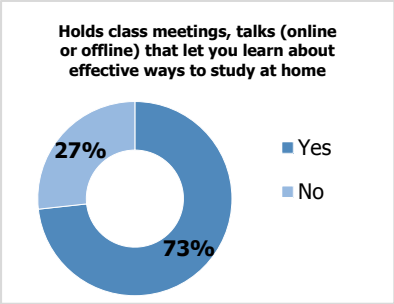

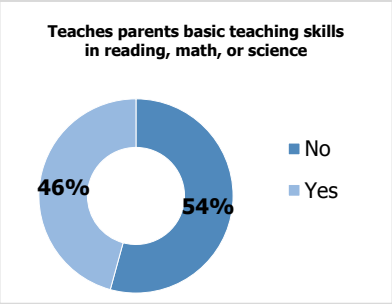

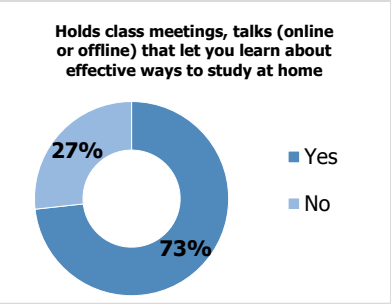

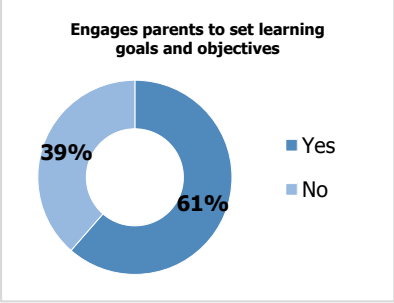

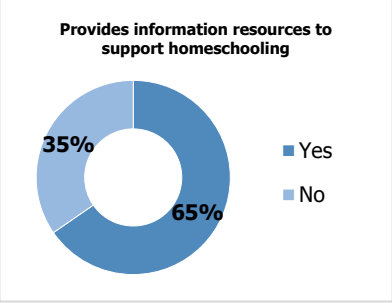

PARTICIPATION IN SCHOOL LIFE

With an increase in the level of management (school-department of education-MSE), the ability of parents to freely express their point of view on the education of the child is reduced. Parents feel more freedom to express their opinion about their child's education at the institutional level.

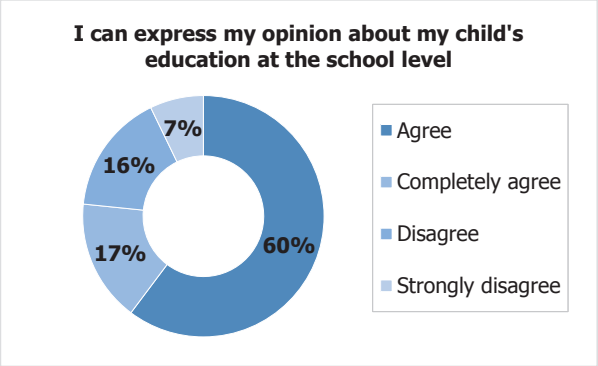

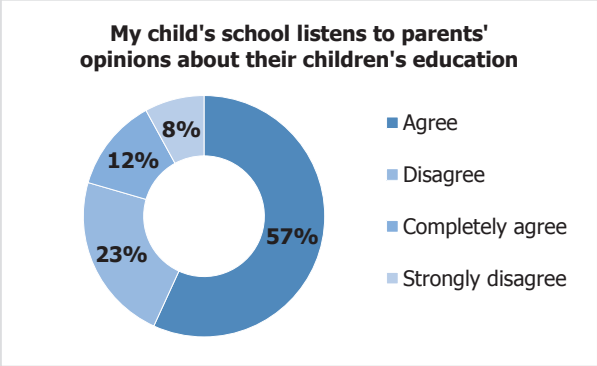

76.6% or 35,800 parents feel they can express their opinion at the school level: 28,157 (60.2%) parents agreed and 7,643 (16.3%) parents strongly agreed with this statement. At the same time, the school listens to the point of view of parents according to 69.3% of parents (32,408). However, as part of open questions, such opinions were voiced as “management should listen to the advice of parents and show more respect”, “we should be closer to parents, and not lock ourselves in offices.”

A third of parents (17,123) believe that the school does not involve them in the organization of the educational process, 36.9% or 17,256 parents say that it is not customary at school to find out the opinion of parents before making important decisions.

These results are also confirmed by open responses, in which opinions such as “I think the school is not interested in the opinions of parents”, “school management should listen to the advice of parents”, “in terms of education, the opinions of parents should be taken into account” are widespread.

At the regional level (department of education, akimat), only half (25,063) of parents positively assess the opportunity to express their opinion about the education of their children. Despite this, according to 56.9% (26,588) of parents, the local government listens to their opinion.

55% or 25,664 parents do not agree that they can freely express their opinion at the national level (MES RK, Parliament, President). According to 51.2% (24,144) of the parents surveyed, the national government listens to their opinion.

How much do you agree or disagree with the following statements?

The school does not engage parents in the organization of teaching and learning

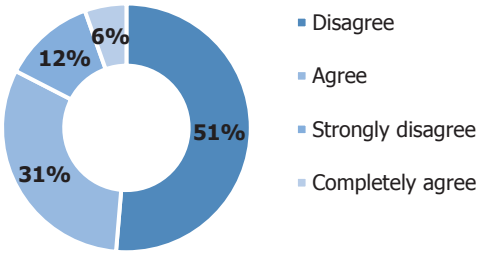

In our school, it is customary to get the opinion of parents before making important decisions

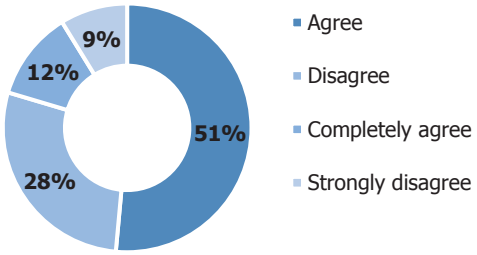

The local government (department of education, regional akimat) listens to the opinion of parents about the education of children

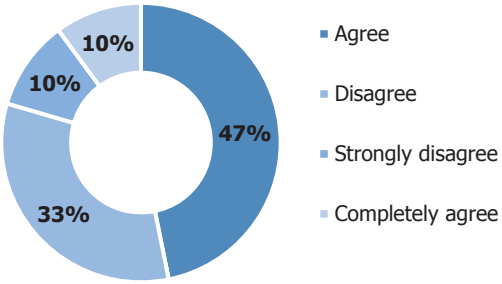

The local government (department of education, regional akimat) listens to the opinion of parents about the education of children

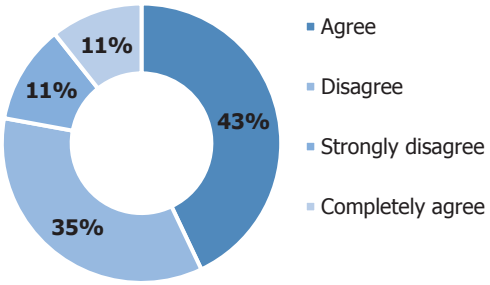

I can express my opinion about the education of my child at the level of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, Parliament, President

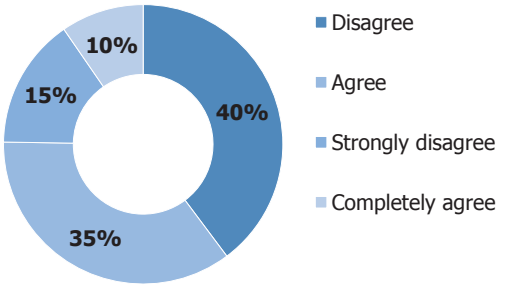

The government (Ministry of Education and Science) listens to the opinion of parents on the education of children

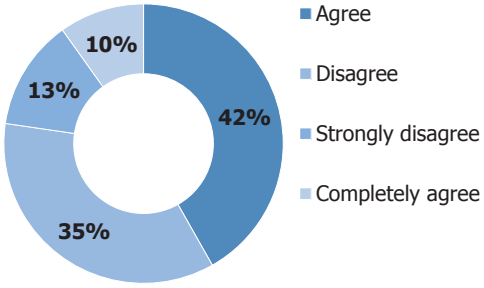

Parents are more often involved in school life informally. For instance, 62.2% or 29,060 parents are not members of the parent committee, while promoting ideas with other associate parents.

48.2% or 22,533 parents take part in surveys, focus groups, 48.3% or 22,591 - in informal parent-teacher meetings.

At the same time, according to a survey of teachers, half of them reported that the school never or very rarely holds informal individual or group meetings with parents.

Thus, there is an excessive formalization of the interaction of schools with parents on behalf of schools.

Which of the following reasons prevents you, as a parent, from being more actively involved in the life of the school?

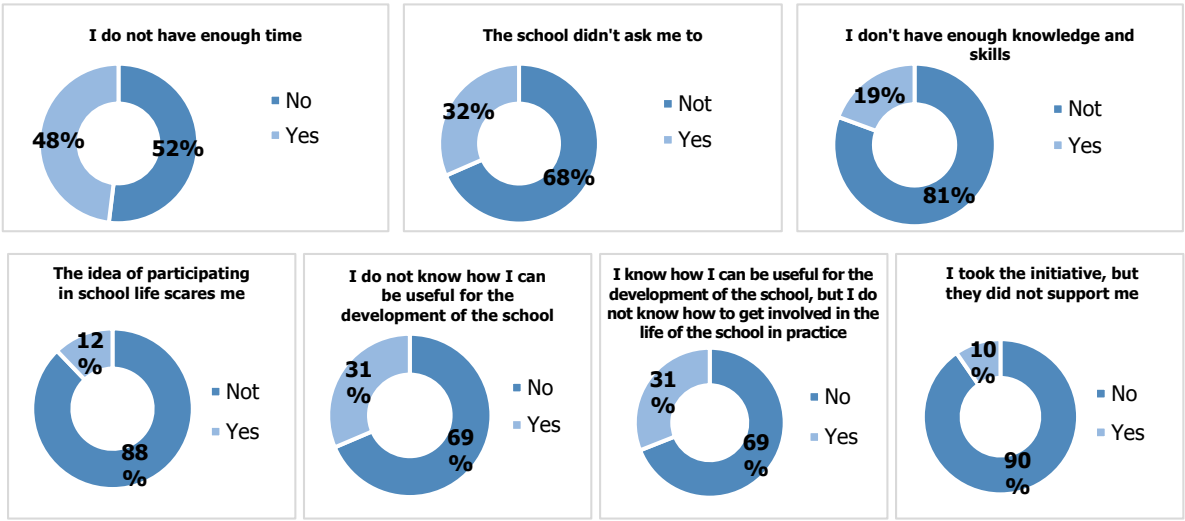

Do you participate in the forms of parental involvement listed below?

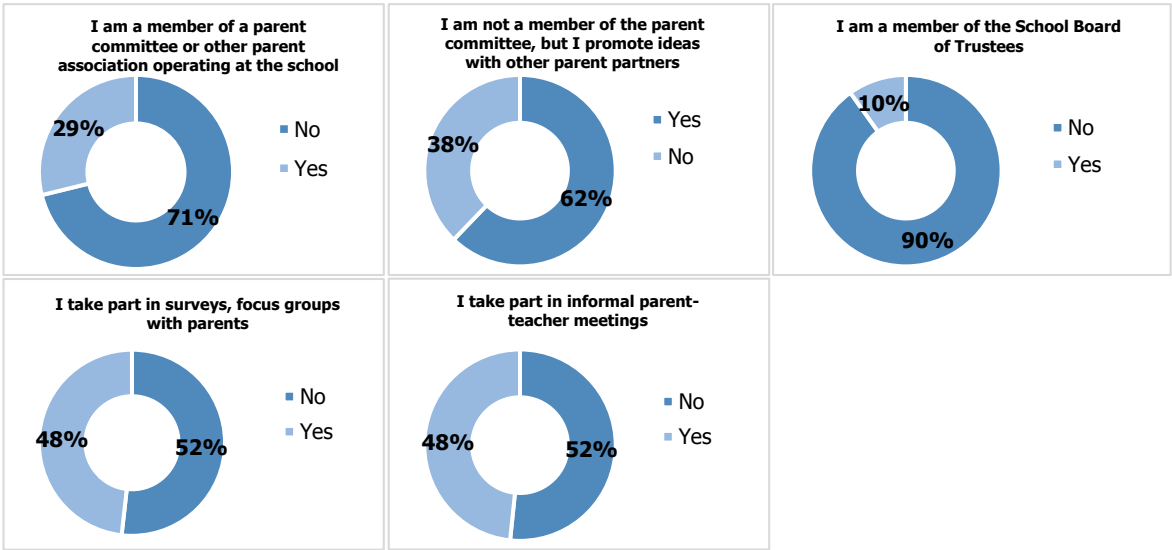

In this regard, parents independently initiate informal participation in the activities of schools. 28.8% or 13,474 of the parents surveyed are members of the parent committee or other association of parents at the school, 9.9% or 4,605 are members of the school's board of trustees.

The most significant factor preventing parents from being more actively involved in the life of the school was the lack of time (48.1% or 22,458). In second place (31.6% or 14,749) is the disinterest of schools in involving parents. 19.4% or 9,063 parents do not have sufficient knowledge and skills to contribute to the development of the school. A third of parents (31.4% or 14,661) do not know how they can be useful to school development. A similar proportion of respondents (31% or 14,487) know how they can be useful, but do not have information on how to get involved in school life in practical ways. Lack of initiative also acts as one of the reasons for the low involvement of parents. 31.6% or 14,749 parents state that the school did not ask them to participate, 12.2% or 5,683 parents are frightened by the very idea of participating in school life. 9.6% or 4,480 parents, on the contrary, are proactive, but did not receive support from the school.

OPPORTUNITIES FOR HOLISTIC DEVELOPMENT

According to the data, the school takes an active part in informing parents about the opportunities for diversified development and involvement of parents and families in the celebration of national holidays. More than half of the parents (51% or 23,869 people “agree”; 12% or 5,764 parents “strongly agree”) responded positively to the question about the provision of information by the school about the possibilities of obtaining services in the field of health, leisure, social support, culture, and other programs.

Approximately the same number of parents (57% or 26,636 people) answered that they are aware and know of the possibilities for a child to attend up to two sections free of charge as part of per capita funding. However, a separate category of parents answered that the school does not provide additional information about the possibilities of receiving free services (12,016 or 25.7% disagreed; 5,082 or 10.8% strongly disagreed).

Further, about three-quarters of all parents surveyed (24,789 or 53% "agree" and 7,610 or 16% "strongly agree") responded positively to the question of whether the school provides information on opportunities to develop students' talent and learning skills, such as summer schools, vocal lessons, private lessons in playing musical instruments and others.

With regard to the school's involvement of parents and families of students in subbotniks (Saturday voluntary workday) and various events, 31,019 parents or 66.4% agree or fully agree that the school involves parents in the above activities. However, 15,712 parents (33.6%) disagreed or strongly disagreed with the statement that the school involves parents in community workdays and other activities.

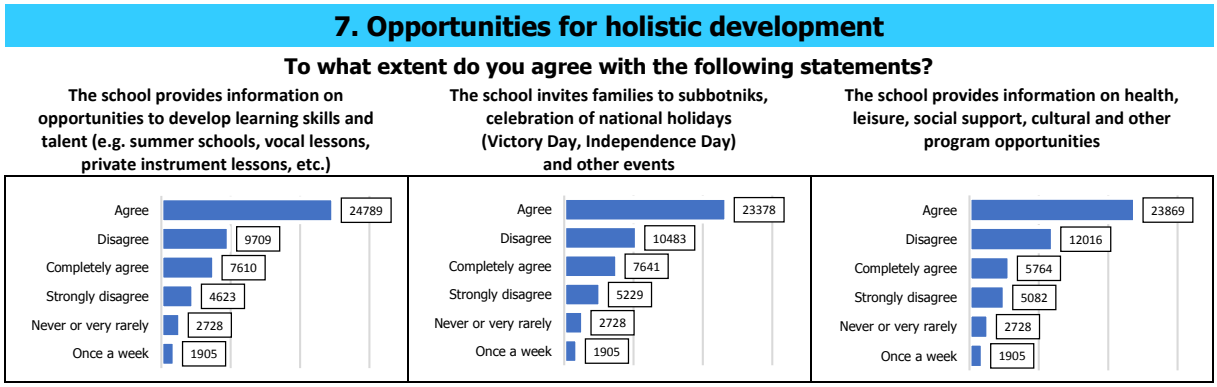

School-based sports clubs and creative clubs were the most popular among the parents surveyed. Despite the fact that 16,269 people (34.8% of all interviewed parents) noted that their children do not attend any additional extracurricular activities, more than half of the parents answered positively to the question about their children attending various extracurricular activities. Thus, according to the

data, the children of 12,865 parents (27.5%) attend additional extracurricular activities held in school.

However, only 8,722 parents (18.6%) indicated that their children attend free interest clubs outside of school, although when asked about their awareness of free interest clubs under per capita funding, more than half of all parents answered that they were aware of this possibility.

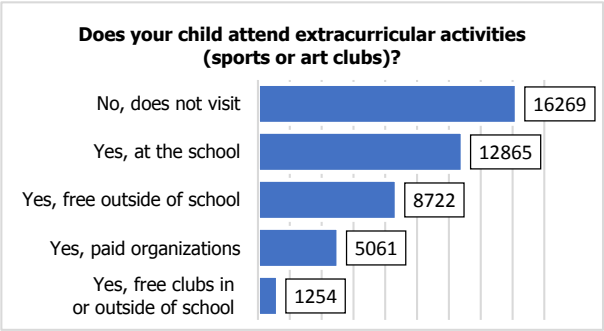

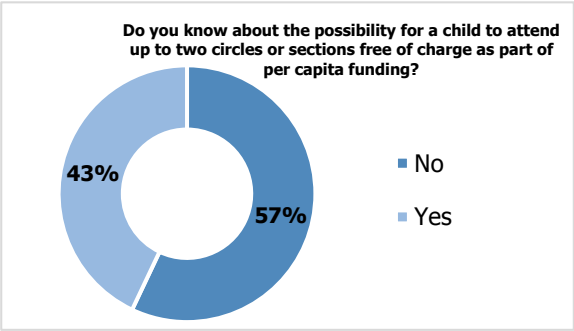

The smallest attendance among children is visible in the category of paid extracurricular activities, according to responses of 5,061 or only 10.8% of all parents surveyed.

FINDINGS FROM THE PARENT SURVEY

Thus, according to the parents themselves, the interaction of schools with parents is characterized by the following features:

- Almost a third of parents (12,880 people) never or very rarely buy **books, manuals,** applications and other resources for their children, every fifth parent does it a couple of times a quarter.
- With the increase in the level of management from the school to the department of education and further to the MES, the opportunity for parents to freely express their point of view on the education of the child is reduced. This does not mean the informational "restrictiveness" of regional and central governments, since the informational "pyramid" implies natural vertical restrictions for "feedback", however, the issue of creating a common information platform is being updated to be able to implement the "question-answer" channel.
- More than a third of parents say that it is **not customary for their schools to ask the opinion of parents before making important decisions.** This conclusion is consistent with the results of the survey of teachers, which also confirmed the poor performance of schools in involving parents in decision-making processes.
- The survey of parents also confirmed the excessive **formalization of interaction between schools and parents.** In this regard, parents independently initiate informal participation in the activities of schools. The participation of parents in the activities of schools and the interaction between parents and the school is limited only to formal events in the form of parent meetings. In world practice, there is a reverse trend, where both parents and schools are interested in informal interaction. In particular, the following practices are widespread: informal dinners, Saturday meetings (brunches), various types of duty, including at cultural and sporting events. Also in world practice, there is involvement in the study of educational and behavioral processes through surveys, interviews, focus groups with the participation of parents.
- Lack of time for parents and their lack of initiative are also, according to parents and teachers, the most significant factors that prevent them from being more actively involved in school life. The lack of incentives to engage parents in school life may be a potential reason for this pattern. Lack of time is the most common factor preventing 16,013 parents (34%) from raising their children, including for about 3% (1,445) to a very significant extent. It is expected that parents in urban areas experience this problem slightly more than parents living in rural areas.

CONCLUSIONS

1. Numerous international studies clearly indicate that parents are the first and main teachers for their children, and their role in education and upbringing is no less important than the role of the school.

For example, Chen (2010) found a strong positive correlation between parent involvement and children's academic achievement.

According to PISA-2018 (OECD, 2020), for every 10 percentage points increase in the share of parents' involvement in discussing their child's progress with the teacher, children's reading score increased by 10 points.

Moreover, this pattern is more pronounced in elementary school than in secondary school (Jeynes, 2007).

According to the PIRLS-2016 results, fourth graders whose parents often spent time with them teaching them early literacy scored 24 points higher than students whose parents occasionally taught them, and 110 points higher than those who whose parents never, or almost never, worked with them.

2. A meta-analysis of 75 studies linking parental involvement and student academic achievement identified 4 major factors of parental involvement that positively affect student academic achievement:

- reading together at home
- high expectations of parents for the educational achievements of their children,
- communication between parents and children on education and school issues,
- parental encouragement and support for children.

Some family behaviors, such as supervising and monitoring homework and parents attending school activities, are not likely to be particularly associated with children's academic performance.

Some children's need for help with homework or for parents to participate in school activities is important only when the child has some kind of difficulty (in learning, behavior, socialization, etc.). Otherwise, this approach will have an extremely negative impact on school results.

2. The international community recognizes the special role of parents in education and upbringing of children, and measures are being taken at the state level to support and stimulate parental involvement.

Thus, in the 13 states we studied, normative legal acts and various public professional mechanisms have been developed that oblige and encourage greater involvement of parents in the educational process.

It is important to note that Kazakhstan and several other countries of the former Soviet Union have fairly strong NLAs. But there are no regulations for the obligatory application of them in practice, mechanisms for encouraging actively

involved parents and mechanisms for motivating parents who are passive in matters of parent involvement.

3. The study showed that there are a number of problems in Kazakhstan, which indicates the weak involvement of parents in education and upbringing of children.

Thus, 41.6% of parents do not attend schools at all, 25.2% of parents do not buy books and other materials for the general development of children, 54.7% of parents never or very rarely visit museums, theaters, and exhibitions with their child.

The parents of Kazakhstan are not very involved in the preparation of school development plans. More than half of the teachers surveyed (51%) say that parents are not involved in the development of a strategic school development plan. And 36.9% of parents, answering the question “It is customary in our school to find out the opinion of parents before making important decisions,” answered negatively.

There are gaps in communication between school and parents. Thus, a third of parents noted that the school does not monitor the progress of their children, does not provide useful information about the progress of their children, that it is difficult for them to get up-to-date information about their children's studies, that the school does not use convenient means of communication for this. Also, a third of parents believe that teachers unfairly evaluate academic performance, and information from the school and what the child is talking about do not match.

Kazakh parents are poorly involved in the volunteer activities of schools. Specifically, nearly three-quarters of parents have never helped with a shift, never acted as a guest speaker, and never volunteered to help the library. Nearly half of the parents never participated in school activities, volunteered to help the school, or helped organize extracurricular activities.

With the expansion of the scope of digital technologies and online learning at home, the role of parents in education and upbringing of children will grow.

This situation causes legitimate concern, since the weak involvement of Kazakh parents in the process of education, upbringing of their children, as well as in interaction with the school, is fraught with hidden, long-term risks for the development of the intellectual potential of the nation.

RECOMMENDATIONS

Based on the study of international experience and the results of the study, in order to increase the involvement of Kazakh parents in the process of educating and raising their children, it is necessary to implement a number of measures.

At the national level.

1. Develop a national portal to support parents in education and upbringing of children, which would fully reflect in an accessible and understandable form:

- the content of the curricula of schools at different stages of a child's development (elementary, middle, high school) and provided detailed instructions for parents on methods for consolidating educational material at home or corrective actions for lagging behind;
- a news series for parents that would inform the parent community about innovations in the education system;
- collections of articles on successful examples of parental involvement;
- the possibility of feedback and answers to all questions of interest to parents.

2. Develop a blueprint for a guide for schools with a mission, values, rules, on the basis of which each school could create its own guide that defines a school-wide approach to establishing a school-child-parent partnership, as well as include information about the opportunities for parents and families to get involved to school activities.

3. Develop methodological recommendations for parents that would explain the evidence-based importance of active participation of parents in education and upbringing of children, help with advice on how to become an active part of the school community, a partner of the child in his learning, a partner of the teacher and the school, give examples of specific actions in regarding how a parent can get involved in a particular issue, be a volunteer in the educational process of the school, join the work of the parent committee or school council, would contain separate guidelines for those wishing to become members of these parent associations.

4. Develop a professional development and advanced training program for teachers in the area of partnership with parents, which would improve the skills of teachers to develop relationships with parents, as well as schools to take strategic measures to enhance the role of parents in improving school performance.

At the institutional level:

5. Systematically conduct surveys, interviews and focus groups with the participation of parents at the school level, which will make it possible to understand the needs and preferences of families, their interests and goals, as well as the readiness and ability to be actively involved in education and upbringing of their children. In the future, the results of surveys and interviews can be used to develop a school development strategy and other strategic documents on parent involvement.

6. Regulatory introduction of the practice of holding open lessons with the participation of parents. In the course of the survey in the framework of this study, parents expressed their desire to participate in open lessons for children. In international practice, this approach to parent involvement is known as “parenting walks” (parents and family "learning " walks). As part of the event, parents are invited to the school, during which they can observe the learning process both at their child's lesson and visit lessons in other classes.

7. Regulatory provision to parents of an individual report on the development of the child every quarter. This measure will allow parents to receive a personalized report on the problems and opportunities for development in the learning process for the child. Written reports can be submitted on paper, sent by mail, through a mobile or web application. This measure will be a factor reinforcing the latest initiatives of the Ministry of Education and Science to change the format of holding parent meetings.

8. Develop informal cooperation with parents: joint lunches, dinners for teachers with parents, organization of game evenings with the participation of parents, etc. For example, in Australian schools, families of children are invited to participate in games that support the learning process. Within the framework of such games, not only “networking” is created between the school and families, but also the skills of parents and children in the field of problem solving, communication, and critical thinking are practiced.

9. Develop parental volunteering: hosting field trips, reading courses, storytelling, helping out in the library, attending celebrity events, talking about family traditions, teaching extracurricular activities after school hours, or even assisting a teacher with a lesson.

Parents:

10. Prior to the release of official recommendations for parents, independently determine a rational balance of time to prioritize the development, education, and upbringing of their children.

INFORMATION ON ADDITIONAL CARRIERS

For the convenience of readers, researchers, leaders of the education system and all interested parties, the materials used in our work are attached to this study.

The research team has spent a lot of resources creating transparent automated surveys, collecting and processing data, and visualizing the data.

Readers have a unique opportunity to re-process the provided data, make their own analysis, or "play around" using various filters in the provided dashboards on Google Data Studio. Links to view content:

1. Teacher survey – https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScPgz75h2QHWY7Htanr54BTeNg33x_7IrNuyFBHz7ifk0NmUA/viewform?usp=sf_link

2. Parent survey – https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd4X20YtBXgQZq1VNZpPMc5nFXetT3r3mCEvf7PSxFNFbHbNg/viewform?usp=sf_link

3. Teacher response form – https://docs.google.com/spreadsheets/d/1HO7xmAbaJebAKAguPS0iysMGpJgNyDMgZPDRAEPy6qg/edit?usp=sharing

4. Parent response form – https://docs.google.com/spreadsheets/d/1iTwUxqNqihHMLqSx4kDF6TNqxD7tFp_4R1HcAJ0RukQ/edit?usp=sharing

5. Dashboard for analyzing data from the teacher survey – https://datastudio.google.com/reporting/d7cd5de0-2e57-4c0c-918a-4213240c1fff

6. Dashboard for analyzing data from the teacher survey – https://datastudio.google.com/reporting/b09ed35a-9d69-44fe-ac38-3cf07b3ce3ea

DEAR PARENTS!

You probably agree with us that there is nothing more precious in our life than the well-being and happy future of our children.

We are proud of the winners of international subject Olympiads, competitions, holders of "Altyn Belgi" and excellent students. Parents, as well as teachers, are involved in these achievements.

But the manifested talents are only a small part of the younger generation. Not all of us have enough time and opportunity to pay maximum attention to children's development.

Largely because of this, most of our children develop only two-thirds of their potential, and their educational achievements often do not please us. This is evidenced by the UNT scores, the results of international comparative studies, where Kazakhstani students for the most part demonstrate functional illiteracy in reading, mathematics, natural sciences, and IT.

Coming into adulthood, they are faced with a situation where employers evaluate their skills, knowledge, skills, competencies, and potential very low.

The International Adult Literacy Assessment (PIAAC) also shows a downward trend in the reading, math and IT literacy of Kazakhstani citizens.

If urgent action is not taken, we can fall into the trap of deteriorating human capital, when children cannot develop effectively, and adults cannot help them because they do not know how to do it.

The development of the child is determined by three parties: family, school and society. Only their interaction can ensure the possibility of a comprehensive, full-fledged formation of the child's personality.

Our study once again confirmed that the role of parents in education and upbringing of their children is no less important than the role of the school or the social environment.

We would like to note several practices from domestic and international experience that should be applied and recommend what not to do.

- Spend as much time as possible with your children
- From birth, play with them, sing, talk, read to them, explain to children the world around you and answer all the "why?"
- When explaining any phenomena and events, try to be understandable, because understanding the principles is much more important than learning and memorizing facts, and since our world has certain laws, let your children learn to understand them as early as possible
- Instill a love of reading, learning new things, a zest for life.
- Expect good results from children, wish them to achieve great heights, focus on achieving real-life goals, and not just getting good grades
- Help understand learning material

- Do not chastise and do not demand from children unconditional completion of homework perfectly on the first try
- Be a friend in training, don't be an overseer
- Do not do homework for children: you can accompany them in the process, give your tips, but do not do the work for them
- Try not to hire tutors who will do homework for the child or repeat the material covered at school, because in this way the child's grades will improve in the episode, but in the long run this will only interfere with him - he may become unmotivated to work independently, may find that someone else will always help get the job done for him
- Walk with your child, show the world around, do it on the street, in a museum, theater, in a book or on the Internet, show children that there are no boundaries of beauty
- Develop your child's skills in singing, dancing, sports, robotics, coding, crafts, science and more
- Learn to search for information, write and print
- Teach children to do household chores
- Create a system where the child grows up independent and free, where the child has interests and a desire to do and learn - children should also have choice and freedom

Your child's success, academically and in life, largely depends on you.

Believe in your children.

Our children will build a better Kazakhstan and the world.

Let's give them an opportunity and a chance for a brighter future.

REFERENCES

1. Afolabi, O. E. (2014). Parents' involve and psycho-educational development of learners with special educational needs (SENs): An empirical review. International Journal of Early Childhood Special Education, 6(2), 177. https://doi.org/10.20489/intjecse.30749.

2. Barge, J. K., & Loges, W. E. (2003). Parent, Student, and Teacher Perceptions of Parental Involvement. Journal of Applied Communication Research, 31(2), 140–163. https://doi.org/10.1080/0090988032000064597.

3. Barker, B., & Harris, D. (2020). Parent and Family Engagement: An Implementation Guide for School Communities. Canberra: ARACY.

4. Barker, B., & Harris, D. (2020). Parent and Family Engagement: An Implementation Guide for School Communities. Canberra: ARACY.

5. Bean, R. A., Bush, K. R., McKenry, P. C., & Wilson, S. M. (2003). The impact of parental support, behavioral control, and psychological control on the academic achievement and self-esteem of African American and European American adolescents. Journal of Adolescent Research, 18(5), 523-541. https://doi.org/10.1177/0743558403255070.

6. Benson, P., Karlof, K. L., & Siperstein, G. N. (2008). Maternal involvement in the education of young children with autism spectrum disorders. Autism, 12(1), 47-63. https://doi.org/10.1177/1362361307085269.

7. Caro, D. H., Sandoval-Hernández, A., & Lüdtke, O. (2013). Cultural, social, and economic capital constructs in international assessments: An evaluation using exploratory structural equation modeling. School Effectiveness and School Improvement, 25(3), 433-450. https://doi.org/10.1080/09243453.2013.812568.

8. Chen, W., & Gregory, A. (2009). Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. The Journal of Educational Research, 103(1), 53-62. https://doi.org/10.1080/00220670903231250.

9. Clarke, C. (2000). The eflects of parent training programnzes on children's preparedness for school and on parent's support of children's development and learning in school. Academic Research Fund Report. Singapore: National Institute of Education https://www.moe.gov.sg/compass/.

10. Creswell, J. W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.). Pearson College Division.

11. Dumont, H., Trautwein, U., Lüdtke, O., Neumann, M., Niggli, A., & Schnyder, I. (2012). Does parental homework involvement mediate the relationship between family background and educational outcomes? Contemporary Educational Psychology, 37(1), 55-69. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2011.09.004.

12. Eesti Lastevanemate Liit. (n.d.). EESTI LASTEVANEMATE LIIDU AUPRESIDENDI AGO KÜNNAPI PÖÖRDUMINE. Retrieved June 13, 2022, from https://sites.google.com/site/eestilapsevanemad/liit.

13. Eesti Lastevanemate Liit. (n.d.). Short History of Estonian Parents' Association. Retrieved June 13, 2022, from http://www.haller.ee/blogi/wp-content/uploads/2016/01/aivar-haller-juri-ginter-tallinn-school-board-seminar-17122018.pdf.

14. Epstein, J. (2001). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Westview Press.

15. Every Child Matters, (2003). https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272064/5860.pdf.

16. Goodall, J & Vorhaus, J 2011, Review of Best Practice in Parental Engagement. Department for Education.

17. Gordon, M. S., & Cui, M. (2012). The effect of school-specific parenting processes on academic achievement in adolescence and young adulthood. Family Relations, 61(5), 728-741. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00733.x.

18. Gov.uk. (n.d.). School attendance and absence. Retrieved June 13, 2022, from https://www.gov.uk/school-attendance-absence/legal-action-to-enforce-school-attendance.

19. Gubbins, V., & Otero, G. (2016). Effect of the parental involvement style perceived by elementary school students at home on Language and Mathematics performance in Chilean schools. Educational Studies, 42(2), 121-136.

20. Hayes, D. (2012). Parental involvement and achievement outcomes in African American adolescents. Journal of Comparative Family Studies, 43(4), 567-582. https://doi.org/10.3138/jcfs.43.4.567.

21. Helsinki.inschool. (2022), Wilmaan kirjautuminen - Wilma. Retrieved June 13, 2022, from https://helsinki.inschool.fi/.

22. Hung, C. (2007). Family, schools and Taiwanese children's outcomes. Educational Research, 49(2), 115-125. https://doi.org/10.1080/00131880701369644.

23. International School of Estonia. (n.d.). Welcome to the Parent-teacher association at ISA. Retrieved June 13, 2022, from https://ise.edu.ee/community/parent-teacher-association/.

24. Jutaro Sakamoto (2021), The Association Between Parent Participation in School Management and Student Achievement in Eight Countries and Economies, https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1281383.pdf.

25. Landon, E. M., & Johnson, P. L. (2020). FACTORS THAT INFLUENCE PARENT INVOLVEMENT IN AN EDUCATIONAL CONTEXT IN THE UNITED STATES, CHINA, AND

SOUTH KOREA. Educational Practices in China, Korea, and the United States: Reflections from a Study Abroad Experience, 19.

26. Lee, H. (2015). The change from parent education to parent involvement in Korea. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 174, 1731-1734. https://www.nytimes.com/2009/06/10/world/asia/10iht-skater.html.

27. Lee, J., & Bowen, N. K. (2006). Parent involvement, cultural capital, and the achievement gap among elementary school children. American Educational Research Journal, 43(2), 193-218. https://doi.org/10.3102/00028312043002193.

28. Legalns. (n.d.). Конституция Республики Болгарии. Retrieved June 13, 2022, from https://legalns.com/download/books/cons/bulgaria.pdf.

29. Levinthal, Cristiana, Elina Kuusisto, and Kirsi Tirri. 2021. "Finnish and Portuguese Parents' Perspectives on the Role of Teachers in Parent-Teacher Partnerships and Parental Engagement" Education Sciences 11, no. 6: 306. https://doi.org/10.3390/educsci11060306.

30. Manzon, M., Miller, R., Hong, H., & Khong, L. (2015). Parent Engagement in Education (NIE Working Paper Series No. 7). Singapore: National Institute of Education.

31. MenCare. (2016). MenCare partner Association Roditeli is inviting dads to kindergarten in Bulgaria. Retrieved June 13, 2022, from http://men-care.org/2016/09/28/mencare-partner-association-roditeli-inviting-dads-kindergarten-bulgaria/.

32. OECD (2020), "Parental involvement in school activities", in PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/29fed428-en.

33. OECD. (2019). PISA 2018 Results (Volume I). Paris: OECD Publishing. doi: https://doi.org/10.1787/5f07c754-e.

34. Parentkind. (2020), Parent view from the education pandemic front-line. Annual Parent Survey 2020. https://www.parentkind.org.uk/uploads/files/1/Parentkind%20-%20Parent%20views%20from%20the%20education%20pandemic%20front-line%20Report%202020.pdf.

35. Peters, M., Seeds, K., Goldstein, A., & Coleman, N. (2007). (rep.). Parental Involvement in Children`s Education 2007. BMRB Social Research. Retrieved from https://dera.ioe.ac.uk/8605/1/DCSF-RR034.pdf.

36. Phillipson, S., & Phillipson, S. N. (2011). Children's cognitive ability and their academic achievement: The mediation effects of parental expectations. Asia Pacific Education Review, 13(3), 495-508. https://doi.org/10.1007/s12564-011-9198-1.

37. Shute, V. J., Hansen, E. G., Underwood, J. S., & Razzouk, R. (2011). A review of the relationship between parental involvement and secondary school students'

academic achievement. Education Research International, 2011, 1-10. https://doi.org/10.1155/2011/915326.

38. Todorova V. (n.d.). National Report: Bulgaria. http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Bulgaria-Parental-Responsibilities.pdf.

39. Vanhempainliitto. (n.d.). Parental activity means working collectively for good life. Retrieved June 13, 2022, from https://vanhempainliitto.fi/liiton-toiminta/welcome-to-parental-activity/.

40. Xu, M., Kushner Benson, S. N., Mudrey-Camino, R., & Steiner, R. P. (2009). The relationship between parental involvement, self-regulated learning, and reading achievement of fifth graders: A path analysis using the ECLS-K database. Social Psychology of Education, 13(2), 237-269. https://doi.org/10.1007/s11218-009-9104-4.

41. Yamamoto, Y., Holloway, S. D., & Suzuki, S. (2016). Parental engagement in children's education: Motivating factors in Japan and the US. School Community Journal, 26(1), 45-66.

42. Антипкина И. В. Исследования «родительской вовлеченности» в России и за рубежом // Отечественная и зарубежная педагогика. 2017. Т. 1, №4 (41). С.102–114.

43. Information and Analytical Center JSC (2020), *Monitoring of learning using distance technologies in general education schools as part of emergency distance learning in Kazakhstan.* Not published.

44. Association of parents. (n.d.). Retrieved June 13, 2022, from http://roditeli.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=13&Itemid=4.

45. V. Sosin (2021), Family and school: a step forward. Materials of the XII International scientific-practical conference “Family, school and community: we think and act in the interests of the child”.

46. UN Children's Fund UNICEF in Kazakhstan (2007), Development of indicators to assess child-friendly schools, https://www.unicef.org/kazakhstan/media/2496/file/%D0%9F%D1%83 %D0%B1 %D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%20.pdf.

47. Law of the Republic of Kazakhstan dated July 27, 2007 No. 319-III “On Education”.

48. Law of the Republic of Kazakhstan dated August 8, 2002 N 345 “On the Rights of the Child in the Republic of Kazakhstan”.

49. Code of the Republic of Kazakhstan dated December 26, 2011 No. 518-IV (On marriage (matrimony) and family.

50. M. E. Goshin, T. A. Mertsalova (2018). Types of parental involvement in education, family socioeconomic status and learning outcomes. Questions of

Education / Educational Studies Moscow. 2018. No. 3. DOI: 10.17323/1814-9545-2018-3-68-90.

51. ZVEREVA (2016). FGBOU VO "Moscow Pedagogical State University". Involvement of parents in the educational process of preschool education as a component of interaction with the family.

52. Order of the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan dated February 7, 2005 No. 70 “On the establishment of the Republican Public Council of Parents of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan”.

53. FSES Primary general education. https://fgos.ru/fgos/fgos-noo/.

54. Jutaro Sakamoto (2021), The Association Between Parent Participation in School Management and Student Achievement in Eight Countries and Economies, https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1281383.pdf

55. United Nations Children's Fund UNICEF in Kazakhstan (2007), Development of indicators to assess child-friendly schools, https://www.unicef.org/kazakhstan/media/2496/file/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%20.pdf.

Отпечатано в типографии «Центр Элит»
010000, г. Нур-Султан, пр. Сарыарка, 29А, тел.: 44-45-32, 44-44-83